THOMAE A KEMPIS ... DE IMITATIONE CHRISTI LIBRI QUATUOR:...

Hieronymus Wierix, Thomas : von Kempen, ...

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
37 E
27

Rosweyd. pro Thom. a Kemp.

Collg. Ahm. Soc. Jesu. Catal. Inscript.

THOMÆ A KEMPIS CANONICI REGVLARIS ORD. S. AVGVSTINI

DE IMITATIONE CHRISTI LIBRI QVATVOR;

Nunc postremò ad autographorum fidem recensiti.

Cum VINDICIIS KEMPENSIBVS Heriberti Ros-vveydi Soc. IESV,

Aduersus C. Caietanum Abbatem S. Baronti.

AD S.D.N. PAVLVM V.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Balthasarem & Ioannem Moretos.
M.DC. XVII.

B. S.

SANCTISSIMO
DOMINO NOSTRO
PAVLO V.
PONT. MAX.
BEATITATEM
P P.

VARTVS iam annus agitur, PATER SANCTISSIME, cùm vetus Romanum Martyrologium, quc [illegible] ıſtriſſimus Cardinali[illegible] us diu deſideraue-
r [illegible] oRomam tranſmiſi
[illegible] ATI [illegible] RAE de-
An [illegible] videlicet
ad

ad ſuum fontem riuus, ad Solem radius, ad cælum ſidus. Quod Româ igitur olim profectum, & in diuerſas orbis partes ſparſum fuerat, velut fidele diueſque depoſitorium ſeruauit Belgium: cumque iam multis annorum centuriis denſâ obliuionis caligine iacuiſſet obductum, ex eodem Belgio in apertum prodiit.

Semeſtre iam ſpatium labitur, cùm Caietanus Abbas S. Baronti Thomam Kempenſem Belgam Romam euocauit, in ius traxit, & religioſum virum peculio ſuo, quod duobus pænè ſæculis obtinuerat, ex improuiſo nudare, manupretio priuare, imò vitâ poſtumâ (quam illi benigna Fama

Fama non inuidit) ſpoliare conatus eſt.

Equidem gaudeo in eâ vrbe hanc violentam manus iniectionem factam, vbi totius orbis cardo vertitur, vbi iuſtitiæ tribunal, æquitatis ſedes ob omni æuo fuit. Quod enim à D. Petro in hunc diem in auctorum cenſendis libris Roma iudicium tenuit, quod Chriſtianus orbis ſuſcepit, non eſt viri Catholici, non religioſi, declinare. Detulit ſuperioribus menſibus Domnus Conſtantinus cauſſæ ſuæ non tam iudicium quàm patrócinium SANCTITATI VESTRAE. Ego verò conteſtationē amplector, & æquitati cauſſæ meæ confiſus, vel eum iudicem eligo,

quem aduerſarius patronum ſibi delegit. Vindicias itaque Romæ poſtulo, & Thomam noſtrum liberali manu aſſertum Romæ ſiſto; ne aut defugiſſe auctoritatem viderer, ad quam aduerſarius confugit, aut patriæ potiùs quàm veritatis rem geſſiſſe.

Et quidem eâ moderatione me nactum eſſe Pontificem gratulor, quo non minùs Belgæ quàm Italo Romæ ius dicitur; vt non magis vrbs, quàm orbis Pontificem æquũ parentemq́; habeat. Viuit etiam nunc in poſterorũ animis PAVLI I. beneficium, quòd Sanctorum reliquias, ſine honore, ſine titulo in ſemirutis latentes & occultas cœmeteriis,

in

in apertum Solem lucemque produxerit, ornarit aris, honorarit memoriis: SANCTITATI VESTRAE, PAVLE V. gratulabitur posteritas, quòd plurima sanctorum virorũ monumenta auspiciis tuis è tenebris eruta lucem adspiciant; quòd Roma suum vetus è Belgio Martyrologium, TE PONTIFICE receperit; quòd Belgium, suum Româ Thomam pristinæ libertati assertum TE IVDICE vindicarit. Antuerpiæ, è Domo Professâ, XXVIII. Martij, anno M. DC. XVII.

SANCTITATI VESTRAE

deuotus in Christo filius

HERIBERTVS ROS-VVEYDVS
Societatis IESV.

ELOGIA
MAGNORVM VIRORVM
DE
HISCE LIBRIS,
qui olim, maximè in Italia, IOANNI GERSONI falsò inſcribebantur.

B. P. IGNATII LOIOLÆ Societatis IESV fundatoris.

Ludouicus Gonzalez in Actis beati IGNATII *ſummâ diligentiâ rogatu Ioannis III. Luſitaniæ Regis annotatis, quæ manuſcripta Romæ in domo Profeſſâ aſſeruantur, ita teſtatur:*

SOLITVM fuiſſe ſanctum Patrem quotidie legere vnum caput ex libello Ioannis Gerſonis: & quidem vnum eo ordine, quo in eo diſpoſita ſunt capita. A prandio verò, & aliis horis, ſolitum alterum

rum caput euoluere, quod veluti casu, aperto libello, sine vllo foliorum discrimine obtigisset: semperque inuenisse in eo materiam, præsenti animi statui accommodatam, & quam ipse beatus Pater eo tempore in animo impressam haberet. adeoq; familiarem ei fuisse istum libellum, vt moribus suis, verbis, motibus, actionibus denique omnibus, salutaris illius libri documenta perfectissimè exprimeret; vt qui cum beato Patre assiduè versabantur, agnouerint in eius vitâ viuam imaginem expressam Ioannis Gersonis, cuius lectionem commendabat omnibus quibuscum tractabat.

Petrus Ribadeneira lib. 1 .*cap*.XIII.
Vitæ B. P. IGNATII.

THOMÆ de Kempis de Imitatione Christi libello plurimùm tum vtebatur; illiusq; lectionem valdè semper probauit, atque ita illius libri spiritum & doctrinam

 hau-

tam auidè arripuit, tam perfectè in se expressit, vt (multorum iudicio) IGNATII vita solida quædam, eminens ac viua esset imago eorum præceptorum omnium, quæ aureo illo libello continentur.

Nicolaus Orlandinus par. I. *lib.* V. *histor. Societatis* IESV, *num.* 9.

QVO domum receptus est die Hieronymus Natalis, monuit beatus IGNATIVS, vt biduo pòst ministrare coquo & hortulano inciperet, & quotidie caput ex Gersone, in quo meditaretur, legeret: tum alia capita, vt necessitas vel infirmitas postularet. Idque dixit beatus Pater cum mirificâ (vti semper solebat) laude eius libelli: addens, fore, quod in se ipse quidem esset expertus, vbi etiam fortuitò aperiret, vt quæ præsenti necessitati conuenientia essent, occurrerent.

CAR-

CARDINALIS BELLARMINI.

Ipse de se in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, in Ioanne Gersone.

OPVSCVLVM est vtilissimum, & iure in totâ Ecclesiâ summo omnium consensu receptum & frequentatum, & in omnes linguas conuersum. Ego certè ab adolescentiâ & vsque ad senectam, hoc opusculum sæpissimè volui, & reuolui: & semper mihi nouum apparuit, & nunc etiam mirificè cordi meo sapit.

REGIS MAVRITANIÆ.

Henricus Sommalius Societatis IESV *in epistolâ ad Leonardum Betteniuin Cœnobij S. Trudonis Abbatem.*

QVANTA sit huius libelli dignitas, quâ se omnibus longè lateque probauit, vel ex hoc liquidò patet: quòd post sacros codices, nullus tam crebrò typis fuerit excusus:

cuſus : nullus tam cupidè ab omnibus expetitus ac lectitatus, à ſummis, mediis, infimis : nullus qui in tam varias ſit linguas transfuſus, atque omnium calculis approbatus. Referam hîc, quod niſi grauiſſimis teſtimoniis niteretur, incredibile videri poſſet. Cùm quidam è Societate IESV ante annos plus minus duodeuiginti, Argirium Mauritaniæ profectus fuiſſet, pretium redemptionis captiuorum laturus; Rex, qui aliquando Chriſtianus fuerat, eum in ſuam duxit Bibliothecam, variâ librorum ſupellectili inſtructam : varios hîc illi codices viſendos porrigit, atque in his librum de Imitatione Chriſti, vulgari Turcarum linguâ conuerſum. adiecit autem, pluris ſe vnicum illum facere, quàm reliquos omnes Mahumetanorum.

OMIT-

OMITTO *alia virorum grauissimorum testimonia, cùm constet viris sanctissimis librum hunc ita familiarem fuisse, vt S. Carolus Borromæus Cardinalis & Pius V. eum viæ vitæq; suæ comitem semper adsciuerint: ex hoc B. Philippus Nerius religiosum spiritum imbibit; eo Alexander Saulius Papiensis Episcopus animum suum grauissimis diœcesis suæ curis distractum refecit & oblectauit. Hunc Ioannes Vendvillius, Tornacensium in Belgio Antistes, eo loco habuit, vt quoties Thomam à Kempis sibi deposceret (quod indies factitabat) non aliâ voce, quàm* DA LIBRVM, κατ' ἐξοχὴν *vteretur. Denique communis omnium nostrûm parens ac dux* B. IGNATIVS *Filiis suis eum librum maximè commendauit. Quo factum est, vt nullum pænè in Societatis nostræ domiciliis cubiculum sit, cuius auctor iste non sit inquilinus.*

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

Admonitiones, ad ſpiritualem vitam vtiles.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

Admonitiones, ad interna trahentes.

LIBER TERTIVS.

De interna consolatione.

CAP.

CAP.

CAP.

LIBER QVARTVS.

De Sacramento.

CAP.

CAP.

In omnibus requiem quæsiui et nusquam inueni nisi in angello cum libello.

THOMAS A KEMPIS CANONICVS REGVLARIS
Obijt A°. MCCCCLXXI. XXV. Iulij. Ætat. XCII.

Hieronymus Wierx fecit.

THOMÆ A KEMPIS
CANONICI REGVLARIS
Ordinis S. AVGVSTINI

DE IMITATIONE CHRISTI

LIBER PRIMVS.

Admonitiones, ad spiritualem vitam vtiles.

CAPVT I.

De imitatione Christi, & contemptu omnium vanitatum mundi.

1 VI sequitur me, non ambulat in tenebris: dicit Dominus. Hæc sunt verba Christi, quibus admonemur, quatenus vitam eius & mores imitemur, si velimus veraciter illuminari, & ab omni cæcitate cordis liberari. Summum igitur studium nostrum sit, in vita Iesu Christi meditari. *Ioan. 8.*

2 Doctrina Christi, omnes doctrinas Sanctorum præcellit: & qui spiritum haberet, absconditum ibi manna inueniret. Sed contingit, quòd multi ex frequenti auditu Euangelij, paruum desiderium sentiunt: quia spiritum Christi non habent. Qui autem vult plenè & sapidè Christi verba intelligere; oportet, vt totam vitam suam illi studeat conformare.

3 Quid prodest tibi, alta de Trinitate disputare: si careas humilitate, vnde displiceas Trinitati? Verè alta verba, non faciunt sanctum & iustũ: sed virtuosa vita, efficit Deo charum. Opto
1. Cor 13. magis sentire compunctionem, quàm scire eius definitionẽ. Si scires totam Bibliam exteriùs, & omnium Philosophorũ dicta: quid totum prodesset,
Eccle. 1 sine charitate Dei & gratia? Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, præter amare Deum, & illi soli seruire. Ista est summa sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna cælestia.

4 Vanitas igitur est, diuitias perituras quærere, & in illis sperare. Vanitas quoque est, honores ambire, & in altum statum se extollere. Vani-

tas

tas est, carnis desideria sequi: & illud desiderare, vnde postmodũ grauiter oportet puniri. Vanitas est, longam vitam optare, & de bona vita parum curare. Vanitas est, præsentem vitam solùm attendere: & quæ futura sunt, non præuidere. Vanitas est, diligere, quod cum omni celeritate transit: & illic non festinare, vbi sempiternum gaudium manet.

5 Memento illius frequenter prouerbij: quia non satiatur oculus visu: *Eccli. 1.*
nec auris impletur auditu. Stude ergo cor tuum, ab amore visibilium abstrahere, & ad inuisibilia te transferre. Nam sequentes suam sensualitatem, maculant conscientiam, & perdunt Dei gratiam.

CAP. II.

De humili sentire suiipsius.

1 OMNIS homo, naturaliter scire desiderat; sed scientia sine timore Dei, quid importat? Melior est profectò humilis rusticus, qui Deo seruit; quàm superbus Philosophus, qui se neglecto, cursum cæli *Eccli. 1. & Aristot. l. 1. Metap. c. 1.*

cōſiderat. Qui benè ſeipſum cognoſcit, ſibi ipſi vileſcit, nec laudibus delectatur humanis. Si ſcirem omnia, quæ in mundo ſunt, & non eſſem in charitate: quid me iuuaret corā Deo, qui me iudicaturus eſt ex facto?

2 Quieſce, à nimio ſciendi deſiderio: quia magna ibi inuenitur diſtra-
1Cor 8. ctio, & deceptio. Scientes libenter volunt videri, & ſapientes dici. Multa ſũt, quæ ſcire, parum vel nihil animæ proſunt. Et valdè inſipiens eſt, qui aliquibus intendit, quàm his, quæ ſaluti ſuæ deſeruiunt. Multa verba, non ſatiant animam; ſed bona vita, refrigerat mentem: & pura conſcientia, magnā ad Deum præſtat confidētiam.

3 Quantò plus & meliùs ſcis, tantò grauiùs inde iudicaberis, niſi ſanctiùs vixeris. Noli ergo extolli, de vlla arte vel ſciētia: ſed potiùs time, de data tibi notitia. Si tibi videtur, quòd multa ſcis, & ſatis benè intelligis: ſcito tamen, quia ſunt multò plura, quæ
Rom. 12 neſcis. Noli altũ ſapere, ſed ignorantiam tuam magis fatere. Quid te vis alicui præferre, cùm plures doctiores te inueniantur, & magis in lege periti?

Si

Si vis vtiliter aliquid ſcire, & diſcere: ama neſciri, & pro nihilo reputari.

4 Hæc eſt altiſſima & vtiliſſima lectio, ſuiipſius vera cognitio, & deſpectio. De ſeipſo nihil tenere, & de aliis ſẽper benè & altè ſentire, magna ſapientia eſt & perfectio. Si videres alium apertè peccare, vel aliqua grauia perpetrare, non deberes te tamen meliorẽ æſtimare: quia neſcis, quàm diu poſſis in bono ſtare. Omnes fragiles ſumus, ſed tu neminem fragiliorem te ipſo tenebis. *Gen. 8.*

CAP. III.

De doctrina veritatis.

1 FELIX, quẽ veritas per ſe docet, non per figuras & voces trãſeuntes, ſed ſicuti ſe habet. Noſtra opinio, & noſter ſẽſus, ſæpè nos fallit, & modicum videt. Quid prodeſt magna cauillatio, de occultis & obſcuris rebus, de quibus nec arguemur in iudicio, quia ignorauimus? Grandis inſipientia, quòd neglectis vtilibus & neceſſariis, vltrò intendimus curioſis & damnoſis: oculos habentes, non videmus. *Pſalm. 93.* *Eccli. 3.* *Pſalm. 113.*

 2 Et

2 Et quid curæ nobis, de generibus & speciebus? Cui æternum Verbum loquitur, à multis opinionibus expeditur. Ex vno verbo omnia, & vnum loquuntur omnia: & hoc est principium, quod & loquitur nobis. Nemo sine illo intelligit, aut rectè iudicat. Cui omnia vnū sunt, & omnia ad vnum trahit, & omnia in vno videt; potest stabilis corde esse, & in Deo pacificus permanere. O veritas Deus, fac me vnum tecum, in charitate perpetua. Tædet me sæpè, multa legere & audire: in te est totum, quod volo & desidero. Taceant omnes doctores: sileant vniuersæ creaturæ, in conspectu tuo; tu mihi loquere solus.

Matth. 11. & Lucæ 10.

3 Quantò aliquis magis sibi vnitus, & interiùs simplificatus fuerit, tantò plura & altiora, sine labore intelligit; quia desuper lumen intelligentiæ accipit. Purus, simplex, & stabilis spiritus, in multis operibus non dissipatur: quia omnia ad Dei honorem operatur, & in se otiosus, ab omni propria exquisitione esse nititur. Quis te magis impedit & molestat quàm tua

tua immortificata affectio cordis? Bonus & deuotus homo opera sua priùs intus disponit, quæ foris agere debet. Nec illa trahunt eum, ad desideria vitiosæ inclinationis, sed ipse inflectit ea, ad arbitrium rectæ rationis. Quis habet fortius certamen, quàm qui nititur vincere seipsum. Et hoc deberet esse negotium nostrum; vincere videlicet seipsum, & quotidie seipso fortiorem fieri, atque in melius aliquid proficere.

4 Omnis perfectio in hac vita, quamdam imperfectionem sibi habet annexam; & omnis speculatio nostra, quadam caligine non caret. Humilis tui cognitio, certior via est ad Deum, quàm profunda scientiæ inquisitio. Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata: sed præferenda est semper bona conscientia, & virtuosa vita. Quia verò, plures magis student scire, quàm benè viuere: ideò sæpè errant, & plenè nullum vel modicú fructum ferunt.

5 O si tantam adhiberent diligentiam, ad extirpanda vitia, & virtutes

inſerendas, ſicuti ad mouendas quæ-
ſtiones: non fieret tanta mala & ſcan-
dala in populo, nec tanta diſſolutio
Mat.25 in cœnobiis. Certè adueniente die
iudicij, non quæretur à nobis, quid
legimus, ſed quid fecimus: nec quàm
benè diximus, ſed quàm religioſè
viximus. Dic mihi, vbi ſunt modò
omnes illi domini & magiſtri, quos
benè nouiſti, dum adhuc viuerent, &
ſtudiis florerent? Iam eorum præbē-
das, alij poſſident; & neſcio, vtrùm de
eis recogitant. In vita ſua aliquid eſſe
videbantur, & modò de illis tacetur.

Eccle.1. 6 O quàm citò tranſit gloria mun-
di? Vtinam vita eorum, ſcientiæ ip-
ſorum concordaſſet: tunc benè ſtu-
duiſſent, & legiſſent. Quàm multi
Tit.1. pereunt, per vanam ſcientiam in ſæ-
culo, qui parum curant de Dei ſerui-
Rom 1. tio! Et quia magis eligunt magni eſſe
quàm humiles, ideò euaneſcunt in
Mat.18 cogitationibus ſuis. Verè magnus eſt,
& 23. qui magnam habet charitatem. Verè
Phil 3. magnus eſt, qui in ſe paruus eſt, &
pro nihilo omne culmen honoris du-
cit. Verè prudens eſt, qui omnia ter-
rena arbitratur vt ſtercora, vt Chri-

ſtum

ſtum lucrifaciat. Et verè benè doctus eſt, qui Dei voluntatem facit, & ſuam voluntatem relinquit.

CAP. IIII.

De prouidentia in agendis.

1 NON eſt credendum omni ver- *1. Ioan.*
bo, nec inſtinctui; ſed cautè & *4.*
longanimiter, res eſt ſecũdùm Deum ponderanda. Proh dolor, ſæpè malum faciliùs quàm bonum, de alio creditur & dicitur, ita infirmi ſumus.
Sed perfecti viri, non facilè credunt *Gen. 8.*
omni enarranti: quia ſciunt infirmi- *Iac. 3.*
tatem humanam, ad malum procliuam, & in verbis ſatis labilem.

2 Magna ſapientia, nõ eſſe præcipi- *Pro. 19.*
tem in agẽdis, nec pertinaciter in propriis ſtare ſenſibus. Ad hanc etiã per- *Pro. 17.*
tinet, non quibuſlibet hominum verbis credere: nec audita vel credita,
mox ad aliorũ aures effundere. Cum *Prouer.*
ſapiente & cõſcientioſo viro, cõſilium *12.*
habe: & quære potiùs à meliore inſtrui, quàm tuas adinuentiones ſequi.
Bona vita, facit hominem ſapientem *Pro. 15.*
ſecũdùm Deum, & expertum in mul- *& Ec-*
cli. 1.

tis. Quantò quis in ſe humilior fuerit, & Deo ſubiectior: tantò in omnibus erit ſapientior, & pacatior.

CAP. V.

De lectione ſanctarum Scripturarum.

1 VERITAS eſt in Scripturis ſanctis quærenda, nõ eloquentia. Omnis Scriptura ſacra, eo ſpiritu de-
Ro. 15. bet legi, quo facta eſt. Quærere potiùs debemus, vtilitatem in Scriptu-
1. Cor. 2. ris, quàm ſubtilitatem ſermonis. Ita libenter deuotos & ſimplices libros legere debemus, ſicut altos & profũdos. Non te offendat auctoritas ſcribentis, vtrùm paruæ vel magnæ litteraturæ fuerit; ſed amor puræ veritatis, te trahat ad legendum. Non quæras, quis hoc dixerit; ſed quid dicatur, attende.

Pſ. 116. & Lucæ 21. Rom. 2 & 10. & Col. 3. 2 Homines tranſeunt, ſed veritas Domini manet in æternum. Sine perſonarum acceptione, variis modis loquitur nobis Deus. Curioſitas noſtra ſæpè nos impedit, in lectione Scripturarum: quum volumus intelligere & diſcutere, vbi ſimpliciter eſſet tranſ-

transſeundum. Si vis profectum haurire, lege humiliter, ſimpliciter, & fideliter: nec vmquam velis habere nomen ſcientiæ. Interroga libenter, & audi tacens verba Sanctorum: nec diſpliceant tibi parabolæ ſeniorum, ſine cauſa enim non proferuntur. *Prou. 1. & 11.*

CAP. VI.

De inordinatis affectionibus.

1 QVANDOCVMQVE homo, aliquid inordinatè appetit, ſtatim in ſe inquietus fit. Superbus & auarus, numquam quieſcunt: pauper & humilis ſpiritu, in multitudine pacis conuerſantur. Homo, qui necdum perfectè in ſe mortuus eſt, citò tentatur, & vincitur in paruis & vilibus rebus. Infirmus in ſpiritu, & quodammodò adhuc carnalis, & ad ſenſibilia inclinatus, difficulter ſe poteſt à terrenis deſideriis ex toto abſtrahere. Et ideò ſæpè habet triſtitiam, quum ſe ſubtrahit: leuiter etiam indignatur, ſi quis ei reſiſtit.

2 Si autem proſecutus fuerit quod concupiſcit, ſtatim ex reatu conſcien-

tiæ grauatur: quia ſequutus eſt paſſionem ſuam, quæ nihil iuuat ad pacem, quam quæſiuit. Reſiſtendo igitur paſſionibus, inuenitur pax vera cordis, nō autem eis ſeruiendo. Non eſt ergo pax, in corde hominis carnalis: non in homine exterioribus dedito, ſed in feruido & ſpirituali.

CAP. VII.

De vana ſpe, & elatiane fugienda.

Iere.17. 1 VANVS eſt, qui ſpem ſuam ponit in hominibus, aut in creaturis. Non te pudeat aliis ſeruire, amore Ieſu Chriſti: & pauperem, in
Pſ.30. hoc ſæculo videri. Non ſtes ſuper teipſum, ſed in Deo ſpem tuam cōſtitue. Fac, quod in te eſt, & Deus aderit bo-
Iere.9. næ voluntati tuæ. Non confidas in tua ſcientia, vel aſtutia cuiuſcumque viuentis: ſed magis in Dei gratia, qui adiuuat humiles, & de ſe præſumentes humiliat.

2 Ne glorieris in diuitiis, ſi adſūt: nec in amicis, quia potentes ſunt; ſed in Deo, qui omnia præſtat, & ſeipſum ſuper omnia dare deſiderat. Non te

te extollas, de magnitudine vel pulchritudine corporis, quæ modica infirmitate, corrumpitur & defœdatur. Non placeas tibi ipsi, de habilitate aut ingenio tuo: ne displiceas Deo, cuius est totum quidquid boni naturaliter habueris.

3 Non te repures aliis meliorem, ne fortè coram Deo deterior habearis, qui scit, quid est in homine. Non superbias de operibus bonis: quia aliter sunt iudicia Dei, quàm hominum: cui sæpè displicet, quod hominibus placet. Si aliquid boni habueris, crede de aliis meliora, vt humilitatem conserues. Non nocet, si omnibus te supponas: nocet autem plurimum, si vel vni te præponas. Iugis pax cum humili: in corde autem superbi, zelus & indignatio frequens.

Exod. 3. & 12.
Iob 9.

CAP. VIII.

De cauenda nimia familiaritate.

1 NON omni homini, reueles cor tuum: sed cum sapiente & timente Deum, age causam tuam. Cum iuuenibus & extraneis, rarus esto.

Eccle. 8.

Cum diuitibus noli blandire, & corã magnatis non libenter appareas. Cum humilibus & ſimplicibus, cum deuotis & morigeratis ſociare:& quæ ædificationis ſunt, pertracta. Non ſis familiaris alicui mulieri: ſed in communi, omnes bonas mulieres Deo commenda. Soli Deo & Angelis eius, opta familiaris eſſe, & hominum notitiam deuita.

Prou 5.

2 Charitas habenda eſt ad omnes, ſed familiaritas non expedit. Quandoque accidit, vt perſona ignota, ex bona fama luceſcat: cuius tamen præſentia oculos intuentium offuſcat. Putamus aliquando aliis placere, ex coniunctione noſtra: & incipimus magis diſplicere,ex morum improbitate,in nobis conſiderata.

CAP. IX.

De obedientia & ſubiectione.

1 VALDE magnum eſt, in obedientia ſtare, ſub prælato viuere, & ſui iuris non eſſe. Multo tutius eſt, ſtare in ſubiectione, quàm in prælatura. Multi ſunt ſub obedientia,

tia, magis ex necessitate, quàm ex charitate: & illi pœnam habent, & leuiter murmurant. Nec libertatem mentis acquirent; nisi ex toto corde, propter Deum se subiiciant. Curre hîc vel ibi: non inuenies quietem, nisi in humili subiectione, sub prælati regimine. Imaginatio locorum & mutatio, multos fefellit.

2 Verum est, quòd vnusquisque libenter agit pro sensu suo; & inclinatur ad eos magis, qui secum sentiunt. Sed si Deus est inter nos, necesse est, vt relinquamus etiam quandoque nostrum sentire, propter bonum pacis. Quis est ita sapiens, qui omnia plenè scire potest? Ergo, noli nimis in sensu tuo confidere: sed velis etiam libenter, aliorum sensum audire. Si bonum est tuum sentire, & hoc ipsum propter Deum dimittis, & alium sequeris, magis ex inde proficies.

3 Audiui enim sæpè, securius esse audire & accipere consilium, quàm dare. potest etiam contingere, vt bonum sit vniuscuiusque sentire: sed nolle aliis acquiescere, quum id ratio,
aut

aut causâ postulat, signum est superbiæ & pertinaciæ.

CAP. X.

De cauenda superfluitate verborum.

Mat 4. & 14. Ioan. 6. 1 CAVEAS tumultum hominum, quantum potes: multum enim impedit tractatus sæcularium gestorum, etiam si simplici intentione proferantur. Citò enim inquinamur vanitate, & captiuamur. Vellem me pluries tacuisse, & inter homines non fuisse. Sed quare tam libenter loquimur, & inuicem fabulamur: cùm tamen rarò, sine læsione conscientiæ, ad silentium redimus? Ideò tam libenter loquimur: quia per mutuas locutiones, ab inuicem consolari quærimus: & cor diuersis cogitationibus fa- *Mat. 7. Rom. 2.* tigatũ, optamus reuelare. Et multum libenter de his, quæ multum diligimus, vel cupimus, vel quæ nobis contraria sentimus, libet loqui & cogitare.

2 Sed proh dolor, sæpè inaniter & frustrà. Nam hæc exterior consolatio, interioris & diuinæ cõsolationis, non modicum detrimentum est. Ideò vigi-

vigilandum est, & orandum, ne tempus otiosè transeat. Si loqui licet & expedit, quæ ædificabilia sunt, loquere. Malus vsus, & negligentia profectus nostri, multum facit ad incustodiam oris nostri. Iuuat tamen non parum, ad profectum spiritualem, deuota spiritualium rerum collatio: maximè vbi pares animo & spiritu, in Deo sibi sociantur. *Act. 1. Ro. 15.*

CAP. XI.

De pace acquirenda, & zelo proficiendi.

1 MVLTAM possemus pacē habere, si non vellemus nos, cum aliorum dictis & factis, & quæ ad nostram curam non spectant, occupare. Quomodo potest ille diu in pace manere, qui alienis curis se intermiscet? qui occasiones forinsecus quęrit? qui parum vel rarò se intrinsecus colligit? Beati simplices, quoniam multam pacem habebunt.

2 Quare quidam Sanctorum, tam perfecti & contemplatiui fuerunt? Quia omnino seipsos mortificare, ab

omni-

omnibus terrenis desideriis, studuerunt: & ideò totis medullis cordis, Deo inhærere, atque liberè sibi vacare, potuerunt. Nos nimium occupamur propriis passionibus, & de transitoriis nimis sollicitamur. Raro etiam vnum vitium perfectè vincimus, & ad quotidianum profectum, non accendimur: ideò frigidi, & tepidi remanemus.

3 Si essemus nobiisipsis perfectè mortui, & interiùs minimè implicati: tunc possemus etiam diuina sapere, & de cælesti contemplatione aliquid experiri. Totum & maximum impedimentum est, quia non sumus à passionibus & concupiscentiis liberi: nec perfectam Sanctorum viam, conamur ingredi. Quando etiam modicum aduersitatis occurrit, nimis citò deiicimur, & ad humanas consolationes conuertimur.

4 Si niteremur, sicut viri fortes, stare in prælio: profectò auxilium Domini super nos, videremus de cælo. Ipse enim certantes, & de sua gratia sperantes, paratus est adiuuare: qui nobis certandi occasiones procurat, vt vin-

vincamus. Si tantùm in istis exterioribus obseruantiis, profectum religionis ponimus, citò finem habebit deuotio nostra. Sed ad radicem, securim ponamus: vt purgati à passionibus, pacificam mentē possideamus.

5 Si omni anno, vnum vitium extirparemus, citò viri perfecti efficeremur. Sed modò è contrario, sæpè sentimus; vt meliores & puriores in initio conuersionis, nos fuisse inueniamus, quàm post multos annos professionis. Feruor & profectus noster, quotidie deberet crescere; sed nunc pro magno videtur, si quis primi feruoris partem, posset retinere. Si modicam violentiam faceremus in principio, tunc posteà cuncta possemus facere, cum leuitate & gaudio.

6 Graue est assueta dimittere, sed grauius est contra propriam voluntatem ire. Sed si non vincis parua & leuia, quādo superabis difficiliora? Resiste in principio inclinationi tuæ, & malam dedisce consuetudinem: ne fortè paulatim, ad maiorem te ducat difficultatem. O si aduerteres, quantam tibi pacem, & aliis lætitiam faceres,

tes, teipſum benè habendo, puto, quòd ſollicitior eſſes, ad ſpiritualem profectum.

CAP. XII.

De vtilitate aduerſitatis.

1 BONVM nobis eſt, quòd aliquando habemus aliquas grauitates & contrarietates; quia ſæpè hominem ad cor reuocant, quatenus ſe in exilio eſſe cognoſcat, nec ſpem ſuam in aliqua re mundi ponat. Bonum nobis eſt, quòd patiamur quandoque contradictores, & quòd malè & imperfectè de nobis ſentiatur, etiã ſi benè agimus & intendimus. Iſta ſæpè iuuant ad humilitatem, & à vana gloria nos defendunt. Tunc enim meliùs interiorẽ teſtem Deũ quærimus, quando foris vilipendimur ab hominibus, & non benè nobis creditur.

2 Ideò deberet ſe homo in Deo taliter firmare, vt non eſſet ei neceſſe, multas humanas conſolationes quærere. Quando homo bonæ voluntatis tribulatur, vel tentatur, aut malis cogitationibus affligitur: tunc Deum ſibi

ſibi magis neceſſarium intelligit, ſine quo nihil boni ſe poſſe deprehendit. Tunc etiam triſtatur, gemit, & orat pro miſeriis, quas patitur. Tunc tæder eum diutiùs viuere, & mortem optat venire: vt poſſit diſſolui, & cum Chriſto eſſe. Tunc etiam benè aduertit, perfectam ſecuritatem & plenam pacem, in mundo non poſſe conſtare.

CAP. XIII.

De tentationibus reſiſtendis.

1 QVAMDIV in mundo viuimus, ſine tribulatione & tentatione eſſe non poſſumus. Vnde in Iob ſcriptum eſt: Tentatio eſt vita humana ſuper terram. Ideò vnuſquiſque ſollicitus eſſe deberet circa tentationes ſuas, & vigilare in orationibus: ne diabolus locum inueniret decipiendi, qui numquam dormitat, ſed circuit quærens, quem deuoret. Nemo tam perfectus eſt & ſanctus, qui non habeat aliquando tētationes, & plenè eis carere non poſſumus.

2 Sunt tamen tentationes homini ſæpè valdè vtiles, licet moleſtæ ſint & gra-

graues;quia in illis homo humiliatur, purgatur,& eruditur. Omnes Sancti, per multas tribulationes & tentationes,transierunt & profecerunt. Et qui tentationes sustinere nequiuerunt, reprobi facti sunt,& defecerunt. Non est aliquis ordo tam sanctus, nec locus tam secretus, vbi non sint tentationes vel aduersitates.

3 Non est homo securus à tentationibus totaliter, quàm diu vixerit: quia in nobis est, vnde tentamur, ex quo in cõcupiscentia nati sumus. Vna tentatione seu tribulatione recedente, alia superuenit: & semper aliquid ad patiendum habebimus, nam bonum felicitatis nostræ perdidimus. Multi quærunt tentationes fugere, & grauiùs incidunt in eas. Per solam fugam non possumus vincere, sed per patientiam & veram humilitaté, omnibus hostibus efficimur fortiores.

4 Qui tãtummodò exteriùs declinat, nec radicem euellit, parum proficiet: imò citiùs ad eum tentationes redient, & peius sentiet. Paulatim, & per patientiã cum longanimitate(Deo iuuante)meliùs superabis, quàm cum du-

duritia & importunitate propria. Sæpiùs accipe consilium in tentatione, & cum tentato noli duriter agere: sed consolationem ingere, sicut tibi optares fieri.

5 Initium omnium malarum tentationum, inconstantia animi, & parua ad Deum confidentia. Quia sicut nauis sine gubernaculo, hinc inde à fluctibus impellitur: ita homo remissus, & suum propositũ deserens, variè tentatur. Ignis probat ferrum, & tentatio hominẽ iustum. Nescimus sæpè, quid possumus: sed tentatio aperit, quid sumus. Vigilandum est tamen, præcipuè circa initium tentationis: quia tunc faciliùs hostis vincitur, si ostium mentis nullatenus intrare sinitur: sed extra limen, statim vt pulsauerit, illi obuiatur. Vnde quidam dixit:

Principiis obsta, serò medicina paratur. *Ouid. lib. 1 de remed. amoris.*

Nam primò occurrit menti simplex cogitatio: deinde fortis imaginatio: posteà delectatio, & motus prauus, & assensio. Sicque paulatim ingreditur hostis malignus ex toto, dum illi non resistitur in principio. Et quanto diutiùs, ad resistendum quis torpuerit: tantò

tantò in se quotidie debilior fit, & hostis contra eum potentior.

6 Quidam in principio conuersionis suæ, grauiores tentationes patiuntur; quidam autem in fine. Quidam verò, quasi per totam vitam suam, malè habent. Nonnulli satis leniter tentantur, secundùm diuinæ ordinationis sapientiam & æquitatem; quæ statum & merita hominum pensat, & cuncta ad electorum suorum salutem præordinat.

7 Ideò non debemus desperare, quum tentamur: sed eò feruentiùs Deũ exorare, quatenus nos in omni tribulatione dignetur adiuuare: qui vtique secundùm dictum Pauli, talem faciet cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere. Humiliemus ergo animas nostras sub manu Dei, in omni tentatione & tribulatione: quia humiles spiritu saluabit, & exaltabit.

8 In tentationibus & tribulationibus, probatur homo, quantum profecit, & ibi maius meritum existit, & virtus meliùs patescit. Nec magnum est, si homo deuotus sit & feruidus, quum grauitatem non sentit: sed si tempore aduer-

aduersitatis, patienter se sustinet, spes magni profectus erit. Quidam à magnis tentationibus custodiuntur, & in paruis quotidianis sæpè vincuntur: vt humiliati, nunquam de se ipsis in magnis confidant, qui in tam modicis infirmantur.

CAP. XIIII.

De temerario iudicio vitando.

1 AD te ipsum oculos reflecte, & aliorum facta caueas iudicare. *Mat. 7.*
In iudicando alios, homo frustrà labo- *Rom. 15*
rat, sæpiùs errat, & leuiter peccat: seipsum verò iudicando & discutiendo, semper fructuosè laborat. Sicut nobis res cordi est, sic de ea frequenter iudicamus: nam verum iudicium, propter priuatum amorem, faciliter perdimus. Si DEVS semper esset pura intentio nostri desiderij, non tam faciliter turbaremur, pro resistentia sensus nostri. *Eccle. 3.*

2 Sed sæpè aliquid ab intra latet, vel etiam ab extra concurrit, quod nos etiam pariter trahit. Multi occultè seipsos quærunt, in rebus quas agunt, &

nesciunt. Videntur etiam in bona pace stare, quando res pro eorũ velle fiunt, & sentire. Si autem aliter fit quàm cupiunt, citò mouentur & tristes fiunt.
Mat.12 Luc 12. Propter diuersitatem sensuum & opinionum, satis frequenter oriuntur dissentiones, inter amicos & ciues, inter religiosos & deuotos.

Ier.13. 3 Antiqua consuetudo difficulter relinquitur: & vltra proprium videre, nemo libenter ducitur. Si rationi tuæ magis inniteris vel industriæ, quàm virtuti subiectiuæ Iesu Christi, raro & tardè eris homo illuminatus; quia Deus vult nos sibi perfectè subiici, & omnem rationem per inflammatum amorem transcendere.

CAP. XV.

De operibus ex charitate factis.

Mat.18 1 PRO nulla re mundi, & pro nullius hominis dilectione, aliquod malum est faciendum: sed pro vtilitate tamen indigẽtis, opus bonum liberè aliquando intermittendum est, aut etiam pro meliori mutandum. Hoc enim facto, opus bonum non destruitur,

tur, ſed in melius commutatur. Sine charitate, opus externũ nihil prodeſt: quidquid autem ex charitate agitur, quantumcumque etiam paruum ſit & deſpectum, totum efficitur fructuoſum. Magis ſiquidem Deus penſat ex quanto quis agit, quàm quantum facit. Multum facit, qui multum diligit.

1. Cor. 13.

Luce 7.

2 Multum facit, qui rem benè facit. Benè facit, qui magis communitati, quàm ſuæ volũtati ſeruit. Sæpè videtur eſſe charitas, & eſt magis carnalitas: quia naturalis inclinatio, propria voluntas, ſpes retributionis, affectus commoditatis, raró abeſſe volunt.

Phil. 2.

3 Qui veram & perfectam charitatem habet, in nulla re ſeipſum quærit; ſed DEI ſolummodò gloriam, in omnibus fieri deſiderat. Nulli etiam inuidet, quia nullum priuatum gaudium amat; nec in ſeipſo vult gaudere, ſed in Deo, ſuper omnia bona, optat beatificari. Nemini aliquid boni attribuit, ſed totaliter ad Deum refert, à quo fontaliter omnia procedunt, in quo finaliter omnes Sancti fruibiliter quieſcunt. O qui ſcintillam haberet veræ

Phil. 2. & 1. Cor. 13.

Pſ 17. & 24.

charitatis, profectò omnia terrena sentiret plena fore vanitatis.

CAP. XVI.

De sufferentia defectuum aliorum.

1 QVÆ homo in se, vel in aliis emendare non valet, debet patienter sustinere, donec DEVS aliter ordinet. Cogita, quia sic fortè melius est, pro tua probatione & patientia, sine qua non sunt multùm ponderanda merita nostra. Debes tamen, pro talibus impedimentis supplicare: vt Deus tibi dignetur subuenire, & possis benignè portare.

Mat. 6. Luc. 11.

2 Si quis semel aut bis admonitus, non acquiescit, noli cum eo contendere; sed totum Deo committe, vt fiat voluntas eius, & honor, in omnibus seruis suis, qui scit benè mala in bonum conuertere. Stude patiens esse in tolerando aliorum defectus, & qualescunque infirmitates; quia & tu multa habes, quæ ab aliis oportet tolerari. Si non potes te talem facere, qualem vis; quomodo poteris alium ad tuum habere beneplacitum? Libenter habemus

Mat. 6.

1. Thes. 5. & Gal. 6.

mus alios perfectos, & tamen proprios non emendamus defectus.

3 Volumus, quòd alij strictè corrigantur, & ipsi corrigi nolumus. Displicet larga aliorum licentia, & tamen nobis nolumus negari, quod petimus. Alios restringi per statuta volumus, & ipsi nullatenus patimur ampliùs cohiberi. Sic ergo patet, quàm raro proximum, sicut nosipsos pensamus. Si essent omnes perfecti, quid tunc haberemus ab aliis pro Deo pati?

4 Nunc autem Deus sic ordinauit, vt discamus alter alterius onera portare: quia nemo sine defectu, nemo sine onere, nemo sibi sufficiens, nemo sibi satis sapiens: sed oportet nos inuicem portare, inuicem consolari, pariter adiuuare, instruere, & admonere. Quantæ autem virtutis quisque fuerit, meliùs patet occasione aduersitatis. Occasiones namque hominem fragilem non faciunt, sed qualis sit, ostendunt.

Gal. 6.

1. Thes 5. & 1 Cor. 12.

CAP. XVII.

De monastica vita.

Gal. 6. 1 Oportet quòd discas te ipsum in multis frangere, si vis pacem & concordiam, cum aliis tenere. Non est paruum in monasteriis, vel in congregatione habitare, & inibi sine querela conuersari, & vsque ad mortem fidelis perseuerare. Beatus, qui ibidem
Luc. 16. benè vixit, & feliciter consummauit. Si vis debitè stare & proficere, teneas te tamquam exulem peregrinum super terram. Oportet te stultum fieri propter Christum, si vis religiosam ducere vitam.

2 Habitus & tonsura, modicum con-
1 Pet. 2 fert: sed mutatio morum, & integra mortificatio passionum, verum faciũt
Eccle. 1. religiosum. Qui aliud quærit quàm
& Eccli 1. purè Deum, & animæ suæ salutem, non inueniet nisi tribulationem & dolorem. Non potest etiam diu stare pacificus, qui non nititur esse minimus, & omnibus subiectus.

Mat. 20 3 Ad seruiendum venisti, non ad regendum: ad patiendũ & laborandum, scias

ſcias te vocatum, non ad otiandum vel fabulandum. Hîc ergo probantur homines, ſicut aurum in fornace. Hîc nemo poteſt ſtare, niſi ex toto corde, ſe voluerit propter Deum humiliare.

CAP. XVIII.

De exemplis ſanctorum Patrum.

1 INTVERE ſanctorum Patrum viuida exẽpla, in quibus vera perfectio refulſit & religio, & videbis, quã modicum ſit, & pænè nihil, quod nos agimus: Heu, quid eſt vita noſtra, ſi illis fuerit comparata? Sancti & amici Chriſti, Domino ſeruierunt in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in labore & fatigatione, in vigiliis & ieiuniis, in orationibus & meditationibus ſanctis, in perſequutionibus & opprobriis multis. *Heb.* 11

2 O quàm multas & graues tribulationes, paſſi ſunt Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Virgines, & reliqui omnes, qui Chriſti veſtigia voluerunt ſequi. Nam animas ſuas in hoc mundo *Ioã* 12
oderunt, vt in æternã vitam eas poſſiderent. O quàm ſtrictam & abdicatam *Mat* 7.

vitam, sancti Patres in eremo duxerunt? quàm longas & graues tentationes pertulerunt? quàm frequenter ab inimico vexati sunt? quàm crebras & feruidas orationes Deo obtulerunt? quàm rigidas abstinentias peregerunt? Quàm magnum zelum & feruorem, ad spiritualem profectum habuerunt? Quàm forte bellum, aduersus edomationem vitiorum gesserunt? Quàm puram & rectam intentionẽ ad Deum tenuerunt? Per diem laborabant, & noctibus orationi diutinæ vacabant: quamquam laborando, ab oratione mentali, minimè cessarent.

3 Omne tempus vtiliter expendebant; omnis hora ad vacandum Deo breuis videbatur: & præ magna dulcedine contemplationis, etiam obliuioni tradebatur, necessitas corporalis refectionis. Omnibus diuitiis, dignitatibus, honoribus, amicis & cognatis, renuntiabant: nil de mũdo habere cupiebant, vix necessaria vitæ sumebant: corpori seruire, etiam in necessitate dolebant. Pauperes igitur erant rebus terrenis, sed diuites valdè in gratia & virtutibus. Foris egebant, sed intùs gratia &

Mat. 19

& consolatione diuina, reficiebantur.

4 Mundo erant alieni, sed Deo proximi ac familiares amici. Sibiipsis videbantur tamquam nihili, & huic mundo despecti: sed erant in oculis Dei pretiosi & dilecti. In vera humilitate stabant, in simplici obedientia viuebant, in charitate & patientia ambulabant: & ideò quotidie in spiritu proficiebant, & magnam apud Deum gratiam obtinebant. Dati sunt in exemplum omnibus religiosis: & plus prouocare nos debent ad benè proficiendum, quàm tepidorum numerus ad relaxandum. *Iac. 4.*

5 O quantus feruor omnium religiosorum, in principio suæ sanctæ institutionis fuit? O quanta deuotio orationis? quanta æmulatio virtutis? quàm magna disciplina viguit? quanta reuerentia & obedientia, sub regula magistri, in omnibus effloruit.? Testantur adhuc vestigia derelicta, quòd verè viri sancti & perfecti fuerunt: qui tam strenuè militantes, mundum suppeditauerunt. Iam magnus putatur, si quis transgressor non fuerit: si quis, quod accepit, cum patiētia tolerare potuerit.

6 Och teporis & negligentiæ status nostri, quòd tam citò declinamus à pristino feruore; & iam tædet viuere, præ lassitudine & tepore! Vtinam in te penitùs non dormiret profectus virtutum, qui multa sæpiùs exempla vidisti deuotorum.

CAP. XIX.

De exercitiis boni religiosi.

1 VITA boni religiosi, omnibus virtutibus pollere debet: vt sit
Mat. 5. talis interiùs, qualis videtur hominibus exteriùs. Et meritò, multò plus debet esse intus, quàm quod cernitur foris: quia inspector noster est Deus, quem summoperè reuereri debemus,
Psal. 33 vbicumque fuerimus, & tamquam
Heb 4. Psal. 15. angeli in cõspectu eius mundi incedere. Omni die renouare debemus propositum nostrum, & ad feruorem nos excitare: quasi hodie primùm, ad conuersionem venissemus, atque dicere, Adiuua me Domine Deus, in bono proposito, & sancto seruitio tuo: & da mihi nunc hodie perfectè incipere, quia nihil est, quod hactenus feci.

2 Secun-

2 Secundum propositum nostrum, cursus profectus nostri: & multa diligentia opus est, benè proficere volēti. Quod si fortiter proponens, sæpè deficit: quid ille, qui rarò aut minùs fixè, aliquid proponit? Variis tamen modis contingit, desertio propositi nostri: & leuis omissio exercitiorū, vix sine aliquo dispendio transit. Iustorum propositum, in gratia Dei potiùs, quàm in propria sapientia pendet: in quo & semper cōfidunt, quidquid arripiunt. Nam homo proponit, sed Deus disponit, nec est in homine via eius. *Prou.16*

3 Si pietatis causa, aut fraternæ vtilitatis proposito, quandoque consuetum omittitur exercitium, facilè posteà poterit recuperari. Si autem tædio animi aut negligentia, faciliter relinquitur, satis culpabile est, & nociuum sentietur. Conemur quantum possumus, adhuc leuiter deficiemus in multis. Semper tamen aliquid certi proponendum est, & contra illa prȩcipuè, quæ ampliùs nos impediunt. Exteriora nostra & interiora pariter, nobis scrutanda sunt & ordinanda, quia vtraque expediunt ad profectum. *Eccle.7.*

4 Si non continuè te vales colligere, ſaltem interdum: & ad minus ſemel in die, manè videlicet, aut veſperè. Manè propone, veſperè diſcute mores tuos; qualis hodie fuiſti in verbo, opere, & cogitatione: quia in his ſępiùs forſitan offendiſti Deũ & proximum. Accinge te ſicut vir, contra diabolicas nequitias: frena gulam, & omnem carnis inclinationem faciliùs frenabis. Numquam ſis ex toto ocioſus: ſed aut legens, aut ſcribens, aut orans, aut meditans, aut aliquid vtilitatis pro communi laborans. Corporalia tamen exercitia, diſcretè ſunt agenda, nec omnibus æqualiter aſſumenda.

Deut. 4.

5 Quæ communia non ſunt, non ſunt foris oſtendenda: nam in ſecreto, tutiùs exercentur priuata. Cauendum tamen, ne piger ſis ad communia, & ad ſingularia promptior: ſed expletis integrè & fideliter debitis & iniunctis, ſi iam vltrà vacat, redde te tibi, prout deuotio tua deſiderat. Non poſſunt omnes habere vnum exercitium: ſed aliud iſti, aliud illi, magis deſeruit. Etiam pro temporis cõgruentia, diuerſa placent exercitia: quia alia in feſtis, alia in

feria-

feriatis, magis ſapiunt diebus. Aliis indigemus tempore tentationis, & aliis tempore pacis & quietis. Alia, quum triſtamur, libet cogitare: & alia, quum læti in Domino fuerimus.

6 Circa principalia feſta, renouanda ſunt bona exercitia: & Sanctorum ſuffragia feruentiùs imploranda. De feſto in feſtum proponere debemus, quaſi tunc de hoc ſeculo migraturi, & ad æternum feſtum peruenturi. Ideóque ſollicitè nos præparare debemus in deuotis temporibus, & deuotiùs conuerſari, atque omnem obſeruantiam ſtrictiùs cuſtodire, tamquam in breui præmium laboris noſtri à Deo percepturi.

7 Et ſi dilatum fuerit, credamus nos minùs benè præparatos, atque indignos tantæ adhuc gloriæ, quæ reuelabitur in nobis tempore præfinito: & ſtudeamus nos meliùs ad exitum præparare. Beatus ſeruus (ait Euangeliſta Lucas) quem, cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantem. Amen dico vobis, ſuper omnia bona ſua, conſtituet eum.

Rom. 8.
Luc. 12.
Mat. 14

CAP. XX.

De amore solitudinis, & silentij.

Eccle. 3. 1 QVÆRE aptum tempus vacandi tibi, & de beneficiis Dei frequenter cogita. Relinque curiosa. Tales perlege materias, quæ cõpunctionem magis præstant, quàm occupationem. Si te subtraxeris à superfluis loquutionibus & otiosis circuitionibus, nec non à nouitatibus & rumoribus audiendis; inuenies tempus sufficiens & aptum, pro bonis meditationibus insistẽdis. Maximi Sanctorum humana
Heb. 11 consortia, vbi poterant, vitabant, & Deo in secreto viuere eligebant.

Seneca epist. 7. 2 Dixit quidã: Quoties inter homines fui, minor homo redij: Hoc sępiùs experimur, quando diu cõfabulamur. Facilius est omnino tacere, quàm verbo non excedere. Facilius est domi latere, quàm foris se posse sufficienter
Mat. 4. custodire. Qui igitur intendit ad interiora & spiritualia peruenire, oportet eum cum Iesu à turba declinare. Nemo securè apparet, nisi qui liben-
Eccle. 3. ter latet. Nemo securè loquitur, nisi qui

qui libẽter tacet. Nemo ſecurè præeſt, niſi qui libenter ſubeſt. Nemo ſecurè prçcipit, niſi qui benè obedire didicit.

3 Nemo ſecurè gaudet, niſi bonæ cõſcientiæ in ſe teſtimoniũ habeat. Semper tamen Sanctorum ſecuritas, plena timoris Dei extitit. Nec eò minùs ſoliciti, & humiles in ſe fuerunt, quia magnis virtutibus & gratia emicuerunt. Prauorum autem ſecuritas, ex ſuperbia & præſumptione oritur, & in fine in deceptionem ſui ipſius vertitur. Numquam promittas tibi ſecuritatem in hac vita, quamuis bonus videaris cœnobita, aut deuotus eremita.

4 Sæpè meliores in æſtimatione hominum, grauiùs periclitati ſunt, propter ſuam nimiam confidentiam. Vnde multis vtilius eſt, vt non penitùs tentationibus careant, ſed ſæpiùs impugnentur; ne nimiùm ſecuri ſint: ne fortè in ſuperbiam eleuentur; ne etiam ad exteriores conſolationes, licentiùs declinent. O qui numquam tranſitoriam lçtitiam quæreret: qui numquam cum mundo ſe occuparet, quàm bonam cõſcientiam ſeruaret? O qui omnem vanam ſolicitudinem amputaret,

&

& dumtaxat salutaria ac diuina cogitaret, & totam spem suam, in Deo constitueret, quàm magnam pacem & quietem possideret!

5 Nemo dignus est cælesti consolatione, nisi diligenter se exercuerit, in sancta compunctione. Si vis corde tenus compungi, intra cubile tuum, & exclude tumultus mundi, sicut scriptũ
Psal 4. est: In cubilibus vestris compungimini. In cella inuenies, quod deforis sæpiùs amittes. Cella continuata dulcescit, & malè custodita tædium generat. Si in principio conuersionis tuæ, benè eam incolueris & custodieris, erit tibi posteà dilecta amica, & gratissimum solatium.

6 In silentio & quiete, proficit anima deuota, & discit abscondita Scri-
Psal. 6. pturarum. Ibi inuenit fluenta lachrymarum, quibus singulis noctibus se lauet & mundet: vt conditori suo tantò familiarior fiat, quantò longiùs ab omni sæculari tumultu degit. Qui ergo se abstrahit à notis & amicis, approximabit illi Deus, cum Angelis sanctis. Melius est latêre, & sui curam agere: quàm se neglecto, signa facere.

Lauda-

Laudabile est homini religioso, rarò foras ire, fugere videri, nolle etiam homines videre.

7 Quid vis videre, quod non licet habere? Transit mundus, & concupiscentia eius. Trahunt desideria sensualitatis ad spatiandum: sed quum hora transierit, quid nisi grauitatem conscientiæ, & cordis dispersionem reportas? Lætus exitus, tristem sępè reditum parit: & læta vigilia serotina, triste mane facit. Sic omne carnale gaudium, blandè intrat: sed in fine, mordet & perimit. Quid potes alibi videre, quod hîc non vides? Ecce cælum, & terra, & omnia elementa; nam ex istis, omnia sunt facta. *Prou. 14* *Eccle. 1.*

8 Quid potes alicubi videre, quod diu potest sub sole permanere? Credis te forsitan satiari, sed non poteris pertingere. Si cuncta videres præsentia, quid esset nisi visio vana? Leua oculos tuos ad Deum in excelsis, & ora pro peccatis tuis & negligentiis. Dimitte vana vanis: tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Iesum, dilectum tuum. Mane cum eo in cella, quia *Eccle. 3.* *Ps. 122.* *Mat. 6.*

quia non inuenies alibi tantam pacem. Si non exisses, nec quidquam de rumoribus audisses, meliùs in bona pace permansisses. Ex quo noua delectat aliquando audire, oportet te exinde turbationem cordis tolerare.

CAP. XXI.

De compunctione cordis.

Prou. 19 1 Si vis aliquid proficere, cõserua te in timore Dei, & noli esse nimis liber: sed sub disciplina, cohibe omnes sensus tuos, nec ineptæ ne tradas lætitiæ. Da te ad cordis compunctionem, & inuenies deuotionem. Compunctio multa bona aperit, quæ dissolutio citò perdere consueuit. Mirum est, quòd homo potest vmquam perfectè in hac vita lętari: qui suum exilium, & tam multa pericula animæ suæ, considerat & pensat.

2 Propter leuitatem cordis, & negligentiam defectuum nostrorum, non sentimus animæ nostræ dolores: sed sæpè vanè ridemus, quãdo meritò flere deberemus. Non est vera libertas, nec bona lætitia, nisi in timore Dei cũ bona

bona conſcientia. Felix, qui abiicere poteſt omne impedimentum diſtractionis, & ad vnionem ſe recolligere ſanctæ compunctionis. Felix, qui à ſe abdicat, quidquid conſcientiam ſuam maculare poteſt vel grauare. Certa viriliter, conſuetudo conſuetudine vincitur. Si tu ſcis homines dimittere, ipſi benè te dimittent tua facta facere.

3 Non attrahas tibi res aliorum, nec te implices cauſis maiorũ. Habe ſemper oculũ ſuper te primum, & admoneas teipſum ſpecialiter, præ omnibus tibi dilectis. Si non habes fauorem hominum, noli ex hoc triſtari: ſed hoc ſit tibi graue, quia non habes te ſatis benè & circumſpectè, ſicut deceret Dei ſeruum, & deuotum religioſum conuerſari. Vtilius eſt ſæpè & ſecurius, quòd homo non habeat multas conſolationes in hac vita, ſecundùm carnem præcipuè. Tamen quòd diuinas non habemus, aut rariùs ſentimus, nos in culpa ſumus: quia compunctionem cordis non quærimus, nec vanas & externas omnino abiicimus.

Gal.1.

Pſal.76

4 Cognoſce te indignũ diuina conſolatione, ſed magis dignum multa tribu-

Iud.2. & 20. item 2. Reg.13. tribulatione. Quando homo eſt perfectè compunctus, tunc grauis & amarus eſt ei totus mundus. Bonus homo, ſufficientem inuenit materiam dolendi & flendi. Siue enim ſe conſiderat, ſiue de proximo penſat, ſcit quia nemo ſine tribulatione hîc viuit. Et quantò ſtrictiùs ſeſe conſiderat, tantò ampliùs dolet. Materiæ iuſti doloris & internæ compunctionis, ſunt peccata & vitia noſtra, quibus ita inuoluti iacemus, vt raro cæleſtia contemplari valeamus.

Eccli.7. 5 Si frequētiùs de morte tua, quàm de longitudine vitæ cogitares, non dubium quin feruentiùs te emendares. *Mat.25* Si etiam futuras inferni ſiue purgatorij pœnas, cordialiter perpenderes, credo quòd libenter laborem & dolorem ſuſtineres, & nihil rigoris formidares. Sed quia ad cor iſta non tranſeunt, & blandimenta adhuc amamus, ideò frigidi & valdè pigri remanemus.

6 Sæpè eſt inopia ſpiritus, vnde tam leuiter conqueritur miſerum corpus: Ora igitur humiliter ad Dominum, vt det tibi compunctionis ſpiritum, &

& dic cum Propheta: Ciba me Domine pane lachrymarum, & potum da mihi, in lachrymis, in mensura. *Psal. 79*

CAP. XXII.

De consideratione humanæ miseriæ.

1 MISERES, vbicumque fueris, & quocumque te verteris, nisi ad Deum te conuertas. Quid turbaris, quia non succedit tibi, sicut vis & desideras? Quis est, qui habet omnia, secundùm suam voluntatem? *Eccle. 6.* Nec ego, nec tu, nec aliquis hominum super terram. Nemo est in mundo, sine aliqua tribulatione vel angustia, quamuis Rex sit vel Papa. Quis est, qui meliùs habet? vtique qui pro Deo, aliquid pati valet.

2 Dicunt multi imbecilles & infirmi, Ecce, quàm bonam vitam ille homo habet, quàm diues, quàm magnus, quàm potens & excelsus? Sed attende ad cælestia bona, & videbis quòd omnia ista temporalia, nulla sunt; sed valdè incerta & magis grauantia, quia nunquam sine solicitudine & timore possidentur. Non est hominis felicitas, *Luc. 12.* *Prou. 19*

tas, habere temporalia ad abundan-
Iob 14 tiam, sed sufficit ei mediocritas. Verè
Eccle. 2. miseria est, viuere super terram. Quã-
tò homo voluerit esse spiritualior, tã-
tò præsens vita fit ei amarior; quia
sentit meliùs, & videt clariùs huma-
næ corruptionis defectus. Nam com-
edere, bibere, vigilare, dormire,
quiescere, laborare, & ceteris necessi-
tatibus naturæ subiacere; verè magna
miseria est, & afflictio homini de-
uoto, qui libenter esset absolutus, &
liber ab omni peccato.

3 Valdè enim grauatur interior ho-
mo, necessitatibus corporalibus in
hoc mundo. Vnde Propheta deuotè
rogat, quatenus liber ab istis esse va-
Psal. 24 leat, dicens: De necessitatibus meis
erue me Domine. Sed væ, non cog-
noscentibus suam miseriam: & am-
plius væ illis, qui diligunt hanc mise-
Rom. 8. ram & corruptibilem vitam. Nam in
tantum quidam hanc amplectuntur
(licet etiam vix necessaria laborando,
aut mendicando habeant) vt si pos-
sent hîc semper viuere, de regno Dei
nihil curarent.

Rom. 8. 4 O insani & infideles corde, qui
tam

tam profundè in terris iacent, vt nihil, nisi carnalia sapiant. Sed miseri, adhuc in fine grauiter sentient, quàm vile & nihilum erat, quod amauerunt. Sancti autem Dei, & omnes deuoti amici Christi, non attenderunt, quæ carni placuerunt, nec quæ in hoc tempore floruerunt: sed tota spes eorum & intentio, ad æterna bona anhelabat. Ferebatur totum desiderium ipsorum sursum ad mansura & inuisibilia, ne amore visibilium traherentur ad infima. Noli frater amittere confidentiam proficiendi ad spiritualia, adhuc habes tempus & horam.

1. Pet.1 *Heb.11* *Rom.13* *Heb.10*

5 Quare vis procrastinare propositum tuum? Surge, & in instanti incipe, & dic: Nunc tempus est faciēdi, nunc tempus est pugnandi, nunc aptum tempus est emendandi. Quando malè habes, & tribularis, tunc tempus est promerendi. Oportet te transire per ignem & aquam, antequam venias in refrigerium. Nisi tibi vim feceris, vitium nō superabis. Quamdiu istud fragile corpus gerimus, sine peccato esse non possumus, nec sine tædio & dolore viuere. Libenter habere-

Psal.65

Rom 7. beremus ab omni miſeria quietem;
Geneſ. 3 ſed quia per peccatum perdidimus innocentiam, amiſimus etiam veram
2. Cor. 5 beatitudinē. Ideò oportet nos tenere patientiam, & DEI expectare misericordiā; donec tranſeat iniquitas hæc, & mortalitas abſorbeatur à vita.

Gen. 6. 8. 6 O quanta fragilitas humana, quæ ſemper prona eſt ad vitia? Hodie confiteris peccata tua, & cras iterùm perpetras confeſſa. Nunc proponis cauere, & poſt horam agis, quaſi nihil propoſuiſſes. Meritò ergo noſipſos hu-
2 Mach. 9. miliare poſſumus, nec vnquam aliquid magni de nobis ſentire; quia tam fragiles & inſtabiles ſumus. Citò etiam poteſt perdi per negligentiam, quod multo labore vix tandem acquiſitum eſt per gratiam.

7 Quid fiet de nobis adhuc in fine, qui tepeſcimus tam manè? Væ nobis, ſi ſic volumus declinare ad quietem, quaſi iam pax ſit & ſecuritas, quum necdum appareat veſtigium veræ ſanctitatis, in conuerſatione noſtra. Benè opus eſſet, quòd adhuc iterùm inſtitueremur, tamquam boni nouitij ad mores optimos: ſi fortè ſpes

eſſet

eſſet de aliqua futura emendatione, & maiori ſpirituali profectu.

CAP. XXIII.

De meditatione mortis.

1 VALDE citò erit tecum hîc factum, vide aliter quomodo te habeas: hodie homo eſt, & cras non comparet. Cùm autem ſublatus fuerit ab oculis, etiam citò tranſit à mente. O hebetudo & duritia cordis humani, quod ſolùm præſentia meditatur, & futura non magis præuidet. Sic te in omni facto & cogitatu deberes tenere, quaſi hodie eſſes moriturus. Si bonam conſcientiam haberes, non multùm mortem timeres. Meliùs eſſet peccata cauere, quàm mortem fugere. Si hodie non es paratus, quomodo cras eris? Cras eſt dies incerta, & quî ſcis, ſi craſtinum habebis?

Iob 9. & 14. Lucæ 12 & Heb. 9. *Matt. 25.* *Luc. 12.* *Sap. 4.* *Mat. 24 & 25.*

2 Quid prodeſt diu viuere, quando tam parum emendamur? Ah longa vita non ſemper emendat, ſed ſæpè culpam magis auget. Vtinam per vnã diem benè eſſemus conuerſati in hoc mundo. Multi annos computant cõ-

uersionis, sed sæpè paruus est fructus emendationis. Si formidolosum est mori, forsitan periculosius erit diu-
Eccle.7. tiùs viuere. Beatus, qui horam mortis suæ semper ante oculos habet, & ad moriendum quotidie se disponit. Si vidisti aliquando hominem mori, cogita, quia & tu per eamdem transibis viam.

Heb. 9. 3 Quum manè fuerit, puta te ad vesperum non peruenturum. Vespere autem facto, manè non audeas tibi
Luc. 21 polliceri. Semper ergo paratus esto, & taliter viue, vt numquam te imparatum mors inueniat. Multi subitò & improuisè moriuntur. Nam hora, qua non putatur, filius hominis ven-
Matth. 24. turus est. Quando illa extrema hora venerit, multùm aliter sentire incipies
Luc 12. de tota vita tua præterita: & valdè dolebis, quòd tam negligens & remissus fuisti.

Eccli. 41 4 Quàm felix & prudens, qui talis nūc nititur esse in vita, qualis optat inueniri in morte. Dabit namq; magnam fiduciam feliciter moriendi, perfectus contemptus mundi, feruens desiderium in virtutibus proficiendi, amor

mor disciplinæ, labor pœnitentiæ, promptitudo obedientiæ, abnegatio sui, & supportatio cuiuslibet aduersitatis pro amore Christi. Multa bona potes operari, dum sanus es: sed infirmatus, nescio, quid poteris. Pauci ex infirmitate meliorantur: sic & qui multùm peregrinantur, rarò sanctificantur.

5 Noli confidere super amicos & proximos, nec in futurum tuam differas salutem: quia citiùs obliuiscentur tui homines, quàm æstimas. Melius est nunc tempestiuè prouidere, & aliquid boni præmittere, quàm super aliorum auxilio sperare. Si non es pro teipso solicitus modò, quis erit pro te solicitus in futuro? Nunc tempus est valdè pretiosum. Nunc sunt dies salutis. Nunc tempus acceptabile. Sed proh dolor, quòd hoc vtiliùs non expendis, in quo promereri vales, vnde æternaliter viuas! Veniet, quando vnum diem seu horam, pro emendatione desiderabis, & nescio, an impetrabis.

Isa. 30. & 31. Ier. 17. & 48 Mat. 6

6 Eia charissime, de quanto periculo te poteris liberare: de quàm ma-

gno timore eripere, si modò semper timoratus fueris, & suspectus de morte. Stude nunc taliter viuere, vt in hora mortis valeas potiùs gaudere,
Rom. 6. quàm timere. Disce nunc mori mun-
Luc. 14 do, vt tunc incipias viuere cum Christo. Disce nunc omnia contemnere, vt tūc possis liberè ad Christum per-
1 Cor 9. gere. Castiga nunc corpus tuum per pœnitentiam, vt tunc certam valeas habere confidentiam.

Luc. 12 7 Ah stulte, quid cogitas te diu victurum, quum nullum diem habeas hîc securum? Quàm multi decepti sunt, & insperatè de corpore extracti? Quotiens audisti à dicentibus, quia ille gladio cecidit, ille submersus est, ille ab alto ruens ceruicem fregit, ille manducando obriguit, ille ludendo finem fecit. Alius igne, alius ferro, alius peste, alius latrocinio interiit: & sic omnium finis mors est, & vita hominum tamquam vmbra subitò pertransit.

Iob 14 8 Quis memorabitur tui post mortem? & quis orabit pro te? Age, age nunc charissime, quicquid agere potes: quia nescis quando morieris, nescis

nescis etiam quid te post mortem sequetur. Dum tempus habes, congrega tibi diuitias immortales. Præter salutẽ tuam, nihil cogites; solùm quæ Dei sunt, cures. Fac nunc tibi amicos, venerando Dei Sanctos, & eorum actus imitando: vt cùm defeceris in hac vita, illi te recipiant in æterna tabernacula. *Mat. 6. Lucæ 12. Gal. 6. Lucæ 16. Heb. 11*

19. Serua te tamquam peregrinum & hospitem super terram, ad quem nihil spectat de mundi negotiis. Serua cor liberum, & ad Deum sursum erectum, quia non habes hîc manentem ciuitatem. Illuc preces & gemitus quotidianos, cum lachrymis dirige, vt spiritus tuus mereatur ad Dominum, post mortem, feliciter transire. Amen. *1. Pet. 2 Hebr. 13.*

CAP. XXIIII.

De iudicio, & pœnis peccatorum.

1 IN omnibus rebus respice finem, & qualiter ante districtum stabis iudicem, cui nihil est occultum; qui muneribus non placatur, nec excusationes recipit: sed, quod iustum *Hebr. 10.*

Iob 9. est, iudicabit. O miserrime & insipiens peccator, quid respondebis Deo, omnia mala tua scienti: qui interdum formidas vultum hominis
Luc. 16 irati? Vt quid non præuides tibi in die iudicij, quando nemo poterit per alium excusari vel defendi: sed vnusquisque, sufficiens onus erit sibiipsi?
2 Cor. 6 Nunc labor tuus est fructuosus, fletus acceptabilis, gemitus exaudibilis, dolor satisfactorius, & purgatiuus.

Iac. 1. 2 Habet magnum & salubre purgatoriũ patiens homo, qui suscipiens iniurias, plus dolet de alterius mali-
Luc. 23 tia, quàm de sua iniuria: qui pro con-
Act. 7. trariantibus sibi libenter orat, & ex corde culpas indulget, qui veniam ab aliis petere non retardat: qui faciliùs miseretur, quàm irascitur: qui sibi ipsi violentiam frequenter facit, & carnem omnino spiritui subiugare conatur. Melius est modò purgare peccata, & vitia resecare, quàm in futuro purganda reseruare. Verè nos ipsos decipimus per inordinatum amorem, quem ad carnem habemus.

3 Quid aliud ignis ille deuorabit, nisi

nisi peccata tua? Quantò ampliùs tibi ipsi nunc parcis, & carnem sequeris: tantò duriùs posteà lues, & maiorem materiam comburendi reseruas. In quibus homo peccauit, in illis grauiùs punietur. Ibi acediosi, ardentibus stimulis perurgentur: & gulosi, ingenti siti ac fame cruciabuntur. Ibi luxuriosi, & voluptatũ amatores, ardenti pice & fœtido sulphure perfundentur: Et sicut furiosi canes, præ dolore inuidiosi vlulabunt.

4 Nullum vitium erit, quod suum proprium cruciatum non habebit. Ibi superbi, omni confusione replebuntur: & auari, miserrima egestate arctabuntur. Ibi erit vna hora grauior in pœna, quàm hîc centum anni in amarissima pœnitentia. Ibi nulla requies est, nulla consolatio damnatis: hîc tamen interdum cessatur à laboribus, atque amicorum fruitur solatiis. Esto modò sollicitus & dolens, pro peccatis tuis: vt in die iudicij, securus sis cum Beatis. Tunc enim iusti stabunt in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & depresserunt. Tunc stabit ad iudicandum,

Iob 40. & 41.

Sap. 5.

dum, qui modò ſe ſubiicit humiliter iudiciis hominum. Tunc magnam fiduciam habebit pauper & humilis, & pauebit vndique ſuperbus.

5 Tunc videbitur ſapiens in hoc mundo fuiſſe, qui pro Chriſto didicit ſtultus & deſpectus eſſe. Tunc placebit omnis tribulatio patienter
Pſ. 106 perpeſſa, & omnis iniquitas oppilabit os ſuum. Tunc gaudebit omnis deuotus, & mœrebit omnis irreligioſus.
2. Cor. 4. Tunc plus exultabit caro afflicta, quã ſi in delitiis fuiſſet ſemper nutrita. Tunc ſplendebit habitus vilis, & obtenebreſcet veſtis ſubtilis. Tunc plus laudabitur pauperculũ domicilium, quàm deauratum palatium. Tunc iuuabit plus conſtans patientia, quàm
Iſa. 29. omnis mundi potentia. Tunc amplius exaltabitur ſimplex obedientia, quàm omnis ſæcularis aſtutia.

6 Tunc plus lætificabit pura & bona conſcientia, quàm docta philoſophia. Tunc plus ponderabit contemptus diuitiarum, quàm totus theſaurus terrigenarum. Tunc magis conſolaberis ſuper deuota oratione, quã ſuper delicata comeſtione. Tunc potiùs

tiùs gaudebis de seruato silentio, quàm de longa fabulatione. Tunc plus valebunt sancta opera, quàm multa pulchra verba. Tunc plus placebit stricta vita & ardua pœnitentia, quàm omnis delectatio terrena. Disce te nunc in modico pati, vt tunc à grauioribus valeas liberari. Hîc primò proba, quid possis posteà. Si nunc tam parum vales sustinere, quomodo æterna tormenta poteris sufferre? Si modò modica passio tam impatientem efficit, quid gehenna tunc faciet? Ecce verè non potes duo gaudia habere, delectari hîc in mundo, & posteà regnare cum Christo.

7 Si vsque in hodiernum diem, *Luc.* 12
semper in honoribus & voluptatibus vixisses; quid totum tibi profuisset, si iam mori in instanti contingeret? Omnia ergo vanitas, præter amare *Eccle* 1.
Deum, & illi soli seruire. Qui enim *Rom.* 8.
Deum ex toto corde amat: nec mortem, nec supplicium, nec iudicium, nec infernum metuit: quia perfectus amor, securum ad Deum accessum facit. Quem autem adhuc peccare delectat, non mirum, si mortem & iu-

dicium timeat. Bonum tamen est, vt si necdum amor à malo te reuocat, saltem timor gehennalis coërceat. Qui verò timorem Dei postponit, diu stare in bono non valebit, sed diaboli laqueos citiùs incurret.

CAP. XXV.

De feruenti emendatione totius vitæ nostræ.

2. Tim. 4. 1 ESTO vigilans & diligens, in Dei seruitio: & cogita frequenter, ad quid venisti, & cur sæculum reliquisti? Nónne vt Deo viueres, & spi-
Mat. 5. ritualis homo fieres? Igitur ad profectum ferueas, quia mercedem labo-
Apo. 21 & 22. rum tuorum in breui recipies: nec erit tunc ampliùs timor aut dolor, in fini-
Eccli. 51 bus tuis. Modicum nunc laborabis, & magnam requiem, imò perpetuam
Apo 21 & 22. Matt. 25. lætitiam, inuenies. Si tu permanseris fidelis & feruidus in agendo, Deus procul dubio erit fidelis & locuples
Rom. 5. in retribuendo. Spem bonam retinere debes, quòd ad palmam peruenies: sed securitatem capere non oportet; ne torpeas, aut elatus fias.

2 Cùm

2 Cùm quidam anxius, inter metum & ſpem frequenter fluctuaret, & quadam vice mœrore confectus, in Eccleſia ante quoddam altare ſe in oratione proſtrauiſſet, hęc intra ſe reuoluit dicens: O ſi ſcirem, quòd adhuc perſeueraturus eſſem! ſtatimq́ue audiuit diuinum intus reſponſum: Quid, ſi hoc ſcires, quid facere velles? Fac nunc, quod tunc facere velles, & benè ſecurus eris. Moxq́ue conſolatus, & confortatus, diuinæ ſe commiſit voluntati, & ceſſauit anxia fluctuatio. Noluitq́ue curiosè inueſtigare, vt ſciret, quæ ſibi eſſent futura: ſed magis ſtuduit inquirere, quæ eſſet voluntas Dei beneplacens & perfecta, ad omne opus bonum inchoandum & perficiendum. Rom. 12

3 Spera in Domino, & fac bonitatem (ait Propheta) & inhabita terram, & paſcêris in diuitiis eius. Vnum eſt, quod multos à profectu, & feruenti emendatione retrahit: horror difficultatis, ſeu labor certaminis. Enimuerò, illi maximè præ ceteris in virtutibus proficiunt, qui ea, quæ ſibi magis grauia & contraria ſunt, viri- Pſ. 36.

liùs vincere nituntur. Nam ibi homo plus proficit, & gratiam meretur ampliorem: vbi magis seipsum vincit, & in spiritu mortificat.

4 Sed non omnes habent æquè multum, ad vincendum & moriendum. Diligens tamen æmulator, valentior erit ad proficiendum, etiam si plures habeat passiones, quàm alius benè morigeratus, minùs tamen feruens ad virtutes. Duo specialiter ad magnam emendationem iuuant: videlicet, subtrahere se violenter, ad quod natura vitiosè inclinatur: & feruenter instare pro bono, quo ampliùs quis indiget. Illa etiam studeas magis cauere & vincere, quæ tibi frequentiùs in aliis displicent.

5 Vbique profectum tuum capias: vt si bona exempla videas vel audias, ad imitandum accendaris. Si quid autem reprehensibile consideraueris, caue ne idem facias; aut si aliquando fe-
Mat. 7. cisti, citiùs emendare te studeas. Sicut oculus tuus alios considerat, sic iterùm ab aliis notaris. Quàm iucũdum & dulce est, videre feruidos & deuotos fratres, benè morigeratos & disci-
plina-

plinatos. Quàm triste est & graue, videre inordinatè ambulantes: qui ea, ad quæ vocati sunt, non exercent. Quàm nociuum est, negligere vocationis suę propositum: & ad non commissa sensum inclinare? *Ephe. 5. & 1. Cor. 12 Eccle. 3.*

6 Memor esto arrepti propositi, & imaginem tibi propone Crucifixi. Benè verecundari potes, inspecta vita Iesu Christi: quia necdum magis illi te conformare studuisti, licet diu in via Dei fuisti. Religiosus, qui se intentè & deuotè in sanctissima vita & passione Domini exercet, omnia vtilia & necessaria sibi, abundãter ibi inueniet: nec opus est, vt extra Iesum, aliquid melius quærat. O si Iesus crucifixus in cor nostrum veniret, quàm citò & sufficienter, docti essemus? *Gal. 2. & 6.*

7 Religiosus feruidus, omnia benè portat & capit, quæ illi iubentur. Religiosus negligens & tepidus, habet tribulationem super tribulationem, & ex omni parte patitur angustiam: quia interiori consolatione caret, & exteriorem quærere prohibetur. Religiosus extra disciplinam viuens, graui patet ruinæ. Qui laxiora quærit &

 remis-

remissiora, semper in angustiis erit: quia aut vnum, aut reliquum sibi displicebit.

8 Quomodo faciunt, tam multi alij religiosi, qui satis arctati sunt, sub disciplina claustrali? Rarò exeunt, abstractè viuunt, pauperrimè comedunt, grossè vestiuntur, multùm laborant, parum loquuntur, diu vigilant, maturè surgunt, orationes prolongant, frequenter legunt, & se in omni disciplina custodiunt. Attende Carthusienses, Cistercienses, & diuersæ Religionis monachos ac moniales: qualiter omni nocte, ad psallendum Domino assurgunt. Et ideò turpe esset, vt tu deberes in tam sancto opere pigritare: vbi tanta multitudo religiosorum, incipit Deo iubilare.

9 O si nihil aliud faciendum incumberet, nisi Dominum Deum nostrum toto corde & ore laudare! O si numquam indigeres comedere, nec bibere, nec dormire: sed semper posses Deum laudare, & solummodò spiritualibus studiis vacare: tunc multò felicior esses quàm modò, cùm carni ex qualicumque necessitate seruis.

Vti-

Vtinam non essent istæ necessitates, sed solummodò spirituales animæ refectiones, quas (heu) satis rarò degustamus.

10 Quando homo ad hoc peruenit, quòd de nulla creatura consolationem suam quærit, tunc ei Deus primò perfectè sapere incipit: tunc etiam benè contentus de omni euentu rerum erit. Tunc nec pro magno lætabitur; nec pro modico contristabitur: sed ponit se integrè & fiducialiter in Deo, qui est ei omnia in omnibus: cui nihil vtique perit nec moritur, sed omnia ei viuunt, & ad nutum incunctanter deseruiunt.

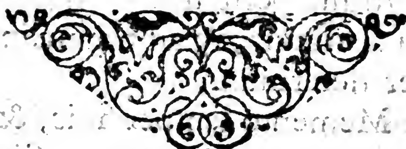
Ro. 11. & 1. Cor. 8. 12. & 15.

11 Memento semper finis, & quia perditum non redit tempus. Sine solicitudine & diligentia, numquam acquires virtutes. Si incipis tepescere, incipies malè habere. Si autem dederis te ad feruorem, inuenies magnam pacem, & senties leuiorem laborem, propter Dei gratiam, & virtutis amorem. Homo feruidus & diligens, ad omnia est paratus. Maior labor est resistere vitiis & passionibus, quàm corporalibus insudare laboribus. Qui paruos

Eccli. 7. *Apoc. 3.* *Eccli. 19.*

paruos non vitat defectus, paulatim labitur ad maiores. Gaudebis semper vespere, si diem expendas fructuosè. Vigila super teipsum, excita teipsum, admone teipsum, & quicquid de aliis sit, non negligas teipsum. Tantum proficies, quantum tibiipsi vim intuleris. Amen.

FINIS.

THOMÆ A KEMPIS CANONICI REGVLARIS Ordinis S. AVGVSTINI

DE IMITATIONE CHRISTI

LIBER SECVNDVS.

Admonitiones, ad interna trahentes.

CAPVT I.

De interna conuersatione.

1 REGNVM Dei intra vos Luca 7.
est, dicit Dominus. Cõ- Ioel. 2.
uerte te ex toto corde ad Dominum: & relinque hunc miserum mundum, & inueniet anima tua requiem. Disce exteriora contemnere, & ad interiora te dare, & videbis regnum Dei in te venire. Est Ro. 14.
enim regnum Dei, pax & gaudium in Spiritu sancto, quod non datur impiis. Veniet ad te Christus, ostendens

dens tibi consolationem suam: si di-
gnam illi ab intus, parraueris mansio-
Ps. 44. nem. Omnis gloria eius & decor, ab
intra est, & ibi complacet sibi. Fre-
quens illi visitatio cum homine inter-
no, dulcis sermocinatio, grata conso-
latio, multa pax, familiaritas stupen-
da nimis.

2 Eia anima fidelis, præpara huic
sponso cor tuum: quatenus ad te ve-
nire, & in te habitare dignetur. Sic
Ioã. 14. enim dicit: Si quis diligit me, sermo-
nem meum seruabit, & ad eum venie-
mus, & mansionem apud eum facie-
mus. Da ergo Christo locum, & ce-
teris omnibus nega introitum. Cùm
Christum habueris, diues es, & suffi-
cit tibi. Ipse erit prouisor tuus, & fi-
delis procurator in omnibus, vt non
sit opus in hominibus sperare. Ho-
mines enim citò mutantur, & defi-
Ioã. 12. ciunt velociter: Christus autem ma-
net in æternum, & astat vsque in fi-
nem firmiter.

3 Non est magna fiducia ponen-
Ier. 17. da, in homine fragili & mortali, etiam
si vtilis sit & dilectus: neque tristitia
multa ex hoc capienda, si interdum
ad-

aduersetur & contradicat. Qui hodie tecum sunt, cras contrariari possunt; & è conuerso, sæpè vt aura vertuntur. Pone totam fiduciam tuam in Deo, & sit ipse timor tuus, & amor tuus. Ipse pro te respondebit, & faciet benè, sicut melius fuerit. Non habes hîc manentem ciuitatem; & vbicumque fueris, extraneus es & peregrinus: nec requiem aliquando habebis, nisi Christo intimè fueris vnitus. *1 Pet. 5* *Heb. 13*

4 Quid hîc circumspicis, cùm iste non sit locus tuæ requietionis? In cęlestibus debet esse habitatio tua, & sicut in transitu, cuncta terrena sunt aspicienda. Transeunt omnia, & tu cum eis pariter. Vide, vt non inhæreas; ne capiaris, & pereas. Apud Altissimum sit cogitatio tua, & deprecatio tua ad Christum, sine remissione dirigatur. Si nescis speculari alta & cælestia, requiesce in passione Christi: & in sacris vulneribus eius, libenter habita. Si enim ad vulnera, & pretiosa stigmata Iesu, deuotè confugis, magnam in tribulatione confortationem senties: nec multùm curabis *Phil. 3.* *Sap. 5.*

rabis

rabis hominum despectiones, faciliterque verba detrahentia perferes.

Matt. 1. 12. 26. & Ioã 15. 5 Christus fuit etiam in mundo, ab hominibus despectus: & in maxima necessitate, à notis & amicis, inter opprobria derelictus. Christus pati voluit & despici, & tu audes de aliquo conqueri? Christus habuit aduersarios & obloquutores, & tu vis omnes habere amicos & benefactores? Vnde coronabitur patientia tua, si nihil aduersitatis occurrerit? Si nihil aduersitatis vis pati, quomodo eris amicus Christi? Sustine cum Christo, & pro Christo, si vis regnare cum Christo.

2 Tim. 2.

6 Si semel perfectè introisses in interiora Iesu, & modicum de ardenti amore eius sapuisses: tunc de proprio commodo vel incommodo nihil curares, sed magis de opprobrio illato gauderes: quia amor Iesu, facit hominem seipsum contemnere. Amator Iesu & veritatis, & verus internus & liber ab affectionibus inordinatis, potest se ad Deum liberè conuertere, & eleuare supra seipsum in spiritu, ac fruitiuè quiescere.

7 Cui sapiunt omnia, prout sunt,

non

non vt dicuntur, aut æstimantur: hic verè sapiens est, & doctus magis à Deo, quàm ab hominibus. Qui ab intra scit ambulare, & modicum ab extra res ponderare, non requirit loca, nec expectat tempora, ad habenda deuota exercitia. Homo internus, citò se recolligit: quia numquam se totum ad exteriora effundit. Non illi obest labor exterior, aut occupatio ad tempus necessaria: sed sicut res eueniunt, sic se illis accommodat. Qui intus benè dispositus est & ordinatus, non curat mirabiles & peruersos hominum gestus. Tantum homo impeditur & distrahitur, quantum sibi res attrahit. *Isa. 54.*

8 Si rectè tibi esset, & benè purgatus esses, omnia tibi in bonum cederent, & profectum. Ideò multa tibi displicent, & sæpè conturbant: quia adhuc non es perfectè tibiipsi mortuus, nec segregatus ab omnibus terrenis. Nil sic maculat & implicat cor hominis, sicut impurus amor in creaturis. Si renuis consolari exteriùs, poteris speculari cælestia, & frequenter iubilare interiùs. *Rom 8.*

CAP.

CAP. II.

De humili submissione.

Rom. 8. & 1. Cor. 4. 1 NON magni pendas, quis pro te, vel contra te sit: sed hoc age & cura, vt Deus tecum sit in omni re, quam facis. Psal. 27 Habeas conscientiam bonam, & Deus benè te defensabit. Quem enim Deus adiuuare voluerit, nullius peruersitas nocere poterit. Si tu scis tacere & pati, videbis proculdubiò auxilium Domini. Ipse nouit tempus & modum liberandi te, & ideò te debes illi resignare. Dei est adiuuare, & ab omni confusione liberare. Sæpè valdè prodest, ad maiorem humilitatem seruandam, quòd defectus nostros alij sciunt, & redarguunt.

2 Quando homo pro defectibus suis se humiliat, tunc faciliter alios placat, & leuiter satisfacit sibi irascentibus. Humilem Deus protegit, & liberat: Iac. 3. Iob 5. humilem diligit, & consolatur: humili homini se inclinat: humili largitur gratiam magnam, & post eius depressionem, leuat ad gloriam. Matt. 11 Humili

mili ſua ſecreta reuelat, & ad ſe dulciter trahit & inuitat. Humilis accepta confuſione, ſatis benè eſt in pace: quia ſtat in Deo, & non in mundo. Non reputes te aliquid profeciſſe, niſi omnibus inferiorem te eſſe ſentias.

CAP. III.

De bono pacifico homine.

1 TENE te primò in pace, & tunc poteris alios pacificare. Homo pacificus magis prodeſt, quàm benè doctus. Homo paſſionatus, etiam bonum in malum trahit, & faciliter malum credit. Bonus pacificus homo, omnia ad bonum conuertit. Qui be- *1. Cor.*
nè in pace eſt, de nullo ſuſpicatur. *13.*
Qui autē malè contentus eſt & commotus, variis ſuſpicionibus agitatur: nec ipſe quieſcit, nec alios quieſcere permittit. Dicit ſæpè, quod dicere non deberet: & omittit, quod ſibi magis facere expediret. Conſiderat, quod alij facere tenentur: & neg- *Mat. 7*
ligit, quod ipſe teneatur. Habe ergo *Act 1.*
primò zelum ſuper teipſum, & tunc iuſtè

iustè zelare poteris etiam proximum tuum.

2 Tu benè scis facta tua excusare & colorare, & aliorum excusationes non vis recipere. Iustius esset, vt te accusares, & fratrem tuum excusares. Si portari vis, porta & alium. Vide, quā longè es adhuc, à vera charitate & humilitate: quæ nulli nouit irasci, vel indignari, nisi tantùm sibi. Non est magnum, cum bonis & mãsuetis conuersari, hoc enim omnibus naturaliter placet; & vnusquisque libenter pacem habet, & secum sentientes magis diligit. Sed cum duris & peruersis, aut indisciplinatis, aut nobis contrariantibus, pacificè posse viuere, magna gratia est, & laudabile nimis, virileque factum.

Gal. 6. 1 Cor. 13.

3 Sunt, qui seipsos in pace tenent, & cum aliis etiam pacem habent. Et sunt, qui nec pacem habent, nec alios in pace dimittunt: aliis sunt graues, sed sibi semper grauiores. Et sunt, qui seipsos in pace retinent, & ad pacem alios reducere student. Est tamen tota pax nostra in hac misera vita, potiùs in humili sufferentia ponen-

ponenda, quàm in non ſentiendo contraria. Qui meliùs ſcit pati, maiorem tenebit pacem. Iſte eſt victor ſui & dominus mundi, amicus Christi & hæres cæli.

CAP. IIII.

De pura mente, & ſimplici intentione.

DVABVS alis, homo ſubleuatur à terrenis, ſimplicitate ſcilicet & puritate. Simplicitas debet eſſe in intentione, puritas in affectione. Simplicitas intēdit Deum, puritas apprehendit, & guſtat. Nulla bona actio te impediet, ſi liber intus ab inordinato affectu fueris. Si nihil aliud, quàm Dei beneplacitum, & proximi vtilitatem intendis & quæris, interna libertate perfrueris. Si rectum cor tuum eſſet, tunc omnis creatura ſpeculum vitæ, & liber ſanctæ doctrinæ eſſet. Non eſt creatura tam parua & *Rom.* 1.
vilis, quæ Dei bonitatem non repræſentet.

2 Si tu eſſes intus bonus & purus, *Prou.* 3.
tunc omnia ſine impedimento videres, & benè caperes. Cor purum, pe- *Pſ.* 118

netrat cælum & infernum. Qualis vnusquisque intus est, taliter iudicat exteriùs. Si est gaudium in mundo, hoc vtique possidet puri cordis homo: Et si est alicubi tribulatio & angustia, hoc meliùs nouit mala conscientia. Sicut ferrum missum in ignem, amittit rubiginem, & totum candens efficitur: sic homo integrè ad Deum se conuertens, à torpore exuitur, & in nouum hominem transmutatur.

3 Quando homo incipit tepescere, tunc paruum metuit laborem, & libenter externam accipit consolationem. Sed quando perfectè incipit se vincere, & viriliter in via Dei ambulare: tunc minùs ea reputat, quæ sibi priùs grauia esse sentiebat.

CAP. V.

De propria consideratione.

Ier.17. 1 NON possumus nobis ipsis nimis credere, quia sæpè gratia nobis deest, & sensus. Modicum lumen est in nobis, & hoc citò per negligentiam amittimus. Sæpè etiam non aduertimus,

mus, quòd tam cæci intus ſumus. Sæpè malè agimus, & peiùs excuſamus. *Pſ. 140.* Paſſione interdum mouemur, & zelum putamus. Parua in aliis reprehendimus, & noſtra maiora pertranſimus. *Mat. 7.* Satis citò ſentimus & ponderamus, quid ab aliis ſuſtinemus: ſed quantum alij de nobis ſuſtinent, non aduertimus. Qui benè & rectè ſua ponderaret, non eſſet, quod de alio grauiter iudicaret.

2 Internus homo, ſuiipſius curam, omnibus curis anteponit: Et qui ſibiipſi diligẽter intendit, faciliter de aliis tacet. *Mat. 16* Numquam eris internus & deuotus, niſi de alienis ſilueris, & ad teipſum ſpecialis reſpexeris. Si tibi & Deo totaliter intendis, modicum te mouebit, quod foris percipis. *1. Cor. 4* *Gal. 1.* Vbi es, quando tibiipſi præſens non es? Et quando omnia percurriſti, quid (te neglecto) profeciſti? Si debes habere pacem, & vnionem veram: oportet, quòd totum adhuc poſtponas, & te ſolum præ oculis habeas.

3 Multum proinde proficies, ſi te feriatum ab omni temporali cura conſerues. Valdè deficies, ſi aliquid tem-

porale reputaueris. Nil magnum, nil altum, nil gratum, nil acceptum tibi
Eccle. 1. sit, nisi purè Deus, aut de Deo sit. Totum vanum existima, quidquid consolationis occurrit de aliqua creatura. Amans Deum anima, sub Deo despicit vniuersa. Solus Deus æternus & immensus, implens omnia, solatium animæ, & vera cordis lætitia.

CAP. VI.

De lætitia bonæ conscientiæ.

1. Cor. 1 1 GLORIA boni hominis, testimonium bonæ conscientiæ. Habe bonam conscientiam, & habebis semper lętitiam. Bona conscientia valdè multa potest portare, & valdè
Sap. 17. læta est inter aduersa. Mala conscientia, semper timida est & inquieta. Suauiter requiesces, si cor tuum te non reprehenderit. Noli lætari, nisi quum benefeceris. Mali numquam habent veram lætitiam, nec internam sentiunt pacem: quia non est pax im-
Luc 12. piis, dicit Dominus. Et si dixerint: In
Isai. 57. pace sumus, non venient super nos mala: & quis nobis nocere audebit?

credas eis: quoniam repentè exurget ira Dei, & in nihilum redigentur actus eorum, & cogitationes eorum peribunt.

2 Gloriari in tribulatione, non est graue amanti: sic enim gloriari, est gloriari in cruce Domini. Breuis gloria, quæ ab hominibus datur, & accipitur. Mundi gloriam, semper comitatur tristitia. Bonorum gloria, in conscientiis eorum, & non in ore hominum. Iustorum lætitia, de DEO, & in Deo est: & gaudium eorum, de veritate. Qui veram & æternam gloriam desiderat, temporalem non curat. Et qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo contemnit, minùs amare conuincitur cælestem. Magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat, nec vituperia.

Rom. 8. Gal. 6. Ioan. 5. 2. Cor. 3

3 Facilè erit contentus & pacatus, cuius conscientia munda est. Non es sanctior, si laudaris: nec vilior, si vituperaris. Quòd es, hoc es; nec maior dici vales, quàm (Deo teste) sis. Si attendis, quid apud te sis intus, non curabis, quid de te loquantur homines. Homo videt in facie, Deus autem in corde.

1. Reg. 16.

corde. Homo considerat actus, Deus verò pensat intentiones. Benè semper agere, & modicum de se tenere, humilis animæ indicium est. Nolle consolari ab aliqua creatura, magnæ puritatis; & internæ fiduciæ, signum est.

4 Qui nullum extrinsecus pro se testimonium quærit, liquet quòd totaliter se Deo commisit. Non enim,
2. Cor. 10. qui seipsum commendat, ille probatus est (ait B. Paulus) sed quem Deus commendat. Ambulare cum Deo intus, nec aliqua affectione teneri foris, status est interni hominis.

CAP. VII.

De amore IESV *super omnia.*

Ps. 118. 1 BEATVS, qui intelligit, quid sit amare Iesum: & contemnere se-
Deut. 6. ipsum, propter Iesum. Oportet dile-
Mat. 22 ctum pro dilecto relinquere, quia Iesus vult solus super omnia amari. Dilectio creaturæ fallax & instabilis: dilectio Iesu, fidelis & perseuerabilis. Qui adhæret creaturæ, cadet cum labili: qui amplectitur Iesum, firmabitur in æuum. Illum dilige, & amicum

cum tibi retine: qui omnibus recedentibus, te non relinquet, nec patietur in fine perire. Ab omnibus oportet te aliquando ſeparari, ſiue velis, ſiue nolis.

2 Teneas te apud Ieſum, viuens ac moriens: & illius fidelitati te committe, qui omnibus deficientibus, ſolus poteſt te iuuare. Dilectus tuus talis eſt naturæ, vt alienum non velit admittere: ſed ſolus vult cor tuum habere, & tamquam rex in proprio throno ſedere. Si ſcires te benè ab omni creatura euacuare, Ieſus deberet libẽter tecum habitare. Pænè totum perditum inuenies, quidquid extra Ieſum, in hominibus poſueris. Non confidas, nec innitaris ſuper calamum ventoſum: quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, vt flos fœni cadet. *Iſai. 40.*

3 Citò decipieris, ſi ad externam hominum apparentiam, tantùm aſpexeris. Si enim tuum in aliis quæris ſolatium & lucrum, ſenties ſæpiùs detrimentum. Si quæris in omnibus Ieſum, inuenies vtique Ieſum. Si autem quæris teipſum, inuenies etiam teipſum, ſed ad tuam perniciem. Plus enim homo nociuior ſibi, ſi Ieſum non

quærit, quàm totus mundus, & omnes sui aduersarij.

CAP. VIII.

De familiari amicitia IESV.

1 QVANDO Iesus adest, totum bonum est, nec quidquam difficile videtur. Quando verò Iesus non adest, totum durum est. Quando Iesus intus non loquitur, consolatio vilis est. Si autem Iesus, vnum tantùm verbum loquitur, magna consolatio sentitur. *Ioā.* 11. Nónne Maria Magdalena, statim surrexit de loco, in quo fleuit, quando Martha illi dixit: Magister adest, & vocat te? Felix hora, quando Iesus vocat de lachrymis ad gaudium spiritus. Quàm aridus & durus es sine Iesu. Quàm insipiens & vanus, si cu- *Mat.* 16 pis aliquid extra Iesum. Nónne hoc est maius damnum, quàm si totum perderes mundum?

2 Quid potest tibi mundus conferre, sine Iesu? Esse sine Iesu, grauis est infernus: & esse cum Iesu, dulcis pa- *Rom.* 8. radisus. Si fuerit tecum Iesus, nullus *Mat.* 13 poterit nocere inimicus. Qui inuenit Iesum,

Iesum, inuenit thesaurum bonum, immò bonum super omne bonum. Et qui perdit Iesum, perdit nimis multum, & plus quàm totum mundum. Pauperrimus est, qui viuit sine Iesu: & ditissimus, qui benè est cum Iesu. *Luc.12.*

3 Magna ars est, scire cum Iesu conuersari; & scire Iesum tenere, magna prudentia. Esto humilis & pacificus, & erit tecum Iesus. Sis deuotus & quietus, & manebit tecum Iesus. Potes citò fugare Iesum, & gratiam eius perdere, si volueris ad exteriora declinare. Et si illum effugaueris & perdideris, ad quem fugies, & quem tunc quæres amicum? Sine amico, non potes benè viuere: & si Iesus, non fuerit tibi præ omnibus amicus, eris nimis tristis & desolatus. Fatuè igitur agis, si in aliquo altero confidis, aut lętaris. Eligendum est magis, totum mundum habere cõtrarium, quàm Iesum offensum. Ex omnibus ergo charis, sit Iesus solus dilectus specialis. *Prou.3.* *Gal.6.*

4 Diligantur omnes propter Iesum, Iesus autem propter seipsum. Solus Iesus Christus, singulariter est amandus: qui solus bonus & fidelis, præ

Mat. 5. omnibus inuenitur amicis. Propter
Luc. 5. ipſum,& in ipſo, tam amici quàm inimici, tibi ſint chari: & pro omnibus his exorandus eſt, vt omnes ipſum cognoſcant & diligant. Numquam cupias ſingulariter laudari vel amari; quia hoc ſolius Dei eſt, qui ſimilem ſibi non habet; Nec velis, quod aliquis tecum in corde ſuo occupetur; neque tu cum alicuius occuperis amore: ſed ſit Ieſus in te, & in omni bono homine.

5 Eſto purus & liber ab intus, ſine alicuius creaturę implicaméto. Oportet te eſſe nudum, & purum cor ad Deum gerere: ſi vis vacare & videre, quàm ſuauis ſit Dominus. Et reuerà ad hoc non peruenies, niſi gratia eius fueris præuentus & intractus: vt omnibus euacuatis & licentiatis, ſolus cum ſolo vniaris. Quando enim gratia Dei venit ad hominem, tunc potens fit ad omnia. Et quando recedit, tunc pauper & infirmus erit, & quaſi tantùm ad flagella relictus. In his non debet deiici, nec deſperare; ſed ad voluntatem Dei æquanimiter ſtare, & cuncta ſuperuenientia ſibi, ad laudem

dem Iesu Christi perpeti: quia post hiemem sequitur æstas; post noctem redit dies; & post tempestatem magna serenitas.

CAP. IX.

De carentia omnis solatij.

1 NON est graue, humanum contemnere solatium, cùm adest diuinum. Magnum est, & valdè magnum tam humano quàm diuino posse carere solatio: & pro honore Dei, libenter exilium cordis velle sustinere: & in nullo seipsum quærere, nec ad proprium meritum respicere. Quid magni est, si hilaris sis & deuotus, adueniente gratia? optabilis cunctis hæc hora. Satis suauiter equitat, quem gratia Dei portat. Et quid mirum, si onus non sentit: qui portatur ab omnipotente, & ducitur à summo ductore? *Phil. 2.*

2 Libenter habemus aliquid pro solatio, & difficulter homo exuitur à seipso. Vicit sanctus martyr Laurentius sæculum, cum suo sacerdote: quia omne, quod in mundo delectabile

videbatur, despexit: & summum Dei sacerdotem Sixtum, quem maximè diligebat, pro amore Christi, etiam à se tolli clementer ferebat. Amore igitur creatoris, amorem hominis superauit: & pro humano solatio, diuinum beneplacitum magis elegit. Ita & tu, aliquem necessarium & dilectum amicum, pro amore Dei disce relinquere. Nec grauiter feras, quum ab amico derelictus fueris, sciens, quoniam oportet nos omnes tandem ab inuicem separari.

3 Multùm & diu, oportet hominem in seipso certare, antequam discat seipsum plenè superare, & totum affectum suum in Deum trahere. Quando homo stat super seipsum, facilè labitur ad consolationes humanas. Sed verus amator Christi, & studiosus sectator virtutum, non cadit super consolationes, nec quærit tales sensibiles dulcedines: sed magis fortes exercitationes, & pro Christo duros sustinere labores.

4 Cùm igitur spiritualis à Deo consolatio datur, cum gratiarum actione accipe eam: sed Dei munus intellige esse,

esse, non tuum meritum. Noli extolli, noli nimiũ gaudere, nec inaniter pręsumere: sed esto magis humilior ex dono, cautior quoque & timoratior in cũctis actibus tuis: quoniam transibit hora illa, & sequetur tentatio. Quum ablata fuerit consolatio non statim desperes: sed cum humilitate & patientia, expecta cælestem visitationem: quoniam potens est Deus ampliorem tibi redonare consolationem. Istud non est nouum, nec alienum viam Dei expertis: quia in magnis Sanctis & in antiquis Prophetis, fuit sæpè talis alternationis modus.

5 Vnde quidam, præsente iam gratia dicebat: Ego dixi in abundantia mea, Non mouebor in æternum. Absente verò gratia, quid in se fuerit expertus, adiungit dicẽs: Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Inter hæc tamen nequaquam desperat, sed instantiùs Dominum rogat, & dicit: Ad te Domine clamabo, & ad Deum meum deprecabor. Denique orationis suæ fructum reportat, & se exauditum testatur dicens: Audiuit Dominus, & misertus est mei: Domi-

Psal. 29
Ibidem.
Ibidem.
Ibidem.

nus factus est adiutor meus. Sed in
Ibidem. quo? Conuertisti, inquit, planctum meum in gaudium mihi, & circumdedisti me lætitia. Si sic actum est cum magnis Sanctis, non est desperandum nobis infirmis & pauperibus, si interdum in feruore, & interdum in frigiditate sumus: quoniam spiritus venit
Ioan. 3. & recedit, secundùm suæ beneplacitum voluntatis. Vnde beatus Iob ait:
Iob 7. Visitas eum diluculo, & subitò probas illum.

6 Super quid igitur sperare possum, aut in quo confidere debeo, nisi in sola magna misericordia Dei, & in sola spe gratiæ cælestis? Siue enim adsint homines boni, siue deuoti fratres, vel amici fideles; siue libri sancti, vel tractatus pulchri; siue dulcis cantus & hymni; omnia hæc modicum iuuant, modicum sapiunt, quando desertus sum à gratia, & in propria paupertate
Luc. 9. relictus. Tunc non est melius remedium quàm patientia, & abnegatio mei in voluntate DEI.

7 Numquam inueni aliquem tam religiosum & deuotum, qui non habuerit interdum gratiæ subtractioné,

aut

aut non ſenſerit feruoris diminutionem. Nullus ſanctus fuit tam altè raptus & illuminatus, qui priùs, vel poſteà, non fuerit tentatus. Non enim dignus eſt, alta Dei contemplatione, qui pro Deo non eſt exercitatus aliqua tribulatione. Solet enim ſequentis conſolationis, tentatio præcedens eſſe ſignum. Nam tentationibus probatis, cæleſtis promittitur conſolatio. Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno vitæ. *Apoc. 2.*

8 Datur autem conſolatio diuina, vt homo fortior ſit, ad ſuſtinendum aduerſa. Sequitur etiam tentatio, ne ſe eleuet de bono. Non dormit diabolus, nec caro adhuc mortua eſt: ideò non ceſſes te præparare ad certamen: quia à dextris & à ſiniſtris hoſtes ſunt, qui numquam quieſcunt. *1. Pet. 5*

CAP. X.

De gratitudine, pro gratia Dei.

1 CVR quæris quietem, cùm natus ſis ad laborem? Pone te ad patientiam magis, quàm ad conſolationes: & ad crucem portandam magis, *Iob 5.*

Luc.14. magis, quàm ad lætitiam. Quis enim ſæcularium, non libenter conſolationem & lętitiam ſpiritualem acciperet, ſi ſemper obtinere poſſet? Excedunt enim ſpirituales conſolationes, omnes mundi delicias, & carnis voluptates. Nam omnes deliciæ mundanæ, aut vanæ ſunt, aut turpes. Spirituales verò deliciæ, ſolæ iucundæ & honeſtæ, ex virtutibus progenitæ, & à Deo puris mentibus infuſæ. Sed iſtis diuinis cõſolationibus, nemo ſemper pro ſuo affectu frui valet? quia tempus tentationis, non diu ceſſat.

2 Multùm autem contrariatur ſupernæ viſitationi, falſa libertas animi, & magna confidentia ſui. Deus benè facit conſolationis gratiam dando: ſed homo malè agit, non totum Deo, cum *Eccle.1.* gratiarum actione, retribuendo. Et ideò non poſſunt in nobis dona gratię fluere, quia ingrati ſumus auctori: nec totum refundimus fontali origini. Semper enim debetur gratia, dignè gratias referenti: & auferetur ab elato, quod dari ſolet humili.

3 Nolo conſolationem, quæ mihi aufert compunctionem: nec affecto con-

contemplationem, quæ ducit in elationem. Non enim omne altum, sanctum: nec omne dulce, bonum: nec omne desiderium, purum: ne omne charum, Deo gratum. Libenter accepto gratiam, vnde semper humilior & timoratior inueniar, atque ad relinquendum me paratior fiam. Doctus dono gratiæ, & eruditus subtractionis verbere, nō sibi audebit quidquam boni attribuere: sed potius se pauperem, & nudum confitebitur. Da Deo, quod Dei est: & tibi ascribe, quod tuum est: hoc est, Deo gratias pro gratia tribue; tibi autem soli culpam & dignam pœnam, pro culpa deberi sentias. *Mat.22*

4 Pone te semper ad infimum, & dabitur tibi summum: nam summum, non stat sine infimo. Summi sancti apud Deum, minimi sunt apud se. Et quantò gloriosiores, tantò in se humiliores. Pleni veritate & gloria cælesti, non sunt vanæ gloriæ cupidi. In Deo confirmati & fundati, nullo modo possunt esse elati. Et qui totum Deo ascribunt, quidquid boni acceperunt, gloriam ab inuicem non quærunt: *Luc.14.*

runt: ſed gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, volunt: & Deum in ſe, & in omnibus Sanctis, laudare ſuper omnia cupiunt, & ſemper in idipſum tendunt.

5 Eſto igitur gratus pro minimo, & eris dignus maiora accipere. Sit tibi minimum, etiam pro maximo: & magis contemptibile, pro ſpeciali dono. Si dignitas datoris inſpicitur, nullum datum paruum, aut nimis vile videbitur. Non enim paruum eſt, quod à ſummo Deo donatur. Etiam ſi pœnas & verbera dederit, gratum eſſe debet: quia ſemper pro ſalute noſtra facit, quidquid nobis aduenire permittit. Qui gratiam DEI retinere deſiderat, ſit gratus pro gratia data, patiens pro ablata. Oret, vt redeat: cautus ſit & humilis, ne amittat.

CAP. XI.

De paucitate amatorum crucis IESV.

1 HABET Ieſus nunc, multos amatores regni ſui cæleſtis, ſed paucos baiulatores ſuæ crucis. Multos habet deſideratores conſolationis, ſed paucos tribulationis. Plures inuenit

ſocios

ſocios menſæ, ſed paucos abſtinentiæ. Omnes cupiunt cum eo gaudere, pauci volunt pro eo, aut cum eo aliquid ſuſtinere. Multi Ieſum ſequuntur, vſque ad fractionem panis: ſed pauci vſque ad bibendum calicem paſſionis. Multi miracula eius venerantur, pauci ignominiam crucis ſequuntur. Multi Ieſum diligunt, quamdiu aduerſa non contingunt. Multi illum laudant & benedicunt, quamdiu conſolationes aliquas ab ipſo percipiunt. Si autem Ieſus ſe abſconderit, & modicum eos reliquerit, aut in querimoniam, vel in deiectionem nimiam cadunt.

Luc. 9. 22.

2 Qui autem Ieſum propter Ieſum, & non propter ſuam propriam aliquam conſolationem diligunt, ipſum in omni tribulatione & anguſtia cordis, ſicut in ſumma conſolatione, benedicunt. Et ſi numquam eis conſolationem dare vellet, ipſum tamen ſemper laudarent, & ſemper gratias agere vellent.

3 O quantum poteſt amor Ieſu purus, nullo proprio commodo, vel amore permixtus! Nonne omnes merce-

Phil. 2.

mercenarij ſunt dicendi, qui conſolationes ſemper quærunt? nonne amatores ſui magis, quàm Chriſti probantur, qui ſua commoda, & lucra ſemper meditantur? Vbi inuenietur talis, qui velit Deo ſeruire gratis?

4 Raro inuenitur tam ſpiritualis aliquis, qui omnibus ſit nudatus. Nam verum pauperem ſpiritu, & ab omni creatura nudum quis inueniet? Pro-
Prou. 31 cul & de vltimis finibus pretium eius. Si dederit homo omnem ſubſtantiam ſuam, adhuc nihil eſt. Et ſi fecerit pœnitentiam magnam, adhuc exiguum eſt. Et ſi apprehenderit omnem ſcientiam, adhuc longè eſt. Et ſi habuerit virtutem magnam, & deuotionem nimis ardentem, adhuc multum ſibi deeſt: Scilicet vnum, quod ſummè ſibi neceſſarium eſt. Quid
Mat. 16 illud? Vt omnibus relictis ſe relinquat, & à ſe totaliter exeat, nihilque de priuato amore retineat. Cumque omnia fecerit, quæ facienda nouerit, nil ſe feciſſe ſentiat.

5 Non grande ponderet, quòd grande æſtimari poſſit: ſed in veritate ſeruum inutilem ſe pronunciet, ſicut Veritas

ritas ait: Cùm feceritis omnia, quæ Luc.1
præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus. Tunc verè pauper, & nudus spiritu esse poterit, & cum Propheta dicere: Quia vnicus & pauper Psal.24.
sum ego. Nemo tamen isto ditior, nemo potentior, nemo liberior: qui se & omnia, relinquere scit, & ad infimum se ponere.

CAP. XII.

De regia via sanctæ Crucis.

1 DVRVS multis, videtur hic sermo: Abnega temetipsum, tolle Mat.26
crucem tuam, & sequere Iesum. Sed multo durius erit, audire illud extremum verbum: Discedite à me male- Mat.25
dicti, in ignem æternum. Qui enim modò libenter audiunt, & sequuntur verbum crucis; tunc non timebunt Ps.111.
ab auditione æternæ damnationis. Hoc signum crucis erit in cælo, cùm Dominus ad iudicandum venerit. Tunc omnes serui crucis, qui se Crucifixo conformauerunt in vita, accedent ad Christum iudicem, cum magna fiducia.

2 Quid igitur times tollere crucem, per quam itur ad regnum? In cruce salus, in cruce vita, in cruce protectio ab hostibus; in cruce infusio supernæ suauitatis, in cruce robur mentis, in cruce gaudium spiritus; in cruce summa virtutis, in cruce perfectio sanctitatis. Non est salus animæ, nec spes
Luc.14. æternæ vitæ, nisi in cruce. Tolle ergo crucem tuam, & sequere Iesum, & ibis
Ioan.19 in vitam æternam. Præcessit ille baiulans sibi crucem, & mortuus est pro te in cruce: vt & tu tuam portes crucem, & mori affectes in cruce. Quia si commortuus fueris, etiam cum illo pariter viues. Et si socius fueris pœnæ,
2.Cor.1 eris & gloriæ.

3 Ecce in cruce totum constat, & in moriendo totum iacet: & non est alia via ad vitam, & ad veram internam pacem, nisi via sanctę crucis, & quotidianæ mortificationis. Ambula vbi vis, quære quodcumque volueris: & non inuenies altiorem viam suprà, nec securiorem viam infrà, nisi viam sanctæ crucis. Dispone & ordina omnia, secundùm tuum velle & videre: & non inuenies, nisi semper aliquid

pati

pati debere, aut ſponte, aut inuitè: & ita crucem ſemper inuenies. Aut enim in corpore dolorem ſenties, aut in anima ſpiritus tribulationem ſuſtinebis.

4 Interdum à Deo relinquêris, interdum à proximo exercitaberis, & quod amplius eſt, ſæpè tibimetipſi grauis eris; nec tamen aliquo remedio vel ſolatio, liberari ſeu alleuiari poteris: ſed donec Deus voluerit, oportet vt ſuſtineas. Vult enim Deus, vt tribulationem ſine conſolatione, pati diſcas, & vt illi totaliter te ſubiicias, & humilior ex tribulatione fias. Nemo ita cordialiter ſentit paſſionem Chriſti, ſicut is, cui contigerit ſimilia pati. Crux ergo ſemper parata eſt, & vbiq; te expectat. Non potes effugere, vbicumque cucurreris: quia quocumque iueris, teipſum tecum portas, & ſemper teipſum inuenies. Conuerte te ſuprà, conuerte te infrà: conuerte te extrà, conuerte te intrà: & in his omnibus, inuenies crucem: & neceſſe eſt te vbique tenere patientiam, ſi internam vis habere pacem, & perpetuam promereri coronam.

5 Si libenter crucem portas, portabit te, & ducet te ad desideratum finem, vbi scilicet finis patiendi erit, quamuis hîc non erit. Si inuitè portas, onus tibi facis, & teipsum magis grauas: & tamen oportet, vt sustineas. Si abiicis vnam crucem, aliam proculdubiò inuenies, & forsitan grauiorem.

6 Credis tu euadere, quod nullus mortalium potuit prçterire? Quis sanctorum in mundo, sine cruce & tribulatione fuit? Nec enim Iesus Christus, Dominus noster, vna hora sine dolore
Luc. 24. passionis fuit, quamdiu vixit. Oportebat (ait) Christum pati, & resurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam suam. Et quomodo tu aliam viam quæris, quàm hanc regiam viam, quæ est via sanctæ crucis?

7 Tota vita Christi, crux fuit & martyrium: & tu tibi quæris requiem & gaudium? Erras, erras, si aliud quæris, quàm pati tribulationes: quia tota ista
Iob 7. vita mortalis, plena est miseriis, & circumsignata crucibus. Et quantò altius quis in spiritu profecerit, tantò grauiores sæpè cruces inuenit: quia exi-

lij ſui pœna, magis ex amore creſcit.

8 Sed tamen, iſte ſic multipliciter afflictus, non eſt ſine leuamine conſolationis: quia fructum maximum ſibi ſentit accreſcere, ex ſufferentia ſuæ crucis. Nam dum ſponte ſe illi ſubiicit, omne onus tribulationis, in fiduciam diuinæ conſolationis conuertitur. Et quantò caro magis per afflictio- *2 Co. 11*
nem atteritur, tanto ſpiritus ampliùs *& 2.*
per internam gratiam roboratur. Et nonnumquam in tantum confortatur, ex affectu tribulationis & aduerſitatis, ob amorem conformitatis crucis Chriſti, vt ſe ſine dolore & tribulatione eſſe non vellet: quoniam tantò ſe acceptiorem Deo credit, quantò plura & grauiora, pro eo perferre potuerit. Non eſt iſtud hominis virtus, ſed gratia Chriſti, quæ tanta poteſt & agit in carne fragili: vt quod naturaliter ſemper abhorret & fugit, hoc feruore ſpiritus aggrediatur & diligat.

9 Non eſt ſecundùm hominem crucem portare, crucem amare, corpus caſtigare & ſeruituti ſubiicere: honores fugere, contumelias libenter ſuſtinere, ſeipſum deſpicere & deſpici op-

 tare:

tare: aduersa quęque cum damnis perpeti, & nihil prosperitatis in hoc mundo desiderare. Si ad te ipsum respicis, nihil huiusmodi ex te poteris. Sed si in Domino confidis, dabitur tibi fortitudo de cælo, & subiicientur ditioni tuæ, mundus & caro. Sed nec inimicum diabolum timebis, si fueris fide armatus, & cruce Christi signatus.

2.Cor.3

10 Pone te ergo, sicut bonus & fidelis seruus Christi, ad portandam viriliter crucem Domini tui, pro te ex amore crucifixi. Præpara te, ad toleranda multa aduersa & varia incommoda, in hac misera vita: quia sic tecum erit, vbicumque fueris: & sic reuerà inuenies, vbicumque latueris. Oportet ita esse: & non est remedium euadendi à tribulatione malorum & dolore, quàm vt te patiaris. Calicem Domini affectanter bibe, si amicus eius esse, & partem cum eo habere desideras. Consolationes Deo committe: faciat ipse cum talibus, sicut sibi magis placuerit. Tu verò, pone te ad sustinendum tribulationes, & reputa eas maximas consolationes: quia non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram

Mat.20
Ioã. 18.

turam gloriam promerendam, etiam ſi ſolus omnes poſſes ſuſtinere.

11 Quando ad hoc veneris, quòd tribulatio tibi dulcis eſt, & ſapit pro Chriſto: tunc benè tecum eſſe æſtima, quia inueniſti paradiſum in terra. Quamdiu pati graue tibi eſt, & fugere quæris; tamdiu malè habebis, & ſequetur te vbique fuga tribulationis. *Rom.8. Gal.6.*

12 Si ponis te, ad quod eſſe debes, videlicet ad patiendum & moriendum, fiet citò meliùs, & pacem inuenies. Etiamſi raptus fueris, vſque ad tertium cęlum cum Paulo, non es propterea ſecuratus, de nullo contrario patiendo. Ego (inquit Ieſus) oſtendam illi, quanta oporteat eum, pro nomine meo pati. Pati ergo tibi remanet, ſi Ieſum diligere, & perpetuò illi ſeruire placet. *2.Cor. 12.* *Act.9.*

13 Vtinam dignus eſſes, aliquid pro nomine Ieſu pati: quàm magna gloria remaneret tibi, quanta exultatio omnibus Sanctis Dei, quanta quoque ædificatio eſſet proximi? Nam patientiam omnes recommendant, quamuis pauci tamen pati velint. Meritò deberes libenter, modicum pati pro Chri- *Act.5.*

ſto, cùm multi grauiora patiuntur pro mundo.

Pſal. 43 14 Scias pro certo, quia morientem te oportet ducere vitam. Et quantò quiſque plus ſibi moritur, tantò magis Deo viuere incipit. Nemo aptus eſt ad comprehendendum cæleſtia, niſi ſe ſubmiſerit ad portandum pro Chriſto aduerſa. Nihil Deo acceptius, nihil tibi ſalubrius in mundo iſto, quàm libenter pati pro Chriſto. Et ſi eligendum tibi eſſet, magis optare deberes, pro Chriſto aduerſa pati, quàm multis conſolationibus recreari: quia Chriſto ſimilior eſſes, & omnibus Sanctis magis conformior. Non enim ſtat meritum noſtrum, & profectus ſtatus noſtri, in multis ſuauitatibus & conſolationibus: ſed potiùs in magnis grauitatibus, & tribulationibus perferendis.

15 Si quidem aliquid melius & vtilius ſaluti hominum, quàm pati fuiſſet, Chriſtus vtique verbo & exemplo oſtendiſſet. Nam & ſequentes ſe diſcipulos, omneſque eum ſequi cupientes, manifeſtè ad crucem portandam hortatur, & dicit:

Si

Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Omnibus ergo perlectis & scrutatis, sit hæc conclusio finalis: Quoniam per multas tribulationes, oportet nos intrare in regnum Dei.

Luc.9.

Act.14

FINIS.

THOMÆ A KEMPIS
CANONICI REGVLARIS
Ordinis S. AVGVSTINI

DE IMITATIONE CHRISTI

LIBER TERTIVS.

De interna consolatione.

CAPVT I.

De interna Christi locutione, ad animam fidelem.

Psal. 84 1 VDIAM, quid loquatur
in me Dominus Deus.
Beata anima, quę Dominũ
1 Reg. 3 in se loquentem audit: &
de ore eius, consolationis verbum accipit.
Beatæ aures, quæ venas diuini
Mat. 13 susurri suscipiunt, & de mundi huius
susurrationibus nihil aduertunt. Beatę
planè aures, quæ non vocem foris sonantem,
sed intùs auscultant veritatem
docentem. Beati oculi, qui exterioribus

bus clausi, interioribus autem sunt intenti. Beati, qui interna penetrant, & ad capienda arcana cælestia, magis ac magis, per quotidiana exercitia, se student præparare. Beati, qui Deo vacare gestiunt, & ab omni impedimento sæculi, se excutiunt.

2 Animaduerte hæc anima mea, & claude sensualitatis tuæ ostia: vt possis *Ps. 84.*
audire, quid in te loquatur Dominus Deus tuus. Hæc dicit dilectus tuus: Salus tua ego sum, pax tua, & vita tua. *Ps. 34.*
Serua te apud me, & pacem inuenies. Dimitte omnia transitoria, quęre ęterna. Quid sunt omnia temporalia, nisi seductoria? Et quid iuuant omnes creaturæ, si fueris à creatore deserta? Omnibus ergo abdicatis, creatori tuo te redde placitam ac fidelem, vt veram valeas apprehendere beatitudinem.

CAP. II.

Quòd veritas intùs loquitur sine strepitu verborum.

1 LOQVERE Domine, quia audit seruus tuus. Seruus tuus sum ego, da mihi intellectū, vt sciam testi- *1. Reg. 3* *Ps. 118*

monia tua. Inclina cor meum in verba oris tui; fluat vt ros eloquium tuum. Dicebant olim filij Israel ad Moysen:
Exo. 26 Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur. Non sic Domine, non sic oro: sed magis cum Samuele propheta, humiliter ac desideranter obsecro:
1.Reg.3 Loquere Domine, quia audit seruus tuus. Non loquatur mihi Moyses, aut aliquis ex Prophetis: sed tu potiùs loquere Domine Deus, inspirator & illuminator omnium Prophetarũ: quia tu solus sine eis, potes me perfectè imbuere; illi autẽ sine te, nihil proficient.

2 Possunt quidem verba sonare, sed spiritum non conferunt. Pulchriter dicunt, sed te tacente, cor non accendunt. Literas tradunt, sed tu sensum aperis. Mysteria proferunt, sed tu reseras intellectum signatorum. Mãdata edicunt, sed tu iuuas ad perficiendum. Viam ostendunt, sed tu confortas ad ambulandum. Illi foris tantùm agunt, sed tu corda instruis & illuminas. Illi exteriùs rigant, sed tu fœcunditatem donas. Illi clamant verbis, sed tu auditui intelligentiam tribuis.

3 Non

3 Non ergo loquatur mihi Moyſes, ſed tu Domine Deus meus æterna veritas: ne fortè moriar, & ſine fructu efficiar, ſi fuero tantùm foris admonitus, & intus non accenſus: ne ſit mihi ad iudicium, verbum auditum, & non factum: cognitum, nec amatum: creditum, & non ſeruatum. Loquere igitur 1 Reg. 3
Domine, quia audit ſeruus tuus, verba enim vitæ æternæ habes. Loquere Ioan. 6.
mihi, ad qualemcumque animæ meæ conſolationem, & ad totius vitæ meæ emendationem: tibi autem, ad laudem & gloriam, & perpetuum honorem.

CAP. III.

Quòd verba Dei, cum humilitate ſunt audienda: & quòd multi ea non ponderant.

1 AVdi fili verba mea, verba ſuauiſſima, omnem Philoſophorum & Sapientium huius mūdi ſcientiam excedentia. Verba mea ſpiritus Ioan. 6.
& vita ſunt, nec humano ſenſu penſanda. Non ſunt ad vanam complacentiam trahenda, ſed in ſilentio au-

dienda, & cum omni humilitate atque magno affectu suscipienda. Et
Psal. 93 dixi: Beatus, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum: vt mitiges ei à diebus malis, & non desoletur in terra.

2 Ego, inquit Dominus, docui
Heb. 1. Prophetas ab initio, & vsque nunc non cesso omnibus loqui: sed multi, ad vocem meam surdi sunt, & duri. Plures mundum libentiùs audiunt, quàm Deum: faciliùs sequuntur carnis suæ appetitum, quàm Dei beneplacitum. Promittit mundus temporalia & parua, & seruitur ei auiditate magna: ego promitto summa, & æterna, & torpescunt mortalium corda. Quis tanta cura, mihi in omnibus seruit & obedit, sicut mun-
Isaie 23 do & dominis eius seruitur? Erubesce Sidon, ait mare. Et si causam quæris, audi quare. Pro modica præbenda, longa via curritur: pro æterna vita, à multis vix pes semel à terra leuatur. Vile pretium quæritur: pro vno numismate interdum turpiter litigatur: pro vana re & parua promissione, die noctuque fatigari non timetur.

3 Sed

3 Sed proh dolor, pro bono incommutabili, pro præmio inæstimabili, pro summo honore & gloria interminabili, vel ad modicum fatigari pigritatur. Erubesce ergo serue piger & querulose, quòd illi paratiores inueniuntur ad perditionem, quàm tu ad vitam. Gaudent illi ampliùs ad vanitatem quàm tù ad veritatem. Equidem à spe sua nonnumquam frustrantur, sed promissio mea neminem fallit, nec confidentem mihi dimittit inanem. Quod promisi, dabo; quod dixi, implebo; si tamen vsque in finem, fidelis in dilectione mea quis permanserit. Ego remunerator sum omnium bonorum, & fortis probator omnium deuotorum.

Rom. 1. *Mat.* 24. *Apoc.* 2. *Mat.* 5. *&* 25.

4 Scribe verba mea in corde tuo, & pertracta diligenter: erunt enim in tempore tentationis, valdè necessaria. Quod non intelligis cùm legis, cognosces in die visitationis. Dupliciter soleo electos meos visitare, tentatione scilicet & consolatione. Et duas lectiones eis quotidie lego, vnam increpando eorum vitia, alteram exhortando ad virtutum incrementa. Qui

habet verba mea, & ſpernit ea, habet qui iudicet eum in nouiſſimo die.

Oratio, ad implorandam deuotionis gratiam.

Gen. 18 & Reg 18. 5 DOmine Deus meus, omnia bona mea tu es. Et quis ego ſum, vt audeam ad te loqui? Ego ſum pauperrimus ſeruulus tuus, & abiectus vermiculus: multò pauperior & contemptibilior, quàm ſcio, & dicere audeo. Memento tamen Domine, quia nihil ſum, nihil habeo, nihilque valeo. Tu ſolus bonus, iuſtus & ſanctus; tu omnia potes, omnia præſtas, omnia imples, ſolum peccatorem inanem relinquens. Reminiſcere miſerationum tuarum, & imple cor meum gratia tua, qui non vis eſſe vacua opera tua.

6 Quomodo poſſum me tolerare, in hac miſera vita: niſi me confortauerit
Pſal. 68. miſericordia, & gratia tua? Noli auertere faciem tuam à me: noli viſitationem tuam prolongare: noli conſolationem tuam abſtrahere, ne fiat anima mea, ſicut terra ſine aqua tibi.
Pſ. 142 Domine, doce me facere voluntatem tuam; doce me coram te dignè & humiliter

militer conuersari: quia sapientia mea tu es, qui in veritate me cognoscis, & cognouisti antequam fieret mundus, & antequam natus essem in mundo.

CAP. IIII.

Quòd in veritate & humilitate, coram Deo conuersandum est.

1 FILI, ambula coram me in veritate; & in simplicitate cordis tui, quære me semper. Qui ambulat coram me in veritate, tutabitur ab incursibus malis, & veritas liberabit eum à seductoribus & detractionibus iniquorum. Si veritas te liberauerit, verè liber eris, & non curabis de vanis hominum verbis. Domine verum est. Sicut dicis, ita quæso, mecum fiat. Veritas tua me doceat; ipsa me custodiat, & vsque ad salutarem finem conseruet. Ipsa me liberet ab omni affectione mala, & inordinata dilectione: & ambulabo tecum, in magna cordis libertate.

Gen. 17
Sap. 1.
Ioan. 8.

2 Ego te docebo (ait Veritas) quæ recta sunt, & placita coram me. Cogita peccata tua, cum displicentia magna

& mœrore : & numquam reputes te aliquid eſſe, propter opera bona. Reuerà peccator es, & multis paſſionibus obnoxius & implicatus. Ex te ſemper ad nihil tendis; citò laberis, citò vinceris; citò turbaris, citò diſſolueris.
1.Cor.4 Non habes quidquam, vnde poſſis gloriari, ſed multa, vnde te debeas vilificare: quia multo infirmior es, quàm vales comprehendere.

3 Nihil ergo magnum tibi videatur ex omnibus, quæ agis. Nil grande, nil pretioſum & admirabile, nil reputatione appareat dignum : nil altum, nihil verè laudabile & deſiderabile, niſi quod æternum eſt. Placeat tibi ſuper omnia æterna Veritas, diſpliceat tibi ſemper tua maxima vilitas. Nil ſic timeas, ſic vituperes & fugias, ſicut vitia & peccata tua: quæ magis diſplicere debent, quàm quælibet rerum damna.
Eccli.3. & 2. Cor.3. Quidam non ſincerè coram me ambulant, ſed quadam curioſitate & arrogantia ducti, volunt ſecreta mea ſcire, & alta Dei intelligere, ſe & ſuam ſalutem negligentes. Hi ſæpè in magnas tentationes & peccata, propter ſuam ſuperbiam & curioſi-

riositaté, me eis aduersante, labuntur.

4 Time iudicia Dei, expauesce iram omnipotentis. Noli autem discutere opera Altissimi, sed tuas iniquitates perscrutare, in quantis deliquisti, & quàm multa bona neglexisti. Quidam solùm portant suam deuotionem in libris, quidam in imaginibus, quidam autem in signis exterioribus & figuris. Quidam habent me in ore, sed modicum est in corde. *Isai 29.* Sunt alij, qui intellectu illuminati & affectu purgati, ad æterna semper anhelant: de terrenis grauiter audiunt, necessitatibus naturæ dolenter inseruiunt: & hi sentiunt, quid spiritus veritatis loquitur in eis. *Psal. 24* Quia docet eos terrena despicere, & amare cælestia: mundum negligere, & cælum tota die ac nocte desiderare. *Psal. 1.*

CAP. V.

De mirabili effectu diuini amoris.

1 BENEDICO te pater cælestis, pater Domini mei Iesu Christi, quia mei pauperis dignatus es recordari. O pater misericordiarum, & Deus *2. Cor. 1* totius

totius consolationis, gratias tibi, qui me indignum omni cõsolatione, quandoque tua recreas consolatione. Benedico te semper & glorifico, cum vnigenito Filio tuo & Spiritu sancto paraclito in sæcula sæculorum. Eia Domine Deus amator sancte meus, cùm tu veneris in cor meum, exultabunt omnia interiora mea. Tu es glo-
Psal. 32. ria mea & exultatio cordis mei. Tu
Psal. 31 spes mea & refugium meum, in die tribulationis meæ.

2 Sed quia adhuc debilis sum in amore, & imperfectus in virtute; ideò necesse habeo à te confortari & consolari: propterea visita me sæpiùs, & instrue disciplinis sanctis. Libera me à passionibus malis, & sana cor meum ab omnibus affectionibus inordinatis: vt intùs sanatus & benè purgatus, aptus efficiar ad amandum, fortis ad patiendum, stabilis ad perseuerandum.

3 Magna res est amor, magnum omnino bonum: quod solum leue facit omne onerosum, & fert æqualiter
Mat. 11 omne inæquale. Nam onus sine onere portat, & omne amarum dulce ac sapi-

ſapidum efficit. Amor Ieſu nobilis, ad magna operanda impellit, & ad deſideranda ſemper perfectiora excitat. Amor vult eſſe ſurſum, nec vllis infimis rebus retineri. Amor vult eſſe liber, & ab omni mundana affectione alienus, ne internus eius impediatur aſpectus: ne per aliquod commodum temporale implicationes ſuſtineat, aut per incommodum ſuccumbat. Nihil dulcius eſt amore, nihil fortius, nihil altius, nihil latius, nihil iucundius, nihil plenius nec melius in cælo & in terra: quia amor ex DEO natus eſt, nec poteſt, niſi in Deo, ſuper omnia creata quieſcere.

4 Amans volat, currit, & lætatur; liber eſt, & non tenetur. Dat omnia pro omnibus, & habet omnia in omnibus; quia in vno ſummo ſuper omnia quieſcit, ex quo omne bonum fluit & procedit. Non reſpicit ad dona, ſed ad donantem ſe conuertit ſuper omnia bona. Amor modum ſæpè neſcit, ſed ſuper omnem modum ferueſcit. Amor onus non ſentit, labores non reputat; plus affectat, quàm valet: de im-

impossibilitate non causatur, quia cuncta sibi posse & licere arbitratur. Valet igitur ad omnia, & multa implet, & effectui mancipat, vbi non amans deficit & iacet.

Rom. 8. 5 Amor vigilat, & dormiens non dormitat. Fatigatus, non lassatur: arctatus, non coarctatur: territus, non conturbatur: sed sicut viuax flamma & ardens facula, sursum erumpit, secureque pertransit. Si quis amat, nouit, quid hæc vox clamet. Magnus clamor in auribus Dei est, ipse ardens affectus animæ, quæ dicit: Deus meus, amor meus: tu totus meus, & ego totus tuus.

6 Dilata me in amore, vt discam interiori cordis ore degustare, quàm suaue sit amare, & in amore liquefieri & natare. Tenear amore, vadens supra me, præ nimio feruore & stupore. Cantem amoris canticum, sequar te dilectum meum in altum, deficiat in laude tua anima mea, iubilans ex amore. Amem te, plusquam me, nec me, nisi propter te: & omnes in te, qui verè amant te, sicut iubet lex amoris lucens ex te.

7 Est

7 Est amor velox, sincerus, pius, iucundus & amœnus: fortis, patiens, fidelis, prudens, longanimis, virilis, & seipsum numquam quęrens. Vbi enim seipsum aliquis quærit, ibi ab amore cadit. Est amor circumspectus, humilis & rectus: non mollis, non leuis, nec vanis intendens rebus; sobrius, castus, stabilis, quietus, & in cunctis sensibus custoditus. Est amor subiectus, & obediens prælatis, sibi vilis & despectus, Deo deuotus & gratificus, fidens & sperans semper in eo, etiam cùm sibi non sapit Deus: quia sine dolore, non viuitur in amore. 1.Cor. 13. 1.Cor. 10. Phil. 2.

8 Qui non est paratus omnia pati, & ad voluntatem stare dilecti, non est dignus amator appellari. Oportet amantem, omnia dura & amara, propter dilectum libenter amplecti; nec ob contraria accidentia, ab eo deflecti. Rom. 8.

CAP. VI.

De probatione veri amatoris.

1 Fili, non es adhuc fortis & prudēs amator. Quare Domine? Quia

propter

propter modicam contrarietatem deficis à cœptis, & nimis auidè consolationem quæris. Fortis amator stat in tentationibus, nec callidis credit persuasionibus inimici. Sicut ei in prosperis placeo, ita nec in aduersis displiceo.

Phil. 8.

2 Prudens amator, non tam donum amantis considerat, quàm dantis amorem. Affectum potiùs attendit, quàm censum: & infra dilectum, omnia data ponit. Nobilis amator, non quiescit in dono, sed in me super omne donum. Non est ideò totum perditum, si quandoque minùs benè de me, vel de Sanctis meis sentis, quàm velles. Affectus ille bonus & dulcis, quem interdum percipis, effectus gratiæ præsentis est, & quidam prægustus patriæ cælestis: super quo nō nimiùm innitendum, quia vadit, & venit. Certare autem aduersus incidentes malos motus animi, suggestionemque spernere diaboli, insigne est virtutis, & magni meriti.

Mat. 4.

3 Non ergo te conturbent alienæ phantasiæ, de quacumque materia ingestæ. Forte serua propositum, & intentio-

tentionem rectam ad Deum. Nec est illusio, quòd aliquando in excessum subitò raperis, & statim ad solitas ineptias cordis reuerteris. Illas enim inuitè magis pateris, quàm agis: & quàm diu displicent & reniteris, meritum est & non perditio.

4 Scito, quòd antiquus inimicus, omnino nititur impedire desiderium tuum in bono, & ab omni deuoto exercitio euacuare: à Sanctorum scilicet cultu, à pia passionis meæ memoria, à peccatorum vtili recordatione, à proprij cordis custodia, & à firmo proposito proficiendi in virtute. Multas malas cogitationes ingerit, vt tædium tibi faciat & horrorem: vt ab oratione reuocet, & sacra lectione. Displicet sibi humilis confessio, & (si posset) à Communione cessare faceret. Non credas ei, neque cures illum, licet sæpiùs tibi deceptionis tetenderit laqueos. Sibi imputa, cùm mala inserit, & immunda. Dicito illi: Vade immunde spiritus, erubesce miser, valdè immundus es tu, qui talia infers auribus meis. Discede à me seductor pessime, non habebis in me partem vllam: sed

Mat. 4. & 16.

sed IESVS mecum erit, tamquam bellator fortis, & tu stabis confusus. Malo mori, & omnem pœnam subire, quàm tibi consentire. Tace & obmutesce, non audiam te ampliùs, licet plures mihi moliris molestias.

Ps. 26. Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Dominus adiutor meus, & redemptor meus.

Ps. 26. & 1. Tim. 6.

5 Certa tamquam miles bonus: & si interdum ex fragilitate corruis, resume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia mea: & multũ præcaue, à vana complacentia & superbia. Propter hoc multi in errorem ducuntur, & in cæcitatem pænè incurabilem quandoque labuntur. Sit tibi in cautelam, & perpetuam humilitatem, ruina hæc superborum, de se stultè præsumentium.

CAP. VII.

De occultanda gratia, sub humilitatis custodia.

1 FILI, vtiliùs est tibi & securiùs, deuotionis gratiam abscondere, nec

nec in altum te efferre, nec multum inde loqui, neque multum ponderare: ſed magis temetipſum deſpicere, & tamquam indigno datam timere. Non eſt huic affectioni tenaciùs inhærendum, quæ citiùs poteſt mutari in contrarium. Cogita in gratia, quàm miſer & inops eſſe ſoles ſine gratia. Nec eſt in eo tantùm ſpiritualis vitę profectus, cùm conſolationis habueris gratiam: ſed quum humiliter, & abnegatè, patienterque tuleris eius ſubtractionem: ita, quòd tunc ab orationis ſtudio non torpeas, nec reliqua opera tua ex vſu facienda, omnino dilabi permittas: ſed ſicut melius potueris & intellexeris, libenter quod in te eſt, facias: nec propter ariditatem, ſeu anxietatem mentis quam ſentis, te totaliter negligas.

2 Multi enim ſunt, qui cùm non benè eis ſucceſſerit, ſtatim impatientes fiunt aut deſides. Nō enim ſemper eſt in poteſtate hominis via eius, ſed Dei eſt dare, & conſolari, quando vult, & quantum vult, & cui vult, ſicut ſibi placuerit, & non amplius. Quidam incauti, propter deuotionis gratiam, ſeipſos Iere.10. & Ro.9

ſeipſos deſtruxerunt: quia plus agere voluerunt, quàm potuerunt, non penſantes ſuæ paruitatis menſuram, ſed magis cordis affectű ſequentes, quàm rationis iudicium. Et quia maiora præſumpſerunt, quàm Deo placitum fuit, idcircò gratiam citò perdiderunt.
Iſai.14. Facti ſunt inopes, & viles relicti, qui in cælum poſuerunt nidum ſibi: vt humiliati & depauperati, diſcant non in alis ſuis volare, ſed ſub pennis meis ſperare. Qui adhuc noui ſunt, & imperiti, in via Domini, niſi conſilio diſcretorum ſe regant, faciliter decipi poſſunt & elidi.

3 Quod ſi ſuum ſentire magis ſequi, quàm aliis exercitatis credere volunt, erit eis periculoſus exitus, ſi tamen retrahi à proprio conceptu noluerint. Raro ſibiipſis ſapientes, ab
Pſal.15 & 16. aliis regi humiliter patiuntur. Melius eſt, ſapere modicum cum humilitate, & parua intelligentia, quàm magni ſcientiarum theſauri, cum vana complacentia. Melius eſt tibi minus habere, quàm multum, vnde poſſes ſuperbire. Non ſatis diſcretè agit, qui ſe totum lætitiæ tradit, obliuiſcens priſti-

pristinæ inopiæ suæ, & casti timoris Domini, qui timet gratiam oblatam amittere. Nec etiam satis virtuosè sapit, qui tempore aduersitatis, & cuiusque grauitatis, nimis desperatè se gerit, & minùs fidenter de me quàm oportet, recogitat ac sentit.

4 Qui tempore pacis, nimis securus esse voluerit: sæpè tempore belli, nimis deiectus & formidolosus reperietur. Si scires semper humilis & modicus in te permanere, nec non spiritum tuum benè moderare & regere, non incideres tam citò in periculum, & offensam. Consilium bonum est, vt feruoris spiritu concepto, mediteris, quid futurum sit abscedēte lumine. Quod dum contigerit, recogita, & denuò lucem posse reuerti, quam ad cautelam tibi, mihi autem ad gloriam, ad tempus subtraxi.

1 Thes. 5.

Iob 7.

5. Vtilior est sæpè talis probatio, quàm si semper prospera, pro tua haberes voluntate. Nam merita non sunt ex hoc existimanda, si quis plures visiones aut consolationes habeat; vel si peritus sit in Scripturis, aut in altiori ponatur gradu: sed si vera

fuerit humilitate fundatus, & diuina charitate repletus: si Dei honorem purè & integrè semper quærat: si seipsum nihil reputet, & in veritate
Ps. 83. despiciat, atque ab aliis etiam despici & humiliari magis gaudeat, quàm honorari.

CAP. VIII.

De vili æstimatione suiipsius, in oculis Dei.

Gen. 18 LOQVAR ad Dominum meum, cùm sim puluis & cinis? Si me amplius reputauero, ecce tu stas contra me: & dicunt testimonium verum iniquitates meæ, nec possum contradicere. Si autem me vilificauero, & ad nihilum redegero, & ab omni propria reputatione defecero, atq; (sicut sum) puluerisauero, erit mihi propitia gratia tua, & vicina cordi meo lux tua: & omnis æstimatio, quantulacumque minima, in valle nihileitatis meæ submergetur, & peribit in ęternum. Ibi ostendis me mihi, quid sum, quid fui, & quò deueni: quia nihil sum, & nesciui. Si mihi ipsi relinquor,

linquor, ecce nihil, & tota infirmitas. Si autem ſubitò me reſpexeris, ſtatim fortis efficior, & nouo repleor gaudio. Et mirum valdè, quòd ſic repentè ſubleuor, & tam benignè à te complector, qui proprio pondere ſemper ad ima feror.

2 Facit hoc amor tuus, gratis præueniens me, & in tam multis ſubueniens neceſſitatibus, à grauibus quoque cuſtodiens me periculis, & ab innumeris (vt verè dicam) eripiens malis. Me *Ioan. 12*
ſiquidem malè amando, me perdidi: & te ſolum quærendo, & purè amando, me & te pariter inueni, atque ex amore profundiùs ad nihilum me redegi. Quia tu, ô dulciſſime, facis mecum ſupra meritum omne, & ſupra id, quàm audeo ſperare vel rogare.

3 Benedictus ſis Deus meus; quia licet ego omnibus bonis ſim indignus, tua tamen nobilitas & infinita bonitas, numquam ceſſat benefacere etiam *Mat. 5.*
ingratis, & longe à te auerſis. Conuerte nos ad te, vt ſimus grati, humiles, & deuoti: quia ſalus noſtra tu es, virtus, & fortitudo noſtra.

CAP. IX.

Quòd omnia ad Deum, ſicut ad finem vltimum ſunt referenda.

1 FILI, ego debeo eſſe finis tuus ſupremus & vltimatus, ſi verè deſideras eſſe beatus. Ex hac intentione purificabitur affectus tuus, ſæpiùs ad ſeipſum & ad creaturas, malè incuruatus. Nam ſi teipſum in aliquo quæris, ſtatim in te deficis & areſcis. Omnia ergo ad me principaliter referas, quia ego ſum, qui omnia
Eccle. 1. dedi. Sic ſingula conſidera, ſicut ex ſummo bono manantia: & ideò ad me, tamquam ad ſuam originem, cuncta ſunt reducenda.

Ioan. 4. 2 Ex me puſillus & magnus, pauper & diues, tamquam ex fonte viuo, aquam viuam hauriunt: & qui mihi ſpontè, & liberè deſeruiunt, gratiam
1 Cor. 1. pro gratia accipient. Qui autem extra me voluerit gloriari, vel in aliquo priuato bono delectari, non ſtabilietur in vero gaudio, neque in corde ſuo dilatabitur, ſed multipliciter impedietur & anguſtiabitur. Nihil ergo

ergo tibi de bono adſcribere debes, nec alicui homini virtutem attribuas: ſed totum da Deo, ſine quo nihil habet homo. Ego totũ dedi, ego totum habere volo: & cum magna diſtrictione, gratiarum actiones requiro. 1 Cor. 4.

3 Hæc eſt veritas, qua fugatur gloriæ vanitas. Et ſi intrauerit cæleſtis gratia, & vera charitas, non erit aliqua inuidia, nec contractio cordis, neque priuatus amor occupabit. Vincit enim omnia diuina charitas, & dilatat omnes animæ vires. Si rectè ſapis, in me ſolo gaudebis, in me ſolo ſperabis: quia nemo bonus, niſi ſolus Deus, qui eſt ſuper omnia laudandus, & in omnibus benedicendus. *Mat. 19 & Luc. 18.*

CAP. X.

Quòd ſpreto mundo, dulce eſt ſeruire Deo.

1 NVNC iterùm loquar Domine, & non ſilebo; dicam in auribus Dei mei, Domini mei, & Regis mei, qui eſt in excelſo. O quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te! Sed *Pſ. 30.*

quid es amantibus? quid toto corde tibi seruientibus? Verè ineffabilis dulcedo contemplationis tuæ, quam
Gen. 1. largiris amantibus te. In hoc maximè
Ps. 118 ostendisti mihi dulcedinem charitatis
& Mat. 15. tuæ, quia cùm non essem, fecisti me: cùm errarem longè à te, reduxisti me, vt seruirem tibi: & præcepisti, vt diligam te.

2 O fons amoris perpetui, quid dicam de te? Quomodo potero tui obliuisci, qui mei dignatus es recordari, etiam postquam contabui & perij? Fecisti vltra omnem spem, misericordiam cum seruo tuo: & vltra omne meritum, gratiam & amicitiam exhibuisti. Quid retribuam tibi, pro
Ps. 115. gratia ista? Non enim omnibus datum est, vt omnibus abdicatis, sæculo renuntient, & monasticam vitam assu-
Iud. 16 mant. Numquid magnum est, vt tibi seruiam, cui omnis creatura seruire tenetur? Non magnum mihi videri debet seruire tibi: sed hoc potiùs magnum mihi, & mirandum apparet, quòd tam pauperem & indignum, dignaris in seruum recipere, & dilectis seruis tuis adunare.

3 Ecce omnia tua ſunt, quæ habeo, & vnde tibi ſeruio. Verumtamen vice verſa, tu magis mihi ſeruis, quàm ego tibi. Ecce, cælum & terra, quæ in miniſterium hominis creaſti, præſtò ſunt, & faciunt quotidie quæcumque mandaſti: Et hoc parum eſt, quin etiam Angelos, in miniſterium hominis ordinaſti. Tranſcendit autem hęc omnia, quòd tu ipſe homini ſeruire dignatus es, & teipſum daturum ei promiſiſti. *1 Cor. 4* *Pſal. 90 & Heb. 1.*

4 Quid dabo tibi, pro omnibus iſtis millibus bonis? Vtinam poſſem tibi ſeruire cunctis diebus vitæ meæ! Vtinam vel vno die, dignum ſeruitium exhibere ſufficerem! Verè tu es dignus omni ſeruitio, omni honore, & laude æterna. Verè Dominus meus es, & ego pauper ſeruus tuus, qui totis viribus teneor tibi ſeruire, nec vnquam in laudibus tuis debeo faſtidire. Sic volo, ſic deſidero: & quidquid mihi deeſt, tu digneris ſupplere.

5 Magnus honor, magna gloria tibi ſeruire, & omnia propter te contemnere. Habebunt enim gratiam

magnam, qui spontè se subiecerint
Mat. 19 tuæ sanctissimæ seruituti. Inuenient
suauissimam Spiritus sancti conso-
lationem, qui pro amore tuo, omnem
carnalem abiecerint delectationem.
Matt. 7 Consequentur magnam mentis liber-
tatem, qui arctam pro nomine tuo
ingrediuntur viam, & omnem mun-
danam neglexerint curam.

Matt. 11 & 1. Ioan. 5. 6 O grata & iucunda Dei seruitus, qua homo veraciter efficitur liber & sanctus! O sacer status religiosi famulatus, qui hominem Angelis reddit æqualem, Deo placabilem, dæmonibus terribilem, & cunctis fidelibus commendabilem! O amplectendum, & semper optandum seruitium, quo summum promeretur bonũ, & gaudium acquiritur, sine fine mansurum!

CAP. XI.

Quòd desideria cordis examinanda sunt, & moderanda.

1 FILI, oportet te adhuc multa addiscere, quæ necdum benè didicisti. Quæ sunt hæc Domine? Vt de-
Ps. 107. siderium tuum, ponas totaliter secun-
dùm

dùm beneplacitum meum: & tuiipsius amatot non ſis, ſed meæ voluntatatis cupidus æmulator. Deſideria te ſæpè accendunt, & vehementer impellunt: ſed conſidera, an propter honorem meum, an propter tuum commodum magis mouearis. Si ego ſum in cauſa, benè contentus eris, quomodocumque ordinauero: ſi autem de proprio quęſitu aliquid latet, ecce hoc eſt, qnod te impedit & grauat. *& Mat. 6.* *Phil. 2.*

2 Caue ergo, ne nimiùm innitaris ſuper deſiderio præconcepto, me non conſulto: ne fortè poſteà pœniteat, aut diſpliceat, quod primò placuit, & quaſi pro meliore zelaſti. Non enim omnis affectio, quæ videtur bona, ſtatim eſt ſequenda: ſed neque omnis contraria affectio ad primum fugienda. Expedit interdum refrenatione vti, etiam in bonis ſtudiis & deſideriis: ne per importunitatem, mentis diſtractionem incurras; ne aliis per indiſciplinationem, ſcandalum generes; vel etiam per reſiſtentiam aliorum, ſubitò turberis & corruas.

3 Interdum verò oportet violentia vti, & viriliter appetitui ſenſitiuo cō- *Phil. 2.*

Rō.8.& traire, nec aduertere quid velit caro, &
2.Cor.4 quid non velit: ſed hoc magis ſatagere,
2.Cor. 10 vt ſubiecta ſit etiam nolens ſpiritui. Et
1.Cor.9 tamdiu caſtigari debet, & cogi ſeruituti ſubeſſe, donec parata ſit ad omnia, paucisque contentari diſcat, & ſimplicibus delectari, nec contra aliquod inconueniens muſſitare.

CAP. XII.

De informatione patientiæ, & luctamine aduerſus concupiſcentias.

Heb.10 1 DOMINE Deus, vt video, patientia eſt mihi valdè neceſſaria: multa enim in hac vita, accidunt contraria. Nam qualitercumque ordinauero de pace mea, non poteſt eſſe
Iob 7. ſine bello & dolore, vita mea. Ita eſt fili. Sed volo te, non talem quærere pacem, quæ tentationibus careat, aut contraria non ſentiat: ſed tunc etiam
Iac.1. æſtima te pacem inueniſſe, cùm fueris variis tribulationibus exercitatus, & in multis contrarietatibus probatus.

2 Si dixeris, te non poſſe multa pati, quomodo tunc ſuſtinebis ignem pur-

purgatorij? De duobus malis, minus est semper eligendum. Vt ergo æterna futura supplicia possis euadere, mala præsentia studeas pro Deo æquanimiter tolerare. An putas quòd homines sæculi huius, nihil vel parum patiantur? Nec hoc inuenies, etiamsi delicatissimos quæsieris. Sed habent, inquis, multas delectationes, & proprias sequuntur voluntates: ideoque parum ponderant suas tribulationes. Esto, ita sit, vt habeant quidquid voluerint: sed quamdiu putas, durabit?

3 Ecce, quemadmodum fumus deficient abundantes in sæculo, & nulla erit recordatio præteritorum gaudiorum. Sed & cùm adhuc viuunt, non sine amaritudine & tædio ac timore, in eis quiescunt. Ex eadem namque re, vnde sibi delectationem concipiunt, inde doloris pœnam frequenter recipiunt. Iustè illis fit: vt, quia inordinatè delectationes quærunt & sequuntur, non sine confusione & amaritudine, eas expleant. Ps. 67.

4 O quàm breues, quàm falsæ, quã inordinatæ & turpes omnes sunt?

Verumtamen, præ ebrietate & cæcitate non intelligunt: ſed velut muta animalia, propter modicum corruptibilis vitæ delectamentum, mortem animæ
Eccli. 18. incurrunt. Tu ergo fili, poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Delectare in Domino, &
Pſ. 36. dabit tibi petitiones cordis tui.

5 Etenim ſi veraciter vis delectari, & abundantiùs à me conſolari: ecce in contemptu omnium mundanorum, & in abſciſſione omnium infimarum delectationum, erit benedictio tua, & copioſa tibi reddetur conſolatio. Et quantò te plus ab omni creaturarum ſolatio ſubtraxeris, tantò in me ſuauiores & potentiores cōſolationes inuenies. Sed primò, non ſine quadam triſtitia & labore certaminis, ad has pertinges. Obſiſtet inolita conſuetudo, ſed meliori conſuetudine deuincetur. Remurmurabit caro: ſed feruore ſpiritus frenabitur. Inſtigabit & exacerbabit te ſerpens antiquus, ſed oratione fugabitur: inſuper & labore vtili, aditus ei magnus obſtruetur.

CAP.

CAP. XIII.

De obedientia humilis subditi, ad exemplum IESV *Christi.*

1 FILI, qui se subtrahere nititur ab obedientia, ipse se subtrahit à gratia. Et qui quærit habere priuata, amittit communia. Qui non libenter & sponte, suo superiori se subdit, signum est, quòd caro sua necdum perfectè sibi obedit, sed sæpè recalcitrat & remurmurat. Disce ergo celeriter superiori tuo te submittere, si carnem propriam optas subiugare. Citiùs namque exterior vincitur inimicus, si interior homo non fuerit deuastatus. Non est molestior & peior animæ hostis, quàm tu ipse tibi, non benè concordans spiritui. Oportet omnino, verum te assumere tui ipsius contemptum, si vis præualere aduersus carnem & sanguinem. *Mat.16*

2 Quia adhuc nimis inordinatè te diligis, ideò plenè te resignare aliorũ voluntati trepidas. Sed quid magnum, si tu, qui puluis es & nihil, propter Deum te homini subdis: quando ego om- *Luca 2. & Ioã. 12.*

omnipotens & altissimus, qui cuncta creaui ex nihilo, me homini propter te humiliter subieci? Factus sum omnium humillimus & infimus, vt tuam superbiam mea humilitate vinceres. Disce obtemperare puluis. Disce te humiliare terra & limus, & sub omnium pedibus incuruare. Disce voluntates tuas frangere, & ad omnem subiectionem te dare.

3 Exardesce contra te, nec patiaris tumorem in te viuere: sed ita subiectum & paruulum te exhibe, vt omnes super te ambulare possint, & sicut lutum platearum conculcare. Quid habes homo inanis conqueri? Quid sordide peccator potes contradicere exprobrãtibus tibi, qui toties Deum offendisti, & infernum multoties meruisti? Sed pepercit tibi oculus meus, quia pretiosa fuit anima tua in conspectu meo: vt cognosceres dilectionem meam, & gratus semper beneficiis meis existeres: & vt ad veram subiectionem & humilitatem, te iugiter dares, patienterque proprium contemptum ferres.

CAP.

CAP. XIIII.

De occultis Dei iudiciis considerandis, ne extollamur in bonis.

1 INTONAS ſuper me iudicia tua Domine, & timore ac tremore concutis omnia oſſa mea, & expaueſcit anima mea valdè. Sto attonitus, & conſidero; quia cæli non ſunt mundi, in conſpectu tuo. Si in angelis reperiſti prauitatem, nec tamen pepercisti, quid fiet de me? Ceciderunt ſtellæ de cælo, & ego puluis quid præſumo? Quorum opera videbantur laudabilia, ceciderunt ad infima: & qui comedebant panem Angelorum, vidi ſiliquis delectari porcorum.

Iob 15. *Iob 4.* *Apoc. 8.* *Pſ. 77.*

2 Nulla eſt ergo ſanctitas, ſi manum tuam Domine ſubtrahas. Nulla prodeſt ſapientia, ſi gubernare deſiſtas. Nulla iuuat fortitudo, ſi conſeruare deſinas. Nulla ſecura caſtitas, ſi eam non protegas. Nulla propria prodeſt cuſtodia, ſi non adſit tua ſacra vigilantia. Nam relicti, mergimur & perimus: viſitati verò, erigimur & viuimus. Inſtabiles quippe ſu-

ſumus, ſed per te confirmamur: tepeſcimus, ſed à te accendimur.

3 O quàm humiliter, & abiectè mihi de meipſo ſentiendum eſt: quàm nihili pendendum, ſi quid boni videar habere! O quàm profundè ſubmittere me debeo, ſub abyſſalibus iudiciis tuis Domine: vbi nihil aliud me eſſe inuenio, quàm nihil & nihil! O pondus immenſum! ô pelagus intranſnatabile: vbi nihil de me reperio, quàm in toto nihil! Vbi eſt ergo latebra gloriæ? vbi confidentia de virtute concepta? Abſorpta eſt omnis gloriatio vana, in profunditate iudiciorum tuorum ſuper me.

Eccli. 23. & Iſa. 29. 4 Quid eſt omnis caro, in conſpectu tuo? Numquid gloriabitur lutum, cõtra formantem ſe? Quomodo poteſt erigi vaniloquio, cuius cor in veritate ſubiectum eſt Deo? Non eum totus mundus eriget, quem veritas ſibi ſubiecit; nec omnium laudantium ore mouebitur, qui totam ſpem ſuam in Deo firmauit. Nam & ipſi, qui loquuntur, ecce omnes nihil, deficient enim cum ſonitu verborum: *Pſ. 116* Veritas autem Domini manet in æternum.

CAP.

CAP. XV.

Qualiter ſtandum ſit & dicendum, in omni re deſiderabili.

1 FILI, ſic dicas in omni re: Domine, ſi tibi placitũ fuerit, fiat hoc ita. Domine, ſi fuerit honor tuus, fiat hoc in nomine tuo. Domine, ſi mihi videris expedire, & vtile eſſe probaueris; tunc dona mihi hoc vti, ad honorem tuum. Sed ſi mihi nociuum fore cognoueris, nec animæ meæ ſaluti prodeſſe, aufer à me tale deſiderium. Non enim omne deſiderium eſt à Spiritu ſancto, etiam ſi homini videatur rectum & bonum. Difficile eſt pro verò iudicare, vtrùm ſpiritus bonus, an alienus te impellat, ad deſiderandum hoc vel illud: an etiam ex proprio mouearis ſpiritu. Multi in fine ſunt decepti, qui primò bono ſpiritu videbantur inducti. *Iac.3.*

2 Igitur ſemper cum timore Dei & cordis humilitate, deſiderandum eſt & petendum, quidquid deſiderabile menti occurrit: maximéque cum propria reſignatione, mihi totum committen-

mittendum eſt, atque dicendum: Domine, tu ſcis qualiter melius eſt: fiat hoc vel illud, ſicut volueris. Da quod vis, & quantum vis, & quando vis. Fac mecum, ſicut ſcis, & ſicut tibi magis placuerit, & maior honor tuus fuerit. Pone me, vbi vis, & liberè age mecum in omnibus. In manu tua ſum, gyra & reuerſa me per circuitum. En ſeruus tuus ego, paratus ad omnia: quoniam non deſidero mihi viuere, ſed tibi: vtinam dignè & perfectè.

Oratio pro beneplacito Dei perficiendo.

Sap. 9. 3 CONCEDE mihi benigniſſime Ieſu gratiam tuam, vt mecum ſit, & mecum laboret, mecumque in finem vſque perſeueret. Da mihi, hoc ſemper deſiderare & velle, quod tibi magis acceptum eſt, & chariùs placet. Tua voluntas, mea ſit: & mea voluntas, tuam ſemper ſequatur, & optimè ei concordet. Sit mihi vnum velle & nolle tecum: nec aliud poſſe velle aut nolle, niſi quod tu vis & nolis.

4 Da mihi omnibus mori, quæ in mundo

mundo ſunt: & propter te amare contemni, & neſciri in hoc ſæculo. Da mihi ſuper omnia deſiderata in te requieſcere, & cor meum in te pacificare. Tu vera pax cordis, tu ſola requies: extra te, dura ſunt omnia & inquieta. In hac pace, in idipſum: hoc eſt, in te Pſal. 4.
vno ſummo æterno bono, dormiam & requieſcam. Amen.

CAP. XVI.

Quòd verum ſolatium, in ſolo Deo eſt quærendum.

1 QVIDQVID deſiderare poſſum, vel cogitare ad ſolatium meũ, non hîc exſpecto, ſed in poſterum.
Quòd ſi omnia ſolatia mundi ſolus Mat. 16
haberem, & omnibus delitiis frui poſſem: certum eſt, quòd diu durare
non poſſent. Vnde non poteris ani- Pſ. 76.
ma mea plenè conſolari, nec perfectè recreari: niſi in Deo conſolatore pauperum, ac ſuſceptore humilium. Expecta modicum anima mea, expecta diuinum promiſſum, & habebis abundantiam omnium bonorum in cælo. Si nimis inordinatè

iſta appetis præſentia, perdes æterna & cæleſtia. Sint temporalia in vſu, æterna in deſiderio. Non potes aliquo bono temporali ſatiari, quia ad hæc fruenda non es creata.

2 Etiam ſi omnia creata bona haberes, non poſſes eſſe felix & beata: ſed in Deo, qui cuncta creauit, tota beati-
Sap. 2. tudo tua & felicitas conſiſtit: non qualis videtur & laudatur, à ſtultis mundi amatoribus: ſed qualem expectant boni Chriſti fideles, & prægustant interdum ſpirituales ac mundicordes,
Phil. 3. quorum conuerſatio eſt in cælis. Vanum eſt & breue, omne humanum ſolatium. Beatum & verum ſolatium, quod intus à veritate percipitur. Deuotus homo, vbique ſecum fert conſolatorem ſuum Ieſum, & dicit ad eum. Adeſto mihi Domine Ieſu, in omni loco & tempore. Hæc mihi ſit conſolatio, libenter velle carere omni humano ſolatio. Et ſi tua defuerit conſolatio, ſit mihi tua voluntas & iuſta probatio, pro ſummo ſolatio. Non
Pſ. 102 enim in perpetuum iraſcêris, neque in æternum comminaberis.

CAP.

CAP. XVII.

Quòd omnis ſollicitudo, in Deo ſtatuenda ſit.

1 FILI, ſine me tecum agere, quod volo: ego ſcio, quid expedit tibi. Tu cogitas, vt homo: Tu ſentis in multis, ſicut humanus ſuadet affectus. Domine, verum eſt quod dicis. Maior eſt ſollicitudo tua, pro me, quàm omnis cura, quam ego gerere poſſum pro me. Nimis enim caſualiter ſtat, qui non proiicit omnem ſollicitudinem ſuam in te. Domine, dummodò voluntas mea recta & firma ad te permaneat, fac de me, quidquid tibi placuerit. Non enim poteſt eſſe niſi bonum, quidquid de me feceris. *Mat. 6. & Ioã. 6*

2 Si me vis eſſe in tenebris, ſis benedictus: & ſi me vis eſſe in luce, ſis iterùm benedictus. Si me dignaris conſolari, ſis benedictus: & ſi me vis tribulari, ſis æquè ſemper benedictus. Fili, ſic oportet te ſtare, ſi mecum deſideras ambulare. Ita promptus eſſe debes ad patiendum, ſicut ad gaudendum. Ita libenter debes eſſe inops

&

& pauper, ſicut plenus & diues.

Iob 2. 3 Domine, libenter patiar pro te, quidquid volueris venire ſuper me. Indifferenter volo de manu tua, bonum & malum, dulce & amarum, lætum & triſte ſuſcipere: & pro omnibus mihi contingentibus, gratias agere. Pſ. 22. Cuſtodi me ab omni peccato, & non timebo mortem nec infernum; Dummodò in ęternum me non proiicias, nec deleas de libro vitæ: non mihi nocebit, quidquid venerit tribulationis ſuper me.

CAP. XVIII.

Quòd temporales miſeriæ, exemplo Christi, æquanimiter ſunt ferendæ.

Ioan. 3. Iſa. 53. 1 FILI, ego deſcendi de cælo, pro tua ſalute: ſuſcepi tuas miſerias, non neceſſitate, ſed charitate trahente: vt patientiam diſceres, & temporales Lucæ 2. miſerias non indignanter ferres. Nam ab hora ortus mei, vſque ad exitum in cruce, non defuit mihi tolerantia doloris. Defectum rerum temporalium, magnum habui: multas querimonias

monias de me frequenter audiui: confusiones & opprobria benignè sustinui: pro beneficiis ingratitudinem recepi: pro miraculis blasphemias, pro doctrina reprehensiones.

2 Domine, quia tu patiens fuisti *Ioan. 5.*
in vita tua, in hoc maximè, implendo præceptum Patris tui: dignum est, vt ego misellus peccator, secundùm voluntatem tuam patienter me sustineam: & donec ipse volueris, onus corruptibilis vitæ, pro salute mea portem. Nam etsi onerosa sentitur præsens vita, facta est tamen iam per gratiam tuam, valdè meritoria: atque exemplo tuo, & Sanctorum tuorum vestigiis, infirmis tolerabilior & clarior. Sed & multò magis consolatoria, quàm olim in Lege vetere fuerat, quum porta cæli clausa persisteret: & obscurior etiam via ad cælum *Mat. 7.*
videbatur, quando tam pauci regnum cælorum quærere curabant. Sed neque qui tunc iusti erant & saluandi, ante passionem tuam, & sacræ mortis debitum, cæleste regnum poterant introire.

3 O quantas tibi gratias teneor refer-

referre, quòd viam rectam & bonam dignatus es mihi & cunctis fidelibus, ad æternum regnum tuum ostendere? Nam vita tua, via nostra: & per sanctam patientiam, ambulamus ad te; qui es corona nostra. Nisi tu nos præcessisses & docuisses, quis sequi curaret? Heu, quanti longè retroque manerent, nisi tua præclara exempla inspicerent. Ecce, adhuc tepescimus, auditis tot signis tuis & doctrinis:
Ioã. 12. quid fieret, si tantum lumen, ad sequendum te, non haberemus?

CAP. XIX.

De tolerantia iniuriarum, & quis verus patiens probetur.

1 QVID est, quod loqueris fili?
Heb 12 Cessa conqueri, considerata mea & aliorum Sanctorum passione. Nondum vsque ad sanguinem restitisti. Parum, est, quod tu pateris, in
Heb. 11. comparatione eorum, qui tam multa passi sunt, tam fortiter tẽtati, tam grauiter tribulati; tam multipliciter probati & exercitati. Oportet te igitur aliorum grauiora, ad mentem reducere, vt

re, vt leuiùs feras tua minima. Et si tibi minima non videntur, vide ne & hoc tua faciat impatientia. Siue tamen parua, siue magna sint, stude cuncta patienter sufferre.

2 Quanto meliùs ad patiendum te disponis, tanto sapientiùs agis, & ampliùs promereris: feres quoque leuiùs animo & vsu ad hoc non segniter paratis. Nec dicas: Non valeo hæc ab homine tali pati, nec huiuscemodi mihi patienda sunt: graue enim intulit damnum, & improperat mihi, quæ numquam cogitaueram: sed ab alio libenter patiar, & sicut patienda videro. Insipiens est talis cogitatio, quæ virtutem patientiæ non considerat, nec à quo coronanda erit, sed magis personas & offensas sibi illatas perpendit.

3 Non est verus patiens, qui pati non vult, nisi quantum sibi visum fuerit, & à quo sibi placuerit. Verus autem patiens, non attendit à quo homine, vtrùm à Prælato suo, an ab aliquo æquali, aut inferiori: vtrùm à bono & sancto viro, vel à peruerso & indigno exerceatur. Sed indifferen-

G ter

ter ab omni creatura, quantumcumque, & quotiescumque ei aliquid aduersi acciderit, totum hoc de manu Dei gratanter accipit, & ingens lucrum reputat: quia nil apud Deum, quantumlibet paruum, pro Deo tamen passum, poterit sine merito transire.

4 Esto itaque expeditus ad pugnã,
2. Tim. 2. si vis habere victoriam. Sine certamine, non potes venire ad patientiæ coronam. Si pati non vis, recusas coronari. Si autem coronari desideras, certa viriliter, sustine patienter. Sine labore, non tenditur ad requiem: nec sine pugna, peruenitur ad victoriam. Fiat Domine mihi possibile per gratiam, quod mihi impossibile videtur per naturam. Tu scis, quòd modicum possum pati, & quòd citò deiicior, leui exurgente aduersitate. Efficiatur mihi quælibet exercitatio tribulationis, pro nomine tuo amabilis & optabilis: nam pati, & vexari pro te, valdè salubre est animæ meæ.

CAP.

CAP. XX.

De confessione propriæ infirmitatis, & huius vitæ miseriis.

1 CONFITEBOR aduersum me iniustitiam meam: confitebor tibi Domine infirmitatem meam. Sæpè parua res est, quæ me deiicit & contristat. Propono me fortiter acturum, sed quum modica tentatio venerit, magna mihi angustia fit. Valdè vilis quandoque res est, vnde grauis tentatio prouenit. Et dum puto me aliquantulum tutum, cùm non sentio, inuenio me nonnumquam pęnè deuictum ex leui flatu. Ps. 31.

2 Vide ergo Domine humilitatem meam, & fragilitatem tibi vndique notam. Miserere, & eripe me de luto, vt non infigar, non permaneam deiectus vsquequaque. Hoc est, quod me frequenter reuerberat, & coram te confundit; quòd tam labilis sum, & infirmus ad resistendum passionibus. Et si non omnino ad consensionem, tamen mihi etiam molesta & grauis est earum insectatio, Ps. 24. Ps. 68.

& tædet valdè sic quotidie viuere in lite. Ex hinc nota mihi fit infirmitas mea: quia multò faciliùs irruunt abominandæ semper phantasiæ, quàm discedunt.

3 Vtinam fortissime Deus Israel, zelator animarum fidelium, respicias serui tui laborem & dolorem, assistasque illi in omnibus, ad quæcumque perrexerit. Robora me cælesti fortitudine, ne vetus homo, misera caro spiritui necdum plenè sub acta, præualeat dominari: aduersus quam certare oportebit, quamdiu spiratur in hac vita miserrima. Heu, qualis est hæc vita, vbi non desunt tribulationes & miseriæ: vbi plena laqueis & hostibus sunt omnia? Nam vna tribulatione seu tentatione recedente, alia accedit: sed & priore adhuc durante conflictu, alij plures superueniunt, & insperatè.

4 Et quomodo potest amari vita, tantas habens amaritudines, tot subiecta calamitatibus & miseriis? Quomodo etiam dicitur vita, tot generans mortes & pestes? Et tamen amatur, & delectari in ea à multis quæritur.

ritur. Reprehēditur frequenter mundus, quòd fallax ſit & vanus, nec tamen facilè relinquitur, quia concupiſcentiæ carnis nimis dominantur. Sed alia trahunt ad amandum, alia ad contemnendum. Trahunt ad amorem mundi, deſiderium carnis, deſiderium oculorum, & ſuperbia vitæ: ſed pœnæ ac miſeriæ iuſtè ſequentes ea, odium mundi pariunt & tædium. 1 *Ioā.* 2.

5 Sed vincit, proh dolor, delectatio praua mentem mundo deditam, & eſſe ſub ſentibus delitias reputat: quia Dei ſuauitatem, & internam virtutis amœnitatem, nec vidit, nec guſtauit. Qui autem mundum perfectè contemnunt, & Deo viuere ſub ſancta diſciplina ſtudent, iſti diuinam dulcedinem veris abrenuntiatoribus promiſſam, non ignorant, & quam grauiter mundus errat, & variè fallitur, clariùs vident. *Iob* 30.

CAP.

CAP. XXI.

Quòd in Deo, super omnia bona & dona, requiescendum est.

1 SVPER omnia & in omnibus, requiesces anima mea in Domino semper, quia ipse Sanctorum æterna
Rom. 8. requies. Da mihi, dulcissime & amantissime Iesu, in te super omnem creaturam requiescere; super omnem salutem & pulchritudinem; super omnem gloriam & honorem; super omnem potentiam & dignitatem; super omnem scientiam & subtilitatem; super omnes diuitias & artes; super omnem lætitiam & exultationem; super omnem famam & laudem; super omnem suauitatem & consolationem; super omnem spem & promissionem; super omne meritum & desiderium; super omnia dona & munera, quæ potes dare & infundere: super omne gaudium & iubilationem, quam potest mens capere & sentire: denique super Angelos & Archangelos, & super omnem exercitum cæli: super omnia visibilia & inuisibilia:

lia: & super omne quod tu Deus meus non es.

2 Quia tu Domine Deus meus super omnia optimus es: tu solus altissimus: tu solus potentissimus: tu solus sufficientissimus & plenissimus, tu solus suauissimus & solatiosissimus: tu solus pulcherrimus & amantissimus: tu solus nobilissimus & gloriosissimus super omnia: in quo cuncta bona simul & perfectè sunt, & semper fuerunt & erunt: atque ideò minus est & insufficiens, quidquid præter te ipsum mihi donas, aut de teipso reuelas, vel promittis, te non viso, nec plenè adepto: Quoniam quidem non potest cor meum veraciter requiescere, nec totaliter contentari, nisi in te requiescat, & omnia dona omnemque creaturam transcendat.

3 O mi dilectissime sponse IESV Christe, amator purissime, dominator vniuersæ creaturæ: quis mihi det pennas veræ libertatis, ad volandum & pausandum in te? O quando ad plenum dabitur mihi vacare & videre, quàm suauis es Domi- Ps. 53.

ne Deus meus? Quando ad plenum me recolligam in te, vt præ amore tuo, non ſentiam me: ſed te ſolum, ſupra omnem ſenſum & modum, in modo
Dan. 13 non omnibus noto? Nunc autem frequenter gemo, & infelicitatem meam cum dolore porto. Quia multa mala, in hac valle miſeriarum occurrunt, quæ me ſæpiùs conturbant, contriſtant, & obnubilant: ſæpiùs impediunt & diſtrahunt, alliciunt & implicant, ne liberum habeam acceſſum ad te, & ne iucundis fruar amplexibus, præſtò ſemper beatis ſpiritibus. Moueat te ſuſpirium meum, & deſolatio multiplex in terra.

4 O Ieſu, ſplendor æternæ gloriæ, ſolamen peregrinantis animæ: apud te eſt os meum ſine voce, & ſilentium meum loquitur tibi. Vſquequò tardat venire Dominus meus? Veniat ad me pauperculum ſuum, & lætum faciat. Mittat manum ſuam, & miſerum eripiat de omni anguſtia. Veni, veni: quia ſine te, nulla erit læta dies aut hora, quia tu lætitia mea: & ſine te, vacua eſt menſa mea. Miſer ſum, & quodammodò incarceratus, & com-

compedibus grauatus: donec luce præſentiæ tuæ me reficias, ac libertati dones, vultumque amicabilem demonſtres.

5 Quærant alij pro te aliud, quodcumque libuerit: mihi aliud interim nil placet, nec placebit, niſi tu Deus meus, ſpes mea, ſalus æterna. Non reticebo, nec deprecari ceſſabo: donec gratia tua reuertatur, mihique tu intus loquaris: Ecce adſum: Ecce ego ad te, quia inuocaſti me. lacrymæ tuæ, & deſiderium animæ tuæ, humiliatio tua & contritio cordis, inclinauerunt me & adduxerunt ad te. Et dixi: Domine, vocaui te, & deſideraui frui te, paratus omnia reſpuere propter te. Tu enim prior excitaſti me, vt quærerem te. Sis ergo benedictus Domine, qui feciſti hanc bonitatem cum ſeruo tuo, ſecundùm multitudinem miſericordiæ tuæ.

6 Quid habet vltrà dicere ſeruus tuus coram te, niſi vt humiliet ſe valdè ante te, memor ſemper propriæ iniquitatis & vilitatis? Non enim eſt *Pſal.85* ſimilis tui, in cunctis mirabilibus cæli

& terræ. Sunt opera tua bona valdè, iudicia vera, & prouidentia tua reguntur vniuersa. Laus ergo tibi & gloria, ô Patris Sapientia: te laudet & benedicat os meum, anima mea, & cuncta creata simul.

CAP. XXII.

De recordatione multiplicium beneficiorum Dei.

Ps 118. 1 APERI Domine cor meum in lege tua, & in præceptis tuis doce me ambulare. Da mihi intelligere voluntatem tuam, & cum magna reuerentia ac diligenti consideratione, beneficia tua, tam in generali quàm in speciali memorari: vt dignè tibi ex hinc, valeam gratias referre. Verùm scio & confiteor, nec pro minimo puncto, me posse debitas gratiarum laudes persoluere. Minor ego sum, omnibus bonis mihi præstitis: & cùm tuam nobilitatem attendo, deficit præ magnitudine spiritus meus.

2 Omnia, quæ in anima habemus & corpore, & quæcumque exteriùs

vel

vel interiùs, naturaliter vel supernaturaliter possidemus, tua sunt beneficia, & te beneficum, pium ac bonum commendant, à quo bona cuncta accepimus. Etsi alius plura, alius pauciora accepit, omnia tamen tua sunt: & sine te, nec minimum potest haberi. Ille, qui maiora accepit, non potest merito suo gloriari, neque super alios extolli, nec minori insultare: quia ille maior & melior, qui sibi minùs adscribit, & in regratiando humilior est, atque deuotior. Et qui omnibus viliorem se existimat, & indigniorem se iudicat, aptior est ad percipienda maiora.

3 Qui autem pauciora accepit, contristari non debet; nec indignanter ferre, neque ditiori inuidere: sed te potiùs attendere, & tuam bonitatem maximè laudare, quòd tam affluentèr, tam gratis & libenter, sine personarum acceptione tua munera largiris. Omnia ex te, & ideò in omnibus es laudandus. Tu scis, quid vnicuique donari expediat: & cur iste minus, & ille amplius habeat, non nostrum sed tuum est hoc dis-

cernere, apud quem singulorum definita sunt merita.

4 Vnde Domine Deus, pro magno etiam reputo beneficio, non multa habere, vnde exteriùs & secundùm homines, laus & gloria apparet: ita vt considerata quis paupertate & vilitate personæ suæ, non modò grauitatem, aut tristitiam, vel deiectionem inde concipiat, sed potiùs consola-
1 Cor. 1. tionem & hilaritatem magnam: quia tu Deus pauperes & humiles, atque huic mundo despectos, tibi elegisti
Psal. 44 in familiares & domesticos. Testes sunt ipsi Apostoli tui, quos principes super omnem terram constituisti.
1 Thes. 2. Fuerunt tamen sine querela conuersati in mundo, tam humiles & simplices, sine omni malitia & dolo, vt
Act. 5. etiam pati contumelias gauderent pro nomine tuo: & quæ mundus abhorret, ipsi amplecterētur affectu magno.

5 Nihil ergo amatorem tuum, & cognitorem beneficiorum tuorum, ita lætificare debet, sicut voluntas tua in eo, & beneplacitum ęternæ dispositionis tuæ: de qua tantum contentari debet & consolari, vt ita libenter velit esse

esse minimus, sicut aliquis optaret esse maximus: & ita pacificus & contentus in nouissimo, sicut in loco primo: atque ita libenter despicabilis & abiectus, nullius quoque nominis & famæ, sicut ceteris honorabilior & maior in mundo. Nam voluntas tua, & amor honoris tui, omnia excedere debet: & plus eum consolari, magisque placere, quàm omnia beneficia sibi data vel danda.

CAP. XXIII.

De quatuor, magnam importantibus pacem.

1 FILI, nunc docebo te viam pacis, & veræ libertatis. Fac Domine, quod dicis, quia hoc mihi gratum est audire. Stude fili, alterius potiùs facere voluntatem, quàm tuam. Elige semper minùs, quàm plus habere. Quære semper inferiorem locum, & omnibus subesse. Opta semper & ora, vt voluntas Dei integrè in te fiat. Ecce talis homo ingreditur fines pacis & quietis. *Matt. 26. & Ioan. 5. & 6.* *1. Cor. 10.* *Luc. 14* *Matt. 6*

2 Domine, sermo tuus iste breuis, *Matt. 5*

multum in ſe continet perfectionis. Paruus eſt dictu, ſed plenus ſenſu, & vber in fructu. Nam ſi poſſet à me fideliter cuſtodiri, non deberet tam facilis in me turbatio oriri. Nam quoties me impacatum ſentio & grauatum, ab hac doctrina me receſſiſſe inuenio. Sed tu, qui omnia potes, & animæ profectum ſemper diligis, adauge maiorem gratiam: vt poſſim tuum complere ſermonem, & meam perficere ſalutem.

Oratio contra cogitationes malas.

Pſ. 70. 3 DOMINE Deus meus, ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum reſpice: quoniam inſurrexerunt in me variæ cogitationes, & timores magni, affligentes animam meam. Quomodo pertranſibo illæſus? quomodo perfringam eas? Ego, inquit, ante te ibo, & glorioſos terræ
Iſa. 45. humiliabo. Aperiam ianuas carceris, & arcana ſecretorum reuelabo tibi. Fac Domine, vt loqueris: & fugiant à facie tua, omnes iniquæ cogitationes. Hæc ſpes, & vnica conſolatio mea, ad te in omni tribulatione confuge-

fugere, tibi confidere, te ex intimo inuocare, & patienter consolationem tuam exspectare.

Oratio, pro illuminatione mentis.

4 CLARIFICA me, Iesu bone, claritate interni luminis: & educ de habitaculo cordis mei, tenebras vniuersas. Cohibe euagationes multas, & vim facientes elide tentationes. Pugna fortiter pro me, & expugna malas bestias, concupiscentias dico illecebrosas: vt fiat pax in virtute tua, & abundantia laudis tuæ, resonet in aula sancta, hoc est, in conscientia pura. Impera ventis & *Mat. 8.*
tempestatibus: dic mari, Quiesce; & Aquiloni, Ne flaueris, & erit tranquillitas magna.

5 Emitte lucem tuam & veritatem, *Ps. 42.*
vt luceant super terram: quia terra sum inanis & vacua, donec illumines me. Effunde gratiam desuper: perfunde cor meum rore cælesti: ministra deuotionis aquas, ad irrigandam faciem terræ, ad producendum fructum bonum & optimum. Eleua mentem pressam mole peccatorum,

rum, & ad cæleſtia totum deſiderium meum ſuſpende: vt guſtata ſuauitate supernæ felicitatis, pigeat de terrenis cogitare.

6 Rape me, & eripe ab omni creaturarum indurabili conſolatione: quia nulla res creata, appetitum meum valet plenariè quietare & conſolari. Iunge me tibi, inſeparabili dilectionis vinculo: quoniam tu ſolus ſufficis amanti, & abſque te friuola ſunt vniuerſa.

CAP. XXIV.

De euitatione curioſæ inquiſitionis, ſuper alterius vita.

Eccle. 3. & 1. Tim. 5. Ioã. 21. Gal. 6.

1 FILI, noli eſſe curioſus, nec vacuas gerere ſollicitudines. Quid hoc, vel illud ad te? tu me ſequere. Quid enim ad te, vtrùm ille ſit talis vel talis, aut iſte ſic & ſic agit vel loquitur? Tu non indiges reſpondere pro aliis, ſed pro te ipſo rationem reddes. Quid ergo te implicas? Ecce, ego omnes cognoſco: & cuncta, quæ ſub ſole fiunt, video: & ſcio, qualiter cum vnoquoque ſit, quid cogitet, quid

quid velit, & ad quem finem tendat eius intentio. Mihi igitur omnia committenda sunt: tu verò serua te in bona pace, & dimitte agitantem agitare, quantum voluerit. Veniet super eum, quidquid fecerit vel dixerit, quia me fallere non potest.

2 Non sit tibi curæ de magni nominis vmbra, non de multorum familiaritate, nec de priuata hominum dilectione. Ista enim generant distractiones, & magnas in corde obscuritates. Libenter loquerer tibi verbum meum, & abscondita reuelarem, si aduentum meum diligenter obseruares, & ostium cordis mihi aperires. Esto prouidus, & vigila in orationibus, & humilia te in omnibus.

CAP. XXV.

In quibus firma pax cordis, & verus profectus consistit.

1 FILI, ego locutus sum: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Pacem omnes desiderant, sed quæ ad veram pacem pertinent, Ioan. 14

tinent, non omnes curant. Pax mea, cum humilibus & mansuetis corde. Pax tua erit, in multa patientia. Si me audieris, & vocem meam sequutus fueris, poteris multa pace frui. Quid igitur faciam? In omni re attende tibi, quid facias, & quid dicas: & omnem intentionem tuam ad hoc dirige, vt mihi soli placeas, & extra me nihil cupias vel quæras. Sed & de aliorum dictis vel factis, nil temerè iudices: nec cum rebus, tibi non commissis, te implices; & poterit fieri, vt parum vel rarò turberis.

2 Numquam autem sentire aliquam turbationem, nec aliquam pati cordis vel corporis molestiam, non est præsentis temporis, sed status æternæ quietis. Non ergo æstimes te veram pacem inuenisse, si nullam senseris grauitatem: nec tunc totum esse bonum, si neminem pateris aduersarium: nec hoc esse perfectum, si cuncta fiant secundùm tuum affectum. Neque tunc aliquid magni te reputes, aut specialiter dilectum existimes, si in magna fueris deuotione atque dulcedine: quia in istis, non cognoscitur

verus

verus amator virtutis: nec in iſtis, conſiſtit profectus & perfectio hominis.

3 In quo ergo Domine? In offerendo te ex toto corde tuo voluntati diuinæ, non quærendo quæ tua ſunt, nec in paruo nec in magno, nec in tempore, nec in æternitate: ita vt vna æquali facie, in gratiarum actione permaneas, inter proſpera & contraria, omnia æqua lance penſando. Si fueris tam fortis & longanimus in ſpe, vt ſubtracta interiori conſolatione, etiam ad ampliora ſuſtinenda cor tuum præparaueris, nec te iuſtificaueris, quaſi hæc, tantaque pati non deberes: ſed me in omnibus diſpoſitionibus iuſtificaueris, & ſanctum laudaueris: tunc in vera & recta via pacis ambulas, & ſpes indubitata erit, quòd rurſus in iubilo faciem meam ſis viſurus. Quòd ſi ad plenum tui ipſius contemptum perueneris, ſcito quòd tunc abundantia pacis perfruêris, ſecundùm poſſibilitatem tui incolatus.

CAP. XXVI.

De eminentia liberæ mentis, quam supplex oratio magis meretur, quàm lectio.

1 DOMINE, hoc opus est perfecti viri, numquam ab intentione cælestium animum relaxare: & inter multas curas, quasi sine cura transire: non more torpentis, sed prærogatiua quadam liberæ mentis, nulli creaturæ inordinata affectione adhærendo.

2 Obsecro te, piissime Deus meus, præserua me à curis huius vitæ, ne nimis implicer; à multis necessitatibus corporis, ne voluptate capiar; ab vniuersis animæ obstaculis, ne molestiis fractus deiiciar. Non dico ab his rebus, quas toto affectu ambit vanitas mundana: sed ab his miseriis, quæ animam serui tui, communi maledicto mortalitatis, pœnaliter grauant & retardant: ne in libertatem spiritus, quoties libuerit, valeat introire.

Gen 3. *& Rom.* 7.

3 O Deus meus, dulcedo ineffabilis, verte mihi in amaritudinem, om-

omnem consolationem carnalem, ab æternorum amore me abstrahentem: & ad se, intuitu cuiusdam boni delectabilis præsentis, malè allicientem. Non me vincat, Deus meus, non me Ro. 12.
vincat caro & sanguis: non me decipiat mundus, & breuis gloria eius: non me supplantet diabolus, & astutia illius. Da mihi fortitudinem resistendi, patientiam tolerandi, constantiam perseuerandi. Da pro omnibus mundi consolationibus, suauissimam spiritus tui vnctionem: & pro carnali amore, tui nominis infunde amorem.

4 Ecce cibus, potus, vestis, ac cetera vtensilia, ad corporis sustentaculum pertinentia, feruenti spiritui sunt onerosa. Tribue talibus fomẽtis temperatè vti, non desiderio nimio implicari. Abiicere omnia non licet, quia natura sustentanda est: requirere autem superflua, & quę magis delectant, lex sancta prohibet: nam aliàs caro aduersus spiritum insolesceret. Inter hæc, quæso, manus tua me regat & doceat, ne quid nimium fiat.

CAP.

CAP. XXVII.

Quòd priuatus amor, à summo bono, maximè retardat.

1 FILI, oportet te dare totum pro toto, & nihil tuiipsius esse. Scito, quòd amor tuiipsius, magis nocet tibi, quàm aliqua res mundi. Secundùm amorem & affectum, quem geris, quælibet res plus vel minùs adhæret. Si fuerit amor tuus purus, simplex, & benè ordinatus, eris sine captiuitate rerum. Noli concupiscere, quod non licet habere. Noli habere, quod te potest impedire, & libertate interiori priuare. Mirum, quòd non ex toto fundo cordis, teipsum mihi committis, cum omnibus quæ desiderare potes vel habere.

Mat. 6.

2 Quare vano mœrore consumeris? Cur superfluis curis fatigaris? Sta ad beneplacitum meum, & nullum patieris detrimentum. Si quæris hoc vel illud, & volueris esse ibi vel ibi, propter tuum commodum, & proprium beneplacitum magis habendum: numquam eris in quietudine,

Exodi 18. & Mich. 4

dine, nec liber à ſollicitudine, quia in omni re reperietur aliquis defectus, & in omni loco erit qui aduerſetur.

3 Iuuat igitur, non quælibet res adepta, vel multiplicata exteriùs: ſed potiùs contempta, & deciſa ex corde radicitus. Quòd non tantùm de cenſu æris & diuitiarum intelligas, ſed de honoris etiam ambitu, ac vanæ laudationis deſiderio, quæ omnia tranſeunt cum mundo. Munit parum locus, ſi deeſt ſpiritus feruoris: nec diu ſtabit *Iſa. 41.*
pax illa quæſita forinſecus, ſi vacat à vero fundamento ſtatus cordis, hoc eſt, niſi ſteteris in me; permutare te potes, ſed non meliorare. Nam occaſione orta & accepta, inuenies quod fugiſti, & amplius.

Oratio pro purgatione cordis, & cæleſti ſapientia.

4 CONFIRMA me Deus, per gra- *Pſal. 50.*
tiam ſancti Spiritus. Da vir- *Eph. 3.*
tutem corroborari in interiori homine, & cor meum ab omni inutili *Matt. 6*
ſollicitudine & angore euacuare, nec variis deſideriis trahi cuiuſcumque rei

rei vilis aut pretiosæ: sed omnia inspicere sicut transeuntia, & me pariter cum illis transiturum: quia nihil permanens sub sole, vbi omnia vanitas, & afflictio spiritus. O quàm sapiens, qui ita considerat!

Eccle. 1. & 2.

Sap. 9. 5 Da mihi Domine cælestem sapientiam, vt discam te super omnia quærere & inuenire, super omnia sapere & diligere: & cetera, secundùm ordinem sapientiæ tuæ, prout sunt, intelligere. Da prudēter declinare blandientem, & patienter ferre aduersantem: quia hæc magna sapientia, non moueri omni vento verborum, nec aurem malè blandienti præbere Sirenæ: sic enim incepta pergitur via securè.

Eph. 4.

CAP. XXVIII.

Contra linguas obtrectatorum.

1 Cor. 4 1 FILI, non ægrè feras, si quidam de te malè senserint: & dixerint, quod non libenter audias. Tu deteriora de teipso sentire debes, & neminem infirmiorem te credere. Si ambulas ab intra, non multùm ponderabis volantia

lantia verba. Eſt non parua prudentia, ſilere in tempore malo, & introrſus ad me conuerti, nec humano iudicio diſturbari.

2 Non ſit pax tua in ore hominum. Siue enim benè, ſiue malè interpretati fuerint, non es ideò alter homo. Vbi eſt vera pax, & vera gloria? Nónne in me? Et qui non appetit hominibus *Ioan.16* placere, nec timet diſplicere, multa perfruetur pace. Ex inordinato amore, & vano timore, oritur omnis inquietudo cordis, & diſtractio ſenſuum.

CAP. XXIX.

Qualiter inſtante tribulatione, Deus inuocandus eſt, & benedicendus.

1 SIT nomen tuum (Domine) benedictum in ſæcula: qui voluiſti *Iob 1. & Pſal. 112.* hanc tentationem & tribulationem, venire ſuper me. Non poſſum eam effugere, ſed neceſſe habeo ad te confugere: vt me adiuues, & in bonum mihi conuertas. Domine, modò ſum in tribulatione, & non eſt cordi meo benè, ſed multùm vexor à præſenti

Mat. 26 passione. Et nunc, Pater dilecte, quid dicam? Deprehensus sum inter angustias. Saluifica me ex hora hac. Sed propterea veni in hanc horam, vt tu clarificeris, cùm fuero validè humi-
Ps. 36. liatus, & per te liberatus. Complaceat tibi Domine, vt eruas me: nam ego pauper, quid agere possum, & quò ibo sine te? Da patientiam Domine, etiã hac vice. Adiuua me Deus meus, & non timebo quantumcumque grauatus fuero.

2 Et nunc inter hęc, quid dicam?
Mat. 6. Domine, fiat voluntas tua. Ego benè merui tribulari, & grauari. Oportet vtique, vt sustineam: & vtinam patienter, donec transeat tempestas, & melius fiat! Potens est autem omnipotens manus tua, etiam hanc tentationem à me auferre, & eius impetum mitigare: ne penitus succumbam, quemadmodum & priùs sæpiùs egisti mecum, Deus meus, misericordia mea. Et quantò mihi difficilius, tantò tibi facilior est hæc mutatio dexteræ excelsi.

CAP.

CAP. XXX.

De diuino petendo auxilio, & confidentia recuperandæ gratiæ.

1 FILI, ego Dominus, confortans in die tribulationis. Venias ad me, cùm tibi non fuerit benè. Hoc est, quòd maximè consolationem impedit cælestem, quia tardiùs te conuertis ad orationem. Nam antequam me intentè roges, multa interim solatia quæris, & recreas te in externis. Ideóque fit, vt parum omnia prosint, donec aduertas, quia ego sum, qui eruo sperantes in me: nec est extra me valens auxilium, neque vtile consilium, sed neque durabile remedium. Sed iam resumpto spiritu post tempestatem, reconualesce in luce miserationum mearum: quia propè sum, (dicit Dominus) vt restaurem vniuersa, non solùm integrè, sed & abundanter ac cumulatè.

Nahū 1
Mat. 11

2 Numquid mihi quidquam est difficile, aut ero similis dicenti & non facienti? Vbi est fides tua? Sta firmiter, & perseueranter. Esto longa-

Matth. 23.

nimis & vir fortis, veniet tibi consolatio in tempore suo. Exspecta me, exspecta: veniam, & curabo te. Tentatio est, quæ te vexat: & formido vana, quæ te exterret. Quid importat sollicitudo de futuris contingentibus, nisi vt tristitiam super tristitiam habeas? Sufficit diei malitia sua. Vanum est & inutile, de futuris conturbari vel gratulari, quæ fortè numquam euenient.

Mat. 6.

3 Sed humanum est, huiusmodi imaginationibus illudi: & parui adhuc animi signum, tam leuiter trahi ad suggestionem inimici. Ipse enim non curat, vtrùm veris an falsis illudat & decipiat: vtrùm præsentium amore, aut futurorum formidine, prosternat. Non ergo turbetur cor tuum, neque formidet. Crede in me, & in misericordia mea habeto fiduciam. Quando tu putas te elongatum à me, sæpè sum propinquior. Quando tu æstimas pænè totum perditum, tunc sæpè maius merendi instat lucrum. Non est totum perditum, quando res accidit in contrarium. Non debes iudicare secundùm præsens senti-

Ps. 90.

re:

re: nec ſic grauitati alicui, vndecumque venienti, inhærere & accipere, tamquam omnis ſpes ſit ablata emergendi.

4 Noli putare te relictum ex toto, quamuis ad tempus tibi miſerim aliquam tribulationem, vel etiam optatam ſubtraxerim conſolationem: ſic enim tranſitur ad regnum cælorum. Et hoc ſine dubio magis expedit tibi, & ceteris ſeruis meis: vt exercitemini aduerſis, quàm ſi cuncta ad libitum haberetis. Ego noui cogitationes abſconditas: quia multùm expedit pro ſalute tua, vt interdum ſine ſapore relinquaris: ne fortè eleueris in bono ſucceſſu, & tibiipſi placere velis in eo, quod nõ es. Quod dedi, auferre poſſum: & reſtituere, cùm mihi placuerit.

5 Cùm dedero, meum eſt: cùm retraxero, tuum non tuli: quia meum *Iac.1.* eſt omne datum bonum, & omne donum perfectum. Si tibi admiſero grauitatem, aut quamlibet contrarietatem, ne indigneris, neque concidat cor tuum: ego citò ſubleuare poſſum, & omne onus in gaudium transmu-

tare. Verumtamen iustus sum, & recommendabilis multùm, quum sic facio totum.

6 Si rectè sapis, & in veritate aspicis, numquam debes propter aduersa tam deiectè contristari, sed magis gaudere, & gratias agere: imò hoc vnicum reputare gaudium, quòd affligens te doloribus, non parco tibi.
Ioa. 16. Sicut dilexit me Pater, & ego vos diligo, dixi dilectis discipulis meis: quos vtique non misi ad gaudia temporalia, sed ad magna certamina: non ad honores, sed ad despectiones: non ad otium, sed ad labores: nõ ad requiem, sed ad afferendum fructum multum, in patientia. Horum memento, fili mi, verborum.

CAP. XXXI.

De neglectu omnis creaturæ, vt creator possit inueniri.

1 DOMINE, benè indigeo adhuc maiori gratia, si debeam illuc peruenire, vbi me nemo poterit, nec vlla creatura impedire. Nam, quàm diu res aliqua me retinet, non possum libe-

liberè ad te volare. Cupiebat liberè volare, qui dicebat: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Quid simplici oculo quietius? Et quid liberius, nil desiderante in terris? Oportet igitur omnem supertransire creaturam, & seipsum perfectè deserere, ac in excessu mentis stare, & videre, te omnium cõditorem cum creaturis nil simile habere. Et nisi quis ab omnibus creaturis fuerit expeditus, non poterit liberè intendere diuinis. Ideò enim pauci inueniuntur cõtemplatiui, quia pauci sciunt se à perituris & creaturis, ad plenum sequestrari. *Ps. 54.* *Mat. 6.*

2 Ad hoc magna requiritur gratia, quæ animam leuet, & suprà semetipsam rapiat. Et nisi homo sit in spiritu eleuatus, & ab omnibus creaturis liberatus, ac Deo totus vnitus: quidquid scit, quidquid etiam habet, non est magni ponderis. Diu paruus erit, & infrà iacebit, qui aliquid magnum æstimat, nisi solum vnum immensum, æternum bonum. Et quidquid Deus non est, nihil est, & pro nihilo computari debet. Est magna

differentia, ſapientia illuminati & deuoti viri, & ſcientia literati atque ſtudioſi clerici. Multò nobilior eſt illa doctrina, quæ de ſurſum ex diuina influentia manat: quàm quæ laborioſè, humano acquiritur ingenio.

3 Plures reperiuntur contemplationem deſiderare, ſed quæ ad eam requiruntur, non ſtudent exercere. Eſt magnum impedimentum, quia in ſignis & ſenſibilibus rebus ſtatur, & parum de perfecta mortificatione habetur. Neſcio quid eſt, quo ſpiritu ducimur, & quid prætendimus, qui ſpirituales dici videmur: quòd tantum laborem, & ampliorem ſollicitudinem, pro tranſitoriis & vilibus rebus agimus, & de interioribus noſtris vix rarò, plenè recollectis ſenſibus, cogitamus.

4 Proh dolor, ſtatim poſt modicam recollectionem foras erumpimus: nec opera noſtra, diſtricta examinatione trutinamus. Vbi iacent affectus noſtri, non attendimus: & quàm impura ſint omnia, non deploramus. *Gen. 6. & 7.* Omnis quippe caro corruperat viam

ſuam,

ſuam, & ideò ſequebatur diluuium magnum. Cùm ergo interior affectus noſter multùm corruptus ſit, neceſſe eſt, vt actio ſequens, index carentiæ interioris vigoris, corrumpatur. Ex puro corde, procedit fructus bonæ vitæ.

5 Quantum quis fecerit, quæritur: ſed ex quanta virtute agit, non tam ſtudioſè penſatur. Si fuerit fortis, diues, pulcher, habilis, vel bonus ſcriptor, bonus cantor, bonus laborator, inueſtigatur: quàm pauper ſit ſpiritu: quàm patiens & mitis: quàm deuotus & internus, à multis tacetur. Natura exteriora hominis reſpicit, gratia ad interiora ſe conuertit. Illa frequenter fallitur, iſta in Deo ſperat, vt non decipiatur.

CAP. XXXII.

De abnegatione ſui, & abdicatione omnis cupiditatis.

1 FILI, non potes perfectam poſſidere libertatem, niſi totaliter abneges temetipſum. Compediti ſunt omnes proprietarij, & ſuiipſius amatores, *Matt. 16. & 19.*

tores, cupidi, curiosi, gyrouagi, quærentes semper mollia, non quæ Iesu Christi, sed hoc sæpè fingentes & componentes, quod non stabit. Peribit enim totum, quod non est ex Deo ortum. Tene breue & consummatum verbum: Dimitte omnia, & inuenies omnia. Relinque cupidinem, & reperies requiem. Hoc mente pertracta: & quum impleueris, intelliges omnia.

2 Domine, hoc non est opus vnius diei, nec ludus paruulorum: imò in hoc breui, includitur omnis perfectio Religiosorum. Fili, non debes auerti, nec statim deiici, audita via perfectorum; sed magis ad sublimiora prouocari, & ad minus ad hæc ex desiderio suspirare. Vtinam sic tecum esset, & ad hoc peruenisses, vt tuiipsius amator non esses, sed ad nutum meum purè stares, & eius quem tibi præposui Patris: tunc mihi valdè placeres, & tota vita tua in gaudio & pace transiret. Adhuc multa habes ad relinquendum: quæ nisi mihi ex integro resignaueris, non acquires, quod postulas. Suadeo tibi emere à
Apoc. 3

re à me aurum ignitum, vt locuples fias, id eſt, cæleſtem ſapientiam, omnia infima conculcantem. Poſtpone terrenam ſapientiam, omnem humanam & propriam complacentiam.

3 Dixi, viliora tibi emenda pro pretioſis & altis, in rebus humanis. Nam valdè vilis & parua, ac pænè obliuioni tradita videtur, vera cæleſtis ſapientia: non ſapiens alta de ſe, nec magnificari quærens in terra, quam multi ore tenus prædicant, ſed vita longè diſſentiunt: ipſa tamen eſt pretioſa margarita, à multis abſcondita. *Matth. 13.*

CAP. XXXIII.

De inſtabilitate cordis, & de intentione finali, ad Deum habenda.

1 FILI, noli credere affectui tuo: qui nunc eſt, citò mutabitur in *Iob 14.* aliud. Quamdiu vixeris, mutabilitati ſubiectus es, etiam nolens: vt modò lætus, modò triſtis: modò pacatus, modò turbatus: nunc deuotus, núc indeuotus: nunc ſtudioſus, nunc acedioſus: nunc grauis, nunc

leuis inueniaris. Sed ſtat ſuper hæc mutabilia ſapiens, & benè doctus in ſpiritu, non attendens, quid in ſe ſentiat, vel qua parte flet ventus inſtabilitatis: ſed vt tota intentio mentis eius, ad debitum & optimum proficiat finem. Nam ſic poterit vnus & idem, inconcuſſuſque permanere, ſimplici intentionis oculo, per tot varios euentus, ad me imprætermiſsè directo.

Mat. 6. 2 Quantò autem purior fuerit intentionis oculus, tantò conſtantiùs inter diuerſas itur procellas. Sed in multis caligat oculus puræ intentionis: reſpicitur enim citò in aliquod delectabile, quod occurrit. Nam & rarò totus liber quis inuenitur, à næ-
Ioã. 11. uo propriæ exquiſitionis. Sic Iudæi olim venerant in Bethaniam, ad Martham & Mariam: non propter Ie-
Matt. 6. ſum tantùm, ſed & vt Lazarum viderent. Mundandus eſt ergo intentionis oculus, vt ſit ſimplex & rectus, atque vltra omnia varia media ad me dirigendus.

CAP.

CAP. XXXIIII.

Quòd amanti, sapit Deus super omnia, & in omnibus.

1 ECCE Deus meus, & omnia, Quid volo amplius, & quid felicius desiderare possum? O sapidum & dulce verbum! sed amanti verbum, non mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Deus meus, & omnia. Intelligenti, satis dictum est: & sæpè repetere, iucundum est amanti. Te siquidem præsente, iucunda sunt omnia: te autem absente, fastidiunt cuncta. Tu facis cor tranquillum, & pacem magnam, lætitiamque festiuam. Tu facis benè sentire de omnibus, & in omnibus te laudare: nec potest aliquid sine te diu placere, sed si debet gratum esse & benè sapere, oportet gratiam tuam adesse, & condimento tuæ sapientiæ condiri.

2 Cui tu sapis, quid ei rectè non sapiet? Et cui tu non sapis, quid ei ad iucunditatem esse poterit? Sed deficiunt in sapientia tua mundi sapientes, & qui carnem sapiunt: quia ibi plu- *1 Cor. 1 Rom. 8. & 1. Ioan. 2.*

plurima vanitas, & hîc mors inuenitur. Qui autem te per contemptum mundanorum, & carnis mortificationem ſequuntur, verè ſapientes eſſe cognoſcuntur: quia de vanitate ad veritatem, de carne ad ſpiritum tranſferuntur. Iſtis ſapit Deus: & quidquid boni inuenitur in creaturis, totum ad laudem referunt ſui conditoris. Diſſimilis tamen, & multùm diſſimilis ſapor creatoris & creaturæ, æternitatis & temporis, lucis increatæ, & lucis illuminatæ.

3 O lux perpetua, cuncta creata transcendẽs lumina, fulgura coruſcationem de ſublimi penetrantem omnia cordis mei intima. Purifica, lætifica, clarifica, & viuifica ſpiritum meum, cum ſuis potentiis, ad inhærendum tibi iubiloſis exceſſibus. O quando veniet hæc beata & deſiderabilis hora, vt tua me ſaties præſentia, & ſis mihi omnia in omnibus. Quamdiu hoc datum non fuerit, nec Rom. 7. plenum gaudium erit. Adhuc, proh dolor, viuit in me vetus homo, non eſt totus crucifixus, non eſt perfectè mortuus. Adhuc concupiſcit fortiter contra

contra ſpiritum, bella mouet inteſtina, nec regnum animæ patitur eſſe quietum.

4 Sed tu, qui dominaris poteſtatis maris, & motum fluctuum eius mitigas, exurge, adiuua me. Diſſipa gentes, quæ bella volunt: contere eas in virtute tua: oſtende quæſo magnalia tua, & glorificetur dextera tua: quia non eſt ſpes alia, nec refugium mihi, niſi in te Domine Deus meus.

Pſ. 88.
Pſ. 72.
Pſ. 30.

CAP. XXXV.

Quòd non eſt ſecuritas à tentatione, in hac vita.

1 FILI, numquam ſecurus es in hac vita, ſed quoad vixeris, ſemper arma ſpiritualia tibi ſunt neceſſaria. Inter hoſtes verſaris, & à dextris & à ſiniſtris impugnaris. Si ergo non vteris vndique ſcuto patientiæ, non eris diu ſine vulnere. Inſuper, ſi non ponis cor tuum fixè in me, cum mera voluntate cuncta patiendi propter me, non poteris ardorem iſtum ſuſtinere, nec ad palmam pertingere

Iob 7.
2 Cor. 6

gere beatorum. Oportet te ergo viriliter omnia pertransire, & potenti manu vti aduersus obiecta. Nam vincenti datur manna, & torpenti relinquitur multa miseria.

2 Si quæris in hac vita requiem, quomodo tunc peruenies ad æternam requiem? Non ponas te ad multam requiem, sed ad magnam patientiam. Quære veram pacem, non in terris, sed in cælis: non in hominibus nec in ceteris creaturis, sed in Deo solo. Pro amore Dei, debes omnia libenter subire, labores scilicet & dolores, tentationes, vexationes, anxietates, necessitates, infirmitates, iniurias, oblocutiones, reprehensiones, humiliationes, confusiones, correctiones & despectiones. Hæc iuuant ad virtutem: hæc probant Christi tyronem: hæc fabricant cælestem coronam. Ego reddam mercedem æternam pro breui labore, & infinitam gloriam, pro transitoria confusione.

3 Putas tu, quòd sẽper habebis pro tua voluntate consolationes spirituales? Sancti mei non semper habuerunt tales, sed multas grauitates, & tentatio-

tiones varias, magnaſq; deſolationes.
Sed patienter ſuſtinuerunt ſe in omnibus, & magis confiſi ſunt Deo, quàm ſibi: ſcientes, quia non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam promerendam. Vis tu ſtatim habere, quod multi poſt multas lacrymas & magnos labores, vix obtinuerunt? Exſpecta Dominum, viriliter age, & confortare: noli diffidere, noli diſcedere: ſed corpus & animam expone conſtanter, pro gloria Dei. Ego reddam pleniſſimè: ego tecum ero, in omni tribulatione.

Rom. 8.

Pſ. 26.

CAP. XXXVI.

Contra vana hominum iudicia.

1 FILI, iacta cor tuum firmiter in Domino, & humanum ne metuas iudicium, vbi te conſcientia pium reddit & inſontem. Bonum eſt & beatum taliter pati, nec hoc erit graue humili cordi, & Deo magis, quàm ſibiipſi confidenti. Multi multa loquuntur, & ideò parua fides eſt adhibenda. Sed & omnibus ſatis eſſe, non eſt poſſibile. Et ſi Paulus omnibus ſtuduit

1 Cor. 9

in

2 Cor. 4 in Domino placere, & omnibus omnia factus est: tamen etiam pro minimo duxit, quòd ab humano die iudicatus fuerit.
Coloss. 1

2 Egit satis pro aliorum ædificatione & salute, quantum in se erat & poterat: sed ne ab aliis aliquando iudicaretur, vel non despiceretur, cohibere non potuit. Ideò totum Deo commisit, qui totum nouerat: & patientia ac humilitate, contra ora loquentium iniqua, aut etiam vana ac mendosa cogitantium, atque pro libitu suo quæque iactantium, se defendit. Respondit tamen interdum, ne infirmis, ex sua taciturnitate generaretur scandalum.
Act. 26
Phil. 1.

3 Quis tu, vt timeas à mortali homine? Hodie est, & cras non comparet. Deum time, & hominum terrores non expauesces. Quid potest aliquis in te verbis, aut iniuriis? Sibi potiùs nocet, quàm tibi: nec poterit iudicium Dei effugere, quicumque est ille. Tu habe Deum præ oculis, & noli contendere verbis querulosis. Quòd si ad præsens tu vidêris succũbi, & confusionem pati, quam non me-
2. Mac. 2.
Rom. 2. & 1. Cor. 11

meruisti: ne indigneris ex hoc, neque per impatientiam minuas coronam tuam: sed ad me potiùs respice in cælum, qui potens sum eripere, ab omni confusione & iniuria, & vnicuique reddere secundùm opera sua. Heb.12

CAP. XXXVII.

De pura & integra resignatione sui, ad obtinendam cordis libertatem.

1 FILI, relinque te, & inuenies me. Sta sine electione & omni proprietate, & lucraberis semper. Nam & adiicietur tibi amplior gratia, statim vt te resignaueris, nec resumpseris. Domine, quoties me resignabo, & in quibus me relinquam? Semper, & omni hora: sicut in paruo, sic & in magno. Nihil excipio, sed in omnibus te nudatum inueniri volo. Alioquin, quomodo poteris esse meus, & ego tuus: nisi fueris ab omni propria voluntate, intus & foris spoliatus? Quantò celeriùs hoc agis, tantò meliùs habebis: & quantò pleniùs & sinceriùs, tantò mihi plus placebis, & ampliùs lucraberis. Mat.16

2 Qui-

2 Quidam se resignant, sed cum aliqua exceptione: non enim plenè Deo confidunt, ideò sibi prouidere satagunt. Quidam etiam primò totum offerunt, sed posteà tentatione pulsati, ad propria redeunt, ideò minimè in virtute proficiunt. Hi ad veram puri cordis libertatem, & iucundæ familiaritatis meæ gratiam, non pertingent: nisi integra resignatione, & quotidiana sui immolatione priùs facta: sine qua non stat, nec stabit vnio fruitiua.

3 Dixi tibi sæpissimè, & nūc iterùm
Mat.16 dico. Relinque te, resigna te, & fruêris magna interna pace. Da totum pro toto: nil exquire, nil repete: sta purè & inhęsitanter in me, & habebis me. Eris liber in corde, & tenebræ non cōculcabunt te. Ad hoc conare, hoc ora, hoc desidera: vt ab omni proprietate possis exspoliari, & nudus nudum Iesum sequi: tibi mori, & mihi æternaliter viuere. Tunc deficient omnes vanæ phantasiæ, conturbationes iniquæ, & curæ superfluæ. Tunc etiam recedet immoderatus timor, & inordinatus amor morietur.

CAP.

CAP. XXXVIII.

De bono regimine in externis, & recursu ad Deum, in periculis.

1 FILI, ad istud diligenter tendere debes, vt in omni loco & actione, seu occupatione externa, sis intimus liber, & tuiipsius potens, & sint omnia sub te, & tu non sub eis: vt sis Dominus actionum tuarum & rector, nō seruus nec emptitius: sed magis exemptus verusque Hebræus, in sortem ac libertatem transiens filiorum Dei: qui stant super præsentia, & speculantur æterna: qui transitoria sinistro intuentur oculo, & dextro cælestia: quos temporalia non trahunt ad inhærendum, sed trahunt ipsi magis ea ad benè seruiendum: prout ordinata sunt à Deo, & instituta à summo opifice, qui nil inordinatum in sua reliquit creatura.

2 Si etiam in omni euentu stas, non in apparentia externa, nec oculo carnali lustras visa vel audita: sed mox in qualibet causa, intras cum Moyse in tabernaculum, ad consulendum Dominum: Exo. 33

minum : audies nonnumquam diuinum responsum, & redies instructus de multis præsẽtibus & futuris. Semper enim Moyses, recursum habuit ad tabernaculum, pro dubiis & quæstionibus soluendis: fugitque ad orationis adiutorium, pro periculis & improbitatibus hominum subleuandis. Sic & tu confugere debes, in cordis tui secretarium, diuinum intentiùs implorando suffragium. Propterea namque Iosue & filij Israel, à Gabaonitis leguntur decepti : quia os Domini priùs non interrogauerunt, sed nimiùm creduli dulcibus sermonibus, falsa pietate delusi sunt.

Mat. 6.

Ios. 9.

CAP. XXXIX.

Quòd homo non sit importunus, in negotiis.

1 FILI, committe mihi semper causam tuam, ego benè disponam in tempore suo. Exspecta ordinationem meam, & senties inde profectum. Domine, satis libenter tibi omnes res committo; quia parum potest

test cogitatio mea proficere. Vtinam nō multùm adhærerem futuris euentibus, sed ad beneplacitum tuum incunctanter me offerrem!

2 Fili, sæpè homo rem aliquam vehementer agitat, quam desiderat: sed cùm ad eam peruenerit, aliter sentire incipit: quia affectiones circa idem, non sunt durabiles: sed magis de vno ad aliud impellunt. Non est ergo minimum, etiam in minimis, seipsum relinquere.

3 Verus profectus hominis, est abnegatio suiipsius: & homo abnegatus, valdè liber est & securus. Sed antiquus hostis, omnibus bonis aduersans, à tentatione non cessat: sed die noctuque graues molitur insidias, si fortè in laqueum deceptionis possit præcipitare incautum. Vigilate & orate, dicit Dominus, vt non intretis in tentationem.

1 Pet.5

Mat.26

CAP.

CAP. XL.

Quòd homo nihil boni ex se habet, & de nullo gloriari potest.

Psal. 8. 1 DOMINE, quid est homo, quòd memor es eius: aut filius hominis, quia visitas eum? Quid promeruit homo, vt dares illi gratiam tuam? Domine, quid possum conqueri, si me deseris? aut quid iustè obtendere possum, si quod peto, non feceris? Certè hoc in veritate cogitare possum, & dicere: Domine nihil sum, nihil possum, nihil boni ex me habeo; sed in omnibus deficio, & ad nihil semper tendo. Et nisi à te fuero adiutus, & interiùs informatus, totus efficior tepidus & dissolutus.

Ps. 101 2 Tu autem Domine, semper idem ipse es, & permanes in ęternum semper bonus, iustus & sanctus, benè, iustè, ac sanctè agens omnia, & disponens in sapientia. Sed ego, qui ad defectum sum magis pronus quàm ad profectum, non sum semper in vno statu perdurans: quia septem tempora mutantur super me. Verumtamen

men citò melius fit, cùm tibi placuerit, & manum porrexeris adiutricem: quia tu ſolus ſine humano ſuffragio poteris auxiliari, & in tantum confirmare, vt vultus meus ampliùs in diuerſa non mutetur, ſed in te vno cor meum conuertatur, & quieſcat.

3 Vnde, ſi benè ſcirem omnem humanam conſolationem abiicere, ſiue propter deuotionem adipiſcendam, ſiue propter neceſſitatem, qua compellor te quærere, quia non eſt homo, qui me conſoletur: tunc poſſem meritò de gratia tua ſperare, & de dono nouæ conſolationis exultare.

4 Gratias tibi, vnde totum venit, quotieſcumque mihi benè ſuccedit. Ego autem vanitas & nihilum ante te, inconſtans homo & infirmus. Vnde ergo poſſum gloriari, aut cur appeto reputari? Numquid de nihilo? & hoc vaniſſimum eſt. Verè inanis gloria, mala peſtis, vanitas maxima: quia à vera trahit gloria, & cæleſti ſpoliat gratia. Dum enim homo complacet ſibi, diſplicet tibi: dum inhiat laudibus humanis, priuatur veris virtutibus.

CAP. XLI.

De contemptu omnis temporalis honoris.

1 FILI, noli tibi attrahere, si videas alios honorari & eleuari, te autem despici & humiliari. Erige cor tuum ad me in cælum, & non contristabit te contemptus hominum in terris. Domine, in cæcitate sumus, & vanitate citò seducimur. Si rectè me inspicio, numquam mihi facta est iniuria ab aliqua creatura, vnde nec iustè habeo conqueri aduersum te.

2 Quia autem frequenter & grauiter peccaui tibi, meritò armatur cōtra me omnis creatura. Mihi igitur iustè debetur confusio & contemptus; tibi autem laus, honor & gloria. Et nisi me ad hoc præparauero, quòd velim libenter ab omni creatura despici & relinqui, atque penitus nihil videri, non possum interiùs pacificari & stabiliri, nec spiritualiter illuminari, neque plenè tibi vniri.

CAP. XLII.

Quòd pax non est ponenda in hominibus.

1 FILI, si ponis pacem tuam cum aliqua persona, propter tuum sentire & conuiuere, instabilis eris & implicatus. Sed si recursum habes, ad semper viuentem & manentem veritatem, non contristabit amicus recedens aut moriens. In me debet amici dilectio stare: & propter me diligendus est, quisquis tibi bonus visus est, & multùm charus in hac vita. Sine me non valet, nec durabit amicitia: nec est vera & munda dilectio, quam ego non copulo. Ita mortuus debes esse, talibus affectionibus dilectorum hominum, vt (quantum ad te pertinet) sine omni humano optares esse consortio. Tantò homo Deo magis appropinquat, quantò ab omni solatio terreno longiùs recedit. Tantò etiam altiùs ad Deum ascendit, quantò profundiùs in se descendit, & plus sibiipsi vilescit.

2 Qui autem sibi aliquid boni attri-

tribuit, gratiam Dei in ſe venire impedit: quia gratia Spiritus ſancti, cor humile ſemper quærit. Si ſcires te perfectè annihilare, atque ab omni creato amore euacuare, tunc deberem in te cũ magna gratia emanare. Quando tu reſpicis ad creaturas, ſubtrahitur tibi adſpectus creatoris. Diſce te in omnibus, propter creatorem vincere, tunc ad diuinam valebis cognitionem pertingere. Quantumcumque modicum ſit, ſi inordinatè diligitur & reſpicitur, retardat à ſummo, & vitiat. 1.Pet.5

CAP. XLIII.

Contra vanam & ſæcularem ſciētiam.

1 FILI, non te moueant pulchra & ſubtilia hominum dicta. Non enim eſt regnum Dei in ſermone, ſed in virtute. Attende verba mea, quæ corda accendunt, & mentes illuminant: inducunt compunctionem, & variam ingerunt conſolationẽ. Numquam ad hoc legas verbum, vt doctior aut ſapientior poſſis videri. Stude mortificationi vitiorum, quia hoc 1.Cor.4

ampliùs tibi proderit, quàm notitia multarum difficilium quæstionum.

2 Quum multa legeris & cognoueris, ad vnum semper oportet redire principium. Egò sum, qui doceo hominem scientiam: & clariorem intelligentiam paruulis tribuo, quàm ab homine possit doceri. Cui ego loquor, citò sapiens erit, & multùm in spiritu proficiet. Væ eis, qui multa curiosa ab hominibus inquirunt, & de via mihi seruiendi parùm curant. Veniet tempus, quando apparebit Magister magistrorum Christus, Dominus Angelorum, cunctorum auditurus lectiones, hoc est singulorum examinaturus conscientias. Et tunc scrutabitur Ierusalem in lucernis, &
Soph. 1. manifesta erunt abscondita tenebra-
1. Cor. 4 rum, tacebuntque argumenta linguarum.

3 Ego sum, qui humilem in puncto eleuo mentem: vt plures ęternæ veritatis capiat rationes, quàm si quis decem annis studuisset in scholis. Ego doceo sine strepitu verborum, sine confusione opinionum, sine fastu honoris, sine pugnatione argumentorum.

rum. Ego ſum, qui doceo terrena deſpicere, præſentia faſtidire, æterna quærere, æterna ſapere: honores fugere, ſcandala ſufferre, omnem ſpem in me ponere, extra me nil cupere, & ſuper omnia me ardenter amare.

4 Nam quidam amando me intimè, didicit diuina, & loquebatur mirabilia. Plus profecit in relinquendo omnia, quàm in ſtudendo ſubtilia. Sed aliis loquor communia, aliis ſpecialia: aliquibus in ſignis & figuris dulciter appareo, quibuſdam verò in multo lumine reuelo myſteria. Vna vox librorum, ſed non omnes æquè informat: quia intus ſum doctor veritas, ſcrutator cordis, cogitationum intellector, actionum promotor, diſtribuens ſingulis, ſicut dignum iudicauero.

CAP. XLIIII.

De non attrahendo ſibi res exteriores.

1 FILI, in multis oportet te eſſe inſcium, & æſtimare te tamquam mortuum ſuper terram, & cui totus *Gal. 6.*

mundus crucifixus sit. Multa etiam oportet surda aure pertransire, & quæ tuæ pacis sunt magis cogitare. Vtilius est oculos à rebus displicentibus auertere, & vnicuique suum sentire relinquere, quàm contentiosis sermonibus deseruire. Si benè steteris cum Deo, & eius iudicium adspexeris, faciliùs te victum portabis.

3 O Domine, quousque venimus? Ecce damnum defletur temporale, pro modico quæstu laboratur & curritur, & spirituale detrimentum in obliuionem transit, & vix serò reditur. Quod parum vel nihil prodest attenditur, & quod summè necessarium est, negligenter præteritur: quia totus homo ad externa defluit, & nisi citò resipiscat, libens in exterioribus iacet.

CAP. XLV.

Quòd omnibus non est credendum: & de facili lapsu verborum.

Ps. 59. 1 DA mihi auxilium Domine de tribulatione, quia vana salus hominis. Quàm sæpè ibi non inueni fidem,

fidem, vbi me habere putaui? Quoties etiam ibi reperi, vbi minùs præsumpsi? Vana ergo ſpes in hominibus, ſalus autem iuſtorum, in te Deus. Benedictus ſis Domine Deus meus in omnibus, quæ accidunt nobis. Infirmi ſumus & inſtabiles, citò fallimur & permutamur.

2 Quis eſt homo, qui ita cautè & circumſpectè in omnibus ſe cuſtodire valet, vt aliquando in aliquam deceptionem vel perplexitatem non veniat? Sed qui in te Domine confidit, *Pro. 10* ac ſimplici ex corde quærit, non tam facilè labitur. Et ſi inciderit aliquam tribulationem, quocumque modo fuerit etiam implicatus, citiùs per te eruetur, aut à te conſolabitur: quia tu non deſeres in te ſperantem vſque in finem. Rarus fidus amicus, in cunctis amici perſeuerans preſſuris. Tu Domine, tu ſolus es fideliſſimus in omnibus, & præter te non eſt alter talis.

3 O quàm benè ſapuit ſancta illa anima, quæ dixit: Mens mea ſolidata eſt, & in Chriſto fundata. Si ita *In vita S. Agathe* mecum foret, non tam facilè timor humanus me ſolicitaret, nec verbo-

rum iacula mouerent. Quis omnia præuidere, quis præcauere futura mala sufficit? Si præuisa sæpè etiam lædunt, quid improuisa nisi grauiter feriunt? Sed quare mihi misero non meliùs prouidi? Cur etiam tam facilè aliis credidi? Sed homines sumus, nec aliud quàm fragiles homines sumus, etiamsi angeli à multis æstimamur & dicimur. Cui credam Domine? cui, nisi tibi? Veritas es, quæ non fallis, nec falli potes. Et rursum, omnis homo mendax, infirmus, instabilis, & labilis maximè in verbis: ita vt statim vix credi debeat, quod rectum in facie sonare videtur.

Mich. 7 4 Quàm prudenter præmonuisti, cauendum ab hominibus: & quia inimici hominis, domestici eius: nec credendum, siquis dixerit: Ecce hîc, aut ecce illic. Doctus sum damno meo, & vtinam ad cautelam maiorem, & non ad insipientiam mihi. Cautus esto (ait quidam) cautus esto, serua apud te quod dico. Et dum ego sileo, & absconditum credo, nec ille silere potest, quod silendum petiit, sed statim prodit me & se, & abiit.

Ab huiuſmodi fabulis & incautis hominibus protege me Domine, ne in manus eorum incidam, nec vmquam talia committam. Verbum verum & ſtabile da in os meum, & linguam callidam fac à me. Quod pati nolo, omnimodè cauere debeo.

5 O quàm bonum & pacificum de aliis ſilere, nec indifferenter omnia credere, neque de facili vlteriùs effari: paucis ſeipſum reuelare, te ſemper inſpectorem cordis quærere: nec omni vento verborum circumferri, ſed omnia intima & externa, ſecundùm placitum tuæ voluntatis, optare perfici. Quàm tutum, pro conſeruatione cæleſtis gratiæ, humanam fugere apparentiam, nec appetere quæ foris admirationem videntur præbere: ſed ea, tota ſedulitate ſectari, quæ vitæ emendationem dant & feruorem. *Pro. 25 & Iſa. 24.*

6 Quàm multis nocuit virtus ſcita, ac præproperè laudata? Quàm ſanè profuit gratia ſilentio ſeruata in hac fragili vita, quæ tota tentatio fertur & militia?

CAP. XLVI.

De confidentia in Deo habenda, quando insurgunt verborum iacula.

Ps. 36. 1 FILI, sta firmiter, & spera in me. Quid enim sunt verba, nisi verba? Per aërem volant, sed lapidem non lædunt. Si reus es, cogita quòd libenter emendare te velis. Si nihil tibi conscius es, pensa quòd velis libenter pro Deo hoc sustinere. Parum satis est, vt vel verba interdum sustineas, qui necdum fortia verbera tolerare vales. Et quare tam parua tibi ad cor transeunt, nisi quia adhuc carnalis es, & homines magis quàm oportet attendis? Nam quia despici metuis, reprehendi pro excessibus non vis, & excusationum vmbracula quæris.

2 Sed inspice te meliùs, & agnosces, quia viuit adhuc in te mũdus, & vanus amor placẽdi hominibus. Cùm enim bassari refugis, & confundi pro defectibus, constat vtique, quòd nec verus humilis sis, nec verè mundo mortuus, nec mundus tibi crucifixus.

Sed

Sed audi verbum meum, & non curabis decem millia verba hominum. Ecce, ſi cuncta contra te dicerentur, quæ fingi malitioſiſſimè poſſent: quid tibi nocerent, ſi omnino tranſire permitteres, nec pluſquàm feſtucam perpenderes? Numquid vel vnum capillum tibi extrahere poſſent? *Mat 10 & Luca 11.*

3 Sed qui cor intus non habet, nec Deum præ oculis, faciliter verbo mouetur vituperationis. Qui autem in me confidit, nec proprio iudicio ſtare appetit, abſque humano terrore erit. Ego enim ſum iudex, & cognitor omnium ſecretorum: ego ſcio, qualiter res acta eſt, ego iniuriantem noui & ſuſtinentem. A me exiit verbum iſtud, me permittente hoc accidit, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Ego reum & innocentem iudicabo, ſed occulto iudicio vtrumque antè probare volui. *Pſal. 7.* *Luca 2.*

4 Teſtimonium hominum ſæpè fallit: meum iudicium verum eſt, ſtabit, & non ſubuertetur. Latet plerumque, & paucis ad ſingula patet: numquam tamen errat, nec errare poteſt, etiamſi oculis inſipientium non

rectum videatur. Ad me ergo currendum est in omni iudicio, nec pro-
Pro. 12 prio innitendum arbitrio. Iustus enim non conturbabitur, quidquid à Deo ei acciderit. Etiamsi iniustè aliquid contra eum prolatum fuerit, non multùm curabit. Sed nec vanè exultabit, si per alios rationabili-
Psal 7. & Apocal. 2. ter excusetur. Pensat namque, quia ego sum scrutans corda & renes, qui non iudico secundùm faciem & humanam apparentiam. Nam sæpè in oculis meis reperitur culpabile, quod hominum iudicio creditur laudabile.

5 Domine Deus, iudex iuste, fortis & patiens, qui hominum nosti fragilitatem & prauitatem, esto robur meum, & tota fiducia mea, non enim mihi sufficit conscientia mea. Tu nosti, quod ego non noui: & ideò in omni reprehensione humiliare me debui, & mansuetè sustinere. Ignosce quoque mihi propitius, quoties sic non egi, & dona iterùm gratiam amplioris sufferentiæ. Melior est enim mihi tua copiosa misericordia, ad consequutionem indulgentiæ: quàm mea

mea opinata iustitia, pro defensione latentis conscientiæ. Et si nihil mihi conscius sum, tamen in hoc iustificare me non possum: quia remota misericordia tua, non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. 1 Cor.4 Ps.142

CAP. XLVII.

Quòd omnia grauia, pro æterna vita sunt toleranda.

1 FILI, non te frangant labores, quos assumpsisti propter me, nec tribulationes te deiiciant vsquequaque; sed mea promissio, in omni euentu te roboret & consoletur. Ego sufficiens sum, ad reddendum supra omnem modum & mensuram. Non diu hîc laborabis, nec semper grauaberis doloribus. Expecta paulisper, & videbis celerem finem malorum. Veniet vna hora, quando cessabit omnis labor & tumultus. Modicum est & breue, omne quod transit cum tempore.

2 Age, quod agis: fideliter labora in vinea mea, ego ero merces tua. Mat.20

Scri-

Scribe,lege, canta, geme, tace, ora, ſuſtine viriliter contraria: digna eſt his omnibus & maioribus præliis, vita æterna. Veniet pax in die vna, quæ nota eſt Domino; & erit, non dies neque nox huius ſcilicet temporis, ſed lux perpetua,claritas infinita, pax firma, & requies ſecura.Non dices tunc:
Rom. 7. Quis me liberabit de corpore mortis
Pſ. 119. huius? Neque clamabis: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt? quoniam præcipitabitur mors, & ſalus erit indefectiua; anxietas nulla, iucunditas beata, ſocietas dulcis & decora.

3 O ſi vidiſſes Sanctorum in cælo coronas perpetuas, quanta quoque
Sap. 3. & 5. nunc exultant gloria, (qui huic mundo olim contemptibiles, & quaſi vita ipſa indigni putabantur) profectò te ſtatim humiliares vſque ad terram, & affectares potiùs omnibus ſubeſſe, quàm vni præeſſe: nec huius vitæ lætos dies concupiſceres, ſed magis pro Deo tribulari gauderes: & pro nihilo inter homines computari, maximum lucrum duceres.

4 O ſi tibi hæc ſaperent, & pro-
fundè

fundè ad cor transirent, quomodo auderes vel semel conqueri? Nónne pro vita æterna, cuncta laboriosa sunt toleranda? Non est paruum quid, perdere aut lucrari regnum Dei. Leua igitur faciem tuam in cælum. Ecce ego, & omnes Sancti mei mecum, qui in hoc sæculo magnum habuêre certamen, modò gaudent, modò consolantur, modò securi sunt, modò requiescunt, & sine fine mecum in regno Patris mei permanebunt.

CAP. XLVIII.

De die æternitatis, & huius vitæ angustiis.

1 O Supernæ ciuitatis mansio beatissima! O dies æternitatis clarissima: quam nox non obscurat, sed summa veritas semper irradiat, dies semper læta, semper secura, & numquam statum mutans in contraria. O vtinam dies illa illuxisset, & cuncta hæc temporalia finem accepissent! Lucet quidem Sanctis perpetua claritate splendida, sed non nisi à longè *Apo. 21*

gè & per ſpeculum peregrinantibus in terra.

2 Norunt cæli ciues, quàm gaudioſa ſit illa: gemunt exules filij Euæ, quòd
Iob 7. amara & tædioſa ſit iſta. Dies huius temporis parui & mali, pleni doloribus & anguſtiis: vbi homo multis peccatis inquinatur, multis paſſionibus irretitur, multis timoribus ſtringitur, multis curis diſtenditur, multis curioſitatibus diſtrahitur, multis vanitatibus implicatur, multis erroribus circumfunditur, multis laboribus atteritur, tentationibus grauatur, deliciis eneruatur, egeſtate cruciatur.

3 O quando finis horum malorum:
Rom. 7. quando liberabor à miſera ſeruitute
Pſ. 70. vitiorum? quando memorabor Domine tui ſolius? quando ad plenum lætabor in te? Quando ero ſine omni impedimento in vera libertate, ſine omni grauamine mentis & corporis? Quãdo erit pax ſolida, pax imperturbabilis & ſecura, pax intus & foris, pax ex omni parte firma? Ieſu bone, quando ſtabo ad videndum te? quando contemplabor gloriam regni tui? quan-

quando eris mihi omnia in omnibus? O quando ero tecum in regno tuo, quod præparasti dilectis tuis ab æterno? Relictus sum pauper & exul in terra hostili, vbi bella quotidiana, & infortunia maxima.

4 Consolare exilium meum, mitiga dolorem meum, quia ad te suspirat omne desiderium meum. Nam onus mihi totum est, quidquid hic mundus offert ad solatium. Desidero te intimè frui, sed nequeo apprehendere. Opto inhærere cælestibus, sed deprimunt res temporales, & immortificatæ passiones. Mente omnibus rebus superesse volo, carne autem inuitè subesse cogor. Sic ego homo infelix mecum pugno, & factus sum mihimetipsi grauis, dum spiritus sursum, & caro quærit esse deorsum. *Rom. 7. & 8.*

5 O quid intus patior, dum mente cælestia tracto, & mox carnalium turba occurrit oranti! Deus meus, ne elongeris à me, neque declines in ira à seruo tuo. Fulgura coruscationem tuam, & dissipa eas: emitte sagittas tuas, & conturbentur omnes phantasiæ inimici. Recollige sensus meos ad *Psal. 70*

te:

te: fac me obliuiſci omnium mundanorum: da citò abiicere, & contemnere phantaſmata vitiorum. Succurre mihi æterna Veritas, vt nulla me moueat vanitas. Adueni cæleſtis ſuauitas, & fugiat à facie tua omnis impuritas. Ignoſce quoque mihi, & miſericorditer indulge, quoties præter te aliud in oratione reuoluo. Confiteor etenim verè, quia valdè diſtractè me habere conſueui. Nam ibi multoties non ſum, vbi corporaliter ſto aut ſedeo: ſed ibi magis ſum, quò cogitationibus feror. Ibi ſum, vbi cogitatio mea eſt. Ibi eſt frequenter cogitatio mea, vbi eſt quod amo. Hoc mihi citò occurrit quod naturaliter delectat, aut ex vſu placet.

Mat. 6. 6 Vnde tu Veritas apertè dixiſti: Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Si cælum diligo, libenter de cæleſtibus penſo. Si mundum amo, mundi felicitatibus congaudeo, & de aduerſitatibus eius triſtor. Si carnem diligo, [illegible]arnis ſunt ſæpè imaginor. Si ſpiritum amo, de ſpiritualibus cogitare delector. Quæcumque enim diligo, de his libenter loquor, & audio,

dio, atque talium imagines mecum ad domum reporto. Sed beatus ille homo, qui propter te Domine, omnibus creaturis licentiam abeundi tribuit: qui naturæ vim facit, & concupiſcentias carnis feruore ſpiritus crucifigit: vt ſerenata conſcientia, puram tibi orationem offerat, dignuſque ſit angelicis intereſſe choris, omnibus terrenis foris & intus excluſis. *Matth. 19.*

CAP. XLIX.

De deſiderio æternæ vitæ, & quanta ſint certantibus bona promiſſa.

1 FILI, cùm tibi deſiderium æternæ beatitudinis deſuper infundi ſentis, & de tabernaculo corporis exire concupiſcis, vt claritatem meam ſine viciſſitudinis vmbra contemplari poſſis: dilata cor tuum, & omni deſiderio hanc ſanctam inſpirationem ſuſcipe. Redde ampliſſimas ſupernæ bonitati gratias, quę tecum ſic dignanter agit, clementer viſitat, ardenter excitat,

citat, potenter ſubleuat, ne proprio pondere ad terrena labaris. Neque enim hoc cogitatu tuo aut conatu accipis, ſed ſola dignatione ſupernæ gratiæ & diuini adſpectus: quatenus in virtutibus & maiori humilitate proficias, & ad futura certamina te præpares, mihiq́ue toto cordis affectu adhærere, ac feruenti voluntate ſtudeas deſeruire.

2 Fili, ſæpè ignis ardet, ſed ſine fumo flamma non aſcendit. Sic & aliquorum deſideria ad cęleſtia flagrant, & tamen à tentatione carnalis affectus liberi non ſunt. Idcircò nec omnino purè pro honore Dei agunt, quod tam deſideranter ab eo petunt. Tale eſt & tuum ſæpè deſiderium, quod inſinuaſti fore tam importunum. Non enim eſt hoc purum & perfectum, quod propria commoditate eſt infectum.

3 Pete, non quod tibi eſt delectabile & commodum, ſed quod mihi eſt acceptabile atque honorificum: quia ſi rectè iudicas, meam ordinationem, tuo deſiderio & omni deſiderato, præferre debes ac ſequi. Noui deſiderium tuum,

tuum, & frequentes gemitus audiui. Iam velles esse in libertate gloriæ filiorum Dei: iam te delectat domus æterna & cælestis patria gaudio plena, sed nondum venit hora ista: sed est adhuc aliud tempus, scilicet tempus belli, tempus laboris & probationis. Optas summo repleri bono, sed non potes hoc assequi modò. Ego sum: expecta me (dicit Dominus) donec veniat regnum Dei. *Iob 7.*

4 Probandus es adhuc in terris, & in multis exercitandus. Consolatio tibi interdum dabitur, sed copiosa satietas non concedetur. Confortare igitur, & esto robustus, tam in agendo quàm in patiendo naturæ contraria. Oportet te nouum induere hominem, & in alterum virum mutari. Oportet te sæpè agere, quod non vis: & quod vis, oportet relinquere. Quod aliis placet, processum habebit: quod tibi placet, vltrà non proficiet. Quod alij dicunt, audietur: quod tu dicis, pro nihilo computabitur. Petent alij, & accipient; tu petes, nec impetrabis. *Iosue 1.* *Eph. 4.*

5 Erunt alij magni in ore hominum,

de te

de te autem tacebitur. Aliis hoc vel illud committetur, tu autem ad nihil vtile iudicaberis. Propter hoc natura quandoque contriſtabitur, & magnum, ſi ſilens portaueris. In his & ſimilibus multis, probari ſolet fidelis Domini ſeruus: qualiter ſe abnegare, & in omnibus frangere quiuerit. Vix eſt aliquid tale, in quo tantumdem mori indiges, ſicut videre & pati, quæ voluntati tuæ aduerſa ſunt: maximè autem, cùm diſconuenientia, & quæ minùs vtilia tibi apparent, fieri iubentur. Et quia non audes reſiſtere altiori poteſtati, ſub dominio conſtitutus: ideò durum tibi videtur, ad nutum alterius ambulare, & omne proprium ſentire, omittere.

6 Sed penſa fili, horum fructum laborum, celerem finem, atque præmium nimis magnum: & non habebis inde grauamen, ſed fortiſſimum patientiæ tuæ ſolamen. Nam & pro modica hac voluntate, quam nunc ſponte deſeris, habebis ſemper voluntatem tuam in cælis. Ibi quippe inuenies omne, quod volueris: omne, quod

quod desiderare poteris. Ibi aderit tibi totius facultas boni, sine timore amittendi. Ibi voluntas tua vna semper mecum, nil cupiet extraneum vel priuatum. Ibi nullus resistet tibi, nemo de te conqueretur, nemo impediet, nihil obuiabit: sed cuncta desiderata simul erunt præsentia, totúmque affectum tuum reficient, & adimplebunt vsque ad summum. Ibi reddam gloriam, pro contumelia perpessa: pallium laudis, pro mœrore: pro loco nouissimo, sedem regni in sęcula. Ibi apparebit fructus obedientiæ, gaudebit labor pœnitentiæ, & humilis subiectio coronabitur gloriosè.

7 Nunc ergo inclina te humiliter, sub omnium manibus: nec sit tibi curæ, quis hoc dixerit vel iusserit. Sed hoc magnoperè curato, vt siue prælatus, seu iunior, aut æqualis, aliquid à te exposcerit vel innuerit, pro bono totum accipias, & sincera voluntate studeas adimplere. Quærat alius hoc, alius illud: glorietur ille in illo, & iste in isto, laudeturque millies mille: tu autem nec in isto, nec in illo, sed in tuiipsius gaude contemptu, & in

mei solius beneplacito ac honore. Hoc optandum est tibi, vt siue per vitam, siue per mortem, Deus semper in te glorificetur.

CAP. L.

Qualiter homo desolatus, se debet in manus Dei offerre.

1 DOMINE Deus sancte Pater, sis nunc & in æternum benedictus: quia sicut vis, sic factum est: & quod facis, bonum est. Lætetur in te seruus tuus, non in se, nec in aliquo alio: quia tu solus lætitia vera, tu spes mea & corona mea, tu gaudium meum & honor meus, Domine. Quid habet
1.Co 4. seruus tuus, nisi quod à te accepit, etiam sine merito suo? Tua sunt omnia,
Psal.87 quæ dedisti & quæ fecisti. Pauper sum, & in laboribus meis à iuuentute mea: & contristatur anima mea nonnumquam vsque ad lachrymas: quandoque etiam conturbatur ad se, propter imminentes passiones.

2 Desidero pacis gaudium, pacem filiorum tuorum flagito, qui in lumine consolationis à te pascuntur. Si das

das pacem, si gaudium sanctum infundis, erit anima serui tui plena modulatione, & deuota in laude tua. Sed si te subtraxeris, sicut sæpissimè soles, non poterit currere viam mandatorum tuorum: sed magis ad tundendum pectus genua eius incuruantur, quia non est illi sicut heri & nudiustertius, quando splendebat lucerna tua super caput eius, & sub vmbra alarum tuarum protegebatur à tentationibus irruentibus.

3 Pater iuste & semper laudande, venit hora vt probetur seruus tuus. Pater amande, dignum est, vt hac hora patiatur pro te aliquid seruus tuus. Pater perpetuè venerande, venit hora, quam ab æterno præsciebas affuturam: vt ad modicum tempus succumbat foris seruus tuus, viuat verò semper apud te intus. Paululum vilipendatur, humilietur, & deficiat coram hominibus, passionibus conteratur & languoribus: vt iterùm tecum in aurora nouæ lucis resurgat, & in cælestibus clarificetur. Pater sancte, tu sic ordinasti, & sic voluisti: & hoc factum est, quod ipse præcepisti.

4 Hæc eſt enim gratia ad amicum tuum, pati & tribulari in mundo pro amore tuo, quotieſcumque, & à quocumque id permiſeris fieri. Sine conſilio & prouidentia tua, & ſine cauſa,
Pſ.118. nihil fit in terra. Bonum mihi, Domine, quòd humiliaſti me: vt diſcam iuſtificationes tuas, & omnes elationes cordis, atque præſumptiones abiiciam. Vtile mihi, quòd confuſio cooperuit faciem meam: vt te potiùs, quàm homines, ad conſolandum requiram. Didici etiam ex hoc, inſcrutabile iudicium tuum expaueſcere: qui affligis iuſtum cum impio, ſed non ſine æquitate & iuſtitia.

5 Gratias tibi ago, quia non pepерciſti malis meis, ſed attriuiſti me verberibus amaris, infligens dolores, & immittens anguſtias foris & intus. Non eſt, qui me conſoletur ex omnibus, quæ ſub cælo ſunt, niſi tu Domine Deus meus, cæleſtis
Tob.13. medicus animarum: qui percutis &
Pſ.17. ſanas, deducis ad inferos & reducis. Diſciplina tua ſuper me, & virga tua ipſa me docebit.

6 Ecce Pater dilecte, in manibus tuis ſum

ſum ego, ſub virga correctionis tuæ me inclino: percute dorſum meum, & collum meum, vt incuruem ad voluntatem tuam, tortuoſitatem meam. Fac me pium & humilem diſcipulum, ſicut benè facere conſueuiſti, vt ambulem ad omnem nutum tuum. Tibi me, & omnia mea, ad corrigendum commendo: melius eſt hîc corripi, quàm in futuro. Tu ſcis omnia & ſingula, & nil te latet in humana conſcientia. Antequam fiant, noſti ventura; & non opus eſt tibi, vt quis te doceat, aut admoneat de his quæ geruntur in terra. Tu ſcis, quid expedit ad profectum meum, & quantum deſeruit tribulatio, ad rubiginem vitiorum purgandam. Fac mecum deſideratum beneplacitum tuum, & ne deſpicias peccaminoſam vitam meam, nulli meliùs nec clariùs, quàm tibi ſoli notam.

7 Da mihi Domine ſcire, quod ſciendum eſt: hoc amare, quod amandum eſt: hoc laudare, quod tibi ſummè placet: hoc reputare, quod tibi pretioſum apparet: hoc vituperare, quòd oculis tuis ſordeſcit. Non me

ſinas ſecundùm viſionem oculorum exteriorum iudicare, neque ſecundùm auditum aurium hominum imperitorum ſententiare: ſed in iudicio vero, de viſibilibus & ſpiritualibus diſcernere, atque ſuper omnia voluntatem beneplaciti tui, ſemper inquirere.

8 Falluntur ſæpè hominum ſenſus in iudicando: falluntur & amatores ſæculi, viſibilia tantummodò amando. Quid eſt homo inde melior, quia reputatur ab homine maior? Fallax fallacem, vanus vanum, cæcus cæcum, infirmus infirmum, decipit dum exaltat: & veraciter magis confundit, dum inaniter laudat. Nam quantum vnuſquiſque eſt in oculis tuis, tantum eſt, & non amplius, ait humilis ſanctus Franciſcus.

Bonau. in vita eius, cap. 6.

CAP. LI.

Quòd humilibus inſiſtendum eſt operibus, cùm deficitur à ſummis.

1 FILI, non vales ſemper in feruentiori deſiderio virtutum ſtare, nec in altiori gradu contemplationis conſi-

consistere: sed necesse habes interdúm, ob originalem corruptelam, ad inferiora descendere: & onus corruptibilis vitæ, etiam inuitè, & cum tædio, portare. Quamdiu mortale corpus geris, tædium senties, & grauamen cordis. Oportet ergo sæpè in carne, de carnis onere gemere: eò quòd non vales spiritualibus studiis, & diuinæ contemplationi indesinenter inhærere.

2 Tunc expedit tibi ad humilia & exteriora opera confugere, & in bonis actibus te recreare: aduentum meum & supernam visitationem, firma confidentia expectare: exilium tuum, & ariditatem mentis patienter sufferre, donec iterùm à me visiteris, & ab omnibus anxietatibus libereris. Nam faciam te laborum obliuisci, & interna quiete perfrui. Expandam coram te prata Scripturarum, vt dilatato corde, currere incipias viam mandatorum meorum. Et dices: Non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

CAP. LII.

Quòd homo non reputet se consolatione dignum, sed magis verberibus reum.

1 DOMINE, non sum dignus consolatione tua, nec aliqua spirituali visitatione: & ideò iustè mecum agis, quando me inopem & desolatum relinquis. Si enim ad instar maris lachrymas fundere possem, adhuc consolatione tua dignus non essem. Vnde nihil dignus sum, quàm flagellari & puniri: quia grauiter & sæpè te offendi, & in multis valdè deliqui. Ergo vera pensata ratione, nec minima sum dignus consolatione. Sed tu clemens & misericors Deus, qui non vis perire opera tua, ad ostendendum diuitias bonitatis tuæ in vasa misericordiæ, etiam præter omne proprium meritum, dignaris consolari seruum tuum supra humanum modum. Tuæ enim consolationes, non sunt sicut humanæ confabulationes.

2 Quid egi Domine, vt mihi cõferres aliquam cælestem consolationem? Ego

Ego nihil boni me egisse recolo, sed semper ad vitia pronum, & ad emendationem pigrum fuisse. Verum est, & negare non possum. Si aliter dicerem, tu stares contra me, & non esset qui defenderet. Quid merui pro peccatis meis, nisi infernum, & ignem æternum? In veritate confiteor, quoniam dignus sum omni ludibrio & contemptu, nec decet me inter tuos deuotos commemorari. Et licet hoc ægrè audiam, tamen aduersum me, pro veritate, peccata mea arguam, vt faciliùs misericordiam tuā merear impetrare. *Iob 9.*

5 Quid dicam reus, & omni confusione plenus? Non habeo os loquendi, nisi hoc tantùm verbum: Peccaui Domine, peccaui: miserere mei, ignosce mihi. Sine me paululùm, vt plangam dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. Quid tam maximè à reo & misero peccatore requiris, nisi vt conteratur, & humiliet se pro delictis suis? In vera contritione & cordis humiliatione, nascitur spes veniæ, reconciliatur perturbata conscientia, reparatur gratia perdita, *Psal. 50* *Iob 10.*

tuetur homo à futura ira, & occurrunt ſibi mutuò in oſculo ſancto, Deus & pœnitens anima.

Pſ. 50. 4 Humilis peccatorum contritio, acceptabile tibi eſt Domine ſacrificium, longè ſuauiùs odorans in conſpectu tuo, quàm thuris incenſum.
Lucæ 7. Hæc eſt gratum etiam vnguentum, quod ſacris pedibus tuis infundi voluiſti: quia cor contritum & humiliatum, numquã deſpexiſti. Ibi eſt locus
Pſ. 50. refugij, à facie iræ inimici. Ibi emendatur & abluitur, quidquid aliunde contractum eſt & inquinatum.

CAP. LIII.

Quòd gratia Dei, non miſcetur terrena ſapientibus.

1 FILI, pretioſa eſt gratia mea, non patitur ſe miſceri extraneis rebus, nec conſolationibus terrenis. Abiicere ergo oportet omnia impedimenta gratiæ, ſi optas eius infuſionem ſuſcipere. Pete ſecretum tibi, ama ſolus habitare tecum, nullius require confabulationem: ſed magis ad Deum deuotam effunde precem, vt compun-

compunctam teneas mentem, & puram conſcientiam. Totum mundum nihil æſtima: Dei vacationem, omnibus exterioribus antepone. Non enim poteris mihi vacare, & in tranſitoriis pariter delectari. A notis & à charis oportet elongari, & ab omni temporali ſolatio mentem tenere priuatam. Sic obſecrat B. Apoſtolus Petrus, vt tamquam aduenas & peregrinos in hoc mundo ſe contineant Chriſti fideles. *Mat.19* *1.Pet.2*

2 O quanta fiducia erit morituro, quem nullius rei affectus detinet in mũdo. Sed ſic ſegregatum cor habere ab omnibus, æger necdum capit animus, nec animalis homo nouit interni hominis libertatem. Attamen ſi verè velit eſſe ſpiritualis, oportet eum renuntiare tam remotis quàm propinquis: & à nemine magis cauere, quàm à ſeipſo. Si temetipſum perfectè viceris, cetera faciliùs ſubiugabis. Perfecta victoria eſt, de ſemetipſo triumphare. Qui enim ſemetipſum ſubiectum tenet, vt ſenſualitas rationi, & ratio in cunctis obediat mihi, hic verè victor eſt ſui, & dominus mundi.

3 Si ad hunc apicem ſcādere gliſcis, oportet viriliter incipere, & ſecurim ad radicem ponere, vt euellas & deſtruas occultam inordinatam inclinationem ad teipſum, & ad omne priuatum & materiale bonum. Ex hoc vitio, quòd homo ſemetipſum nimis inordinatè diligit, pænè totum pendet, quidquid radicaliter vincendum eſt. Quo deuicto & ſubacto malo, pax magna, & tranquillitas erit continuò. Sed quia pauci ſibiipſis perfectè mori laborant, nec plenè extra ſe tendunt, propterea in ſe implicati remanent, nec ſupra ſe in ſpiritu eleuari poſſunt. Qui autem liberè mecum ambulare deſiderat, neceſſe eſt, vt omnes prauas & inordinatas affectiones ſuas mortificet, atque nulli creaturæ, priuato amore, concupiſcenter inhæreat.

CAP. LIV.

De diuerſis motibus naturæ, & gratiæ.

1 FILI, diligenter aduerte motus naturæ & gratiæ, quia valdè contrariè & ſubtiliter mouentur: & vix, niſi

nisi à spirituali & intimo illuminato homine, discernuntur. Omnes quidem bonum appetunt, & aliquid boni in suis dictis vel factis prætendunt, ideò sub specie boni multi falluntur. Natura callida est, & multos trahit, illaqueat, & decipit, & se semper pro fine habet. Sed gratia simpliciter ambulat, & ab omni specie mala declinat: fallacias non prætendit, & omnia purè propter Deum agit, in quo & finaliter requiescit.

2 Natura inuitè vult mori, nec premi, nec superari, nec subesse, nec spontè subiugari. Gratia verò studet mortificationi propriæ, resistit sensualitati, quærit subiici, appetit vinci, nec propria vult libertate fungi: sub disciplina amat teneri, nec alicui cupit dominari, sed sub Deo semper viuere, stare, & esse: atque propter Deum, omni humanæ creaturæ humiliter parata est inclinari. Natura pro suo commodo laborat, & quid lucri ex alio sibi proueniat, attendit. Gratia autem, non quid sibi vtile & commodosum sit, sed quod multis proficiat magis considerat. Natura libenter

honorem & reuerentiam accipit: Gratia verò omnem honorem & gloriam, Deo fideliter attribuit.

3 Natura confusionem timet & contemptum: Gratia autem gaudet pro nomine Iesu pati contumeliam. Natura otium amat, & quietem corporalem: Gratia verò vacua esse non potest, sed libenter amplectitur laborem. Natura quęrit habere curiosa & pulchra, abhorret vilia & grossa: Gratia verò, simplicibus delectatur & humilibus, aspera non aspernatur, nec vetustis refugit indui pannis. Natura respicit temporalia, gaudet ad lucra terrena, tristatur de damno, irritatur leui iniuriæ verbo: Sed gratia attendit æterna, non inhæret temporalibus, nec in perditione rerum turbatur, neque verbis durioribus acerbatur: quia thesaurum suum & gaudium in cælo, vbi nil perit, constituit.

4 Natura cupida est, & libentiùs accipit, quàm donat, amat propria & priuata: Gratia autem pia est & communis, vitat singularia, contentatur paucis, beatius dare iudicat quàm accipere. Natura inclinat ad

crea-

creaturas, ad carnem propriam, ad vanitates & diſcurſus: Sed gratia trahit ad Deum & ad virtutes: renuntiat creaturis, fugit mundum, odit carnis deſideria, reſtringit euagationes, erubeſcit in publico apparere. Natura libenter aliquod ſolatium habet externum, in quo delectetur ad ſenſum: Sed gratia, in ſolo Deo quærit conſolari, & in ſummo bono ſuper omnia viſibilia delectari.

5 Natura totum agit propter lucrum & commodum proprium, nihil gratis facere poteſt, ſed aut æquale, aut melius, aut laudem, vel fauorem pro benefactis conſequi ſperat: & multum ponderari ſua geſta & dona concupiſcit: Gratia verò, nil temporale quærit, nec aliud præmium quàm Deum ſolum, pro mercede poſtulat: nec amplius de temporalibus neceſſariis deſiderat, niſi quantum hæc ſibi ad aſſequutionem æternorum valeant deſeruire.

6 Natura gaudet de amicis multis & propinquis, gloriatur de nobili loco, & ortu generis: arridet potentibus, blãditur diuitibus, applaudit ſibi ſimi-

ſimilibus. Gratia autem, & inimicos diligit, nec de amicorum turba extollitur; neç locum, nec ortum natalium reputat, niſi virtus maior ibi fuerit: fauet magis pauperi quàm diuiti, compatitur plus innocenti quàm potenti, congaudet veraci non fallaci: exhortatur ſemper bonos, meliora chariſmata æmulari, & filio Dei per virtutes aſſimilari. Natura de defectu & moleſtia citò conqueritur: Gratia conſtanter fert inopiam.

7 Natura omnia ad ſe reflectit, pro ſe certat & arguit. Gratia autem ad Deum cuncta reducit, vnde originaliter emanant: nihil boni ſibi adſcribit, nec arroganter præſumit; non contendit, nec ſuam ſententiam aliis præfert: ſed in omni ſenſu & intellectu, æternæ ſapientiæ ac diuino examini, ſe ſubmittit. Natura appetit ſcire ſecreta, & noua audire: vult exteriùs apparere, & multa per ſenſus experiri: deſiderat agnoſci & agere, vnde laus & admiratio procedit. Sed gratia non curat noua, nec curioſa percipere: quia totum hoc de vetuſtate corruptionis eſt ortum, cùm nihil nouum & dura-

& durabile ſit ſuper terram. Docet itaque ſenſus reſtringere, vanam complacentiam & oſtentationem deuitare, laudanda & dignè miranda, humiliter abſcondere, & de omni re, & in omni ſcientia, vtilitatis fructum, atque Dei laudem & honorem quærere. Non vult ſe nec ſua prædicari, ſed Deum in donis ſuis optat benedici, qui cuncta ex mera charitate largitur.

8 Hæc gratia ſupernaturale lumen, & quoddam Dei ſpeciale donum eſt, & propriè electorum ſignaculum, & pignus ſalutis æternæ: quæ hominem de terrenis ad cæleſtia amanda ſuſtollit, & de carnali ſpiritualem efficit. Quantò igitur natura ampliùs premitur & vincitur, tantò maior gratia infunditur, & quotidie nouis viſitationibus interior homo, ſecundùm imaginem Dei, reformatur.

CAP. LV

De corruptione naturæ, & efficacia gratiæ diuinæ.

Gen. 1. 1 DOMINE Deus meus, qui me creaſti ad imaginem & ſimilitudinem tuam, concede mihi hanc gratiam, quam oſtendiſti tam magnam, & neceſſariam ad ſalutem: vt vincam peſſimam naturam meam, trahentem ad peccata & in perditionem.
Rom. 7. Sentio enim in carne mea legem peccati, contradicentem legi mentis meæ, & captiuam me ducentem ad obediendum ſenſualitati in multis: nec poſſum reſiſtere paſſionibus eius, niſi aſſiſtat tua ſanctiſſima gratia, cordi meo ardenter infuſa.

2 Opus eſt gratia tua, & magna gratia: vt vincatur natura, ad malum ſem-
Gen. 8. per prona ab adoleſcentia ſua. Nam per primum hominem Adam lapſa, & vitiata per peccatum, in omnes homines pœna huius maculæ deſcendit: vt ipſa natura, quæ benè & recta à te condita fuit, pro vitio iam, & infirmitate corruptæ naturæ ponatur, eò quòd

quòd motus eius ſibi relictus, ad malum & inferiora trahat. Nam modica vis, quæ remanſit, eſt tamquam ſcintilla quædam latens in cinere. Hæc eſt ipſa ratio naturalis, circumfuſa magna caligine, adhuc iudicium habens boni & mali, veri falſiq; diſtantiam, licet impotens ſit adimplere omne quod approbat, nec pleno iam lumine veritatis, nec ſanitate affectionum ſuarum potiatur.

3 Hinc eſt Deus meus, quòd con- *Rom. 7.*
delector legi tuæ ſecundùm interiorem hominem, ſciens mandatum tuum fore bonum, iuſtum & ſanctùm, arguens etiam omne malum, & peccatum fugiendum. Carne autem ſeruio legi peccati, dum magis ſenſualitati obedio, quàm rationi. Hinc eſt, quòd velle bonum mihi adiacet, perficere autem non inuenio. Hinc ſæpè multa bona propono, ſed quia gratia deeſt ad adiuuandum infirmitatem meam, ex leui reſiſtentia reſilio & deficio. Hinc accidit, quòd viam perfectionis agnoſco, & qualiter agere debeam, clarè ſatis video: ſed propriæ corruptionis pondere preſſus,

pressus, ad perfectiora non assurgo.

4 O quàm maximè est mihi necessaria, Domine, tua gratia, ad inchoandum bonum, ad proficiendum, & ad perficiendum. Nam sine ea nihil possum facere: omnia autem possum in te, confortante me gratia. O verè cælestis gratia, sine qua nulla sunt propria merita, nulla quoque dona naturæ ponderanda! Nihil artes, nihil diuitiæ, nihil pulchritudo vel fortitudo: nihil ingenium vel eloquentia, valent apud te Domine sine gratia. Nam dona naturæ, bonis & malis sunt communia: electorum autem proprium donum est gratia siue dilectio, qua insigniti, digni habentur vita æterna. Tantum eminet hæc gratia, vt nec donum prophetiæ, nec signorum operatio, nec quantalibet alta speculatio, aliquid æstimetur sine ea. Sed neque fides, neque spes, neque aliæ virtutes, tibi acceptæ sunt sine charitate & gratia.

Ioan. 15.

1. Cor. 13.

5 O beatissima gratia, quæ pauperem spiritu, virtutibus diuitem facis: & diuitem multis bonis, humilem corde reddis. Veni descende ad me, reple

reple me manè consolatione tua, ne deficiat præ lassitudine & ariditate mentis anima mea. Obsecro Domine, vt inueniam gratiam in oculis tuis: sufficit enim mihi gratia tua, ceteris non obtentis, quæ desiderat natura. Si fuero tentatus & vexatus tribulationibus multis, non timebo mala, dum mecum fuerit gratia tua. Ipsa fortitudo mea, ipsa consilium confert & auxilium. Cunctis hostibus potentior est, & sapientior vniuersis sapientibus. Ps. 22.

6 Magistra est veritatis, doctrix disciplinæ, lumen cordis, solamen pressuræ, fugatrix tristitiæ, ablatrix timoris, nutrix deuotionis, productrix lachrymarum. Quid sum sine ea, nisi aridum lignum, & stips inutilis ad eiiciendum? Tua ergo me Domine gratia semper præueniat, & sequatur, ac bonis operibus iugiter præstet esse intentum, per Iesum Christum filium tuum. Amen.

CAP.

CAP. LVI.

Quòd nos ipsos abnegare, & Christum imitari, debemus per crucem.

1 FILI, quantum à te vales exire, tantum in me poteris transire. Sicut nihil foris concupiscere, internam pacem facit; sic se interiùs relinquere, Deo coniungit. Volo te addiscere perfectam abnegationem tui in voluntate mea, sine contradictione

Ioan. 14 & querela. Sequere me: Ego sum via, veritas, & vita. Sine via, non itur; sine veritate, non cognoscitur; sine vita, non viuitur. Ego sum via, quam sequi debes; veritas, cui credere debes; vita, quam sperare debes. Ego sum via inuiolabilis, veritas infallibilis, vita interminabilis. Ego sum via rectissima, veritas suprema, vita vera, vita beata, vita increata. Si manseris in via mea, cognosces veritatem, & veritas liberabit te, & apprehendes vitam æternam.

Mat. 19 2 Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Si vis veritatem cognoscere, crede

Ibid. mihi. Si vi perfectus esse, vende omnia.

omnia. Si vis esse discipulus meus, abnega temetipsum. Si vis beatam vitam possidere, præsentem vitam contemne. Si vis exaltari in cælo, humilia te in mundo. Si vis regnare mecum, porta crucem mecum. Soli enim serui crucis inueniunt viam beatitudinis, & veræ lucis. *Luc. 9.* *Ioan. 12.* *Luc. 14.*

3 Domine Iesu, quia arcta est vita tua, & mundo despecta, dona mihi te cum mundi despectu imitari. Non enim maior est seruus domino suo, nec discipulus supra magistrum. Exerceatur seruus tuus in vita tua, quia ibi est salus mea, & sanctitas vera. Quidquid extra eam lego, vel audio, non me recreat, nec delectat plenè. *Mat. 7.* *Luc. 6.*

4 Fili, quia hæc scis, & legisti omnia; beatus eris, si feceris ea. Qui habet mandata mea, & seruat ea, ipse est, qui diligit me: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum: & faciam eum consedere mecum in regno Patris mei. Domine IESV, sicut dixisti & promisisti, sic vtique fiat, & mihi promereri contingat. Suscepi, suscepi de manu tua crucem, portabo, & portabo eam vsque ad mortem, sicut imposui- *Ioan. 14*

posuisti mihi. Verè vita boni monachi, crux est, & dux paradisi. Inceptum est, retrò abire non licet, nec relinquere oportet.

5 Eia fratres, pergamus simul, Iesus erit nobiscum: propter Iesum suscepimus hanc crucem: propter Iesum perseueremus in cruce. Erit adiutor noster, qui est dux noster, & præcessor. En, rex noster ingreditur ante nos, qui pugnabit pro nobis. Sequamur viriliter, nemo metuat terrores; simus parati mori fortiter in bello, nec inferamus crimen gloriæ nostræ, vt fugiamus à cruce.

CAP. LVII.

Quòd homo non sit nimis deiectus, quando in aliquos labitur defectus.

1 Fili, magis placent mihi patientia & humilitas in aduersis, quàm multa consolatio & deuotio in prosperis. Vt quid te contristat, paruum factum contra te dictum? Si amplius fuisset, commoueri non debuisses. Sed nunc permitte transire: non est primum,

mum, nec nouum, nec vltimum erit, si diu vixeris. Satis virilis es, quamdiu nil obuiat aduersi: Benè etiam cōsulis, & alios nosti roborare verbis: sed cùm ad ianuam tuam venit repentina tribulatio, deficis consilio & robore. Attende magnam fragilitatem tuam, quam sæpiùs experiris in modicis obiectis: tamen pro salute tua ista fiunt, cùm hæc & similia contingunt.

2 Pone, vt melius nosti ex corde: & si te tetigit, non tamen deiiciat, nec diu implicet. Ad minus sustine patienter, si non potes gaudenter. Etiam si minùs libenter audis, & indignationem sentis: reprime te, nec patiaris aliquid inordinatum ex ore tuo exire, vnde paruuli scandalizentur. Citò conquiescet commotio excitata, & dolor internus reuertente dulcorabitur gratia. Adhuc viuo ego (dicit Dominus) *Is. 49.* iuuare te paratus, & solito amplius consolari; si confisus fueris mihi, & deuotè inuocaueris.

3 Animæquior esto, & ad maiorem sustinētiam accingere. Non est totum frustratum, si te sæpiùs percipis tribulatum, vel grauiter tentatum. Homo

es, & non Deus: caro es, non Angelus.
Quomodo tu posses semper in eodem
Genes. 3 statu virtutis permanere, quando hoc
defuit angelo in cælo, & primo homini in paradiso? Ego sum, qui mœrentes erigo sospitate: & suam cognoscentes infirmitatem, ad meam proueho diuinitatem.

Ps. 118. 4 Domine, benedictum sit verbum tuum, dulce super mel & fauum, ori meo. Quid facerem in tantis tribulationibus & angustiis meis, nisi me confortares tuis sanctis sermonibus? Dummodò tandem ad portum salutis perueniam, quid curæ est, quæ & quanta passus fuero? Da finem bonum: da felicem ex hoc mundo transitum. Memento mei Deus meus, & dirige me recto itinere, in regnum tuum. Amen.

CAP. LVIII.

De altioribus rebus, & occultis iudiciis Dei, non scrutandis.

1 Fili, caueas disputare de altis materiis, & de occultis Dei iudiciis: cur iste sic relinquitur, & ille ad tantam

tam gratiam aſſumitur. Cur etiam iſte tantum affligitur, & ille tam eximiè exaltatur. Iſta omnem humanam facultatem excedunt: nec ad inueſtigandum iudicium diuinum, vlla ratio præualet, vel diſputatio. Quando ergo hæc tibi ſuggerit inimicus, vel etiam quidam curioſi inquirunt homines, reſponde illud Prophetæ: Iuſtus es Domine, & rectum iudiciùm tuum. Et illud: Iudicia Domini vera, iuſtificata in ſemetipſa. Iudicia mea metuenda ſunt, non diſcutienda, quia humano intellectui ſunt incomprehenſibilia. *Pſ. 118.* *Pſal. 18.*

2 Noli etiam inquirere, nec diſputare de meritis Sanctorum, quis alio ſit ſanctior, aut quis maior fuerit in regno cælorum. Talia generant ſæpè lites & contentiones inutiles, nutriunt quoq; ſuperbiam & vanam gloriam: vnde oriuntur inuidiæ & diſſenſiones, dum iſte illum Sanctum, & alius alium conatur ſuperbè præferre. Talia autem velle ſcire & inueſtigare, nullum fructum afferunt, ſed magis Sanctis diſplicent: quia non ſum Deus diſſenſionis, ſed pacis, quæ pax magis *2 Tim. 2.*

in humilitate vera, quàm in propria exaltatione consistit.

3 Quidam zelo dilectionis, trahuntur ad hos vel ad illos ampliori affectu, sed humano potiùs quàm diuino. Ego sum, qui cunctos condidi Sāctos, ego donaui gratiam: ego præstiti gloriam. Ego noui singulorum merita; ego præueni eos in benedictionibus
Ioan. 15. dulcedinis meæ. Ego præsciui dilectos ante sæcula; ego eos elegi de mundo, non ipsi me prælegerunt. Ego vocaui per gratiam, attraxi per misericordiam: ego perduxi eos per tentationes varias. Ego infudi consolationes magnificas; ego dedi perseuerantiam: ego coronaui eorum patientiam.

4 Ego primum & nouissimum agnosco; ego omnes inæstimabili dilectione amplector. Ego laudandus sum in omnibus Sanctis meis; ego super omnia benedicendus sum, & honorandus in singulis, quos sic gloriosè magnificaui & prædestinaui, sine vllis præce-
Iac. 2. dentibus propriis meritis. Qui ergo vnum de minimis meis contempserit, nec magnum honorat; quia pu-
Sap. 6. sillum & magnum ego feci. Et qui dero-

derogat alicui Sanctorum, derogat & mihi, & ceteris omnibus in regno cælorum. Omnes vnum sunt per charitatis vinculum: idem sentiunt, idem volunt, & omnes in vnum se diligunt.

5 Adhuc autem (quod multo altius est) plus me, quàm se & sua merita, diligunt. Nam supra se rapti, & extra propriam dilectionem tracti, toti in amorem mei pergunt, in quo & fruitiuè quiescunt. Nihil est, quod eos auertere possit aut deprimere: quippe qui æterna veritate pleni, igne ardescunt inextinguibilis charitatis. Taceant igitur carnales & animales homines, de Sanctorum statu differere, qui non norunt nisi priuata gaudia diligere. Demunt & addunt, pro sua inclinatione, non prout placet æternæ veritati.

6 In multis est ignorantia, eorum maximè, qui parum illuminati, raró aliquem perfecta dilectione spirituali diligere norunt. Multum adhuc naturali affectu & humana amicitia, ad hos vel ad illos trahuntur: & sicut in inferioribus se habent, ita &

de cæleſtibus, imaginantur. Sed eſt diſtantia incomparabilis, quæ imperfecti cogitant, & quæ illuminati viri per reuelationem ſupernam ſpeculantur.

Eccli. 3. 7 Caue ergo fili, de iſtis curioſè tractare, quæ tuam ſcientiam excedunt: ſed hoc magis ſatage & intende, vt vel minimus in regno Dei queas inueniri. Etſi quiſpiam ſciret, quis alio ſanctior eſſet, vel maior haberetur in regno cælorum: quid ei hæc notitia prodeſſet, niſi ſe ex hac cognitione coram me humiliaret, & in maiorem nominis mei laudem exurgeret? Multò acceptius Deo facit, qui de peccatorum ſuorum magnitudine, & virtutum ſuarum paruitate cogitat, & quàm longè à perfectione Sanctorum diſtat; quàm is, qui de eorum maioritate vel paruitate diſputat. Melius eſt Sanctos deuotis precibus & lachrymis exorare, & eorum glorioſa ſuffragia humili mente implorare; quàm eorum ſecreta, vana inquiſitione perſcrutari.

8 Illi benè & optimè contentantur, ſi homines ſcirent contentari, & vaniloquia

niloquia sua compescere. Non gloriantur de propriis meritis, quippe qui sibi nihil bonitatis adscribunt, sed totum mihi, quoniam ipsis cuncta ex infinita charitate mea donaui: Tanto amore diuinitatis, & gaudio superefflùenti replentur; vt nihil eis desit gloriæ, nihilque possit deesse felicitatis. Omnes Sancti, quantò altiores in gloria, tantò humiliores in seipsis, & mihi viciniores & dilectiores existunt. Ideoque habes scriptum, quia mittebant coronas suas ante Deum, & ceciderunt in facies suas coram Agno, & adorauerunt Viuentem in sæcula sæculorum. *Apoc. 4.*

9 Multi quærunt, quis maior sit in regno Dei: qui ignorant, an cum minimis erunt digni computari. Magnum est, vel minimum esse in cælo, vbi omnes magni sunt: quia omnes filij Dei vocabuntur & erunt. Minimus erit in mille, & peccator centum annorum morietur. Cùm enim quærerent discipuli, quis maior esset in regno cælorum? tale audierunt responsum: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis *Mat. 18.*

in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliauerit se, sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum.

Mat. 6. 10 Væ eis, qui cum paruulis humiliare se sponte dedignantur: quoniam humilis ianua regni cælestis, eos non admittet intrare. Væ etiam diuitibus, qui habent hîc consolationes suas: quia pauperibus intrantibus in re-
Matt. 5. gnum Dei, ipsi stabunt foris eiulantes. Gaudete humiles, & exultate pauperes, quia vestrum est regnum Dei, si tamen in veritate ambulatis.

CAP. LIX.

Quòd omnis spes & fiducia, in solo Deo est figenda.

1 DOMINE, quæ est fiducia mea, quam in hac vita habeo? aut quod maius solatium meum, ex omnibus apparentibus sub cælo? Nónne tu, Domine Deus meus, cuius misericordiæ non est numerus? Vbi mihi benè fuit, sine te? Aut quando malè esse potuit, præsente te? Malo pauper esse propter te, quàm diues sine te. Eligo potiùs tecum in terra pere-

peregrinari, quàm sine te cælum possidere. Vbi tu, ibi cælum: atque ibi mors & infernus, vbi tu non es. Tu mihi in desiderio es: & ideò post te gemere, clamare, & exorare necesse est. In nullo denique possum plenè confidere, qui in necessitatibus auxilietur opportuniùs, nisi in te solo Deo meo. Tu es spes mea, & fiducia mea; tu consolator meus, & fidelissimus in omnibus.

2 Omnes, quæ sua sunt, quærunt: tu salutem meam, & profectum meum solummodò prætendis, & omnia in bonum mihi conuertis. Etiam si variis tentationibus & aduersitatibus exponas, hoc totum ad vtilitatem meam ordinas, qui mille modis dilectos tuos probare consueuisti. In qua probatione, non minùs diligi debes & laudari, quàm si cælestibus consolationibus me repleres. *Phil. 2.*

3 In te ergo, Domine Deus, pono totam spem meam & refugium: in te omnem tribulationem & angustiam meam constituo, quia totum infirmum & instabile inuenio, quidquid extra te conspicio. Non enim prode-

runt multi amici, neque fortes auxiliarij adiuuare poterunt, nec prudentes consiliarij responsum vtile dare, neque libri doctorum consolari, nec aliqua pretiosa substantia liberare, nec locus aliquis secretus & amœnus contutari: si tu ipse non assistas, iuues, confortes, consoleris, instruas, & custodias.

4 Omnia namque, quæ ad pacem videntur esse, & felicitatem habendam, te absente nihil sunt, nihilque felicitatis in veritate conferunt. Finis ergo omnium bonorum, & altitudo vitæ, & profunditas eloquiorum tu es: & in te super omnia sperare, fortissimum solatium seruorum tuorum. Ad te sunt oculi mei, in te confido, Deus meus misericordiarum Pater. Benedic & sanctifica animam meam benedictione cælesti, vt fiat habitatio sancta tua, & sedes æternæ gloriæ tuæ: nihilque in templo tuæ dignitatis inueniatur, quod oculos tuæ maiestatis offendat. Secundùm magnitudinem bonitatis tuæ, & multitudinem miserationum tuarum respice in me, & exaudi orationem pau-

peris

peris serui tui, longè exulantis in regione vmbræ mortis. Protege & conserua animam seruuli tui, inter tot discrimina vitæ corruptibilis, ac comitante gratia tua, dirige per viam pacis, ad patriam perpetuæ claritatis. Amen.

FINIS.

THOMÆ A KEMPIS
CANONICI REGVLARIS
Ordinis S. AVGVSTINI
DE IMITATIONE CHRISTI
LIBER QVARTVS.

De Sacramento.

Deuota exhortatio, ad sacram Communionem.

VOX CHRISTI.

Mat. 11 ENITE ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, di-
Ioan. 6. cit Dominus. Panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi
Mat. 26 vita. Accipite & comedite, hoc est
& 1. Corpus meum, quod pro vobis tra-
Cor. 11. detur: Hoc facite in meam comme-
Ioan. 6. morationem. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me

me manet, & ego in illo. Verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.

CAP. I.

Cum quanta reuerentia, Chriſtus ſit ſuſcipiendus.

VOX DISCIPVLI.

1 HÆc ſunt verba tua Chriſte, veritas æterna, quamuis non vno tempore prolata, nec vno in loco conſcripta. Quia ergo tua ſunt, & vera, gratanter mihi & fideliter, cuncta ſunt accipienda. Tua ſunt, & tu ea protuliſti: & mea quoque ſunt, quia pro ſalute mea ea edidiſti. Libenter ſuſcipio ea ex ore tuo, vt arctiùs inſerantur cordi meo. Excitant me verba tantæ pietatis, plena dulcedinis & dilectionis. Sed terrent me delicta propria: & ad capienda tanta myſteria, me reuerberat impura conſcientia. Prouocat me dulcedo verborum tuorum, ſed onerat me multitudo vitiorum meorum.

2 Iubes, vt fiducialiter ad te accedam, ſi tecum velim habere partem:

&vt immortalitatis accipiam alimoniam, si æternam cupiam obtinere
Mat.11. vitam & gloriam. Venite, inquis, ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. O dulce & amicabile verbum in aure peccatoris, quòd tu, Domine Deus meus, egenum & pauperem inuitas, ad Communionem tui sanctissimi Corporis. Sed quis ego sum Domine, vt ad te præsumam accedere? Ecce, cæli cælo-
Mat.11. rum te non capiunt, & tu dicis, Venite
Ibid. ad me omnes.

3 Quid sibi vult ista piissima dignatio, & tam amicabilis inuitatio? Quomodo ausus ero venire, qui nihil boni mihi conscius sum, vnde possim præsumere? Quomodo te introducam in domum meam, qui sæpiùs offendi benignissimam faciem tuam? Reuerentur Angeli & Archangeli, metuunt Sancti & iusti, & tu dicis:
Mat.11 Venite ad me omnes? Nisi tu Domine hoc diceres, quis verum esse crederet? Et nisi tu iuberes, quis accedere
Genes.6 attentaret? Ecce, Noë vir iustus in arcæ fabrica centum annis laborauit, vt cum paucis saluaretur: & ego quomodo

modo me potero vna hora præparare, vt mundi fabricatorem cum reuerentia sumam?

4 Moyses famulus tuus magnus, & specialis amicus tuus, arcam ex lignis imputribilibus fecit, quam & mundissimo vestiuit auro, vt tabulas Legis in ea reponeret: & ego putrida creatura, audebo te conditorem legis, ac vitæ datorem, tam facilè suscipere? Salomon sapiētissimus Regum Israël, templum magnificum septem annis, in laudem nominis tui ædificauit: & octo diebus festum dedicationis eius celebrauit: mille hostias pacificas obtulit: & arcam fœderis in clangore buccinæ & iubilo in locum sibi præparatum solemniter collocauit. Et ego infelix & pauperrimus hominum, quomodo te in domum meam introducam, qui vix mediam expendere deuotè noui horam? & vtinam vel semel dignè ferè mediam!

Exo 25 & 26.

3 Reg. 6

3. Reg. 8

5 O mi Deus, quantum illi, ad placendum tibi, agere studuerunt! Heu, quàm pusillum est, quod ago! quàm breue expleo tēpus, cùm me ad communicandum dispono! Rarò totus colle-

collectus, rarissimè ab omni distractione purgatus. Et certè in tua salutari deitatis præsentia, nulla deberet occurrere indecens cogitatio, nulla etiam occupare creatura: quia non Angelum, sed Angelorum Dominum, suscepturus sum hospitio.

6 Est tamen valdè magna distantia, inter arcam fœderis cum suis reliquiis, & mundissimum Corpus tuum cum suis ineffabilibus virtutibus: inter legalia illa sacrificia futurorum præfiguratiua, & veram tui Corporis hostiam, omnium antiquorum sacrificiorum completiuam. Quare igitur non magis, ad tuam venerabilem inardesco præsentiam? Cur non maiori me præparo sollicitudine, ad tua sancta sumenda: quando illi antiqui sancti Patriarchæ & Prophetæ, Reges quoque & Principes, cum vniuerso populo, tantum deuotionis demonstrarunt affectum, erga cultum diuinum?

2 Reg. 6 7 Saltauit deuotissimus Rex Dauid coram arca Dei totis viribus, recolens beneficia olim indulta Patribus: fecit diuersi generis organa, psalmos edidit,

dit, & cantari instituit cum lætitia, cecinit & ipse frequenter in cithara, Spiritus sancti afflatus gratia: docuit populum Israël toto corde Deum laudare, & ore consono diebus singulis benedicere & prædicare. Si tanta agebatur tunc deuotio, ac diuinæ laudis exstitit recordatio coram arca testamenti; quanta nunc mihi, & omni populo Christiano, habenda est reuerentia & deuotio, in præsentia Sacramenti, in sumptione excellentissimi Corporis Christi?

8 Currunt multi ad diuersa loca, pro visitandis reliquiis Sanctorum: & mirantur auditis gestis eorum, ampla ædificia templorum inspiciunt, & osculantur sericis & auro inuoluta sacra ossa ipsorum. Et ecce, tu præsens es hîc apud me in altari, Deus meus, Sanctus sanctorum, creator omnium, & Dominus Angelorum. Sępè in talibus videndis curiositas est hominum, & nouitas inuisorum, & modicus reportatur emendationis fructus: maximè vbi est tam leuis, sine vera contritione, discursus. Hîc autem in Sacramento altaris, totus præsens

ſens es, Deus meus, homo Chriſtus Ieſus: vbi & copioſus percipitur æternæ ſalutis fructus, quotieſcumque fueris dignè ac deuotè ſuſceptus. Ad iſtud verò non trahit leuitas aliqua, nec curioſitas aut ſenſualitas: ſed firma fides, deuota ſpes, & ſincera charitas.

9 O inuiſibilis conditor mundi Deus, quàm mirabiliter agis nobiſcum! quàm ſuauiter & gratiosè cum electis tuis diſponis, quibus temetipſum in Sacramento ſumendum proponis! Hoc namque omnem intellectum ſuperat: hoc ſpecialiter deuotorum corda trahit & accendit affectum. Ipſi enim veri fideles tui, qui totam vitam ſuam ad emendationem diſponunt, ex hoc digniſſimo Sacramento, magnam deuotionis gratiam, & virtutis amorem, frequenter recipiunt.

10 O admirabilis & abſcondita gratia Sacramenti, quam norunt tantùm Chriſti fideles! infideles autem, & peccatis ſeruientes, experiri non poſſunt. In hoc Sacramento confertur ſpiritualis gratia, & repa-

reparatur in anima virtus amissa: & per peccatum deformata, redit pulchritudo. Tanta est aliquando hæc gratia, vt ex plenitudine collatæ deuotionis, non tantùm mens, sed & debile corpus, vires sibi præstitas sentiat ampliores.

11 Dolendum tamen valdè & miserandum super tepiditate & negligentia nostra, quòd non maiori affectione trahimur ad Christum sumendum: in quo tota spes saluandorum consistit, & meritum. Ipse enim est sanctificatio nostra, & redemptio: ipse consolatio viatorum, & Sanctorum æterna fruitio. Dolendum itaque valdè, quòd multi tam parum hoc salutare mysterium aduertunt, quod cælum lætificat, & mundum conseruat vniuersum. Heu cæcitas, & duritia cordis humani, tam ineffabile donum non magis attendere, & ex quotidiano vsu, etiam ad inaduertentiam defluere!

12 Si enim hoc sanctissimum Sacramentum, in vno tantùm celebraretur loco, & ab vno tantùm consecraretur sacerdote in mundo: quantò putas desi-

desiderio ad illum locum, & ad talem Dei sacerdotem, homines afficerentur, vt diuina mysteria celebrari viderent? Nunc autem multi facti sunt sacerdotes, & in multis locis offertur Christus: vt tantò maior appareat gratia, & dilectio Dei ad hominem, quantò latiùs est sacra Communio diffusa per orbem. Gratias tibi IESV bone, pastor æterne, qui nos pauperes & exules dignatus es pretioso Corpore & Sãguine tuo reficere: & ad hæc mysteria percipienda, etiam proprij oris tui alloquio, inuitare dicen-
Mat.11 do: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.

CAP. II.

Quòd magna bonitas & charitas Dei, in Sacramento, homini exhibetur.

VOX DISCIPVLI.

1 SVPER bonitate tua, & magna misericordia tua Domine confisus, accedo æger ad Saluatorem, esuriens & sitiens ad fontem vitæ, egenus ad Regem

Regem cæli, seruus ad Dominum, creatura ad creatorem, desolatus ad meum pium consolatorem. Sed vnde hoc mihi, vt venias ad me? Quis ego sum, vt præstes mihi teipsum? Quomodo audet peccator coram te apparere? & tu quomodo dignaris ad peccatorem venire? Tu nosti seruum tuum, & scis quia nil boni in se habet, vnde hoc illi præstes. Confiteor igitur vilitatem meam, agnosco tuam bonitatem, laudo pietatem, & gratias ago propter nimiam charitatem. Propter temetipsum enim hoc facis, non propter mea merita: vt bonitas tua mihi magis innotescat, charitas amplior ingeratur, & humilitas perfectius commendetur. Quia ergo tibi hoc placet, & tu sic fieri iussisti, placet & mihi dignatio tua, & vtinam iniquitas mea non obsistat. *Luc. 1.*

2 O dulcissime & benignissime Iesu, quanta tibi reuerentia & gratiarum actio cum perpetua laude, pro susceptione sacri Corporis tui debetur, cuius dignitatem nullus hominum explicari potens inuenitur. Sed quid cogitabo in hac Cõmunione, in accessu ad

ad Dominum meum, quem debitè venerari nequeo, & tamen deuotè suscipere desidero? Quid cogitabo melius & salubrius, nisi meipsum totaliter humiliando coram te, & tuam infinitam bonitatem exaltando supra me? Laudo te, Deus meus, & exalto in æternum. Despicio me, & subiicio tibi, in profundum vilitatis meæ.

3 Ecce tu Sanctus sanctorum, & ego sordes peccatorum. Ecce tu inclinas te ad me, qui non sum dignus ad te respicere. Ecce tu venis ad me, tu vis esse mecum, tu inuitas ad conuiuium tuum. Tu mihi dare vis cælestem cibum, & panem Angelorum ad manducandum: non alium sanè,
Psal. 77. quàm teipsum, panem viuum, qui
Ioan. 6. de cælo descendisti, & das vitam mundo.

4 Ecce, vnde dilectio procedit, qualis dignatio illucescit, quàm magnæ gratiarum actiones & laudes tibi pro his debentur. O quàm salutare & vtile consilium tuum, cùm istud instituisti! quàm suaue & iucundum conuiuium, cùm teipsum in cibum donasti! O quàm admirabilis operatio tua Domi-

Domine! quàm potens virtus tua! quàm ineffabilis veritas tua! Dixisti enim, & facta sunt omnia: & hoc factum est, quod ipse iussisti. *Genes. 1. & Psal. 148.*

5 Mira res, & fide digna, ac humanũ vincens intellectum: quòd tu, Dominę Deus meus, verus Deus & homo, sub modica specie panis & vini, integer contineris, & sine consumptione à sumente manducaris. Tu Domine *Psal. 15* vniuersorum, qui nullius habes indigentiam, voluisti per Sacramentum tuum habitare in nobis: conserua cor meum, & corpus immaculatum: vt lęta & pura conscientia, sæpiùs tua valeam celebrare mysteria, & ad meam perpetuam accipere salutem: quæ ad tuum præcipuè honorem, & memoriale perenne, sanxisti & instituisti.

6 Lætare anima mea, & gratias age Deo, pro tam nobili munere & solatio singulari, in hac lachrymarum valle, tibi relicto. Nam quoties hoc mysterium recolis, & Christi Corpus accipis: toties tuę redẽptionis opus agis, & particeps omniũ meritorum Christi efficeris. Charitas etenim Christi numquam minuitur, & magnitudo propi-

propitiationis eius, numquam exhauritur. Ideò noua ſemper mentis renouatione, ad hoc diſponere te debes, & magnum ſalutis myſterium, attenta conſideratione penſare. Ita magnum, nouum, & iucundum tibi videri debet, cùm celebras, aut Miſſam audis: ac ſi eodem die Chriſtus primùm in vterum Virginis deſcendens, homo factus eſſet: aut in cruce pendens, pro ſalute hominum pateretur & moreretur.

CAP. III.

Quòd vtile ſit, ſæpè communicare.

VOX DISCIPVLI.

1 Ecce, ego ad te venio Domine, vt benè mihi ſit ex munere tuo, & lætificer in conuiuio ſancto tuo, quod paraſti in dulcedine tua
Pſal.67 pauperi Devs. Ecce, in te eſt totum, quod deſiderare poſſum & debeo; tu ſalus mea, & redemptio, ſpes & fortitudo, decus &
Pſal 85. gloria. Lætifica ergo hodie animam ſerui tui, quoniam ad te Domine Ieſu

Iesu animam meam leuaui. Desidero te nunc deuotè ac reuerenter suscipere; cupio te in domum meam inducere, quatenus cum Zachæo merear à te benedici, ac inter filios Abrahæ computari. Anima mea Corpus tuum concupiscit, cor meum tecum vniri desiderat.

2 Trade te mihi, & sufficit. Nam præter te, nulla consolatio valet. Sine te esse nequeo; & sine visitatione tua, viuere non valeo. Ideoque oportet me frequenter ad te accedere, & in remedium salutis meæ recipere: ne fortè deficiam in via, si fuero cælesti fraudatus alimonia. Sic enim tu misericordissime Iesu, prædicans populis, & varios curans languores, aliquando dixisti: Nolo eos ieiunos dimittere in domum suam, ne deficiãt in via. Age igitur hoc mecum modo, qui te pro fidelium consolatione in Sacramento reliquisti. Tu es enim suauis refectio animæ, & qui te dignè manducauerit, particeps & hæres erit æternæ gloriæ. Necessarium quidem mihi est, qui tam sæpè labor, & pecco, tam citò torpesco & deficio; vt per fre-

Mat. 15
Mar. 8.

quentes orationes & confessiones, ac sacram Corporis tui perceptionem, me renouem, mundem, & accendam; ne fortè diutiùs abstinendo, à sancto proposito defluam.

Gen 8. 3 Proni enim sunt sensus hominis ad malum, ab adolescentia sua, & nisi succurrat diuina medicina, labitur homo mox ad peiora. Retrahit ergo sancta Communio à malo, & confortat in bono. Si enim modò tam sæpè negligens sum & tepidus, quando communico aut celebro; quid fieret, si medelam non sumerem, & tam grande iuuamen non quærerem? Et licet omni die non sim aptus, nec ad celebrandum benè dispositus; dabo tamen operam, congruis temporibus diuina percipere mysteria, ac tantæ gratiæ participem me præbere. Nam hæc est vna principalis fidelis animæ consolatio, quàm diu peregrinatur à te in mortali corpore, vt sæpiùs memor Dei sui, dilectum suum deuota suscipiat mente.

4 O mira circa nos tuæ pietatis dignatio, quòd tu Domine Deus, creator & viuificator omnium spirituum,

ad

ad pauperculam dignaris venire animam, & cum tota diuinitate tua ac humanitate, eius impinguare esuriem. O felix mens & beata anima, quæ te Dominum Deum suum meretur deuotè suscipere, & in tui susceptione, spirituali gaudio repleri! O quàm magnum suscipit Dominum, quàm dilectum inducit hospitem, quàm iucundum recipit socium, quàm fidelem acceptat amicum, quàm speciosum & nobilem amplectitur sponsum præ omnibus dilectis, & super omnia desiderabilia amandum. Sileant à facie tua (dulcissime dilecte meus) cælum & terra, & omnis ornatus eorum; quoniam quidquid laudis habent ac decoris, ex dignatione tuæ est largitatis, nec ad decorem tui peruenient nominis, cuius sapientiæ non est numerus. *Ps. 146.*

CAP. IIII.

Quòd multa bona præstantur, deuotè communicantibus.

VOX DISCIPVLI.

Ps. 20. 1 DOMINE Deus meus, præueni seruum tuum in benedictionibus dulcedinis tuę, vt ad tuum magnificum Sacramentum, dignè ac deuotè merear accedere. Excita cor meum in
Ps. 105. te, & à graui torpore exue me. Visita me in salutari tuo, ad gustandum in spiritu suauitatem tuam, quæ in hoc Sacramento tamquam in fonte, plenariè latet. Illumina quoque oculos meos, ad intuendum tantum mysterium: & ad credendum illud indubitata fide, me robora. Est enim operatio tua, non humana potentia: tua sacra institutio, non hominis adinuentio. Non enim ad hæc capienda & intelligenda aliquis idoneus per se reperitur, quæ angelicam etiam subtilitatem transcendunt. Quid ergo ego peccator indignus, terra & cinis, de tam alto sacro secreto, potero

potero inueſtigare & capere?

2 Domine, in ſimplicitate cordis mei, in bona firma fide, & in tua iuſſione, ad te cum ſpe ac reuerentia accedo: & verè credo, quia tu præſens es hîc in Sacramento, Deus & homo. Vis ergo, vt te ſuſcipiam, & meipſum tibi in charitate vniam. Vnde tuam precor clementiam, & ſpecialem ad hoc imploro mihi donari gratiam; vt totus in te liqueſiam & amore pereffluam, atque de nulla aliena conſolatione ampliùs me intromittam. Eſt enim hoc altiſſimum & digniſſimum Sacramentum, ſalus animæ & corporis, medicina omnis ſpiritualis languoris: in quo vitia mea curantur, paſſiones frenantur, tentationes vincuntur aut minuuntur: gratia maior infunditur, virtus incepta augetur, firmatur fides, ſpes roboratur, & charitas igneſcit ac dilatatur.

3 Multa namque bona largitus es, & adhuc ſæpiùs largiris in Sacramento, dilectis tuis deuotè communicantibus, Deus meus, ſuſceptor animæ meæ, reparator infirmitatis humanæ, & totius dator conſolationis

internæ. Nam multam ipſis conſolationem, aduerſus variam tribulationem infundis, & de imo deiectionis propriæ ad ſpem tuæ protectionis erigis, atque noua quadam gratia eos intus recreas, & illuſtras: vt qui anxij primùm & ſine affectione, ſe ante Communionem ſenſerant: poſteà refecti cibo potuque cæleſti, in melius ſe mutatos inueniant. Quod idcircò cum electis tuis diſpenſanter agis, vt veraciter agnoſcant, & patenter experiantur, quantum infirmitatis ex ſeipſis habeant, & quid bonitatis ac gratiæ, ex te conſequantur. Quia ex ſemetipſis frigidi, duri, & indeuoti: ex te autem feruentes, alacres, & deuoti eſſe merentur. Quis enim ad fontem ſuauitatis humiliter accedens, non modicum ſuauitatis inde reportat? Aut quis iuxta copioſum ignem ſtans, non parum caloris inde percipit? Et
Iſa. 12. tu fons es ſemper plenus & ſuperab-
Leuit. 6. undans, ignis iugiter ardens & numquam deficiens.

4 Vnde ſi mihi non licet haurire de plenitudine fontis, nec vſque ad ſatietatem potare, apponam tamen os meum

meum ad foramen cæleſtis fiſtulæ: vt ſaltem modicam inde guttulam capiam, ad refocillandam ſitim meam, & non penitus exareſcam. Et ſi necdum totus cæleſtis & tam ignitus, vt Cherubim & Seraphim eſſe poſſum: conabor tamen deuotioni inſiſtere, & cor meum præparare, vt vel modicam diuini incendij flammam, ex humili ſumptione viuifici Sacramenti conquiram. Quidquid autem mihi deeſt Ieſu bone, Saluator ſanctiſſime, tu pro me ſupple benignè ac gratioſè, qui omnes ad te dignatus es vocare, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. *Mat.11*

5 Ego quidem laboro in ſudore vultus mei, dolore cordis torqueor, peccatis oneror, tentationibus inquietor, multis malis paſſionibus implicor & premor: & non eſt qui adiuuet, non eſt qui liberet, & ſaluum faciat, niſi tu Domine Deus ſaluator meus: cui committo me & omnia mea, vt me cuſtodias, & perducas in vitam æternam. Suſcipe me in laudem & gloriam nominis tui, qui Corpus tuum *Gen.3.*

& Sanguinem, in cibum & potum mihi parasti. Præsta Domine Deus salutaris meus, vt cum frequentatione mysterij tui, crescat meæ deuotionis affectus.

CAP. V.

De dignitate Sacramenti, & statu sacerdotali.

VOX DILECTI.

Mat. 18 1 SI haberes angelicam puritatem, & sancti Ioannis Baptistæ sanctitaté: non esses dignus, hoc Sacramentum accipere, nec tractare. Non enim hoc meritis debetur hominum, quòd homo consecret & tractet Christi Sa-
Ps. 77. cramentum, & sumat in cibum panem Angelorum. Grande mysterium, & magna dignitas Sacerdotum: quibus datum est, quod Angelis non est concessum. Soli namque Sacerdotes ritè in Ecclesia ordinati, potestatem habent celebrandi, & Corpus Christi consecrandi. Sacerdos quidem minister est Dei, vtés verbo Dei, per iussionem & institutionem Dei: Deus

Deus autem ibi principalis est auctor, & inuisibilis operator, cui subest omne. quod voluerit, & paret omne quod iusserit. *Gen. 1. Ps 48. & Roman. 9.*

2 Plus ergo credere debes Deo omnipotenti, in hoc excellentissimo Sacramento, quàm proprio sensui, aut alicui signo visibili. Ideoque cum timore & reuerentia ad hoc opus est accedendum. Attende tibi, & vide cuius ministerium tibi traditum est, per impositionem manus Episcopi. *1. Tim. 4.* Ecce, Sacerdos factus es, & ad celebrandum consecratus; vide nunc, vt fideliter & deuotè, in suo tempore, Deo sacrificium offeras, & teipsum irreprehensibilem exhibeas. Non alleuiasti onus tuum, sed arctiori iam alligatus es vinculo disciplinæ, & ad maiorem teneris perfectionem sanctitatis. Sacerdos omnibus virtutibus debet esse ornatus, & aliis bonæ vitæ exemplum præbere. Eius conuersatio, non cum popularibus & communibus hominum viis, sed cum Angelis in cælo, aut cum perfectis viris in terra. *Phil. 3.*

3 Sacerdos sacris vestibus indutus,

Heb. 5. Christi vices gerit; vt Deum pro se & pro omni populo, suppliciter & humiliter roget. Habet ante se & retro Dominicæ crucis signum, ad memorandam iugiter Christi passioné: Ante se crucem in casula portat, vt Christi vestigia diligenter inspiciat, & sequi feruenter studeat. Post se cruce signatus est, vt aduersa quælibet ab aliis illata, clementer pro Deo toleret. Ante se crucem gerit, vt propria peccata lugeat: Post se, vt aliorum etiam commissa per compassionem defleat, & se medium inter Deum & peccatorem constitutum esse sciat: nec ab oratione, & oblatione sancta torpescat, donec gratiam & misericordiam impetrare mereatur. Quando Sacerdos celebrat, Deum honorat, Angelos lætificat, Ecclesiam ædificat, viuos adiuuat, defunctis requiem præstat, & sese omnium bonorum participem efficit.

CAP.

CAP. VI.

Interrogatio de exercitio, ante Communionem.

VOX DISCIPVLI.

1 CVM tuam dignitatem, Domine, & meam vilitatem penſo, valdè contremiſco, & in meipſo confundor. Si enim non accedo, vitam fugio: & ſi indignè me ingeſſero, offenſam incurro. Quid ergo faciam, Deus meus, auxiliator meus, & conſiliator in neceſſitatibus?

2 Tu doce me viam rectam. Propone breue aliquod exercitium, ſacræ Communioni congruum. Vtile eſt enim ſcire, qualiter ſcilicet deuotè ac reuerenter, tibi præparare debeam cor meum, ad recipiendum ſalubriter tuum Sacramentum, ſeu etiam celebrandum tam magnum & diuinum ſacrificium.

CAP. VII.

De discußione propriæ conscientiæ, & emendationis proposito.

VOX DILECTI.

1 SVPER omnia, cum summa humilitate cordis & supplici reuerentia, cum plena fide & pia intêntione honoris Dei, ad hoc Sacramentum celebrandum, tractandum, & sumendum, oportet Dei accedere Sacerdotem. Diligenter examina conscientiam tuam: & pro posse tuo, vera contritione & humili confessione, eam munda & clarifica: ita vt nil graue habeas, aut scias, quod te remordeat, & liberum accessum impediat. Habeas displicentiam omnium peccatorum tuorum in generali, & pro quotidianis excessibus magis in speciali doleas & gemas. Et si tempus patitur, Deo in secreto cordis, cunctas confitere passionum tuarum miserias.

2 Ingemisce & dole, quòd adhuc ita carnalis sis & mundanus: tam immortificatus à passionibus: tam plenus

plenus concupiſcentiarum motibus: tam incuſtoditus in ſenſibus exterioribus: tam ſæpè multis vanis phantaſiis implicatus: tam multùm inclinatus ad exteriora: tam negligens ad interiora: tam leuis ad riſum & diſſolutionem: tam durus ad fletum & compunctionem: tam promptus ad laxiora & carnis commoda: tam ſegnis ad rigorem & feruorem: tam curioſus ad noua audienda & pulchra intuenda: tam remiſſus ad humilia & abiecta amplectenda: tam cupidus ad multa habenda: tam parcus ad dandum: tam tenax ad retinendum: tam inconſideratus in loquendo: tam incontinens in tacendo: tam incompoſitus in moribus: tam importunus in actibus: tam effuſus ſuper cibum: tam ſurdus ad Dei verbum: tam velox ad quietem: tam tardus ad laborem: tam vigilans ad fabulas: tam ſomnolentus ad vigilias ſacras: tam feſtinus ad finem: tam vagus ad attendendum: tam negligens in Horis perſoluendis: tam tepidus in celebrando: tam aridus in communicando: tam citò diſtractus: tam rarò plenè

tibi collectus: tam ſubitò commotus ad iram: tam facilis ad alterius diſplicentiam: tam pronus ad iudicandum: tam rigidus ad arguendum: tam lætus ad proſpera: tam debilis in aduerſis: tam ſæpè multa bona proponens, & modicum ad effectum perducens.

3 His & aliis defectibus tuis, cum dolore & magna diſplicentia propriæ infirmitatis confeſſis ac deploratis, firmum ſtatue propoſitum ſemper emendandi vitam tuam, & in melius proficiendi. Deinde cum plena reſignatione & integra voluntate, offer teipſum in honorem nominis mei, in ara cordis tui holocauſtum perpetuum, corpus tuum ſcilicet & animam, mihi fideliter committendo: quatenus & ſic dignè merearis ad offerendum Deo ſacrificium accedere, & Sacramentum Corporis mei ſalubriter ſuſcipere.

4 Non eſt enim oblatio dignior, & ſatisfactio maior pro peccatis diluendis, quàm ſeipſum purè & integrè, cum oblatione Corporis Chriſti in Miſſa & in Communione Deo offerre.

ferre. Si fecerit homo, quod in ſe eſt, & verè pœnituerit: quotieſcumque pro venia & gratia ad me acceſſerit, Viuo ego, dicit Dominus, qui nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat: quoniam peccatorum ſuorum non recordabor ampliùs, ſed cuncta ſibi indulta erunt. *Ezec. 18*

CAP. VIII.

De oblatione Chriſti in cruce, & propria reſignatione.

VOX DILECTI.

1 SICVT ego meipſum, expanſis in cruce manibus, & nudo corpore, pro peccatis tuis Deo Patri ſponte obtuli, ita vt nihil in me remaneret, quin totum in ſacrificium diuinæ placationis tranſiret: ita debes & tu temetipſum mihi voluntariè, in oblationem puram & ſanctam, quotidie in Miſſa, cum omnibus viribus & affectibus tuis, quantò intimiùs vales, offerre. Quid magis à te requiro, quàm vt te ſtudeas mihi ex integro reſignare? Quidquid præter teipſum das, *Iſa. 53. & Heb. 9.* *Prou. 23.*

nihil

nihil curo: quia non quæro datum tuum, sed te.

2 Sicut non sufficeret tibi omnibus habitis, præter me: ita nec mihi placere poterit, quicquid dederis, te non oblato. Offer te mihi, & da te totum pro Deo, & erit accepta oblatio. Ecce, ego me totum obtuli Patri pro te; dedi etiam totum Corpus meum & Sanguinem in cibum, vt totus tuus essem, & tu meus permaneres. Si autem in teipso steteris, nec sponte te ad voluntatem meam obtuleris, non est plena oblatio, nec integra erit inter nos vnio. Igitur omnia opera tua præcedere debet, spontanea tui ipsius in manus Dei oblatio, si libertatem consequi vis & gratiam. Ideò enim tam pauci illuminati, & liberi intus efficiuntur, quia seipsos ex toto abnegare nesciunt. Est firma sententia mea:
Luc. 14. Nisi quis renuntiauerit omnibus, non potest meus esse discipulus. Tu ergo si optas meus esse discipulus, offer teipsum mihi, cum omnibus affectibus tuis.

CAP.

CAP. IX.

Quòd nos, & omnia nostra, Deo debemus offerre, & pro omnibus orare.

VOX DISCIPVLI.

1 DOMINE, omnia tua ſunt, quæ in cælo ſunt, & quæ in terra. Deſidero meipſum tibi in ſpontaneam oblationem offerre, & tuus perpetuè permanere. Domine, in ſimplicitate cordis mei, offero meipſum tibi hodie in ſeruum ſempiternum, in obſequium & in ſacrificium laudis perpetuæ. Suſcipe me, cum hac ſancta oblatione tui pretioſi Corporis, quam tibi hodie in præſentia Angelorum, inuiſibiliter aſſiſtentium, offero: vt ſit pro me, & pro cuncto populo tuo in ſalutem. Pſ. 23.

2 Domine, offero tibi omnia peccata & delicta mea, quæ commiſi coram te, & ſanctis Angelis tuis, à die quo primùm peccare potui vſque ad horam hanc, ſuper placabili altari tuo: vt tu omnia pariter incendas & comburas igne charitatis tuæ, & deleas vniuer-

vniuersas maculas peccatorum meorum, & conscientiam meam ab omni delicto emundes, & restituas mihi gratiam tuam, quam peccando amisi, omnia mihi plenè indulgendo, & in osculum pacis me misericorditer assumendo.

Psal. 31. 3 Quid possum agere pro peccatis meis, nisi humiliter ea confitendo & lamentando, & tuam propitiationem incessanter deprecando? Deprecor te, exaudi me propitius, vbi asto coram te Deus meus. Omnia peccata mea mihi maximè displicent, nolo ea vmquam ampliùs perpetrare: sed pro eis doleo & dolebo, quamdiu vixero, paratus pœnitentiam agere, & pro posse satisfacere. Dimitte mihi Deus, dimitte mihi peccata mea, propter nomen sanctum tuum: salua animam meam, quam pretioso Sanguine tuo redemisti. Ecce committo me misericordiæ tuæ, resigno me manibus tuis. Age mecum secundùm bonitatem tuam, non secundùm meam malitiam & iniquitatem.

4 Offero etiam tibi omnia bona mea, quamuis valdè pauca & imperfecta;

fecta; vt tu ea emendes & sanctifices; vt ea grata habeas, & accepta tibi facias, & semper ad meliora trahas; nec non ad beatum ac laudabilem finem, me pigrum & inutilem homuncionem, perducas.

5 Offero quoque tibi omnia pia desideria deuotorum, necessitates parentum, amicorum, fratrum, sororum, omniumque charorum meorum, & eorum qui mihi vel aliis, propter amorem tuum benefecerunt: & qui orationes & Missas pro se suisque omnibus, dici à me desiderauerunt & petierunt, siue in carne adhuc viuant; siue iam sæculo defuncti sint: vt omnes sibi auxilium gratiæ tuæ, opem consolationis, protectionem à periculis, liberationem à pœnis, aduenire sentiant, & vt ab omnibus malis erepti, gratias tibi magnificas læti persoluant.

6 Offero etiam tibi preces & hostias placationis, pro illis specialiter, qui me in aliquo læserunt, contristauerunt, aut vituperauerunt, vel aliquod damnum vel grauamen intulerunt: pro his quoque omnibus, quos aliquando

quando contristaui, conturbaui, grauaui, & scandalizaui, verbis, factis, scienter vel ignoranter: vt nobis omnibus pariter indulgeas peccata nostra & mutuas offensiones. Aufer Domine à cordibus nostris omnem suspicionem, indignationem, iram & disceptationem, & quidquid potest charitatem lædere, & fraternam dilectionem minuere. Miserere, miserere Domine, misericordiam tuam poscentibus, da gratiam indigentibus: & fac nos tales existere, vt simus digni gratia tua perfrui, & ad vitam proficiamus æternam. Amen.

CAP. X.

Quòd sacra Communio, de facili non est relinquenda.

VOX DILECTI.

1 FREQVENTER recurrendum est ad fontem gratiæ, & diuinę misericordiæ, ad fontem bonitatis & totius puritatis: quatenus à passionibus tuis & vitiis curari valeas, & contra vniuersas tentationes & fallacias diaboli, fortior

fortior atque vigilantior effici merearis. Inimicus ſciens fructum & remedium maximum, in ſacra Communione poſitum, omni modo & occaſione nititur fideles & deuotos, quantum præualet, retrahere & impedire.

2 Cùm enim quidam ſacræ Communioni ſe aptare diſponunt, peiores Satanæ immiſſiones patiuntur. Ipſe nequam ſpiritus (vt in Iob ſcribitur) venit inter filios Dei, vt ſolita illos nequitia ſua perturbet, aut timidos nimiùm reddat & perplexos: quatenus affectum eorum minuat, vel fidem impugnando auferat: ſi fortè aut omnino Communionem relinquant, aut cum tepore accedant. Sed non eſt quidquam curandum, de verſutiis & phantaſiis illius quantumlibet turpibus & horridis, ſed cuncta phantaſmata in caput eius ſunt retorquenda. Contemnendus eſt miſer & deridendus, nec propter inſultus eius & commotiones, quas ſuſcitat, ſacra eſt omittenda Communio. *Iob 1.*

3 Sæpè etiam impedit nimia ſollicitudo pro deuotione habenda, & anxietas quædam de confeſſione facienda.

Prou. 13 cienda. Age secundùm consilium sapientum, & depone anxietatem & scrupulum: quia gratiam Dei impedit, & deuotionem mentis destruit. Propter aliquam paruam turbationem vel grauitatem, sacram ne dimittas Communionem: sed vade citiùs confiteri, & omnes offensiones aliis libenter in-
Mat. 5. dulge. Si verò tu aliquem offendisti, veniam humiliter precare, & Deus libenter indulgebit tibi.

4 Quid prodest diu tardare confessionem, aut sacram differre Communionem? Expurga te cum primis, exspue velociter venenum, festina accipere remedium, & senties melius, quàm si diu distuleris. Si hodie propter istud dimittis, cras forsitan aliud maius eueniet: & sic diu posses à Communione impediri, & magis ineptus fieri. Quantò citiùs vales, à præsenti grauitate & inertia te excutias: quia nihil importat diu anxiari, diu cum turbatione transire, & ob quotidiana obstacula, se à diuinis sequestrare. Imò plurimum nocet, diu Communionem protelare, nam & grauem torporem consueuit inducere.

Proh

Proh dolor, quidam tepidi & dissoluti, moras confitendi libenter accipiunt, & Communionem sacram idcircò differri cupiunt, ne ad maiorem sui custodiam se dare teneantur.

5 Heu, quàm modicam charitatem, & debilem deuotionem habent, qui sacram Communionem tam faciliter postponunt. Quàm felix ille, & DEO acceptus habetur, qui sic viuit, & in tali puritate conscientiam suam custodit, vt etiam omni die communicare paratus, & benè affectatus esset, si ei liceret, & sine nota agere posset. Si quis interdum abstinet humilitatis gratia, aut legitima impediente caussa, laudandus est de reuerentia. Si autem torpor obrepserit, seipsum excitare debet, & facere quod in se est, & Dominus aderit desiderio suo pro bona voluntate, quam specialiter respicit.

6 Cùm verò legitimè præpeditus est, habebit semper bonam voluntatem, & piam intentionem communicandi, & sic non carebit fructu Sacramenti. Potest enim quilibet deuotus, omni die & omni hora, ad spiritualem

lem Christi Communionem, salubriter & sine prohibitione accedere: & tamen certis diebus & statuto tempore, Corpus sui Redemptoris, cum affectuosa reuerentia Sacramentaliter debet suscipere, & magis laudem Dei & honorem prætendere, quàm
1. Cor. 11. suam consolationem quærere. Nam toties mysticè communicat, & inuisibiliter reficitur, quoties incarnationis Christi mysterium passionemque deuotè recolit, & in amore eius accenditur.

7 Qui aliter se non præparat, nisi instante festo, vel consuetudine compellente, sæpiùs imparatus erit. Beatus, qui se Domino in holocaustum offert, quoties celebrat aut communicat. Non sis in celebrando nimis prolixus aut festinus, sed serua bonum communem modum cum quibus viuis. Non debes aliis generare molestiam & tædium, sed communem seruare viam secundùm maiorum institutionem: & potiùs aliorum seruire vtilitati, quàm propriæ deuotioni vel affectui.

CAP.

CAP. XI.

Quòd corpus Christi, & sacra Scripturæ maximè sint animæ fideli necessaria.

VOX DISCIPVLI.

1 O Dulcissime Domine Iesu, quãta est dulcedo deuotæ animæ, tecum epulantis in conuiuio tuo: vbi ei non alius cibus manducandus proponitur, nisi tu vnicus dilectus eius, super omnia desideria cordis eius desiderabilis. Et mihi quidem dulce foret in præsentia tua, ex intimo affectu lachrymas fundere, & cum pia Mag- *Luc.7.*
dalena pedes tuos lachrymis irrigare. Sed vbi est hæc deuotio? vbi lachrymarum sanctarum copiosa effusio? Certè in conspectu tuo & sanctorum Angelorum tuorum, totum cor meum ardere deberet, & ex gaudio flere. Habeo enim te in Sacramento verè præsentem, quamuis aliena specie occultatum.

2 Nam in propria, & diuina claritate te conspicere, oculi mei ferre non possent: sed neque totus mundus in ful-

gore gloriæ maieſtatis tuæ ſubſiſteret. In hoc ergo imbecillitati meę cõſulis, quòd te ſub Sacramento abſcondis. Habeo verè & adoro, quem Angeli adorant in cælo; ſed ego adhuc interim in fide, illi autem in ſpecie & ſine velamine. Me oportet contentum eſſe in lumine verę fidei, & in ea ambulare, donec aſpiret dies æternæ claritatis, &
1.Cor. 13. vmbræ figurarum inclinentur. Cùm autem venerit quod perfectum eſt, ceſſabit vſus Sacramentorum: quia beati in gloria cæleſti, non egent medicamine ſacramentali: gaudent enim ſine fine in præſentia Dei, facie ad faciem gloriam eius ſpeculantes, & de claritate in claritatem abyſſalis deitatis transformati, guſtant Verbum Dei caro factum, ſicut fuit ab initio, & manet in æternum.

3 Memor horum mirabilium, graue mihi fit tædium, etiam quodlibet ſpirituale ſolatium: quia quamdiu Dominum meum apertè in ſua gloria non video, pro nihilo duco omne, quod in mundo conſpicio & audio. Teſtis es tu mihi Deus, quòd nulla me res poteſt conſolari, nulla creatura quietare, niſi

tu Deus

tu Deus meus, quem desidero æternaliter contemplari. Sed non est hoc possibile, durante me in hac mortalitate. Ideò oportet, vt me ponam ad magnam patientiam, & meipsum in omni desiderio tibi submittam. Nam & Sancti tui Domine, qui tecum iam in regno cælorum exultant, in fide & patientia magna, dum viuerent, aduentū gloriæ tuæ exspectabant. Quod illi crediderunt, ego credo: quod illi sperauerunt, ego spero: quò illi peruenerunt, per gratiam tuam me venturum confido. Ambulabo interim in fide, exemplis cōfortatus Sanctorum. Habeo etiam libros sanctos pro solatio & vitæ speculo, atque super hæc omnia sanctissimum Corpus tuum, pro singulari remedio & refugio. *Heb. 10 & 11.*

4 Duo namque mihi necessaria permaximè sentio in hac vita, sine quibus mihi importabilis foret ista miserabilis vita. In carcere corporis huius detentus, duobus me egere fateor, cibo scilicet & lumine. Dedisti itaque mihi infirmo, sacrum Corpus tuum ad refectionem mentis & corporis: & posuisti lucernam pedibus meis, verbum *Ioan. 6.* *Ps. 118.*

tuum. Sine his duobus, benè viuere non possem: nam verbum Dei, lux animæ meæ: & Sacramentum tuum,
Psal. 22 panis vitæ. Hæc possunt etiam dici
Heb. 9. mensæ duæ, hinc & inde in gazophy-
& 13. lacio sanctæ Ecclesiæ positæ. Vna mẽsa est sacri altaris, habens panem sanctum, id est, Corpus Christi pretiosum: altera est diuinæ legis, continens doctrinam sanctam, erudiens fidem rectam, & firmiter vsque ad interiora velaminis, vbi sunt Sancta sanctorum, perducens. Gratias tibi Domine Iesu, lux lucis æternæ, pro doctrinæ sacræ mensa, quam nobis per seruos tuos Prophetas & Apostolos, aliosque Doctores ministrasti.

Luc 14. 5 Gratias tibi Creator ac Redemptor hominum, qui ad declarandam toti mundo charitatem tuam, cœnam parasti magnam, in qua non agnum ty-
Ioan. 6. picum, sed tuum sanctissimũ Corpus & Sanguinem proposuisti manducan-
Psal. 22 dum: lætificans omnes fideles conui-
& Sap. uio sacro, & calice inebrians salutari,
16. in quo sunt omnes deliciæ paradisi, & epulantur nobiscum Angeli sancti, sed suauitate feliciori.

6 O quàm magnum & honorabile est officium Sacerdotum, quibus datum est Dominum maiestatis verbis sacris consecrare, labiis benedicere, manibus tenere, ore proprio sumere, & ceteris ministrare. O quàm mundæ debent esse manus illæ, quàm purum os, quàm sanctum corpus, quàm immaculatum cor erit Sacerdotis, ad quem toties ingreditur Auctor puritatis. Ex ore Sacerdotis nihil nisi sanctum, nihil nisi honestum & vtile procedere debet verbum, qui tam sæpè Christi accipit Sacramentum.

7 Oculi eius simplices & pudici, qui Christi Corpus solent intueri. Manus puræ, & in cælum eleuatæ, quæ Creatorem cæli & terræ solent contractare. Sacerdotibus specialiter in Lege dicitur: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum Dominus Deus vester. *Leu. 19 & 20.*

8 Adiuuet nos gratia tua omnipotens Deus, vt qui officium Sacerdotale suscepimus, dignè ac deuotè tibi in omni puritate & conscientia bona famulari valeamus. Et si non possumus in tanta innocentia vitæ conuersari, vt debemus; concede nobis

tamen dignè flere mala, quæ gessimus: & in spiritu humilitatis, ac bonæ voluntatis proposito, tibi feruentiùs de cetero deseruire.

CAP. XII.

Quòd magna diligētia se debeat, Communicaturus Christo, præparare.

VOX DILECTI.

Psal. 23 & Mat. 5. 1 Ego sum puritatis amator, & dator omnis sanctitatis. Ego cor purum quæro, & ibi est locus requietionis meæ. *Mar. 14 & Lucæ 22.* Para mihi cœnaculum grande stratum, & faciam apud te Pascha cum discipulis meis. Si vis, vt veniam ad te, & apud te maneam: *1. Cor. 5* expurga vetus fermentum, & munda cordis tui habitaculum. *Exodi 34.* Exclude totum sæculum, & omnem vitiorum tumultum: sede tamquā passer solitarius in tecto, & cogita excessus tuos in amaritudine animæ tuæ. Omnis namque amans, suo dilecto amatori, optimum & pulcherrimum præparat locum, quia in hoc cognoscitur affectus suscipientis dilectum.

2 Scito tamen te nō posse satisfacere huic

huic pręparationi, ex merito tuę actionis, etiamsi per integrum annum te præparares, & nihil aliud in mente haberes. Sed ex sola pietate & gratia mea, permitteris ad mensam meam accedere, ac si mendicus ad prandium vocaretur diuitis, & ille nihil aliud habeat ad retribuendū beneficiis eius, nisi se humiliando & ei regratiando. Fac, quod in te est, & diligenter facito: non ex consuetudine, non ex necessitate, sed cum timore, & reuerentia, & affectu, accipe Corpus dilecti Domini Dei tui, dignantis ad te venire. ego sum qui vocaui, ego iussi fieri; ego supplebo quod tibi deest: veni, & suscipe me.

3 Cùm gratiam deuotionis tribuo, gratias age Deo tuo: non quia dignus es, sed quia tui misertus sum. Si non habes, sed magis aridum te sentis, insiste orationi, ingemisce & pulsa: nec desistas, donec merearis micam aut guttam gratiæ salutaris accipere. Tu mei indiges, non ego tui indigeo. Nec tu me sanctificare venis, sed ego te sanctificare & meliorare venio. Tu venis, vt ex me sanctificeris, & mihi

vniaris, vt nouam gratiam recipias, & de nouo ad emendationem accendaris. Noli negligere hanc gratiam: ſed præpara cum omni diligentia cor tuum, & introduc ad te dilectum tuum.

4 Oportet autem, vt non ſolùm te præpares ad deuotionem ante Communionem, ſed vt etiam te ſolicitè conſerues in ea, poſt Sacramenti perceptionem. Nec minor cuſtodia pòſt exigitur, quã deuota pręparatio priùs. Nam bona poſtmodũ cuſtodia, optima iterùm eſt præparatio, ad maiorem gratiam conſequendam. Ex eo quippe valdè indiſpoſitus quis redditur, ſi ſtatim fuerit nimis effuſus ad
Prou. 10 exteriora ſolatia. Caue à multiloquio, mane in ſecreto, & fruere Deo tuo. Ipſum enim habes, quem totus mundus tibi auferre non poteſt. Ego ſum, cui te totum dare debes: ita vt iam vltrà non in te, ſed in me, abſque omni ſolicitudine, viuas.

CAP.

CAP. XIII.

Quòd toto corde anima deuota, Christi vnionem in Sacramento, affectare debet.

VOX DISCIPVLI.

1 QVis mihi det, Domine, vt inueniam te solum, & aperiam tibi totum cor meum, & fruar te, sicut desiderat anima mea: & iam me nemo despiciat, nec vlla creatura me moueat vel respiciat, sed tu solus mihi loquaris, & ego tibi, sicut solet dilectus ad dilectum loqui, & amicus cum amico conuiuari? Hoc oro, hoc desidero, vt tibi totus vniar, & cor meum ab omnibus creatis rebus abstraham, magisque per sacram Communionem, ac frequentem celebrationem, cælestia & æterna sapere discam. Ah Domine Deus, quando ero tecum totus vnitus & absorptus, meique totaliter oblitus? Tu in me, & ego in te, & sic nos pariter in vnum manere concede. *Exod. 33. & Cant. 8. Ioan. 15*

2 Verè tu es dilectus meus, electus ex millibus, in quo complacuit animę meæ habitare omnibus diebus vitæ *Cant. 5.*

ſuæ. Verè tu pacificus meus, in quo pax ſumma & requies vera, extra quem labor & dolor, & infinita miſe-
Prou.3. ria. Verè tu es Deus abſconditus, & conſilium tuum non eſt cum impiis, ſed cum humilibus & ſimplicibus ſer-
Sap.12. mo tuus. O quàm ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus, qui vt dulcedinem tuam in filios demonſtrares, pane ſuauiſſimo, de cælo deſcendente, illos re-
Deut.4. ficere dignaris. Verè non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut tu Deus noſter ades vniuerſis fidelibus tuis, quibus ob quotidianum ſolatium, & cor erigendum in cælum, te tribuis ad edendum & fruendum.

3 Quæ eſt enim alia gens tam inclyta, ſicut plebs Chriſtiana? Aut quæ creatura ſub cælo tam dilecta, vt anima deuota, ad quam ingreditur Deus, vt paſcat eam carne ſua glorioſa? O ineffabilis gratia! ô admirabilis dignatio! ô amor immenſus homini ſingulariter
Pſ.115 impenſus! Sed quid retribuam Domino pro gratia iſta, pro charitate tam eximia? Non eſt aliud, quod gratius donare queam, quàm vt cor meum

Deo

Deo meo totaliter tribuam, & intimè coniungam. Tunc exultabunt omnia interiora mea, cùm perfectè fuerit vnita Deo anima mea. Tunc dicet mihi: Si tu vis esse mecum, ego volo esse tecum. Et ego respondebo illi: Dignare Domine manere mecum, ego volo libenter esse tecum. Hoc est totum desiderium meum, vt cor meum tibi sit vnitum.

CAP. XIIII.

De quorumdam deuotorum ardenti desiderio, ad Corpus Christi.

VOX DISCIPVLI.

1 O QVAM magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te! Quando recordor deuotorum aliquorum, ad Sacramentum tuum Domine, cum maxima deuotione, & affectu accedentium, tunc sæpiùs in me ipso confundor, & erubesco: quòd ad altare tuum, & sacræ Cōmunionis mensam, tam tepidè & frigidè accedo. Quòd ita aridus, & sine affectione cordis maneo. Quòd non sum totaliter ac- *Psal. 30*

censũs coram te Deo meo; nec ita vehementer attractus & affectus, sicut multi deuoti fuerunt, qui præ nimio desiderio Communionis, & sensibili cordis amore, à fletu se non potuerunt cõtinere: sed ore cordis & corporis pariter, ad te Deum fontem viuum medullitus inhiabant, suam esuriem non valentes aliter temperare nec satiare, nisi Corpus tuum cum omni iucunditate & spirituali auiditate accepissent.

2 [illegible] vera ardens fides eorum, probabile existens argumentũ sacræ præ-
Luc. 24. sentiæ tuæ. Isti enim veraciter cognoscunt Dominum suum in fractione panis, quorum cor tam validè ardet in eis, de Iesu ambulante cum eis. Longè est à me sæpè talis affectus & deuotio, tam vehemens amor & ardor. Esto mihi propitius Iesu bone, dulcis & benigne: & concede pauperi mendico tuo, vel interdum modicum de cordiali affectu amoris tui, in sacra Communione sentire, vt fides mea magis conualescat, spes in bonitate tua proficiat, & charitas semel perfectè accensa, & cæleste manna experta, numquam deficiat.

3 Po-

3 Potens est autem misericordia tua, etiam gratiam desideratam mihi præstare, & in spiritu ardoris, cùm dies beneplaciti tui venerit, me clementissimè visitare. Etenim licet tanto desiderio tam specialium deuotorum tuorum non ardeo, tamen de gratia tua, illius magni inflammati desiderij, desiderium habeo, orans & desiderans, omnium talium feruidorum amatorum tuorum, participem me fieri, ac eorum sancto consortio annumerari.

CAP. XV.

Quòd gratia deuotionis, humilitate & suiipsius abnegatione, acquiritur.

VOX DILECTI.

1 OPORTET te deuotionis gratiam instanter quærere, desideranter petere, patienter & fiducialiter exspectare, gratanter recipere, humiliter conseruare, studiosè cum ea operari ac Deo terminum & modum supernæ visitationis, donec veniat, committere. Humiliare præcipuè te debes, cùm parum aut nihil deuotionis interiùs sentis; sed non nimiùm deiici,

iici, nec inordinatè contriſtari. Dat ſæpè Deus in vno breui momento, quod longo negauit tempore. Dat quandoque in fine, quod in principio orationis diſtulit dare.

2 Si ſemper citò gratia daretur, & pro voto adeſſet, non eſſet infirmo homini benè portabile. Propterea in bona ſpe, & humili patientia, exſpectanda eſt deuotionis gratia. Tibi tamen, & peccatis tuis imputa, cùm non datur, vel etiam occultè tollitur. Modicum quandoque eſt, quod gratiam impedit & abſcondit, ſi tamen modicum, & non potiùs grande dici debeat, quod tantum bonum prohibet. Et ſi hoc ipſum modicum vel grande amoueris, & perfectè viceris, erit quod petiſti.

3 Statim namque, vt te Deo ex toto corde tradideris, nec hoc vel illud, pro tuo libitu ſeu velle quæſieris, ſed integrè te in ipſo poſueris, vnitum te inuenies, & pacatum; quia nil ita benè ſapiet & placebit, ſicut beneplacitum diuinæ voluntatis. Quiſquis ergo intentionem ſuam, ſimplici corde ſurſum ad Deum leuauerit, ſeque ab omni

ni inordinato amore, seu displicentia cuiuslibet rei creatæ, euacuauerit, aptissimus gratię percipiēdę, ac dignus deuotionis munere erit. Dat enim Dominus ibi benedictionem suam, vbi vasa vacua inuenerit. Et quantò perfectiùs infimis quis renuntiat, & magis sibi ipsi per contemptum sui moritur, tantò gratia celeriùs venit, copiosiùs intrat, & altiùs liberum cor eleuat.

4 Tunc videbit, & affluet, & mirabitur, & dilatabitur cor eius in ipso, quia manus Domini cum eo, & ipse se posuit totaliter in manu eius vsque in sæculum. Ecce sic benedicetur homo, qui quærit Deum in toto corde suo, nec in vanum accipit animā suam. Hic in accipiendo sacram Eucharistiam magnam promeretur diuinæ vnionis gratiam, quia non respicit ad propriam deuotionem & consolationem, sed super omnem deuotionem, & consolationem, ad Dei gloriam & honorem. Isai. 60.

CAP.

CAP. XVI.

Quod neceßitates noſtras Chriſto aperire, & eius gratiā poſtulare debemus.

VOX DISCIPVLI.

1 O Dulciſſime atque amantiſſime Domine, quem nunc deuotè deſidero ſuſcipere, tu ſcis infirmitatem meam & neceſſitatem, quam patior; in quantis malis & vitiis iaceo; quàm ſæpè ſum grauatus, tentatus, turbatus, & inquinatus. Pro remedio ad te venio, pro conſolatione & ſubleuamine te deprecor. Ad omnia ſcienté loquor, cui manifeſta ſunt omnia interiora mea, & qui ſolus potes me perfectè conſolari, & adiuuare. Tu ſcis, quibus bonis indigeo præ omnibus, & quàm pauper ſum in virtutibus.

2 Ecce, ſto ante te pauper & nudus, gratiam poſtulans, & miſericordiam implorans. Refice eſurientem mendicum tuum, accende frigiditaté meam igne amoris tui, illumina cæcitatem meam claritate præſentiæ tuæ. Verte mihi omnia terrena in amaritudinem, omnia grauia & contraria in patientiam,

tiam, omnia infima & creata in contemptum & obliuionem. Erige cor meum ad te in cælum, & ne dimittas me vagari super terram. Tu solus mihi ex hoc iam dulcescas vsq; in sæculum; quia tu solus cibus & potus meus, amor meus & gaudium meum, dulcedo mea & totum bonum meum.

3 Vtinam me totaliter ex tua præsentia accendas, comburas, & in te transmutes; vt vnus tecum efficiar spiritus, per gratiam internæ vnionis, & liquefactionem ardẽtis amoris. Ne patiaris me ieiunum & aridum à te recedere, sed operare mecũ misericorditer, sicut sæpiùs operatus es cum Sanctis tuis mirabiliter. Quid mirum, si totus ex te ignescerem, & in meipso deficerem; cùm tu sis ignis semper ardens, & numquam deficiens; amor corda purificans, & intellectum illuminans. 2. Cor. 6

CAP. XVII.

De ardenti amore, & vehementi affectu suscipiendi Christum.

VOX DISCIPVLI.

1 CVM summa deuotione & ardenti amore, cum toto cordis affe-

affectu & feruore, desidero te Domine suscipere, quemadmodum multi Sancti & deuotæ personæ, in communicando te desiderauerunt, qui tibi maximè in sanctitate vitæ placuerunt, & in ardentissima deuotione fuerunt. O Deus meus, amor æternus, totum bonum meum, felicitas interminabilis, cupio te suscipere cum vehementissimo desiderio & dignissima reuerentia, quam aliquis Sanctorum vmquam habuit, & sentire potuit.

2 Et licet indignus sum omnia illa sentimenta deuotionis habere, tamen offero tibi totum cordis mei affectum, ac si omnia illa gratissima inflammata desideria, solus haberem. Sed & quæcumque potest pia mens concipere & desiderare, hæc omnia tibi, cum summa veneratione, & intimo fauore, præbeo & offero. Nihil opto mihi reseruare, sed me & omnia mea, tibi sponte & libentissimè immolare. Domine Deus meus, creator meus, & redemptor meus, cum tali affectu, reuerentia, laude & honore; cum tali gratitudine, dignitate, & amore; cum tali fide, spe & puritate, te affecto hodie susci-

ſuſcipere, ſicut te ſuſcepit & deſiderauit ſanctiſſima mater tua, glorioſa virgo Maria, quando Angelo euangelizanti ſibi incarnationis myſterium, humiliter ac deuotè reſpondit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. *Lucæ 1.*

3 Et ſicut beatus præcurſor tuus, excellentiſſimus Sanctorum Ioannes Baptiſta, in præſentia tua lætabundus exultauit in gaudio Spiritus ſancti, dum adhuc maternis clauderetur viſceribus: Et poſtmodum cernens inter homines Ieſum ambulantem, valdè ſe humilians, deuoto cum affectu dicebat: Amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi: ſic & ego, magnis & ſacris deſideriis opto inflammari, & tibi ex toto corde me ipſum præſentare. Vnde & omnium deuotorum cordium iubilationes, ardentes affectus, mentales exceſſus, ac ſupernaturales illuminationes, & cælicas viſiones tibi offero & exhibeo cum omnibus virtutibus & laudibus, ab omni creatura in cælo & in terra celebratis, & celebrandis, pro me & omnibus mihi in oratio- *Luc. 1.* *Ioan. 1.*

oratione commendatis ; quatenus ab omnibus dignè lauderis , & in perpetuum glorificeris.

4 Accipe vota mea Domine Deus meus, & desideria infinitæ laudationis, ac immensæ benedictionis ; quæ tibi, secundùm multitudinem ineffabilis magnitudinis tuæ,iure debentur. Hæc tibi reddo, & reddere desidero, per singulos dies & momenta temporum;atque ad reddendum mecum tibi gratias & laudes, omnes cælestes spiritus,& cunctos fideles tuos, precibus & affectibus inuito & exoro.

Ps.116. 5 Laudent te vniuersi populi,tribus, & linguæ ; & sanctum ac mellifluum nomen tuum,cum summa iubilatione, & ardenti deuotione magnificent. Et quicumque reuerenter ac deuotè altissimum Sacramentũ tuum celebrant, & plena fide recipiunt,gratiam & misericordiam apud te inuenire mereantur , & pro me peccatore suppliciter exorent. Cumque optata deuotione, ac fruibili vnione , potiti fuerint , & benè consolati , ac mirificè refecti , de sacra mensa cælesti abscesserint , mei pauperis recordari dignentur.

CAP.

CAP. XVIII.

Quòd homo non ſit curioſus ſcrutator Sacramenti, ſed humilis imitator Christi, ſubdendo ſenſum ſuum ſacræ fidei.

VOX DILECTI.

1 CAVENDVM eſt tibi à curioſa, & inutili perſcrutatione huius profundiſſimi Sacramenti, ſi non vis in dubitationis profundum ſubmergi. Qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Plus valet Deus operari, quàm homo intelligere poteſt. Tolerabilis, pia, & humilis inquiſitio veritatis, parata ſemper doceri, & per ſanas Patrum ſententias ſtudens ambulare. Prou.25

2 Beata ſimplicitas, quæ difficiles quæſtionum relinquit vias, & plana ac firma pergit ſemita mandatorum Dei. Multi deuotionem perdiderunt, dum altiora ſcrutari voluerunt. Fides à te exigitur, & ſincera vita; non altitudo intellectus, neque profunditas myſteriorum Dei. Si non intelligis, nec capis, quæ infra te ſunt, quomodo compre-

comprehendes, quæ ſupra te ſunt? Subdere Deo, & humilia ſenſum tuũ fidei, & dabitur tibi ſcientiæ lumen, prout tibi fuerit vtile ac neceſſarium.

3 Quidam grauiter tentantur de fide & Sacramento, ſed non eſt hoc ipſis imputandum, ſed potiùs inimico. Noli curare, noli diſputare cum cogitationibus tuis, nec ad immiſſas à diabolo dubitationes reſponde; ſed crede verbis Dei, crede Sanctis eius & Prophetis, & fugiet à te nequam inimicus. Sæpè multùm prodeſt, quòd talia ſuſtinet Dei ſeruus. Nam infideles & peccatores non tentat, quos ſecurè iam poſſidet; fideles autem deuotos, variis modis tentat & vexat.

4 Perge ergo cum ſimplici & indubitata fide, & cum ſupplici reuerentia ad Sacramentum accede. Et quidquid intelligere non vales, Deo omnipotenti ſecurè committe. Non fallit te
..18 Deus; fallitur, qui ſibi ipſi nimium
& 118. credit. Graditur Deus cum ſimplici-
Mat. 11 bus, reuelat ſe humilibus, dat intellectum paruulis, aperit ſenſum puris mentibus, & abſcondit gratiam curioſis & ſuperbis. Ratio humana debilis eſt,

eſt, & falli poteſt; fides autem vera, falli non poteſt.

5 Omnis ratio, & naturalis inueſtigatio, fidem ſequi debet, non præcedere, nec infringere. Nam fides & amor ibi maximè præcellunt, & occultis modis in hoc ſanctiſſimo & ſuperexcellentiſſimo Sacramento operantur. Deus æternus & immenſus, infinitæque potentiæ, facit magna & inſcrutabilia in cælo & in terra, nec eſt inueſtigatio mirabilium operum eius. Si talia eſſent opera Dei, vt facilè ab humana ratione caperentur, non eſſent mirabilia, nec ineffabilia dicenda.

FINIS.

IN-

INDEX IN HOS QVATVOR DE IMITATIONE CHRISTI LIBELLOS.

A

Amato-

B

C

Com-

Con-

Emen-

Gratia

I

Mise-

Necessi-

Pericu-

ea ſit

Senſua-

Tempus

T

Verba

FINIS.

HERIBERTI ROS-VVEYDI
è Societate IESV

VINDICIÆ KEMPENSES

ADVERSVS

CONSTANTINVM CAIETANVM

Abbatem S. Baronti:

AD

SS. D. N. PAVLVM V.
PONT. MAX.

BENEVOLO LECTORI.

TSI *Abbas Caietanus, vel ab ipſo auctore ſuo monitus, labori ſuo parcere potuerat; cùm ille libro* I. *capite* V. *Lectorem ſuum ita alloquatur:* Non quæras quis hoc dixerit, ſed quid dicatur attende: *quia tamen ille Belgica noſtra vineta, quæ tot annis famam tulêre, ſuccidere conatus eſt; ſpero non mihi vertendum vitio, ſi prouocatus eos traduces Belgis aſſeram, quos non minùs nunc quàm olim fecunda Scriptorum Belgica terra produxit. Equidem nullo cōtentionis ſtudio Caietanum vin-*

dicias postulo, sed ex iure Quiritiū, vnius veritatis amore flagrans.

Non infeliciter in hoc auctore perpurgãdo laborauit iam ante me R. Pater noster Henricus Sommalius, cui iam antiquo dierum placuit antiquarium agere, & senectutem suam labore hoc, sibi quidem iucundo, posteris verò fructuoso, oblectare. Non produxit ille quidem argumenta, quibus libellos hos de Imitatione Christi vindicaret, solâ famâ, eaque & verosimili & constanti contentus; eos tamen ab inutilibus stolonibus & spurio vitulamine liberauit.

Quare mihi potissimùm in id incumbẽdum fuit, vt fructuosam hanc vineam solo suo Belgico adsererem, quæ iam peregrinâ glebâ con-

conflictabatur. Quod dum facio, placuit ſimul ſolum repaſtinare, ſarrire humum, pampinare palmites, & luxuriantia cacumina defringere. Ad duo igitur autographa libellos hos rurſus comparaui, ſuperflua reſecui, ſuppoſititia remoui, malè contorta repoſui, & ex eorum concordi fide omnia expreſſi. Quòd ſi quis Sommalij & Caietani editionem cũ hac noſtrâ contulerit, illum inueniet quàm proximè ad veritatem acceſſiſſe, hunc receſſiſſe quàm remotiſſimè. Nec enim aliter fieri potuit. quippe cui nõ niſi reſex aliquis è Belgio tranſlatus domi fuit, qui alieno ſolo malè inoleuit; cùm nobis viui radix ad manus eſſet.

SYLLABVS CAPITVM.

CAP.

HERI-

HERIBERTI ROS-VVEYDI
è Societate IESV
VINDICIÆ KEMPENSES.

CAPVT I.

An vlla aliquando inter populos & nationes contentio de auctore libelli de Imitatione Christi fuerit.

ROS-WEYDVS. Vti Caietanus facilius auctorem hunc Italis vindicet, fingit sibi non vna bella pro auctore hoc debellata. Non Helena olim tanti, quæ tot nationes inter se commisit. Non tãti Homerus, quem tot olim populi sibi arrogarunt. Imò non tanti Iupiter, cuius natalem tot sibi regiones vindicarunt. Ait igitur:

CAIETANVS. Non mirum est igitur, si inter populos ac nationes tãta hactenus fuit de huius libri auctore *Epist. dedic.*

contentio: illum ſibi vnaquaque regione certatim vindicante: prout Homero accidiſſe narrat Antiquitas.

ROS-WEYDVS. Quæ hæ, quæſo, nationes, qui populi, quæ regiones, quæ de huius libri auctore certamen instituêre ante Caietanum? Nullas inuenio, nullas lego; nullas certè ipſe producit. Immò verò, dum pleraſque omnes editiones Thomæ noſtri luſtro, nullam contentionem, nullam pugnam inuenio.

Pag. 1. CAIETANVS. Inter Gallos & Teutonicos ab antiquis temporibus ad hanc vſque diem, magna exſtitit controuerſia, quis aurei illius de Imitatione Christi Operis auctor cenſendus ſit.

ROS-WEYDVS. Nunc duas tantùm nationes inter ſe committi video, pugnam tamen non deprehendo. Scio equidem, in ipſâ typographiæ infantiâ, nunc Bernardi, nunc Gerſonis nomine librum hunc olim editum; ſed abſque vllâ controuerſiâ vel pugnâ. Typographorum ea res fuit lucrum captantium. Nempe vt tabernarij ocliferia quædam exponunt, quæ per ſe ſplen-

ſplendent & oculos tranſeuntium feriunt, ac emptores prolectant; idem ſpecioſis titulis, quos vulgo in pretio eſſe ſciunt, ſæpè ementiuntur typographi. Equidem crediderim librum hũc olim vulgo expoſitum, abſque certo familiæ nomine, ſine vllis, quibus dignoſci poſſet, crepundiis. quæ res occaſionem typographis dedit, vt certæ eum familiæ, eique illuſtri, inſererent. Et ſanè in nullis Thomæ Kempenſis autographis, quibus tum hæc, tum alia eius Opuſcula continentur, nomen vllum præfixum inuenio.

CAPVT II.

Quâ ætate auctor librorum de Imitatione Christi vixerit.

CAIETANVS. Non lõgè à S. Frãciſci ætate vixiſſe, non perperàm colligitur ex eiuſdem verbis iſtis: *Nam quantum vnuſquiſque eſt in oculis tuis, tantum eſt & non ampliùs, ait humilis ſanctus Franciſcus*. Ita habet autographum Aronenſe, ſicut & alia multa exemplaria, cùm in Henrici Sommalij codice loco illius verbi *ait*, malè legatur, *agit*. De Imit. Christi, lib. 3. c. 50. in fine.

ROS-

ROS-WEYDVS. Iam te proximè ſequar, Caietane, de auctoris ętate diſſerentem, vbi priùs Sommalij codicem ab errore, ipſum Sommalium ab incuriâ liberauero. Næ tu palato valdè delicato es, qui tantâ ſubtilitate vinum Sommalij vitioſum beneq́; limphatū deprehendiſti. Quaſi verò non perſæpè vietorum vitio, dum vina elutriantur, & de vaſe in vas transferuntur, vitium aliquod contrahant. Codex autographus Sommalij rectè habet, *ait*. Ioānes Moretus typographus, qui primus quatuor Thomæ à Kempis de Imitatione libros ex Sommalij recenſione prælo ſubiecit, & in primâ editione ſuâ anno M. D. XCIX. & in ſecūdâ anno M. DC. I. & in tertiâ anno M. DC. VII. rectè expreſſit, *ait*. Quam lectionem ſi in poſterioribus editionibus typothetæ corrupêre in *agit*, quæ hîc Sommalij culpa? Quis (amabò) ſeriò exiſtimabit Sommalium voluiſſe producere *agit* pro *ait*, tamquam nouam lectionem è codice ſuo MS? Vel puer, qui à limine Latinas ſcholas ſalutauit, hîc typographi vitium animaduertat.

Et

Et verò candorem hîc quoque tuum requiro, Caietane, qui cùm tribus te editionibus librorum de Imitatione Christi vsum testeris, Antuerpiensi, anno Christi M. D. XCVI. & M. DC. deinde Coloniensi, M. DC. X. è nescio quâ editione errorem typographicum sublegeris, quem in aliis animaduertere poteras esse emendatè editum. quem dum persequor & inquiro, tandem in Coloniensi editione sumptibus Conradi Butgenij procuratâ deprehendo, *agit humiliè sanctus Franciscus.* Quis ignorat eam deprauatissimam esse? Poteras eodem negotio & errorem *humiliè* in codicem Sommalij conferre.

Quòd Antuerpienses editiones allegas, anno M. D. XCVI. & M. D C. nullas tales agnoscunt Moreti, sed annorum M. D. XCIX. & M. D C. I.

Quòd si eodem tecum iure agere velim, Caietane, tot tibi errores è Romanâ tuâ editione producerem, vt heminam errorum Belgicę editionis dolio Romano sis compensaturus. Quos omnes si ad autographum tuum referam, imperitum me dices, quòd nesciam

ſciam inter autographi & typographi errores diſtinguere. Sed otio hîc abuti nolo. Pergamus te audire de ætate huius auctoris.

CAIETANVS. Hac itaque Scriptoris huius atteſtatione facilè conficitur, vixiſſe illum circa annum Chriſti M. CC. XX. Illud namque (*ait humilis ſanctus Franciſcus*) coniecturam haud leuem parit, auctorem hunc noſtrum de Franciſco, cum mortalibus adhuc conuerſante, locutum fuiſſe. Vt quid enim Franciſco anno M. CC. XXVI. in cælos tranſlato, & anno M. CC. XXVIII. catalogo Sanctorum adſcripto, prudens doctor addere voluerit vocem illam, *humilis*? Apophthegma enim iſtud ex ore B. Franciſci quàm ſæpiſſimè auditum eſſe, S. Bonauentura etiam teſtatur.

ROS-WEYDVS. Ergóne quia auctor ſanctum Franciſcum *humilis* titulo afficit, eius eum ætate conficietur vixiſſe? Ita ſanè omnis æui homines S. Frãciſco facilè ſuppares facies. Non exiſtimo quemquam futurum, qui hæc leget, quin aceti hîc aliquid Italici ſit deſideraturus. Vel ipſe Thomas noſter,

ster, qui duobus sæculis post S. Francisci ętatem vixit, hîc intercedet. Nónne illè libello de tribus Tabernaculis cap. I. S. Francisci meminit cum eodem epitheto *humilis*? Scribit enim: *Benè veniat domina mea paupertas, castitas, & obediētia. Ista scilicet paupertas & duæ prædictæ sorores eius, sunt præcipua vota religionis. Hæc de humili dixi Francisco.* Idem III. parte Sermonum ad Nouitios, Ser. IX. *Plus enim sanctitatis & dulcedinis inuenit humilis Franciscus in passione Christi, quàm subtilis astronomus in speculando sidera cæli.* Quis hinc (emunctioris naris esse qui velit) cōficiet, Thomam nostram sancti Francisci ætate vixisse, quia eum *humilem* vocat? Nec feliciùs succedit coniectura, quam subiungis.

CAIETANVS. Quòd si cuipiam non satis verisimile sit, Franciscum in humanis adhuc agentem, *Sanctum* fuisse appellatum; saltem fateri necessè est, hunc librum Francisco paullò antè è mortalibus erepto, cùm recens memoria sanctitatis eius in animis hominum vigeret, fuisse elucubratum: atque ideò auctorem nostrum suis auribus ea, quæ de Francisco commemorat, *Pag. 12.*

morat, ab illius ore audiuisse, vel aliorum relatu de viuente accepisse.

ROS-WEYDVS. Vide, quæso, in quantas te angustias cõiectura illa tua de voce *humilis* coniiciat. Primò, eâ vocis vsurpatione confici vis, horum librorum auctorem de Francisco, cùm adhuc in viuis ageret, locutum: deinde cùm subueritus esses, ne quis replicaret, non facilè quẽquam *sancti* titulo affici antequam è viuis excessisset; pertendis librum hunc saltem scriptum non diu post mortẽ S. Francisci. Quid igitur Thomę Kempensi facies, qui ducentis annis post Franciscum vixit, qui Manuali paruulorum cap. v. eum & *humilem* & *sanctum* vocat? *Quid fecit humilem & sanctum Franciscum tam deuotum & Deo dilectum in hac vitâ, & tam altum in gloriâ? Verè profunda humilitas sua.* Vide quàm familiare Thomæ nostro fuit Franciscum & humilem & sanctum vocare. Aliquando afficit eum solo epitheto *humilis*, subinde & *humilis* & *sancti*, vti iam vidimus, nonnunquam *sancti* tãtùm. In Vitâ Ioannis Cacabi: *Speciali deuotione sibi praelegit sanctum Franciscum, paupertatis amatorem.*

Quòd

Quòd ſi tua ratiocinatio vel vmbram aliquam veritatis haberet, hæc clarâ luce omnibus ſe proderet: Thomas à Kempis cap. I. libelli de tribus Tabernaculis, & Serm. IX. ad Nouitios III. par. S. Franciſci meminit cum ſolo epitheto *humilis*, ergo certiſſimò eius ætate vixit. Si enim eo in Diuos relato vixiſſet, eum non *humilem*, ſed *ſanctum* indigetaſſet. Quis non videt ratiocinationis huius futilitatem? Pergis:

CAIETANVS. Hoc etiam eſſe veriſſimum, SS. Thomæ & Bonauenturæ, qui à S. Franciſco non multùm ætate diſtarunt, loca ex hoc ipſo auctore totidem verbis deſumpta, de quibus anteà mentionem fecimus, indubitatè teſtantur.

ROS-WEYDVS. De S. Bonauenturâ infrà cap. XII. prolixè ſatisfaciam. vbi etiam cap. ſequenti, dum ex S. Thomâ argumentaris, te aquam in mortario tundere oſtendam. Cur enim potiùs credam S. Thomam ex huius libri fonte ſuum riuulum deriuaſſe, quàm contrà? vt mirari ſatis non poſſim, cur tam aſſeueranter indubitatum teſtimonium hinc deduci velis.

CAP.

CAP. III.

An libri de Imitatione Christi D. Bernardo adſcribendi ſint.

ROS-VVEYDVS. Neminem vnum vidi, qui diuo Bernardo librum hunc adſcripſerit. Quia tamen Achilles Statius (vti monet Caietanus) libro ſuo Thomæ à Kempis Pariſiis edito, anno Chriſti M. D. X L I. annotauerat, *veterem impreßionem Brixianam S. Bernardo hunc libellum tribuere*, monendus es, Lector, hunc errorem temerè in vulgus emanaſſe; cùm & ſtylus huius libri longè diuerſus ſit à ſtylo Bernardi, & temporum quoque ratio ætati Bernardi repugnet: nam lib. III. cap. L. auctor huius libri S. Franciſcum in teſtem adducit: *Quantum vnuſquiſque eſt in oculis tuis, tantum eſt, & non ampliùs, ait humilis S. Franciſcus.* Atqui Bernardus obiit anno M. C. LIII. Franciſcus autem M. CC. XXVI.

Memineris tamen, Lector, hinc quoque confirmari opinionem meam, quam mox cap. IV. producam nimirum libellum hunc olim ſine nomine aucto-

auctoris circumlatum, vnde quidam D. Bernardo, alij Ioanni Gersoni inscripsêre, quòd vtrosque meminissent fuisse viros pientissimos, & valdè spirituales.

CAP. IV.

Vtrùm libri de Imitatione Christi Ioanni Gersoni tribuendi sint.

ROS-VVEYDVS. Vetustissimæ quæque editiones librum hunc Ioanni Gersoni inscripsêre. ita vetus editio Mediolanensis impensis Leonardi Pachel de Alemaniâ, & Veneta apud Bernardinum de Benaliis, vtraque anno M. CCCC. LXXXVIII. Parisiẽsis apud Georgiũ Mittelhus an. M.CCCC. XCVI. præferunt. qui error apud plurimos typographos inualuit, pænè ad nostra vsque tempora. Sed & doctiorum eum animos hominum occupasse vult Caietanus. Ait enim:

CAIETANVS. Et quidem tantus error adeò inualuit in hominum etiam doctiorum pectoribus, vt Lucas Pinellus suum De perfectione religiosâ Opusculum *Gersonem* inscripserit.

Ros-

Ros-weydvs. Ita quidem ille inſcripſit libellum ſuũ verè aureum de Perfectione religioſâ, quòd ita vulgò in Italiâ libellus de Imitatione Chriſti notior eſſet, quẽ in eo imitari ſtatuerat. Non errore igitur vllo, ſed ſtudio eum libro ſuo titulum dedit: nec enim ignorabat eum ab aliis Thomæ à Kempis tribui. Ita enim ille præfatur ad religioſos Dei ſeruos: *Inſtitutum meum eſt, religioſe Lector, ſtylo ſimplici & perſpicuo libellum conſcribere, non abſimilem illi, qui de* Imitatione Christi, *auctore Gerſone vel Thomâ de Kempis inſcribitur, ſed religioſorum profeſſioni in primis accommodatum.*

Et quidem Ioanni Gerſoni tribuendũ non eſſe, rectè ita probat Caietanus:

Caietanvs. Verùm enimuerò libellos hoſce Ioanni Gerſoni minimè adſcribi debere, primùm manifeſtè docemur ex teſtimonio ipſius Gerſonis fratris, qui in epiſtolâ quadam ad Anſelmum (Cæleſtinum etiam monachum) ſcriptâ, dum eiuſdem omnia ſcripta ſingillatim enumerat, horum tamen de Imitatione Chriſti librorum nequaquam meminit. Imò quicumq; is fuerit, in illâ certè Gerſonis laude,

quam

quam ante primam eiuſdem Opuſculorum partem attexuit, ita teſtatum reliquit: *Alij autem tractatus, qui ſibi nonnumquam tribuuntur, ſed tamen auctorem certum habent; vt eſt libellus de Contemptu mundi, quem conſtat à quodam Thomâ Canonico Regulari editum.*

Ad hæc in omnibus fermè, vbicumque euulgatis exemplaribus tale quidpiã verbis iſtis animaduertitur: *Quamuis iſte libellus dicatur Ioannis Gerſon, auctor tamen ipſius fuit Thomas de Kempis Canonicus Regularis.*

Antonius inſuper Poſſeuinus in Apparatu in Ioanne Gerſone: *Neque adeò defuerint, qui eidem adſcripſerint, quæ non cenſentur eſſe fetus ipſius: qualis eſt liber de Imitatione Chriſti, variis iam linguis editus, cuius fuit auctor Thomas de Kempis.*

ROS-VVEYDVS. Rectè hactenus Caietanus, rectè. quem tamen poſteà memorem fore optauerim trium horum teſtimoniorum, quæ dum à Gerſonis Operibus librum hunc proſcribunt, Thomæ à Kempis vno velut calamo ſimul adſcribunt.

Quibus accedunt editiones (quas quidẽ vidi) omnes Operum omnium

Ioannis Gersonis, vti Coloniensis anno M. CCCC. LXXXIII. apud Ioannem Koelhoeff de Lubeck; Argentinensis anno M. CCCC. LXXXVIII. apud Petrum Schottum; Argentinensis anno M. CCCC. XCIV. apud Martinum Simum; Argentoratensis anno M. D. XIV. apud Ioannem Knoblauch; Basileensis anno M. D. XVIII. Parisiensis anno M. D. XXI. apud Ioannem Paruum, & Franciscum Regnault; Parisiensis anno M. DC. VI. apud Societatem Typographicam, quarum nulla libros de Imitatione Christi nomine Ioannis Gersonis expressit, sed ab Operibus eiusdem resecuit & exclusit.

Et verò ne nescias quis ille fuerit, qui ante primam Opusculorum Gersonis partem, laudem eiusdem attexuit; fuit ille Petrus Schottus Typographus Argentinensis, qui Argentinæ in folio Tomis tribus Gersonis Opera edidit anno M. CCCC. LXXXVIII.

Ioannem verò Gersonem, qui Gallus fuit, huius libri auctorem esse non posse, vel inde posteà, præter alia argumenta, maximè probabitur, quòd liber hic Flandricismis aliquot sit re-

sper-

ſperſus, quos Gallica lingua non admittit.

Sed quæ origo, quæ occaſio eſſe potuit inſcribendi hunc librum Ioanni Gerſoni?

CAIETANVS. Quâ de cauſſâ Ioanni huic Gerſoni Cancellario libellos illos quatuor de Imitatione Christi adſcripsêre permulti, vno excepto nominum pænè ſimilium aucupio, neſcire me fateor. Pag. 3.

ROS-WEYDVS. Et ego hîc ignorantiam meam profiteri malim, quàm temerè quid ſtatuere. Exiſtimat igitur Caietanus, nominũ ſimilitudine Ioannis Gerſen & Ioannis Gerſon errorem hunc contigiſſe. Quia igitur manuſcr. Aronenſis codex pręfert nomen Ioannis Gerſen (quem ille Abbatem Italo-Benedictinũ vult fuiſſe, etſi hactenus incognitũ) inde exiſtimat Ioanni Gerſon Gallo, viro per totum orbem celeberrimo, librũ eum olim inſcriptum.

Ego verò ita ſtatuo, nullum vmquam Ioannem Gerſen diſtinctum à Ioanne Gerſon extitiſſe, ſed errore ſcriptoris Gerſen vel Geſſen pro Gerſon poſitũ. Cedò, vel vnus teſtis proferatur, qui

 Ioan-

Ioannis Gerſen vel Geſſen meminerit. Qui ſi inuentus fuerit, probandum adhuc reſtabit, eum librorum horum auctorem eſſe. Nónne ſcriptoris incuria & oſcitantia manifeſta deprehenditur, dum eumdem auctorem in eodem libro nunc *Geſen*, nunc *Geſſen*, nunc *Gerſen* exprimit? Scripſiſſet *Gerſon*, & communi errori, quo Ioannes Gerſon horum librorum auctor tunc exiſtimabatur, ſe conformaſſet. Nunc nouus auctor ex antiquarij imperitiâ & lapſu Caietano cuditur. Vide infrà cap. v. de Gerſen ſeu Geſſen fuſiùs.

Quòd ſi diuinare liceat, cur Gerſoni libri hi de Imitatione Chriſti inſcripti fuerint, fortè hæc non improbabilis cuiquam videbitur coniectura. Quia Thomas à Kempis nullis vnquam Opuſculis ſuis ex humilitate nomen ſuum præfixit (vnde & dum Vitam B. Liduuinæ in compendium redigit, etſi ad Canonicos Regulares monaſterij S. Elizabeth prope Brielam eam mittat, tamen *fratris N. pauperis peregrini* velo ſe obtegit, quo etiam velamento vtitur in Prologo Sermonum ad Nouitios) hinc factum, vt dum varij

varij ea exſcriberent, in diuerſas prouincias ſine nomine auctoris peruenerint. Adeò vt in Germanicum quoq; ſermonem transfuſa & impreſſa fuerint anno M. D. X L V. nullo auctoris expreſſo nomine, vt tuteipſe diffiteri non potes, qui paginâ 13. eius rei Conradum Geſnerum (damnatæ licet notæ ſcriptorem) in teſtem vocas. Quia verò Ioannis Gerſonis quoque Opuſcula à variis expetebantur, & deſcribebantur (cùm ipſe diu ante inuentam Typographiam obierit) euenit, vt libri de Imitatione Chriſti ſine auctoris Thomæ à Kempis nomine, coniuncti fuerint Opuſculo Ioannis Gerſonis de Meditatione cordis. Quod quia Ioannis Gerſonis nomen præferebat, creditum fuit, eumdem etiam præcedentium librorum, qui inibi coniuncti erant, auctorem eſſe; vnde vetuſtiſſimæ editiones libellum Ioannis Gerſonis de Meditatione cordis coniunctum exhibent cum libris de Imitatione Chriſti. Hoc probabilis fortè coniecturæ locum apud poſteros obtinebit.

CAP. V.

An libri de Imitatione Christi Ioanni à Gessen sint asserendi?

ROS-VVEYDVS. Constantinus Caietanus vno potissimùm argumento libellum hunc Ioanni à Gessen adserere conatur, ex Aronensis perantiqui, vt ait, codicis fide.

Pag. 15 CAIETANVS. Exstat ad angustias Verbani Galliæ Cisalpinæ lacus, Arona Borromæorum Principum oppidum, naturâ loci & arce munitissimum; necnon Aronense Benedictinorum monasterium SS. Gratiniani & Felini martyrum, olim celeberrimum; nunc Patrum Societatis IESV Domus Probationis. In huius porrò Archiuo Ioannis Gessen Abbatis manu exaratum, vel eo dictante ab alio conscriptum, in ouinâ paginâ Opusculum adseruatur. Atque idem Gessensis dum non tantùm in fine (prout in suo illo exemplari Thomas à Kempis obiter notabat) verùm etiam & in vniuscuiusque libelli tam inscriptione quàm subscriptione nomen suum apponit, eosdem

eoſdem libellos à ſe compoſitos atteſtari voluiſſe quis non videt? Sic enim ibi: *Incipiunt capitula libri primi, Abbatis Ioannis Geſen. Incipit Tabula libri ſecundi, Abbatis Ioannis Geſen. Incipit Tabula tertij libri, Abbatis Ioannis Geſen. Incipiunt Capitula quarti libri, Abbatis Ioannis Geſſen. Explicit liber quartus & vltimus Abbatis Ioannis Gerſen, de Sacramento Altaris.*

ROS-VVEYDVS. Ergóne rurſus ad auguria me vocas, Caietane? Vnde, quæſo, tibi conſtat, quod tam aſſeueranter dicis, libellum hũc, qui in Aronenſi Domo noſtrâ exſtat, *Ioannis Geſſen Abbatis manu exaratum, vel eo dictante ab alio conſcriptum*? quem teſtem, quas tabulas producis? Nullas profectò, præter eas ipſas, quæ certiſſimò euincunt contrariũ. Cui enim iudicioſo perſuadebis, auctorem ipſum nomen ſuum ignoraſſe, vt nunc *Geſen*, nunc *Geſſen*, nunc *Gerſen* ſcripſerit, aut dictauerit?

Quòd ſi mihi quoque augurari licet, dixerim librum eum deſcriptum ex libro, qui Ioannis Gerſon nomen pręferebat, ſiue impreſſus ille ſiue manuſcriptus fuerit. Nunc quàm facile fuit ſcriptori Aronenſis codicis ſcri-

bere *Gerſen* pro *Gerſon:* cùm ipſe in eodem libro ſatis ſuam inconſtantiam & incuriam prodat, dum eumdem auctorem nunc *Geſen*, nunc *Geſſen*, nunc *Gerſen* inſcribat? Vnde quoque conſequitur, nullum vmquam Ioannem à Geſſen libelli huius auctorem in Italiâ exſtitiſſe, niſi fortè exſcriptor aliquis vel herus libri eo nomine appellatus fuerit, qui nomen ſuum ita præſcripſerit.

Quòd ſi quiſpiam prætereà roget, ſi Gerſon in Gerſen ſeu Geſſen mutatus eſt, vnde Gerſoni nomen *Abbatis* adhæſerit; in re incertâ nonniſi coniecturis vti licet. Quidni fieri potuit, vt Scriptor ille in aliis incorrectus, ex propriâ opinione addiderit nomen *Abbatis*; quòd videlicet aliquoties eũ in his libris legeret monachorum meminiſſe, & iis velut præcepta præſcribere. quod mirũ videri non debet, cùm Caietanus pag. 48. & 49. in eam opinionem iis ex locis ſe ipſe induerit, vt non ſolùm monachum, ſed & monachorum Præſulem ſeu Abbatem fuiſſe, apertiſſimè inde colligi velit.

Quòd ſi ea coniectura minùs placet,

cet, vide an altera hæc magis ſatisfaciat. Eius tituli occaſio fortè in quorumdam animis oboriri potuit, quòd Ioannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis fratrem habuerit eiuſdem nominis, qui Prior fuit Cæleſtinorum Lugduni; quod video Poſſeuino noſtro contigiſſe in Apparatu ſacro, vbi vtrumque confundit: vel certè legerant quidam in eius Operibus, in cauſſis ob quas Cancellariam dimittat, quòd Prælaturâ aliquâ præditus fuerit. Ibi enim ille ita de ſe: *Conſideretur, quòd perfectus eſſe Brugis poteſt ſolo etiam vitæ exemplo, ſi verba deeſſent: vbi tamen proficere beneficium notabile perſtringit Prælatura tam ſolemnis.* Non fuit tamen Prælatura illa Abbatia aliqua, ſed potiùs Decanatus Canonicorum. Ita enim ibidem ait: *Cogor prouidendo Decanatum tenere, vbi proficere verbis & exemplis ſum adſtrictus.*

Sed pergit Caietanus auctorem ſuum Geſſen inquirere.

CAIETANVS. Quod inſuper ad familiæ nomen, Geſſen, attinet, nihil certi affirmare poſſum. Hoc tamen veriſſimum eſt, familiam de Geſſen vel Pag. 20.

 de

de Gessate, Mediolani inter nobiles quasque numeratam fuisse: vt etiam antiquissima ciuitatis eius monumenta demonstrant, ac rerum Mediolanensium Scriptores testantur. Mediolani quoq; nostrum S. Petri monasterium, ac prope illud viæ siue domus, ab eadem familiâ denominantur de Gesse, aut de Gessate, vulgò Gessa. Sed & non longè ab eâ ipsâ ciuitate exstat præterea oppidum Gessatum.

ROS-WEYDVS. Vbi monumenta familiæ de Gessen vel de Gessate produxeris, credam talem aliquam esse; virum tamen aliquem ex eâ familiâ huius libelli auctorem esse non credam. Aliud loquuntur certissimæ tabulæ Belgicæ non vnæ, testantur viri graues & Thomæ coæui. Equidem inconstãtia tua dum nunc *de Gessen*, nunc *de Gesse*, nunc *de Gessate*, nunc in *Gessâ* citas, dubium me reddit de certâ auctoris familiâ. Vereor ne nomina ad arbitrium sint detorta. Certè vir grauis Mediolani habitans hæc monet: *Mediolani nulla est familia de Gessen, aut Gersen, quod sciam, neque Genuæ. Est Mediolani tantùm monasterium Ordinis S. Benedicti,*

nedicti, quod dicitur S. Petri in Gessato; in quo verbo fortaßis D. Constantinus exultat. sed ego existimo esse cognomen loci, quemadmodum Thomæ à Kempis. Ita ille. Quidquid sit, siue Mediolani siue Genuæ talis aliqua familia sit, nihil ad caussam facit. Proferendus aliquis ex illâ familiâ qui Abbas fuerit. nec hoc satis: restabit enim probare eum auctorem libri de Imitatione Christi fuisse.

CAP. VI.

Libri de Imitatione Christi, Thomæ à Kempis, Canonico Regulari ex Ordine S. Augustini, vindicandi sunt. cuius sententiæ prima ratio ducitur ab auctoritate Ioannis Busch, qui eidem vicinus eodem tēpore vixit.

ROS-WEYDUS. Cùm anno M. DC. XV. Caietanus Romæ bellum statuisset indicere Thomę à Kempis, scripsit ad me R.P. Iacobus à Quaille pro suppetijs. Hunc ego tunc primipilum primâ in acie posui.

Ioannes Busch (quem manu-scriptum ex S. Martini monasterio Louaniensi habeo) Canonicus Regularis Capi- *Epist. ad P. Quail le, 4. Iunij, 1615*

Capituli Windeſimẽſis, in libro, quem ſcripſit de Viris illuſtribus Ordinis Canonicorum Regularium in Windeſem, diœceſis Traiectenſis, in Præfatione dicit, ſe hoc opus aggredi, *quia omnes penè Patres noſtros in Windeſem, primitiuos magiſtri Gerardi Magni, Dominiq; Florentij Radewini diſcipulos vidi & agnoui, à quibus ad iſtum Ordinem à primæuo ſum ſuſceptus.* Dicit prætereà ſe ſcripturum, *quæ oculatâ fide coràm poſitus vidi, audiui, inſpiratus ſum.* In capite verò XXI. vbi agit de morte Ioannis de Heuſden Prioris Windeſem, qui obiit anno M. CCCC. XXIIII. ait: *Contigit ante paucos dies ſui obitus, vt duo fratres notabiles de Monte ſanctæ Agnetis, prope Swollis, Ordinis noſtri, dictum Priorem noſtrum ſub certis rebus conſulturi, in Windeſem aduenirent. Quorum vnus frater Thomas de Kempis, vir probatæ vitæ, qui plures deuotos libros compoſuit, videlicet, Qui ſequitur me, de Imitatione Chriſti, cum aliis, nocte inſecutâ ſomnium vidit, præſagum futurorum.*

Vin' clarius teſtimonium, quàm ab ipſius Thomæ coæuo? Auctor hic ætatem ſuam, quâ hæc ſcripſit, prodit in Præfatione ante ſequens Opuſculum

de

de Origine monaſterij in Windeſem: *A me autem in Windeſem pro tunc ſimplici fratre, poſt aliquorum monaſteriorum reformationem, & Prælaturarum tranſactionem iſta ſunt inchoata; ſed in Sultenſi Prælaturâ Ordinis noſtri & Capituli noſtri in Saxoniâ, anno Domini* M. CCCC. LXIIII. *vtcumque completa.* Quo tempore Thomas à Kempis adhuc viuebat: quare nihil de eo præter iam ſuprà dicta attingit.

Hæc ego tunc Romam litteris meis perſcripſi; quæ tam ſolida, tam teſtata eſſe exiſtimaui, vt repertum iri neminem crederem, qui tabulis his non ab annis, non à fide laborantibus, fidem abrogaret. Quid tamen ad hæc Caietanus?

CAIETANVS. Numquid forſan & Ioannes iſte Buſch eodem errore, quo & Sommalius, vel ante hunc alij, decipi non potuerit? Nec mirum profectò eſſe debet, ſi Scriptor hic ſparsâ apud ſuos, falsò licet, famâ ſit hallucinatus; quandoquidem & de certis librorum auctoribus non modò vulgares, ſed eruditiſſimos etiam quoſque homines ab antiquiſſimis ad hæc noſtra tēpora, deluſos eſſe cognoſcimus. Pag. 8.

Q 7 Ros-

Ros-weydvs. Scio equidem libros sæpè circumlatos & editos alienis nominibus, quod variâ occasione fieri potuit. Sed cùm Ioannes Busch eodem cum Thomâ tempore, in eodem Ordine, in monasterio vicino, quod nisi vno milliari à Thomę Kempensis monasterio distat, vixerit; quæ hîc vel leuis vmbra famæ falsò sparsæ esse potuit? Vixit Ioannes Busch in monasterio Canonicorũ Regularium in Windesem, prope Swollam, quod fundatum est anno Domini M. CCC. LXXXVII. Thomas à Kempis in monasterio S. Agnetis prope Swollam, quod initium cœpit anno M.CCC.XCVIII. In huius ciuitatis confinio sita erant altrinsecus duo illa monasteria recèns exstructa, cùm Thomas à Kempis & Ioannes Busch ea incolerent, ita sibi vicina, vt vnâ die sæpiùs hinc inde commeare possis. Religiosi sæpè se inuicem inuisebant, libros communicabant; & hîc de famâ falsò sparsâ comminisci audes? Ioannes Busch è primis Capituli Windesimensis scriptoribus, cùm in acta, vitam, scripta suorum Religiosorum inquirit, cùm fundatio-

dationes monaſteriorum, quæ ſub Capitulo Windeſimenſi cenſentur, exequitur; ea ſe ſcribere ait, *quæ oculatâ fide coràm poſitùs vidi, audiui, inſpiratus ſum.* quis hîc de famâ, & quidē falsò ſparſâ, ſuſpicari poteſt? Miror equidem virum qui in ſacra monumenta inquirit, tam leuiter à monumento teſtatiſſimo recedere. Paginâ 13. credi vis auctori Vitę Thomę à Kempis, qui Thomam numquam viderat, ſed tantùm quædam à Confratribus Thomæ ſuperſtitibus acceperat; & auctori Ordiniſque ſui actuario fidem derogas, qui Thomam conſpexit, cum eo verſatus eſt. Quis non hîc iudicium requiret? Quamquam nec auctor Vitæ Thomæ à Kempis à tuis ſtat partibus, vti tibi falsò perſuades, ſed egregiè cum Ioanne Buſch conſpirat. Ille igitur paulò pòſt nobis, vel te iudice, teſtatiſſimum dabit teſtimonium. Pergis porrò Ioannis Buſchij de Thomâ fidem eleuare.

CAIETAN. Buſchij de illo teſtimonium: *Contigit vt duo fratres notabiles de Monte S. Agnetis prope Swollis, Ordinis noſtri, dictum Priorem noſtrum ſub certis rebus conſulturi, in Windeſem aduenirēt: quorum vnus* Pag. 12

frater

frater Thomas de Kempis, vir probata vita, qui plures deuotos libros composuit, videlicet, Qui sequitur me, de Imitatione Christi cum aliis: valdè suspectum redditur Lectoribus: à quopiam enim post Buschium addita ea esse verba, quis non videt? Nam si duo fratres erant notabiles, cur vnus tam affectatis & extra rei propositum effusis verbis exprimitur, alter verò tam ignobili silentio præteritur?

ROS-WEYDVS. Quæ hæc demum argutandi ratio? Quia præuidebas non facilè te persuasurum Lectori, vt Ioanni Buschio, qui cum Thomâ versatus est, fidem abrogaret, & innominato auctori vitæ Thomæ, qui eum numquam viderat, fidē commodaret (quãquam nec ipse Buschio contrarius est, vt pòst videbimus) quid non comminisceris? Vis verba ea, quæ Thomam libri de Imitatione Christi auctorem faciunt, post Buschium addita. quo quæso fundamento? *Nam*, inquis, *si duo fratres erant notabiles, cur vnus tam affectatis & extra rei propositum effusis verbis exprimitur, alter verò tam ignobili silentio præteritur?*

Vtinam, Caietane, hîc in teipsum peni-

penitiùs deſcendiſſes, aduocaſſes iudicium, perpẽſiùs teſtimonium hoc conſideraſſes; non diceres, *vnum tam affectatis & extra rei propoſitum effuſis verbis exprimi*. Nempe non animaduertiſti, Thomam à Kempis hîc teſtem magnæ rei aduocari. Non vides de illo ſolo dici, *quòd nocte inſecutâ ſomnium vidit, præſagum futurorum*? Cui bono, ſocio eius fides præſtrueretur, vel vitæ vel ſcriptorum commendatione, cùm illi nulla viſio contigiſſet, cùm ad nullam conteſtationem aduocaretur? Prudenter igitur Buſchius Thomæ ſocium ſilenter præteriit, vnũ Thomam nominatim honorificeq; expreſſit; cui vni ac ſoli ſomnium futurorum præſagum obtigerat, qui vnus ſoluſque teſtimonium ſanctitati Ioannis Heuſden Prioris Windeſimenſis dixerat ac mortem prædixerat. Quòd ſi viſionem illam, ſi ſomnium, ſi prædictionem videre deſideras, conſule Thomæ Vitam, quam hîc in calce habes; vbi in Notis calamo Ioannis Buſchij rem totam dedi. Vides nunc, Caietane, nec verba illa poſt Buſchium eſſe addita, nec affectatis & extra rei propoſitum effuſis verbis

bis vnum exprimi, & alterum ignobili ſilentio præteriri.

Et verò ne vlla tibi dubitatio inhæreat, quaſi vel margini vel textui ea verba poſtmodum fuerint appoſita vel inſerta, librum Ioannis Buſchij habeo, eâ ipsâ ætate auctoris ſcriptum, in quo nullum marginale, nihil additItium apparet. Et plura ſunt in Belgio talia exemplaria, quæ vbi opus fuerit, teſtimonium dicent.

CAP. VII.

Secunda ratio, quâ libri de Imitatione Chriſti Thomæ à Kempis vindicantur, ducitur à teſtimonio Trithemij.

ROS-WEYDVS. Secundò accedit teſtimonium Trithemij de Scriptoribus Germaniæ; vbi narrat, ſuo tempore dubitatum, an Opuſculum hoc de Imitatione Chriſti eſſet Thomæ à Kempis ſenioris an iunioris. Nam duo in eodem loco, eodem nomine vixerunt. Et ibi ſententiam ſeniorum ſuorum, qui eodem tempore vixerant, refert.

Pag. 9. CAIETANVS. Verùm enim verò &

rò & hoc Trithemij testimonio, quod Ros-weydus tamquam sententiæ suæ fauens proposuit, nos, Ioannis Busch fides, pro Thomâ à Kempis asserta, quantum vacillet, adhuc ostendamus. *Et notandum* (ait Trithemius) *quòd duo feruntur huius fuisse nominis, ambo de Kempis, ambo Regulares in Monte S. Agnetis, ambo ingenio præstantes, & ambo varia cudentes Opuscula: quorum primus temporibus magistri Gerardi Magni ad Religionem conuersus, diuinis reuelationibus dignus habitus, ea, quæ suprà recensuimus, Opuscula scripsisse dicitur. Secundus verò adhuc nostris temporibus penè viguit in humanis, & varia composuit, quæ ad manus nostras non venerunt. Et forsitan primo nonnulla sunt adscripta, quæ secundus fecisse putatur. Libellus autem de Imitatione Christi, primi fertur auctoris, quem ante multos annos seniores nostri suos ferunt legisse seniores: quamuis sciam nonnullos in hac re sentire contrarium.* Hæc Trithemius iam scripserat anno Domini M. CCCC. XCV. quod apertè constat ex ipso eius Opere de Illustribus viris Germanicæ nationis: vt videas hunc illũ eiusdem Thomæ, qui obiit anno M.CCCC.LXXI. etiã coæuum; & Ioanni Busch, qui eo in Ope-

I. Trith. Catal. illustr. Vir. Germaniæ.

Opere Arnoldus de Buſco vocatur, ætate per omnia æqualem exſtitiſſe. Nihilominùs auctor Germanus, & in eiſdem Germaniæ partibus, & per ea ipſa ſcribens tempora, vano aliquorum rumore quaſi conſtrictus, affirmare non dubitauit: *Libellus de Imitatione Christi primi fertur auctoris.* Fertur, inquam, ait Trithemius: nam quòd ab eo hîc obiter dici contigerit, non niſi ex aliorum relatione ſe potiùs referre fatetur. Quod autem certò ſcire idem poterat, indubitanter aperit, dum ait: *Quamuis ſciam nonnullos in hac re ſentire contrarium.* Quòd ſi Thomas à Kempis verus fuiſſet illius libri auctor, minimè quidem tanta ſententiarum diuerſitas, ipſo vix mortuo, ſuperfuiſſet. Et eò maximè, quòd Thomas à Kempis ſenior, licet ætate prior, eodem tamen, quo iunior Thomas, eodem quo Trithemius & Buſchius, ſæculo vixit.

ROS-WEYDVS. Neſcio equidem quam hîc rutubam moueas, Caietane: ita nec Trithemium percipis, vel certè non percipere præ te fers, vt eum in alienum ſenſum detorqueas.

Primò, Dictum illud Trithemij, *Quam-*

Quamuis sciam nonnullos in hac re sentire contrarium, ita interpretaris, quasi vtrique Thomæ, & seniori & iuniori, librum de Imitatione Christi abiudicet, vel certè ab aliis abiudicari sentiat. Nihil tale vel sensit vel cogitauit Trithemius. vbi dissidium narrauit de vtroque Thomâ seniore & iuniore, vtri liber ille adscribendus sit, dicit famâ ferri, senioris esse; *quãuis*, ait, *sciam nonnullos in hac re sentire contrarium*, id est, sciam nõnullos sentire iunioris esse. De iis enim duobus tantùm erat inter contubernales suos disceptatio. Fuit igitur Thomas à Kempis, etiam Trithemio teste, verus eius libri auctor: quamquam in medio relinquat vtrius fuerit, senioris an iunioris. Nullo verò modo dubitasse Trithemium quin alterutrius Thomæ liber ille fuerit, vel inde manifestum euadit, quòd idem in libro Ecclesiasticorum Scriptorum (quem post librum de Scriptoribus Germaniæ scripsit, cùm hunc in illo citet) simpliciter & absolutè Thomæ à Kempis eum librum esse asserat. Cùm verò addis, Trithemium, dum ait, *Quamuis sciam nonnullos in hac re sentire*

tire contrarium : his verbis *indubitanter aperire, quod certò ſcire idem poterat*, vides quàm certum mihi & indubitatum pro Thomâ Kempenſi iuniore teſtimonium à Trithemio præbeas.

Secundò, Mirari ſatis non poſſum, quomodo aſſeras Trithemium Ioanni Buſch *ætate per omnia æqualem extitiſſe*; cùm ipſe Buſch Thomæ à Kempis ætate pænè æqualis fuerit & ſuppar, vt tum ex eius libro de Illuſtribus viris Ordinis ſui colligitur, tum ex Prologo libri de Origine monaſterij in Windeſem; vbi ſcribit, ſe ea vtcumque compleſſe anno M. CCCC. LXIV. cùm ipſe eſſet iam plus quàm ſexagenarius: Thomas verò à Kempis obierit nonagenario maior, anno M. CCCC. LXXI. Trithemius autem natus eſt anno M. CCCC. LXII. Fuerit igitur ipſe tunc tantùm bimulus, cùm anno M. CCCC. LXIV. Buſchius teſtatur ſe ſupra ſexaginta annos vixiſſe. Certum eſt igitur, Trithemium puerum fuiſſe, cùm Buſch iam decrepitâ erat ætate. Imò Trithemius exiſtimauit etiam Thomam iuniorem ante ſua tempora mortuum.

Ideò

Ideò enim dicit : *Secundus verò adhuc noſtris temporibus penè viguit in humanis.*

Tertiò, Errorem errore cumulas. Nam cùm hîc dicas, *quòd Thomas à Kempis ſenior, licet ætate prior, eodem tamen, quo iunior Thomas, eodem quo Trithemius & Buſchius, ſeculo vixit* : quomodo paginâ 47. verba Trithemij, *quem ante multos annos ſeniores noſtri ſuos ferunt legiſſe ſeniores* ; trahis ad tempus *cuius memoria non exſtat* ? Ætate Trithemij certum erat, librum de Imitatione Chriſti Thomæ à Kempis eſſe; ſed tantùm dubium erat, (cùm duos Thomas fuiſſe in eodem monaſterio exiſtimaſſent) vtrius ille liber eſſet. Ita igitur ratiocinatur Trithemius : *Cùm duo Thomæ à Kempis fuiſſe dicantur, & dubium ſit cui hic liber tribuendus ſit, quidam exiſtimant ſenioris Thomæ eſſe.* rationem addit : *Quia cùm ſeniores noſtri, qui meo tempore viuunt, dicant ſeniores ſuos iam ante multos annos eum librum legiſſe, videtur ſequi, eum librum ſenioris Thomæ eſſe, cum iunior Thomas noſtris penè viguerit temporibus* : atque ita ſi ille iunior eius libri auctor eſſet ; non videtur apparere, quo-

quomodo ſeniores (non qui ætate Trithemij viuebant, ſed qui iam ante multos annos vixerant, cùm ſeniores ætate Trithemij viuentes, adhuc iuuenes eſſent) eum librum potuerint legere. His tamen non obſtantibus, ait fuiſſe nonnullos, qui contrarium hac in re ſenſerint, id eſt, Thomæ iuniori librum de Imitatione Chriſti tribuendum cenſuerint. Quorum veriſſima eſt ſententia; modò ſeniorem ſciant non Thomam à Kempis, ſed Ioannem à Kempis fuiſſe vocatum: quam animaduerſionem non grauatè mihi concedes, cùm Trithemius dicat, *quòd duo feruntur huius fuiſſe nominis*. Noſti enim quàm modicæ fidei apud te ſit, *ferri* aliquid, etiam in hoc ipſo Trithemij loco.

Vixêre igitur in Monte S. Agnetis duo Kempenſes germani fratres, quorum maximus natu Ioannes dicebatur, alter Thomas. Ita clarè Ioannes Buſchius refert in libro de Viris illuſtribus Capituli Windeſimenſis.

Ioannes à Kempis in Ordinem ſuſceptus eſt anno M. CCC. LXXXVII. vti ſcribit

ſcribit idem Buſch cap. XIII. de Origine monaſterij in Windeſem, & tertius inter ſex fratres primitiuos profeſſione fuit, vt ibidem dicitur, & capite XXXV. de Viris illuſtr. quo poſteriore loco cùm dicatur obiiſſe, poſtquam XL. annos in ordine compleuerat, ſequitur eum deceſſiſſe circa annum M. CCCC. XXVII. vel M. CCCC. XXVIII. Variis locis Priorem egit, etiã in Monte S. Agnetis, vbi Thomas à Kempis eius frater ei conuixit. Nihil inuenio eum ſcripſiſſe ſeu compoſuiſſe, ſed tantùm Excerptum aliquod ex S. Bernardo confeciſſe, & varia exſcripſiſſe, illuminaſſe, & emendaſſe volumina.

Thomas verò à Kempis, eius frater, addixit ſe Ordini anno M. CCCC. & obiit anno M. CCCC. LXXI. poſtquam LXX. annos in Ordine vixiſſet, vti refert innominatus auctor Vitę Thomę à Kempis, tantopere Caietano laudatus.

Ex his iam clarum euadit, quomodo ſeniores tempore Trithemij anno M. CCCC. XCV. dicere potuerint, ſeniores ſuos iam ante multos annos librũ de Imitatione Chriſti legiſſe. Certum eſt enim ex Thomæ autographo, vbi

annorum notam appoſuit, librum eum ſcriptum anno M.CCCC.XLI. Scripſit tunc quidem hoc exemplar, ſed fortè annis aliquot antè compoſuerat, & aliud exemplar ſcripſerat. Nónne multi anni ſunt LIIII. qui inter annum M.CCCC.XLI. & M.CCCC.XCV. intercedunt? Hactenus de Trithemij, in cauſsâ Thomæ Kempenſis meæque opinionis, teſtimonio.

CAP. VIII.

Tertia ratio, quâ libri de Imitatione Chriſti Thomæ à Kempis vindicantur, ducitur à phraſi Flandricâ.

ROS-WEYDVS. Scripſeram ego in epiſtolâ meâ priuatâ pro tertiâ ratione: Phraſis Teutonica ſeu Flandrica Flandrum auctorem loquitur. Contra quam ſic replicat Caietanus.

Pag.18. CAIETANVS. Quid ſi demonſtraremus id à Roſ-weydo gratis excogitatum, & quòd potiùs phraſis Italica Italum auctorem loquatur?

ROS-WEYDVS. De Italicâ phraſi viſuri ſumus cap.XIV. Nunc agamus de

de eo quod præ manibus eſt. Ne gratis quidquam à me excogitatum ſuſpicetur Caietanus, ecce manipulos aliquot Teutonicæ ſeu Flandricæ phraſis; quos in epiſtolâ meâ prætermiſeram, quòd ad Flandrum eam ſcriberem, qui vnà mecum linguam eam callebat, qui ſimiles quoque ipſe animaduerterat. Nec nouiter hæc ratio à me excogitata eſt, cùm eius iam olim meminerit editio Pariſienſis anno M.D.XXI. apud Iodocum Badium Aſcenſium in 8. in tomulo tertio Enchiridij piarum mẽtium; vbi dicitur, quòd libri hi perperàm M. Ioanni Gerſoni adſcribi ſolent: ſtylus enim totus Teutonicam redolet phraſim. Nec tamen hactenus quiſpiam fuit, qui id gratis excogitatum ſcripſerit. Satisfaciamus igitur Caietano, & Teutoniſmos in medium producamus.

Libro primo cap. 1. §. 3. *Si ſcires totam Bibliam exteriùs*, **Al coſt ghy den gheheelen Bybel van buyten.** Quis memoriâ aliquid tenere, dixit *exteriùs ſcire*? Hæc phraſis ſolis Flandris vulgò vſitata eſt. Eam quoque (quod epimetri loco addo) vſurpat Florentius Thomę

nostri moderator in epistolâ ad Henricum Balueren, qui fuit vestiarius in Windesem, vti refert Ioannes Busch Thomæ quoque vicinus collega, in libro de Viris illustr. Capituli Windesimensis, cap. XXXIX. *Consulo tibi, quòd habeas circa te Speculum monachorum, aut Speculum Bernardi, secundùm quod omnes actus tuos potes ordinare: quod etiam ita discas exteriùs, vt in omnibus operibus tuis occurrat tibi, quomodo te debeas habere.* Item: *Et hoc erit tibi leue, quando promptâ consuetudine libellum scis exteriùs.* Quæ phrasis Aronensis codicis scriptori, Italo cælo, ita insolens visa fuit, vt *exteriùs* primo capite de Imitatione Christi omiserit, non capiens quid auctor Teuto eâ sibi vellet. Eam tamen vocem & duo MSS. autographa & editiones omnes exhibent, vnâ exceptâ, quæ *exteriùs* in *memoriter* mutauit, sensum videlicet Latiniùs ad omnium captum exprimens.

Cap. LV. §. 2. *Magna sapientia est, non esse præcipitem in agendis, nec pertinaciter in propriis stare sensibus.* Merus Flandrismus, *in propriis stare sensibus*, **op syn eyghen sinnen staen.**

Cap.

Cap.VI.§.1.*Leuiter etiam indignatur, si quis ei resistit.* Hîc *leuiter indignari*, est **lichtelijck gram worden**, id est, facilè indignari, non autem parum vel venialiter: quæ locutio auctori nostro valdè frequentatur. sic cap. XI. §. 5. *facere cum leuitate*, id est, facilitate, capite XIV.§.1.*leuiter peccare*. cap.XIX.§.3. *leuiter deficere*, c.XXI.§.6.*leuiter conqueri*. Lib.II.cap.II.§.2.*leuiter satisfacere*. Libro III.cap.XXX.§.3.*leuiter trahi.*

Libro secundo cap.IX.§.3.*quando homo stat super seipsum.* purus putus Teutonismus, *stare super seipsum*, **op sijn seluen staen.** Sic dixit lib.1.c.VII.§.1.*Ne stes super teipsum.*

Cap.IX.§.3. *facilè labitur ad consolationes humanas.* Item: *Non cadit super consolationes.* Non facilè obuium in aliâ linguâ quàm Flandricâ, *labi & cadere super consolationes*, **vallen op troost**, id est, confugere ad consolationes.

Libro tertio cap.XLIV.§.1.*Si benè steteris cum Deo, faciliùs te victum portabis.* Vsitatissimum Flandris, *benè stare cum aliquo*, **met yemandt wel staen**, id est, amicum alicui esse.

Cap.XLVI.§.1.*Quare tam parua tibi ad*

cor transeunt? Nihil frequentius Belgis, *Hoc transit mihi ad cor*, **dat gaet my ter herten**. Sic etiam loquitur cap. XLVII. §. 4. *O si tibi hæc saperent, & profundè ad cor transirent.*

Lib. IV. cap. I. §. I. *Ad capienda tanta mysteria me reuerberat propria conscientia.* Quod Flandris est, **dit verslaet my**, verbo vertit, *hoc me reuerberat*, id est, percellit. Sic lib. III. cap. XX. §. 2. *Hoc est quod me sæpè reuerberat.*

Cap. X. §. 3. *Propter aliquam paruam turbationem vel grauitatem, sacram non dimittas Communionem.* Verbotenus **swarigheyt**, *grauitas*, pro tribulatione. quod sæpiùs tum in his libris, tum in aliis eius Opusculis occurrit. Sic dixit li. I. cap. XII. §. I. *habere grauitates.* cap. XIII. §. 8. *grauitatẽ non sentire.* Lib. II. cap. XII. §. 14. *perferre magnas grauitates.* Lib. III. cap. VII. §. 3. *tempus grauitatis.* cap. XXV. §. 2. *sentire grauitatem.* cap. XXX. §. 3. *inhærere grauitati.* Ibidem §. 5. *admittere grauitatẽ.* cap. XXXV. §. 3. *habere grauitates.*

Possem compluria eius generis producere, quæ solis Teutonibus in quotidiano vsu sunt. Sed hæc iudicioso Lectori suffecerint. Illud certò mihi affir-

affirmare posse videor, nullâ omnino linguâ omnes suprà dictos idiotismos & loquendi formulas reperiri; vel ab auctoribus Latinis, præterquam apud Flandros, vsitatos esse. Atque ita Caietano satisfactum spero, me non gratis rationem tertiam de phrasi Flandricâ, pro libris de Imitatione Christi Thomæ à Kempis asserendis, excogitasse.

CAP. IX.

Quarta ratio, quâ libri de Imitatione Christi Thomæ à Kempis vindicantur, ducitur ab auctoritate Manuscriptorum.

ROS-WEYDVS. Scripseram in priuatâ meâ epistolâ & hoc argumentum, quo Thomę Kempensi Opusculum hoc asscribebam: Omitto alia argumenta, vt quod Opusculum hoc semper in manuscriptis (quæ aliquot vidi) inueniatur inter alia Thomæ Opuscula, de quibus non dubitatur, insertum: quibus Caietanus hanc glossam appinxit.

CAIETANVS. Id si verum esset, vt hîc tantopere asseueratur (quod nisi Pag. 10.

de codice recentiſſimè ſcripto non crediderim) quam ob rem idem Opuſculum, quod ſuam ob excellentiam aliis Thomæ ipſius Opuſculis abſque dubio præferri debuerat, ſicut ſemper, (vt vnus Roſ-weydus ait) in manuſcriptis, ita & in excuſis aliquãdo ſaltẽ inſertum non inuenitur? Vnde quiſquis ille fuerit, qui omnium primus Antuerpiæ ſalutis anno M.D.LXXIV. & Henricus Sommalius, qui in eadem ciuitate anno M.DC. inter Kempenſis Opuſcula illud de Imitatione Chriſti inſerere auſi fuêre, non immeritò culpandi forent, niſi communis error iis aliquam præberet excuſationem.

ROS-WEYDVS. Multa hîc ſanè, Caietane, congeris, & à fide hiſtoriæ & candore aliena. Nullus hîc *communis error*, nulla Typographi Antuerpienſis vel Sommalij noſtri *culpa*, nihil Roſweydus *vnus* aſſeuerauit, quod non prolatis teſtatiſſimæ fidei tabulis probetur. Age, videamus ſingula.

Communem errorem non eſſe, iam tot teſtibus probauimus. Sed nec vllam *culpam* Typographi Antuerpienſis, & Som-

Sommalij nostri hîc intercedere, etiam communi errore quem tibi fingis secluso, vel inde manifestum euadit, quòd pænè integro antè sæculo liber ille de Imitatione Christi reliquis Thomæ Operibus fuerit insertus & adiunctus. Nam editio Norimbergensis anni M.CCCC.XCIV. reliquis Thomę Operibus eum præfigit. Quem deinde imitati sunt reliqui Typographi, qui Thomæ Kempensis Opera integrè expressêre. Ita Iodocus Badius Ascensius Parisiis anno M. D. XX. in folio; Ioannes Roginius Parisiis anno M. D. XLVIII. in folio. Vt omittam alias editiones non paucas, quæ etiam separatim libellos hos Thomæ nomine ante annũ M. D. LXXIV. impressêre. Immò etiam editio Veneta anni M. D. XXXV. apud Stephanũ Sabiensem, libros de Imitatione Christi nonnullis Thomæ Kempensis Opusculis interserit, quę anno vno editionẽ Venetam, cui tantopere fidis, ex officinâ D. Bernardini, vbi libri illi temerè omittuntur, præuertit. Vide nunc quàm improuidè, quàm nullâ fide historicâ audaciam Typographo Antuerpiensi

 (erat

(erat is Philippus Nutius) affingas; quasi ille primus anno M. D. LXXIV. librum de Imitatione Christi, reliquis Thomæ Operibus inseruerit, cùm tot duces annis tam variis habuerit.

Nec *vnus* Ros-weydus tantùm asseruit, librum de Imitatione Christi in manuscriptis, semper aliis Operibus adiungi. Vidit hoc ipse P. Sommalius, qui ante me recensuit: videt Belgium, in quo non vnus manuscriptus huius auctoris liber reperitur.

Non est quoque, vt codices, quos citaui, recentissimos suspiceris. Illi ipsi quos adduxi, ętate Thomę scripti sunt, ipsius auctoris manu, quorum vnus quoque certum annum exhibet, videlicet M. CD. XLI. Illéne recentissimus codex huius auctoris censendus est? Auctor ipse in fine miniatâ litterâ testatur: *Finitus & completus anno Domini* M. CCCC. XLI. *per manus Fratris Thomæ Kempis in Monte S. Agnetis prope Swollis.* Initio autem Opusculorum (nam varia sunt coniuncta) habetur: *Liber monasterij Canonicorum Regularium in Monte S. Agnetis virginis ac martyris prope Swollis.* Vbi Ioannes Bellerus typographus Ant-

Antuerpiensis ita subscripserat: *quem F. Ioannes Latomus professus Ord. Regularium in Throno B. Mariæ prope Herentals, eiusdem Ordinis Generalis Minister, factâ visitatione monasterij B. Agnetis prope Swollam, eiusdem monasterij ruinis ereptum, ne penitus interiret, Antuerpiam allatum Ioanni Bellero amico veteri & fideli DD. anno Salutis* M.D.LXXVII. *Porrò Ioannes Bellerus PP. Societatis* IESV *in gratiam suorum filiorum, quos eadem Societas religiosos fouet, lubens donauit Kalendis Iunij*, M.D. XC. Cùm autem Bellerus ex autographo de Imitatione Christi petiisset sibi exscribi apographum, præstari hoc curauit R.P. Duras, hoc adiungens testimonium: *Ego Georgius Duras, Rector Collegij Societatis* IESV *Antuerpiæ, fateor hoc exemplum ex ipso autographo auctoris, quod à D. Ioanne Bellero dono accepi, esse desumptum; ac deinde factâ relectione, per omnia emendatum cum autographo conuenire.* Ecce grauissimorum virorum testimonia pro manuscripto Antuerpiensi Societatis nostræ. Nec codex Louaniensis S. Martini antiquitate cedit, qui eiusdem auctoris manu scriptus est; quod & idem character, eædem abbreuia-

tiones, & idem per omnia contextus manifeſtiſſimè probant. Ne mirere igitur, Caietane, me id tam aſſeueranter affirmaſſe, cùm tam ſolidum affirmationis meæ fundum haberem: nec eſt quòd ampliùs codicem recentiſſimè ſcriptum ſuſpiceris.

Quòd autem Thomas ipſe in fine Opuſculorum ſuorum ponit, *finitus & completus per manus fratris*, &c. ſcio non inde ſequi, quòd ea compoſuerit (nam potuiſſet tantùm ſcripſiſſe:) ſed cùm conſtet, reliqua Opuſcula, quibus libri de Imitatione Chriſti adiunguntur, à Thomâ ipſo ſine vllo dubio compoſita, cur de ſolis libris de Imitatione Chriſti dubitabimus? maximè cùm nullis Opuſculis ſuis auctor ipſe nomen ſuum ex humilitate præfixerit, vti ſuprà cap. IV. oſtendimus. Quin & venerandus ſenex Societatis noſtræ P. Ioannes Haſius ad me ſcribit, paſſim codices manuſcriptos librorū de Imitatione Chriſti, præſertim in Regularium Canonicorum monaſteriis reperiri, etiam ipſius Thomæ à Kempis ætate exaratos, qui nomen eius tamquam auctoris præferant: *Cuiuſmodi*,

di,

di, inquit, *ante aliquot annos repperi Confluentiæ in Collegio nostro, cui obuenerant plerique codices è desolato Regularium monasterio.* Ne igitur nunc dubita de veritate & antiquitate manuscriptorum quæ citaui, cùm tam grauia accedant testimonia.

CAP. X.

Quinta ratio, quâ libri de Imitatione Christi Thomæ à Kempis vindicantur, ducitur ab auctore Vitæ eius.

ROS-WEYDVS. Quæso, Lector, attentiùs hanc rationem perpende: aduerte telum non ex meâ sed ex Constantini pharetrâ depromptum. Videbis eum propriis concidere vulneribus. Prouocat me ad auctorem Vitæ Thomæ à Kempis, quem maximi facit, vt verè debuit. Considera, quæso, quo eum telo armet, quo amento telum instruat; visurus deinde quem feriat.

CAIETANVS. Inter Opuscula Thomæ Vita exstat litteris consignata. Sed & qui eadem Opuscula primùm *Pag. 11.*

in Germaniâ recensuit, licet Religionis caussâ nomen suum reticendum putauerit, attamen spectata ipsius fides in iis se ipsam commendat; ait enim: *Thomas de Kempis, cognomen habens Malleus, natus fuit de ciuitate cui nomen Kempis, diœcesis Coloniensis, qui studuit Dauentriæ in domo Fratrum, scilicet Clericorum; qui ingeniosus & docilis fuit, & tractabilis, & ideò multùm fuit amabilis Domino Florentio & eius Fratribus.* Et paulò pòst: *Intrauit Ordinem Canonicorum Regularium, qui tunc temporis breui fuerat reformatus, in domum scilicet in Monte S. Agnetis prope Svvollis, anno Domini scilicet* M.CD. *& fuit inuestitus ibidem anno Domini* M.CD.VI. *& sic fuit per sex annos probatus, antequam inuestitus. quia tunc temporis fuit consuetudinis, quòd sic probabantur priùs, antequam inuestiebantur, tamquam aurum in fornace.* Subdit etiam: *Anno Domini* M. CD. LXXI. *obiit iste deuotus Pater Thomas de Kempis: & sic seruierat Domino in Ordine Canonicorum Regularium septuaginta annis, in magnâ austeritate vitæ & feruore spiritus.* Sed quantâ fide hæc de Thomâ scripta sint, audias: *Adhuc multa alia de eius vitâ & conuersatione audiui à Fratribus illius Conuentus,*

tus, qui adhuc viuunt. Ex quibus studiosè adeò descriptis, quilibet potest perpendere, maiori fuisse vsum diligentiâ antiquum hūc auctorem, quàm Ioannem Busch in illustrando Thomâ.

Ros-weydvs. Valdè mihi auctoris huius fides, valdè studium, valdè diligentia placet. Sed vide ne hostē tuum laudaueris & armaueris. Quid igitur auctor ille Thomę synchronos de Thomâ, deque eius scriptis? *Iste bonus Pater solitus erat dicere quando fuit cum conuentu spatiando, vel cum aliis, quando sensit inspirationem diuinam, quando sponsus eius, scilicet Iesus Christus voluit cum sponsâ loqui, tunc humiliter petiit licentiam dicendo: Dilecti fratres, oportet me ire, vnus me exspectat in cellâ. Et fratres piè annuentes petitioni eius, multùm ædificati fuerunt. Et sic impletum fuit in eo illud:* Ducam eum in solitudinem, & ibi loquar cum eo. *Et ipse Thomas ad Dominum illud:* Loquere Domine, quia audit seruus tuus. *Quid tunc loquebatur Domino, & quid loquebantur ad inuicem, habemus in Tractatu eius* de Internâ Christi locutione ad animam fidelem: *qui Tractatus habet hoc idem pro themate, in secundo capitulo:* Loquere Domine, quia audit seruus

Osee 2. 1. Reg. 3 1. Reg. 3

ſeruus tuus. *quod Samuel propheta etiam dixerat ad Dominum, quando Dominus eum vocauerat.* Fidem tuam conteſtor, Caietane, quid de hoc auctoris teſtimonio cenſes? Non aduertis hîc tertium de Imitatione librum Thomæ à Kempis ab auctore Vitæ eius tribui? Quis enim ille Tractatus *de Internâ Chriſti locutione ad animam fidelem*, quàm liber tertius de Imitatione Chriſti? in quo hoc lemma primi capitis eſt; ſicut thema ſecundi capitis, *Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus.* Ergo & auctor ille & Buſchius egregiè in fide ſententiaq́; conſpirant. Non mihi nunc, ſed tibiipſi crede, qui tam lautum auctori Vitæ Thomæ dediſti teſtimonium, cuius fidem ita dilaudas, diligentiamq́ue deprædicas. Non licuerat mihi antè in hoc armamentarium introire, cùm editio mihi deeſſet, in quâ Vita illa continetur. Tuo indicio inueni, intraui, & hoc ſpiculum deprompſi. Sit ſanè indicinæ tuæ præmium.

CAP. XI.

Primum Caietani argumentum, libros de Imitatione Christi Thomæ à Kempis non esse, ob styli diuersitatem à reliquis eius Operibus.

CAIETANVS. Tametsi non ignorem eos etiam scriptores, qui Latini sermonis elegantiam neglexerunt, diuersitate styli, & variâ scribendi ratione inter se facilè discerni posse; ego tamen hac in re operæ pretium nō arbitror diutiùs immorari. Quantum enim Thomas à Kempis & Ioannes Gessen orationis phrase, ac toto scribendi genere inter se distent, non est meum in præsentiâ definire; sed eruditis viris litem hanc sine magno labore diiudicandam relinquo. *Pag. 18*

ROS-VVEYDVS. Túne hîc styli diuersitatem subodoraris? Non rosa rosam magis redolet, quàm liber de Imitatione Christi similis est reliquis Thomæ à Kempis scriptionibus. Sed quia in hac re ipse iudicium declinas, & nos ad emunctiores eruditorum viro-

virorum nares remittis, non abibo hîc à tuis ipsius scriptis. Vide quid paginâ 17. ex Cardinale Bellarmino lib. De scriptoribus Ecclesiasticis in Ioanne Gersone cites: *Hinc apparet, quia non inueniebatur hoc Opus inter Opera Ioannis Gersonis Cancellarij Parisiensis, tributum fuisse Thomæ à Kempis, ob similitudinem aliquam styli.* quid etiam pag. 16. ex Bernardino Rossignolo apud Posseuinum in Apparatu sacro: *Libellus de Contemptu mundi & Christi Imitatione ab aliis propter styli ac phraseos formulas tribuitur Thomæ à Kempis.* Et verò qui aliquot Opuscula inter se comparare voluerit, nullo ille negotio paritatem styli deprehendet.

Non ignoro equidem libellũ hunc præ alijs auctoris libris nectare fluere; sed non tam ex stylo id, quàm ex materiâ exundat. Quis nescit vnum eiusdem auctoris Opus frequentiùs & delectabiliùs altero legi? Vel de suarum Confessionum libris idipsum testatur Augustinus, libro de Bono perseuerantiæ, cap. xx. *Quod meorum Opusculorum frequentiùs & delectabiliùs innotescere potuit, quàm libri Confessionum mearum?*

Scripsit

Scripsit eos auctor vnius humilitatis studio, vti testatur Possidius Episcopus Calamensis in eius Vitâ, vbi in Prologo ait, eum libros Confessionum ideò scripsisse, *ne de se quisquã hominum supra quàm se esse nouerat, aut de se auditum fuisset, crederet vel putaret.* Quod ipsum Augustinus ipse quoque prodit, mittens libros Cõfessionum suarũ Dario Comiti, qui eos petierat: *Sume* (inquit epistolâ CCLXIV.) *libros quos desiderasti Confessionum mearum: ibi me inspice, ne me laudes vltra quàm sum: ibi non alijs de me crede, sed mihi: ibi me attende, & vide quid fuerim in meipso per meipsum: & si quid in me tibi placuerit, lauda ibi mecum, quem laudari volui de me.* Placuit ea Augustini humilitas posteris, placuit singularis auctoris in eo Opusculo spiritus, ideoque frequentiùs & delectabiliùs legitur. Non mirum idem Thomæ nostro contigisse, vt vnus eius libellus præ alijs placeat, gestetur sinu, legatur frequentiùs, delectabiliùs relegatur; non ob styli diuersitatem, quam nullus doctior & cordatior hîc deprehendit; sed ob materiam valdè variam & omni statui aptam, & singularem in

eo

co relucentem ſpiritum. Vt iure optimo de his libellis dici poſſit, quod olim de ſancti Auguſtini Opuſculis Seuerus aſſeruit (epiſtolâ XXXVII. apud Auguſtinum) *Fauos eſſe nectaris plenos, delicias animæ; ex quibus ea quidquid in ſe minus inuenit, aut imbecillum ſentit, reſarciat atque ſuffulciat*. Tales libros hoſce B. P. N. IGNATIVS (vti ſuprà in Elogijs dedi) in ſe expertus eſt.

CAP. XII.

Secundum Caietani argumentum, libros de Imitatione Chriſti Thomæ à Kempis non eſſe, quòd à D. Bonauenturâ citentur, qui CC. *annis Thomam à Kempis præceſſit.*

ROS-WEYDVS. Hîc verò totius controuerſiæ cardo vertitur. Si enim D. Bonauentura, tantò Thomâ Kempenſi anterior, vt duobus eum ſæculis anteuerterit, librorũ de Imitatione Chriſti meminit, & ex iis integrum caput citat, quis tam effrons futurus, qui hîc obluctari audeat?

Equidem pridem audieram, in Hiſpaniâ

ſpaniâ rumorem circumferri, Thomam Kempenſem auctorem non eſſe horum librorum; ſed præter rumorem nulla præterea ratio ad aures meas peruenerat. Cùm ecce Româ litteras accipio à R. P. Iacobo van Quaille Belgâ, Thomæ à Kempis amantiſſimo, quæ nuntiabant Romam ex Hiſpaniâ appuliſſe virum reuerendum & grauem, qui hanc rumoris Hiſpanici rationem adferebat, quòd apud Bonauenturam (qui antiquior eſt Thomâ Kempēſi) Tomo VII. Operum, Opuſculorũ parte IV. Collatione VII. inter octo quas habuit Toloſæ, habeatur ad verbum bona pars capitis vltimi ex libro primo de Imitatione Chriſti, cum his verbis in fine illius Collationis: *& cetera, vt patet in deuoto libello de Imitatione Domini noſtri* IESV *Chriſti*. Vnde colligi videtur, libellum controuerſum tunc temporis exſtitiſſe; vel certè ſimilem cum iiſdem verbis. Quod argumentum primùm publicè proditum inuenio à Don Pedro Manrique Licentiato, (vel quiſquis eo nomine latet) in libro Hiſpanico quem inſcripſit: *Apa-*
reios

rejos para administrar el Sacramento de la Penitentia : quem Mediolani, in ipso Ducis palatio, Marcus Tullius Malatesta impressit, anno CIↃ. IↃC. IV.

Arrisit hoc argumentum Romæ viris aliquot grauissimis : & verò tale videbatur, vt nihil ambigendum iam esset, quin Thomas à Kempis hactenus malæ fidei possessor fuerit, & de possessione suâ sit deturbandus. Ego primâ fronte perstrictus hærere cœpi, & iam pænè de vadimonio relinquendo cogitare. Placuit tamen antè Bonauenturæ Collationes illas excutere, mantellum detegere, frontem inspicere. Cùm ecce impostorem deprehendo alienis ornatum plumis, & ætatem non suam mentientibus. In hunc igitur modum tunc Romam perscripsi:

Argumentum, quod asserit, à Bonauenturâ in Collationibus Tolosæ habitis citari libellum de Imitatione Christi, non videtur mihi habere difficultatem. Nam in Collationibus illis citatur Vbertinus, quem constat diu post S. Bonauenturam vixisse: vel certè si non diu post S. Bonauenturam

ram vixit, non eſt vero ſimile D. Bonauenturam eum citaſſe vel coæuum, vel ſe recentiorem. S. Bonauentura obiit anno M. CC. LXXIII. vel M. CC. LXXIV. Vbertinus ſuum librum abſoluit anno M. CCC. V. vt patet ex primo eius Prologo. Hæc ego tunc ſcribebam, innuens Collationes illas Bonauenturæ non eſſe, quòd Vbertinus, qui in iis citatur, poſt Bonauenturam vixiſſet. Quid ad hæc Caietanus?

CAIETANVS. Nos, poſtquam aliqua ex rerum Franciſcanarum ſcriptoribus præmiſerimus, contrarium dicere non difficile ſperamus. Pag. 23. & 24.

In primis itaque animaduertendum eſt, quòd anno Chriſti M. CC. XLIII. F. Haymo Generali Ordinis Minorum Miniſtro, S. Bonauentura eius Religionis habitum induit: anno autem M. CC. XLVIII. electus eſt Generalis Miniſter F. Ioannes à Parmâ, qui rexit annos octo, & F. Vbertinum à Caſali ad Ordinem recepit. Hoc ipſum præter huius Religionis hiſtoricos, idem Vbertinus de ſe ita teſtatur: *Romana ſanctuaria viſitans, & ad*

ange-

Vbertin. in Prolog. 1. Arbor. Vit. Crucifix.

angelum faciei IESV *verè sanctissimum Ioannem de Parmâ ad rupem deueniens, lætus, & ab ipso confortatus, absolutus & instructus, in die indulgentiæ secundæ diei Augusti, intraui ecclesiam B. Mariæ de Portiunculâ de Assysio, & iuxta eam pernoctaui: in quâ gloriosa Virgo Maria, quæ primò Christi personam in Bethlehem pepererat, in Francisco & Clarâ, & eorum Ordinibus, peperit eius vitam. Vbi tantam immutationem accepi, & nomen vitæ, spiritũ Christi, & sanctæ Regulæ intellectum, quòd tunc frustrà credidi me vnquam communibus relaxationibus inquinari. Sic de nouo genitum alumnis fidelibus spiritu* IESV *tradidit nutriendum.*

Animaduertendum prætereà, quòd Vbertinus huiusmodi de vitâ Christi exercitationes ab ipso suo in Religionem ingressu, quoquo modo in libros redigens, sibi conscripserat. Vnde

Vbertin. vbi suprà.

ait: *Hic est speciosæ myrrhæ fasciculus, qui à primæuo Nouitiatus mei inter vbera mea se collocare studuit.* & non longè pòst: *Sicq́ mihi indigno tam fortiter se immisit, quòd à Nouitiatus principio in totum cor meum occupare vellet in actibus vitæ suæ; quam & mihi distinxit septenario, iuxta numerum dierum septimanæ. Vt sic cùm in orbem*

bem transissent dies totius vitæ IESV, *& reuerendissimæ Matris suæ, in corde meo volueretur decursus.* In hisce autem Christi IESV vitæ studiis (vt opportunè etiam animaduertit Marcus Vlyssiponensis) postquam quatuordecim annorũ spatio Vbertinus se exercuisset, religiosorum virorum hortatu res illas sacras, quas non adeò effusè primùm tractauerat, pergrandi mox volumine apud Aluerniæ montem, licet neque tunc ab extremâ manu, conclusit. Marci, inquam, Vlyssiponensis ex eodem Vbertini in Opus suum Prologo, verbis in Latinum translatis, attestatio hæc est: *Diuinæ gratiæ lumine optimè informatus, post annos quatuordecim, in quibus huiusmodi sanctis exercitiis delectatus est, piorum hominum consilio, de Christi vitâ, eiusq; sectatorum, librum composuit.* Itaque S. Bonauentura, qui nonnisi anno Domini M. CC. LXXIV. obiit, eam summam dictorum, quæ Vbertinus circa salutis annum M. CC. LXIV. perscripsit, suum in libellum de octo Collationibus vtiq; transferre potuit. Summam, inquam, eorum, quæ fusiùs posteà disseruit Vbertinus, excer-

M. Vlyss. Chron. Fratrum Min. parte 2. l. 7. cap. 22.

psit Bonauentura: vt ex hoc etiam intelligas, Doctorem hunc, sicut in septem reliquis Collationibus, diuersorum sententiis; ita & in primâ Vbertini vsum fuisse testimonio.

ROS-WEYDVS. Multa hîc peccas, multa per omnem modum, Caietane.

Primò asseris, Vbertinum in Ordinem Minorum receptum à Fr. Ioanne à Parmâ, cùm Generalis esset. Id nullo modo subsistit, vt mox intelliges.

Secundò ais, id huius Religionis historicos testari: & tamen cùm aliquot eius opinionis esse insinues, nullum producis. Existimo te id legisse apud Petrum Rodolphum Seraphicæ historiæ libro II. vbi ita habet: *Refert ipse sub Fr. Ioanne Parmensi Generali suscepisse habitum, annum agentem* XIV. Sed iam intelliges, Rodolphum Vbertini mentem non percepisse.

Tertiò affirmas, Vbertinum ipsum id de se testari, productis eius verbis. Ego verò ex eius verbis contrarium potiùs colligo. Nam cùm scribit, Romana sanctuaria se visitantem deuenisse ad Ioannem de Parmâ *ad rupem*, intelligit rupem illam, quæ est prope Reate,

Reate, in quâ triginta circiter annis Ioannes de Parmâ iam Generalatu defunctus habitauit, vt habetur in Chronico Marci Vlyssiponensis lib. I. capite LVII. Ad hanc igitur deuenit Vbertinus intra triginta illos annos.

Sed apertiùs id probatur ex ipsis Vbertini verbis, quæ prioribus à Caietano citatis paulò pòst subnectit: *Ad Prouinciã Tusciæ veniẽs sub titulo studij*, &c. *adfuit tunc cum prædictis magistris practicis Seraphicæ sapientiæ Doctor speculatiuus, & Christi vitæ defensor præcipuus, Deo charissimus Fr. Ioannes Oliui.* Hic autẽ Fr. Ioannes Oliui (vt cõstat ex Chronico Marci Vlyssiponensis lib. v. cap. XXIII.) duodennis fuit à proprio patre oblatus Religioni anno M. CC. LIX. Ergo anno M. CC. XLVIII. & octo sequentibus, quibus officio Generalis functus est Ioannes à Parmâ, erat hic Fr. Ioannes Oliui adhuc puer, non Doctor Theologię: vnde non potuit tunc eum conuenire Vbertinus; sed multis annis posteà, cùm scilicet Ioannes à Parmâ Generalatu defunctus commorabatur ad rupem, vt suprà dictum est. Vbert. Col. 4.

Accedit, quòd ex ipso Vbertino

colligi poſſe videtur annus, quo ad Ordinem ſuſceptus eſt, vel certè quo Ioannem à Parmâ cõuenit. Nam cùm dicat, ſe mēſe Septembri librum ſuum terminaſſe; *Torminaui*, inquit, *in Vigiliâ Michaëlis Archangeli anni præſentis* M.CCC.V. *à feliciſſimo ortu veri Solis* IESV, *à meâ verò vitæ conuerſione anno* XXXII. ſequitur, conuerſionem eam contigiſſe anno M.CCLXXIII. anno vno ante mortem S. Bonauenturæ.

Vbertin. Col. 8.

Quartò pertendis, Vbertinum ab anno ætatis XIV. quo Religionem eſt ingreſſus, ſuas Exercitationes quoquo modo in libros redegiſſe, ſibique conſcripſiſſe. quod merum commentum eſt: quia nuſquam hoc dicit Vbertinus, neque vllo modo ex eius verbis id colligi poteſt, ſed planè cõtrarium; hæc enim ſunt eius verba: *In primis quoque exercitiis ſic quaſi per quatuordecim annos circa forinſeca* IESV *me ſuus ſpiritus occupabat, nondum me introducens ad altas ſuæ mentis perfectiones.* Quibus verbis nihil aliud indicat Vbertinus, quàm ſe tot annis verſatum fuiſſe circa forinſeca IESV, poſteà verò circa altiores mentis perfectiones. Nihil autem hîc memi-

Vbertin. Col. 3.

meminit de ſcriptione libri; ſed longè infrà multis verbis narrat, quomodo & quâ occaſione librum illum componere ſit aggreſſus; imò nec ipſe eum ſcripſit, ſed alteri tantùm dictauit: *Nouit*, inquit, IESVS, *qui librũ iſtum, vt arbitror, ipſe complebit, quòd tantùm eram extraneus à prædictis in corde meo, licet verbis tranſirem cum poſtulantibus hæc, quaſi ſicut modò mihi videor extraneus ab ædificio manuali. Huius autem difficultatis ratio mihi ab infantiâ infuit: quia vix vmquam potui vnam modicam dictiunculam, vel aliquid aliud ſcriptitare, vel cuicumque ſcribenti dictare, quantumcumque vtile vel deuotum, etiam importunis non tam precibus quàm conatibus à pluribus moleſtatus; de quibus plenam experientiam habuit, qui mihi præerat Guardianus, cuius importunis moleſtiis ſæpiùs iteratis, illius manu hoc modo liber iſte incepit.* Vbertin. Col. 6. Animaduertis nunc, Caietane, quàm & ſecunda tua animaduerſio procul à ſcopo aberret, cùm vis pergrandi mox volumine Vbertinum tractaſſe, *quod non adeò effusè primùm tractauerat.* Imò verò ſerò manum ſcriptioni admouit, vel potiùs mentem applicuit, alterius librariâ manu vtens.

Marcus Vlyssiponensis, si aliud voluit, non rectè Vbertini mentem est assecutus.

Vin' adhuc clarius Vbertini testimonium, quòd hoc demum tempore vel versiculos primò tantùm incepit scribere, & parum explicare, vt nulla esse possit suspicandi occasio, quòd olim quædã *non adeò effusè tractauerat*? Nunc enim primùm dicit se incipere vel mediâ lineâ versiculos explicare. *Nam*, inquit, *vterinus frater & mihi curâ filius, quem ad Ordinem sanctum adduxi, qui minor tempore, supra me virtute senescit; me molestabat continuè precibus dum præsens esset, litteris absens, & Guardianum prædictum, vt me propulsaret, quòd saltem versiculos, qui sunt huius vitæ capitula, cum eo quod sentiebam de cordiali passione* IESV, *scribenti Guardiano loquendo edicerem, quia neuter eorum sperabat meam adhuc nimiam duritiam ad amplius emolliri. Qui magis motus molestiâ quàm complacentiâ, acceptaui solùm versiculos, intendens transcurrere. Nam eos ex aliorum dictis, & à Christo* IESV *mihi immissis, compereram ad Christi vitæ faciliorem recolligendo memoriam, & præsentis status miseriam cordialiter deplorandam. Suadente verò mihi*

mihi prædicto scriptore, quòd breuiter vel eorum intellectum exponerem, illud intendi, vix alicubi mediam lineam pro expositione versiculi ponens. Vide quàm clarè. Dicit se *loquendo edicere*, non ex chartâ dictare. Dicit se intendisse *vix alicui mediam lineam pro expositione versiculi ponere*. quid, quæso, antè posuerat, cùm eum dicis, quædam olim *non adeò effusè tractasse*? Pugnant hæc cum verbis Vbertini. Sed pergit Caietanus Bonauenturæ Opusculum propugnare.

CAIETANVS. Huius porrò de octo Collationibus Opusculi germanum auctorem esse S. Bonauenturam, nemo hactenus dubitauit. *Pag.36.*

ROS-VVEYDVS. Immò verò dubitasse aliquos, tuteipse dices, qui nescire non potes, cùm *aliquid ferri* in auctoribus legis, quòd incertam tunc famam & rem dubiam fuisse in tuâ Concertatione pronuntias. Iam verò nónne in ipsâ Vaticanâ editione Collationibus hisce præfigitur, *vt in impressis hactenus Opusculis fertur*? Dubitasse igitur nonnullos, de auctore harum Collationum insinuat. Nec vniuersè verum est, *in impressis hacte-* *Pag.10.*

nus Opusculis Collationes illas haberi: nam desunt in Argentinensi editione anni M. CCCC. LXXXIX. Sed pergit Caietanus Collationes illas Bonauenturæ asserere.

Pag. 36. CAIETANVS. Accedit etiam, quòd cùm F. Franciscus Zamora, Ordinis Minorum Generalis Minister, hortatu Bernardi Fresnedæ, Conchẽsis Episcopi, & Philippi II. Hispaniarum Regis à confessionibus & consiliis, omnia ipsius Bonauenturæ Opuscula, tã ex MSS. quàm editis exemplaribus (vt eius epistolæ attestatione clarescit) recensita, Venetiis à Dominico Nicolino M. D. LXIIII. imprimenda curaret, hunc ipsum de octo Collationibus libellum, sicut & Vaticana Sixti V. editio, Tomo Operum septimo, Bonauenturæ indubitanter inscripsit. Nam quæ incertâ fide eidem Doctori attribuuntur, in Appendicem reiecta sunt.

Francisc. Zamor. ep. dat. Trident. Kalend. August. 1563. præfix. 1. Tom. Opusc. S. Bonauent.

ROS-VVEYDVS. Iam proximè ostendi, quàm non indubitanter Collationes illas inter Opera Bonauenturæ retulerit Vaticana Sixti V. editio, cùm verbo illo dubioso, *fertur*, vtitur.

Et

Et ſatis inſinuat, ſe nullum eius Opuſculi MS. exemplar inueniſſe. nec enim aliàs diceret ſe id in *impreſſis hactenus Opuſculis* inueniſſe: addidiſſet, *& MSS.* quare manifeſtè inſinuat ſe illas inter MSS. nuſquam inueniſſe: ſicut etiam non inueniuntur inter alia eius Opuſcula MSS. quæ adſeruantur in Bibliothecâ Vaticanâ, nec etiam in Columnianâ, Sforzianâ, & Congregationis Oratorij, nec in vllo S. Franciſci de Vrbe monaſterio, nec Bononiæ, nec Toloſæ, vbi tamen habitæ dicuntur. Quare iure ſuſpicatur R. P. Iulius Nigronius noſter, omnia Opuſcula ſpiritualia, quæ ſine auctore circumferebantur in Ordine Minorum à pio viro collecta, data eſſe in lucem ſub nomine S. Bonauenturæ.

Nec clauſula tua certâ fide conſiſtit, quâ ſcribis, *quæ incertâ fide eidem Doctori attribuuntur, in Appendicem reiecta eſſe.* Audi enim, quàm multa extra Appendicem ſint, quæ inter Opera indubitata Vaticana editio retulerat, de quibus tamen non tam dubium eſt, quàm certiſſimò conſtat Bonauenturæ non eſſe.

Nónne in editione Vaticanâ To. VII. parte IV. Opusculorum pro indubitato Bonauenturæ Opusculo ponitur, *Speculum disciplinæ ad Nouitios*, cum Præfatione R. P. Henrici Sedulij Cliuiensis, tunc Guardiani Antuerpiensis, nũc Prouincialis, qui id egregiè recensuerat, & typis Plantinianis apud Moretum emiserat anno M.D.XCI? Audi tamen quid ipse Sedulius in secũdâ editione anno M.DC. apud eumdem Moretum Lectorem præmoneat: *Te præmoneo, nonnullos opinari S. Bonauenturam non esse huius Speculi auctorem. non ago censorem: sed hîc præscribo, quod vetus exemplar Argentinense editum anno* M.CCCC.XCV. *in recensu Operum S. Bonauenturæ partis secundæ his verbis præscribit: Speculum disciplinæ, quod in hunc formam redactum est à Fratre Bernardo de Beßâ, Prouinciæ Aquitaniæ. Nam ab ore S. Bonauenturæ fuit scriptum, & inordinatè relictum, in quo cælestes homines mores discerent, quibus proficerent.* quibus subnectit idem Sedulius: *Firmamentum trium Ordinum S. Francisci refert sub decimo Generali F. Hieronymo de Esculo, quondã eximium magistrum inter alia* Speculum disciplinæ *composuisse. Sitne ille,*

quem

quem suprà dixi, tu cogita. Vide quàm cautè & prouide Sedulius de Opusculo hoc censeat, quod tibi indubitatum est, quia inter Opera Bonauenturę ex typographiâ Vaticanâ prodiit.

Habes in editione eadem Vaticanâ librum primum *de Profectu Religiosorum* inter libros Bonauenturę, qui eius certò esse existimantur. quem etiam idem Sedulius anno M. D. XCI. eius nomine typis Plantinianis imprimi curauerat. qui tamen anno M DC. eumdem D. Bonauenturæ abdixit. Eum audi: *In priore editione, libello* de Profectu Religiosorum *nomen S. Bonauenturæ præscripsi: verùm erraui, ouium more pergens, non quò eundum erat, sed quò ibatur, secutus pluria exemplaria; quorum, quotquot videre hactenus potui, præsertim Gallicana, vnanimiter in S. Bonauenturam consentiunt. Porrò quæ scripsi, rescribo. Nec est leuitas à cognito errore discedere:* & ingenuè fatendum est, Aliud putaui, deceptus sum. *Illius auctorem non esse Bonauēturam, sed* Fr. Dauidem ab Augustâ, *item ex Ordine Minorum, opinor æqualem S. Bonauenturæ, certissimis rationibus docuit me vir pius & eruditus* Marcus Velserus Augustanus,

amicus meus: nempe testimonio Ioannis *Trithemij, & manuscriptis Germanicis quamplurimis codicibus nomen* F. Dauidis *praeferentibus: vt iure auctori suo assertus in lucem prodierit hoc titulo,* Formula interioris hominis, *Augustae anno* M. D. XCVI. Hactenus R. P. Sedulius: & rectè in Augustanâ editione deest prior Prologus, qui est in Vaticanâ & editione P. Sedulij. nam adiectitius est. Vides, post Vaticanam & Sixtinam editionem vnum Opusculum Bonauenturæ certò detractum, alterum dubiosum redditum?

Nonne in eâdem editione Vaticanâ exstat *de Profectu Religiosorum liber secundus*, qui agit de septem Processibus religiosi profectus: atqui iste liber cum superiori libro Augustæ editus est nomine *Dauidis* iam citati, qui ibi titulum prefert, *de septem Processibus religiosi status*. Eum quoq; Trithemius libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in recesu Operum Dauidis eodē titulo ponit. Eum quoque P. Sedulius in priore editione libro proximè citato adiunxerat, quem in posteriore retraxit.

Quid si & quartum adiiciam? Vaticana

ticana editio, Bonauenturæ adſcribit partem primam *de Inſtitutione Nouitiorum*; quam tamẽ inter Opuſcula F. *Dauidis* Auguſtæ impreſſa reperies hac inſcriptione: *Formula Nouitiorum de exterioris hominis reformatione*. Cui ipſe Dauid Prologum præfixit ad Fr. Bertoldum, qui illi chariſſimus erat. Eum quoq; librum Trithemius inter Opuſcula Dauidis recenſet.

Quid ſi & Thomas à Kempis hîc Vaticanos typographos repetundarum agat? Nonne inter Opuſcula Bonauenturæ cenſetur *Alphabetum monachorum*? Atqui hoc Thomæ à Kempis omnes editiones vindicant, etiam antiquiſſima, quæ penes me eſt, vbi nec locus, nec annus, nec typographus exprimitur, vt ſolemne erat, cùm typographia adhuc in cunabulis verſaretur. Nec eſt, quòd Caietanus hîc tergiuerſetur, quaſi Thomas à Kempis hoc Bonauenturæ ſurripuerit, cùm ipſe ſuprà cap. x. auctorem Vitæ Thomæ à Kempis à ſpectatâ fide, ſtudio, diligentiaque commendet; quippe qui ex ore Thomæ ſodalium ſua perceperit; atqui ille *Alphabetum monacho-*

rum inter Opera Thomę à Kempis impreſſit; quod etiam habetur in editione Venetâ ex officinâ D. Bernardini, quam velut Achillem aliquem in hac Concertatione ſuâ producit; vbi licet in indice non ponatur, in textu tamen exprimitur.

Et verò neſcio quo caſu factum, vt omnia prædicta Opuſcula controuerſa, in editione Vaticanâ ſeſe ſubſequantur, *Alphabetum monachorum*, *Collationes octo*, *Speculum diſciplinæ ad Nouitios*, *de Profectu Religioſorum liber primus*, *de Profectu Religioſorum liber ſecundus*, *de Inſtitutione Nouitiorum pars prima*; niſi quòd perca ſemper ſepiam ſequitur. Sed proſequitur Caietanus pro Vbertino à Bonauenturâ citato agens.

Pag. 36. CAIETANVS. Roſ-weydum prętereà non mirari non poſſum, aſſeuerantem videlicet: *Vel certè ſi Vbertinus non diu poſt S. Bonauenturam vixit, non eſt veriſimile D. Bonauenturam eum citaſſe, vel coæuum, vel ſe recentiorem.* Quibus ego, ne prolixior ſim, illud vnum adiiciam, quod in ſcholis, præcipuè Societatis IESV, coæuorum & recentiorum Scriptorum conteſtationes quàm fre-

frequentissimè adductas, nos ipsi audiuimus. Toleti Commentaria in Aristotelis Logicam & Philosophiam, ipso adhuc viuente, ab ætate prioribus, non modò æqualibus, publicè prælecta, nos minimè ignoramus. Quid de Francisci Suarez, Gregorij de Valentiâ, Roberti Bellarmini, aliorumq; ex eadem Societate Doctorum scriptis recentissimè editis edissseram?

ROS-WEYDVS. Nempe cùm nec aciem nec agmen posses perrumpere, in exercitus tergum conaris impetum facere, siquem fortè segregem & solitarium possis inuadere. Sed hæreat is agmini suo, & nullus euiceris. Probaui manifestissimè, Vbertinum diu post mortem sancti Bonauenturæ librum suum scripsisse: addidi, etsi non diu post Bonauenturam vixisset, non esse tamen verisimile D. Bonauenturam eum citasse, vel sibi coæuum, vel se recentiorem. Non dixi, certum hôc esse, sed tantùm, vero simile. Et nónne tale prudenti Lectori videbitur, qui considerauerit D. Bonauenturam Generalem sui Ordinis & Doctorem Theologum fuisse, Vbertinum eius subditum,

tum, immò ab Ordine ſuo diſſidentem? quæ gratia, vt Generalis aliquis in Capitulo adducat exhortationem aliquam Religioſi, qui à communitate diſſidet? Hoc mihi viſum non vero ſimile. Coæuum à coæuo citari poſſe nimis notum, maximè cùm liber aliquis impreſſus eſt, & publici iam iuris factus.

Pag. 38. CAIETANVS. Ad hæc (vt cetera veritati repugnantia prætermittamus) Vbertinum anno Chriſti M. CCC. V. & conuerſionis ſuæ XXXII. librum ipſum terminaſſe, cùm ex ſuperioribus falſum apparuerit, mendum in codice latêre omnino dicendum eſt.

ROS-VVEYDVS. Ne quæſo, prætermitte aliquid veritati repugnans. Quomodo aliquid prætermitteres, qui etiam in apices inquiris, dum pag. 47. P. Henrico Sommalio noſtro obiicis, quòd non rectè ex codice ſuo manuſcripto *agit* pro *ait* expreſſerit, de quo ſuprà cap. 11. obiter actum: vbi tamen aſſertio tua è diametro veritati repugnabat.

Iam verò quòd effracto etiam muro euadere conaris, non effugies: vel per

aper-

apertam portam retrahêris. Nullum errorem in anni numerum irrepsisse, ipse Vbertinus clarissimè testabitur. Postquam enim narrauit, quomodo impulsus fuerit ad scribendum, & in difficultatibus roboratus à virgine prudentissimâ de ciuitate Castelli, infert: *Et iuxta quod ipsa prædixit, dans mihi terminum mensis Septembris, illo mense terminaui in Vigiliâ Michaëlis Archangeli anni præsentis* M. CCC. V. *à felicissimo ortu veri Solis* IESV, *à meâ verò vili conuersione anno* XXXII. *Si exprimerem quæ mihi intimabat de contentis in libro Thymeo, quasi incredibile foret legentibus. Nam septem mensium tempore durauit huius libri tractatus; & fuit quatuor vicibus impedimentis notabilibus, longo dierum spatio, interruptus: à* IX. *die Martij in Quadragesimâ, in festo* XL. *Martyrum, quæ dies fuit feria* III. *post Dominicam Quadragesimæ, quando legitur Euangelium secundùm Matthæum, in quo dicitur, quòd intrauit* IESVS *in templum, & eiecit ementes & vendentes de templo, inchoatus est iste liber, prædicto dierum numero, cum multo cordis mei stupore, cùm recogito, fuit die prædictâ finitus.* Quid hac annorum epochâ clarius? Ad calculos, quęso, Lector, sede; Vbertin. Col.8

de; conſidera annum, vide diem, perpende feriam, & omnia conquadrare dices. Nónne anno M. CCC. V. aureus numerus fuit XIV. cyclus Solis XXVI. ac proinde littera Dominicalis C. & dies Cinerum III. Martij, atque adeò Dominica Quadrageſimæ VII. Martij, & dies IX. Martij, feriâ III. ſequenti? Aduerte nunc, Caietane, quàm iure ſcripſerim, Vbertinum non potuiſſe citari à D. Bonauenturâ, cùm Vbertinus teſtetur, ſe primùm abſoluiſſe ſuum librum, idque trium menſium ſpatio, anno M. CCC. V. ipſe verò Bonauentura obierit anno M. CC. LXXIV. Sufficiat hæc nunc breuis Mathematica demonſtratio, nullum errorem in anni aſſignatione interueniſſe. Sed pergit Conſtantinus librum Vbertini mendi arguere.

Pag. 28. CAIETANVS. Mendum quoque eſt, quòd idem ipſe trium menſium ſpatio, vel circa, totum eumdem librum ſcripſerit. Nam (prẹter id, quod ex eius Operis Prologo & libro vltimo contrarium colligitur) ingens reuerà volumen eſt, vtpote libris quinque, qui vno & centum capitibus diuiduntur,

tur, profuſo ſatis ſermone contextum: quod quilibet, aliis etiam Religionis ſuæ exercitiis addictus, vix commodè legere, nedum componere valeat.

ROS-WEYDVS. Equidem mirari ſatis non poſſum, Caietane, hominem, qui ſacris litterarũ monumentis præeſt, tam parum reuerenter ea tractare, vt quidquid auctores ipſi manifeſtè ſcripſerint, in dubium reuoces, & de mendis libros, cum ſententiæ tuæ minùs ſuffragãtur, ſuſpectos habeas. Auctoris verba propoſuiſſe, cõfutaſſe eſt ſuſpicionem tuã. Ita igitur clarè Vbertinus, poſtquam dixit impulſione ſpiritus IESV ſe ad ſcribendum fuiſſe motum, *Ad ſcribẽdum*, inquit, *ipſe ſine cogitatione præambulâ impellebat. Nam in more ſolitudinis, vbi librorum penuria, vbi poſſem dubia reuidere, non plus quàm trium menſium & ſeptem dierum, vel circa, ſpatium temporis in ſcribendo totum hunc librum, de quo ſcribendo vix vmquam cogitaueram, occupare permiſit: & tunc etiam, niſi quando dictabam, vel ab aliis libris accipiebam, valdè parum cogitare ſinebat. Quòd ſi præcogitabam aliquando, dum poſteà dictarem ſcriptori, vt ſæpiùs,* IESV *totaliter alterabat, & nullo modo* Vbert. Col. 7.

modo formabat conceptum. Nec quod scriptum est adhuc potui vel cursoriè reuidere: propter quod habeat me Lector excusatum. Videat nunc Lector, vtri æquum sit credere, Caietano sine iustâ ratione negãti, an Vbertino clarè id affirmanti?

Quòd verò Caietanus ex eius Operis Prologo & libro vltimo contrarium colligi vult, frustrà est. Locum non adducit, diuinare vix possum. Existimo, eum ob oculos habuisse locum hunc Prologi: *Nam septem*, inquit, *mensium tempore durauit huius libri tractatus.* Ita quidem Vbertinus: sed meminisse oportuerat Caietanum, auctorem ipsum dicere se quater opus interrũpisse septem illorum mensium spatio. quibus interruptionibus demptis, impendit tantùm tres menses & dies aliquot. Nã proximè citatis verbis subiungit: *Et fuit quatuor vicibus impedimentis notabilibus, longo dierũ spatio, interruptus*, cum reliquis, quæ iã antè citaui.

Vbertin. Col. 8.

Nec mirum cuiquam videri debet, librum illum trimestri spatio cum aliquot diebus absolutum; cùm ducenta tantùm & aliquot supra quadraginta folicula contineat, eaque in

paruo

paruo folio. Etiamsi in diem dictasset Vbertinus duo solummodò folicula cum medio, quod facile est, diebus præsertim interruptis, spatio trium circiter mensium librum absoluere poterat.

Credes nunc, Caietane, non temerè libros conuellendos esse, non trahendos auctores obtorto velut collo in tuam sententiam, cùm tot errores in vno Vbertino admiseris? Et ne pergas errorum funiculos nectere, huius te quoque monendum esse censeo, Caietane, ne dum Vitam S. Francisci à S. Bonauenturâ conscriptam percurris, in errorem rursum incidas. Vereor enim ne dum cap. XVI. (in quo de miraculis à S. Francisco post obitum editis agitur) §. IX. exemplo VI. legeris Vbertinum nouitium à paralysi & amentiâ meritis S. Francisci curatum, statim illud velut ἕρμαιον aliquod arripias, inclamitesque εὕρηκα εὕρηκα, atque ita argumentari incipias: Bonauentura in Vitâ S. Francisci meminit Vbertini; ergo & in Collationibus illis eiusdem meminisse potuit.

Sed memineris, illum Vbertinum dici

dici de Ripariolo, nostrum verò de Casali. Et fortè Bonauentura eius miraculi scriptor non est, cùm Bonauenturæ commentator R. P. Sedulius se hoc adscripsisse ex duobus antiquis manuscriptis testetur. Hæc ad cautionem dicta sunto.

CAP. XIII.

Tertium Caietani argumentum, libros de Imitatione Christi Thomæ à Kempis non esse, quòd D. Thomas de Aquino ex illis quædam excerpserit in Officio Corporis Christi.

Pag. 43. CAIETANVS. Quid si Thomam illum Aquinatem, Doctorem Angelicum, Bonauenturæ Doctori Seraphico coætaneum, ex eodem Ioannis Gessensis Opere sua quoque litterarum monumenta perornasse dixerimus?

ROS-VVEYDVS. Quàm tu hoc facilè dixeris, tam ego id facilè negauero. Adducis quidem tria loca, in quibus D. Thomas quædam habet, de venerabili Sacramento communia

cum

cum Thomâ Kempensi, seu tuo Gessen; sed vter ab altero acceperit, id verò non probas. Quamquam duo posteriora loca non omnino videntur ex mutuis scriptis expressa. Solus primus eadem in vtroque verba repræsentat. Ego verò assero, Thomam à Kempis ex Officio Corporis Christi, à D. Thomâ composito, quædam verba libro suo quarto de Imitatione Christi cap. XIII. inseruisse. Quod mirum videri non debet, cùm & alijs Opusculis suis quædam ex Officio Ecclesiastico inseruerit. Nam libro de tribus Tabernaculis capitulo tertio de Patientiâ habet Thomas à Kempis: *O consolator optime, dulcis hospes animæ, dulce refrigerium.* quod desumptum ex Sequentiâ de Spiritu sancto.

Et verò cùm omni testium genere probauerimus, Thomam à Kempis auctorem esse librorum de Imitatione Christi; omnino æquius & procliuius est concludere, Thomam à Kempis in materiâ de venerabili Sacramento è Thomâ Aquinate quædam desumpsisse.

CAP.

CAP XIIII.

Quartum Caietani argumentum, libros de Imitatione Christi Thomæ à Kempis non esse, quòd auctor horum librorum videatur fuisse monachus, imò Abbas Benedictinus.

Pag. 48. & 49. CAIETANVS. Ex iisdem ipsis libris non nisi monachum & monachorum Præsulem fuisse, apertissimè colligimus. Ait enim ille lib. III. cap. X. *Fecisti vltra omnem spem misericordiam cum seruo tuo, & vltra omne meritum gratiam & amicitiam exhibuisti. Quid retribuam tibi pro gratiâ istâ? Non enim omnibus datum est, vt omnibus abdicatis sæculo renuntient, & monasticam vitam assumant.* Atque etiam lib. III. c. LVI. *Suscepi, suscepi de manu tuâ crucem, portabo & portabo eam vsque ad mortem, sicut imposuisti mihi. verè vita boni monachi crux est & dux Paradisi. Inceptum est, retrò abire non licet, nec relinquere oportet. Eia, fratres, pergamus simul, IESVS erit nobiscum: propter IESVM suscepimus hanc crucem, propter IESVM perseueremus in cruce.* Postremò (vt

multas eiusmodi testificationes præteream) alio loco lib. 1. cap. vltimo sic ait: *Quomodo faciunt tam multi alij Religiosi, qui satis arctati sunt sub disciplinâ claustrali? Raròexeunt, abstractè viuunt, pauperrimè comedunt, grossè vestiuntur, multum laborant, parum loquuntur, diu vigilant, maturè surgunt, orationes prolongant, frequenter legunt, & se in omni disciplinâ custodiunt. Attende Carthusienses, Cistercienses, & diuersæ Religionis monachos, qualiter omni nocte ad psallendum Domino surgunt: & ideò turpe esset, vt tu deberes in tam sancto opere pigritare, vbi tanta multitudo Religiosorum incipit Deo iubilare.*

ROS-WEYDVS. Hæc nempe vna caussa fuit, cur Caietanus suam concertationem instituerit, vt libellum hunc natalibus Benedictinæ familiæ insereret. Hinc in omnes se hactenus partes versauit, nunc MSS. fidem eleuando, nunc typographos, nunc Sommalium, nunc me, nunc doctissimos quosque viros erroris arcessendo. Ergo pro argumento contra Thomam adfert, quòd auctor libelli se monachum fuisse insinuet. Nihil hactenus dicis, nihil concludis, Caietane. quis

T nega-

negauit libri huius auctorem monachum fuisse; si quidem laxè ea vox, vt sæpè fit, capiatur? Vtinam vel obiter Thomæ Kempensis reliqua Opuscula inspexisses, inuenisses profectò, cùm monachi nomen vsurpat, vel monachos ad virtutem exhortatur, non suos Canonicos Regulares exclusisse, sed cuiuscumque Ordinis Religiosos intellexisse. Quid enim volũt inscriptiones horum librorum, *Alphabetum monachi*, *Epitaphium seu Enchiridion monachorum*, *Vita boni monachi*? Censebisne auctorem hæc aliis Religiosis omnibus scripsisse, solis Canonicis Regularibus eximiis? Quin Innocentius III. Pont. Max. (vti habetur lib. 1. Decretalium Gregorij IX. Tit. IX. de Renuntiatione, cap. XI.) monachorum nomenclaturâ etiam Canonicos Regulares comprehendit. Nam scribens ille Episcopo Fauentinensi in Archiepiscopum Rauennatẽsem electo, de Canonico Regulari (qui relicto Episcopatu Sarnatensi ad Ordinem Canonicorum Regularium sancti Frigdiani Lucanensis transierat) nunc rursus in Episcopum Fauentinensem electo, ait, non videri postu-

postulationẽ eam admittendam, quòd Constantinopolitani Concilij capitulo statutum sit, *vt quicumque de Pontificali dignitate ad monachorum vitam & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam vlteriùs ad Pontificatum resurgat.* Vbi Pontifex per *monachorum vitam* etiam intelligit vitam Canonicorum Regularium, cùm eo loco de Canonico Regulari agatur. Omitto compluria alia auctorum loca, in quibus Canonici Regulares in monachorum quoque censum veniunt. Non ignoro interim, in Iure Canonico monachos subinde à Canonicis Regularibus distingui. Satis nobis esse poterat, Thomam Kempensem etiam in aliis suis, præterquam de Imitatione Christi, Opusculis, monachorum nomine Canonicos quoque Regulares comprehendisse.

Quòd verò addis, iisdem verbis apertissimè colligi, auctorem libri monachorum Præsulem fuisse; nihil ego hîc tale dispicere possum. An quia fratres suos adhortatur, ideò Præsul erit? Næ id minùs procedit. valdè velles, vt video, suppositititio tui auctoris titulo *Abbatis* patrocinari. Nec

hîc tamen sistis. Etiam Benedictinum fuisse ex iisdem verbis conaris exsculpere.

CAIETANVS. Quibus ex verbis manifestissimum redditur, sæpiùs citati Operis auctorem in Regulâ S. Benedicti militasse, quando & is monachorum suorum mores, ex laudabili eiusdem instituti sectatorum disciplinâ ad normam redigendos censuit. Quòd si Canonicus exstitisset S. Augustini Regulæ addictus, vt Thomas à Kempis, extra rei sanè propositum æstimari deberet, quòd seipsum potiùs monachum, quàm Canonicum vel Clericũ appellitare voluerit; & Concanonicos suos multò magis præmonere ex Benedictinorum Regulis, quibus ipsi adstricti non erant, quàm ex Augustinianorum sanctionibus, quas statutis votis obseruare debebant.

Pag. 49 & 50.

ROS-WEYDVS. Quò te non rapit affectus tuus, vt auctorem libelli de Imitatione Christi Benedictinum facias? Ain' verò, Caietane, quia Thomas à Kempis suos Concanonicos hîc ad exemplum aliorum Religiosorum exstimulat, debuisse potiùs pro-

ducere exēpla ſub Regulâ Auguſtini militantium quàm Benedicti? Ego verò contrarium aſſero. Militabat Thomas à Kempis ſub Auguſtini Regulâ, ſed ritè obſeruatâ, & certis adhuc legibus, ſeu, vt ipſi vocant, ſtatutis, ſub Capitulo Windeſimēſi aſtrictâ. Quos quæſo, Religioſos ſub Auguſtini Regulâ militantes in medium produxiſſet, quorum exemplo ſuos ad meliora chariſmata æmulanda inuitaſſet? Imò verò, quia Windeſimēſi Capitulo parētes (inter quos erāt Religioſi Montis S. Agnetis prope Swollas, quibus Thomas conuiuebat) ſtrictiſſimè Regulam S. Auguſtini obſeruare profitebantur, vt ſuos ſodales ad obſeruationem Regularum ſuarum ſtrictiorem incitaret, aduocat incenſa Religioſorum aliorū ſub diuerſâ Regulâ militantium ſtudia. Ita in aliis ſuis Opuſculis nunc S. Benedictū, nunc S. Bernardum ſuis ob oculos ſtatuit. In Vitâ boni monachi cap. VI.

Imitare ſanctum Benedictum,
Quære Ieſum cum Bernardo.

Vt verò in hanc opinionem deſcenderes, auctoremque horum librorum

crederes sub Benedicti Regulâ militasse, occasionē tibi quoque fortè dederit, quòd cum P. Rossignolio nostro existimaueris, librum MS. quem Aronensem indigetatis, reliquum fuisse ex vetustâ Bibliothecâ monasterij Aronensis Benedictinorum, vbi nunc est Domus probationis Societatis nostræ. Quod aliter omnino accidit. Ecce enim P. Andreæ Maioli nostri testimonium, qui fatetur se librum illum Genuâ Aronam deportasse:

Pag. 17

Ego Andreas Maiolus, Presbyter Societatis IESV, *testificor, me anno* M. D. LXXIX. *cùm Genuâ proficiscerer Aronam ad Domum probationis Societatis* IESV, *vt in eam admitterer, detulisse mecum codicem manuscriptum de Imitatione Christi, sub nomine* IO. *Abbatis de Gessen, siue Gersen, quem in domo paternâ reperi, nec scio vnde venerit, eumq; reliqui Aronæ in eadem Domo, vbi conseruatus est multos annos, & inde accepit nomen Aronensis codicis à P. Bernardino Rossignolio, & aliis, qui legerunt Aronæ; & ignorantes quòd ego illum attulerim, existimarunt, ibidem ab antiquis monachis, qui illud monasterium inhabitarunt, esse relictum. In quorum fidem hoc testimonium meâ manu subscripsi. Cremonæ,*

die

die XXVIII. Ianuarij, M. DC. XVII.

Quare nullam nunc rationem suppetere video, quâ horum librorum auctor in familiam Benedictinorum adsci sci possit.

CAP. XV.

Quintum Caietani argumentum, libros de Imitatione Christi Thomæ à Kempis non esse, quòd phrasim Italicam resonent.

CAIETANVS. Phrasis Italica Italum auctorem loquitur. Et ideò nos nonnulla, quæ ad rem hanc demonstrandam faciant, ex eodem Opusculo in medium adferamus. Lib. I. cap. III. *Quanto aliquis magis sibi vnitus, & interiùs simplificatus fuerit.* Cap. IV. *Cum sapiente & conscientioso viro consilium habe.* Cap. XV. *Totaliter ad Deum refert, à quo fontaliter omnia procedunt.* Cap. vltimo: *Pauperrimè comedũt, grossè vestiuntur.* Lib. III. cap. III. *Erubesce ergò serue piger & querulose.* Cap. VIII. *Si autem me vilificauero, & ad nihilum redegero, atque sicut sum puluerizauero.* Cap. XV. *In manu tuâ* Pag. 18

sum, gyra & reuersa me. Cap. XLVI. *Cùm enim bassari refugit & confundi pro defectibus, constat vtique quòd nec verus humilis sit.* Cap. L. *Ne despicias peccaminosam vitam meam.* Et iterùm: *Non me sinas secundùm auditum aurium hominum imperitorum sententiare.* Cap. LVIII. *Illi benè & optimè contentantur, si homines scirent contentari.* Et demum lib. IV. cap. XIII. *Ille nihil aliud habeat ad retribuendum beneficiis eius, nisi se humiliando, & ei regratiando.* Hæc igitur pauca ex scriptis viri illius exempli gratiâ in medium proposuisse sufficiat.

ROS-VVEYDVS. Qui Italum libri huius auctorem faceret, legi neminem præter Caietanum: nam etsi Bernardinus Rossignolius Societatis nostræ Theologus apud Posseuinum in Apparatu sacro in Thomâ de Kempis, & Cardinalis Bellarminus de Script. Eccl. in Ioanne Gersone, existimauerint, solo Aronensi codice nixi, librum hunc Ioanni de Gessen tribuendum, nihil tamen de auctoris patriâ prodidêre. Vnus Constantinus hîc augurem egit, regiones lituo descripsit, garritum auium captauit. Sed videamus

mus quàm illi auguralis lituus, quàm auris faueat.

Equidem ſi hæc pauca, vt tu quidem exiſtimas, Italum auctorem arguunt, quò me vertam vbi plura produxeris? Amphotides mihi adhibendæ erunt, ne Belgica auris Italis his vocibus velut cæſtibus obtundatur. Sed dic, ſodes, quas tu hìc voces Italas agnoſcis? Nullas exprimis, integras ſententias produxiſſe contentus. Fors quædam barbara & ſimpliciora verba Italo cælo adſcribis. Quid ſi ego ex Belgicis ſcriptoribus, imò ex reliquis Thomæ ipſius Operibus, non iam ſimilia, ſed eadem vocabula producam? Etiámne ea ſcripta Italiæ deputabis? Maluiſſem te, Caietane, parciùs auguratum. Quia tamen me prouocaſti, & ad augurium hoc obtorto, quod aiunt, collo rapuiſti; patere, quæſo, vt fallacem tibi lituum, aures minùs purgatas fuiſſe oſtendam. Ecce enim & cælo noſtro voces hæ reſonant, *baſſari*, *contentari*, *groſſè*, *gyrare*, *querulosus*, *regratiare*, *totaliter*, *vilificare*, & aliæ ſimiles, quas in Italiâ tātùm notas exiſtimaſti.

Baſſari. Thomas à Kempis in Vitâ

Gerardi Magni post cap. XVIII. vbi agit de libris sacris studendis: *Humilis illa adoratio & bassatio corporis decens Deo, & menti congrua.* Idem in Vitâ boni monachi, cap. VIII. *caput denudare, bassè inclinare, genua curuare Crucifixi pedibus.* Vitâ Florentij cap. XII. *Pro illis fecerat sibi parua & bassa calopodia.*

Contentari. Thomas à Kempis parte II. Serm. V. ad Nouitios in exemplo: *Nullatenus possum in conscientiâ contentari.* In Vitâ Ioannis Cacabi de Vianâ, capite II. *Si quis nobiscum habitare desiderat, oportet quòd se humiliet, & omnibus minorem se faciat: & talis paradisum hîc habet, & optimè contentatur.*

Grossè. Thomas à Kempis in Vitâ Gerardi Magni post cap. XVIII. titulo, de Sacris libris legendis: *Vt videas grossos Ecclesiæ primitiuæ fructus.* Idem lib. de tribus Tabernaculis, in Paupertate: *Statim cùm grossiora quæque & abiectiora eam viderint diligere.*

Gyrare. Thomas à Kempis Serm. V. ad Nouitios parte II. *Ille verò Religiosus est, qui sæculo spontè renuntiat, & corde ad sæculum non regyrat.*

Querulosè. Thomas à Kempis in Hospi-

Hoſpitali pauperum capite v. *Verus obediens non eſt tardus, nec negligens, nec querulosus.*

Regratiare. Thomas à Kempis III. parte Serm. ad Nouitios, Serm. x. *Ita & nos multò deuotiores eſſe debemus regratiando Deo.* Item Sermone I. *Quàm delectabile eſt pro omnibus bonis datis & creatis etiam pro minimis Deo regratiari.* Vitâ Ioannis Keſſel: *Regratians benefactori ſuo.* In Epitaphio ſeu Enchiridio monachorum cap. I. *Nam menſa egenorum in mærore & fletu dolorum Chriſti verſari debet, & Deo regratiari.*

Totaliter. Thomas à Kempis in Valle liliorum cap. IV. *Verus amator Dei amat purè Deum totaliter & finaliter propter ſuam infinitam bonitatem.* Sæpiùs eo Aduerbio vtitur.

Vilificare. Thomas à Kempis in Hoſpitali pauperum cap. v. *Semper in gaudio eſt & pace, qui ſeipſum vincit, abnegat, ſpoliat, & vilificat.*

Vide nunc, quàm omnia pænè verba, ex quibus putabas te poſſe colligere, auctorem librorum de Imitatione Chriſti Italum eſſe, & ita Thomæ Kempenſi Belgæ eos eripere, etiam

Belgico cælo reſonent. Vt nihil ex illis vocabulis confieri poſſit, quod non Thomæ potiùs, qui ijs etiam in alijs ſuis Opuſculis vtitur, quàm alteri, cuiuſcumque ille ſit nationis, ſuffragium ferat. Sed pergit Caietanus pro Italo auctore agere:

Pag. 19. CAIETANVS. Superioribus etiam rationibus addi poteſt & alia coniectura, fortaſſe non contemnenda, ex ijs quæ habentur capite vltimo libri primi, ipſius Operis, deſumpta. Quo loco cùm monachos, quibus ille præerat, aliorum exemplo inflammare vellet, inter alia his verbis vtitur: *Attende Carthuſienſes, Ciſtercienſes, & diuerſa Religionis monachos & moniales.* Ex quibus probabiliter ſatis deducitur, auctorem non in Galliâ vel Germaniâ, ſed in Italiâ vixiſſe: etenim illa Religionum diuerſitas inter monachos & moniales, vbinam locorum extra Italiam ſpectari tunc temporis, aut ad exemplum proponi poterat? Sanè (præter monachos nigros, necnon Carthuſianos & Ciſtercienſes) erant in Italiâ Camaldulenſes, Fontiſ-auellani, Valliſ-vmbroſæ, Humiliati, &

Mon-

Montiſ-virginis: omnes inter ſe diuerſæ, & tam genere veſtium, quàm modo viuendi diſtinctæ monachorum familiæ. Sed hos Religioſorum Ordines ſatis conſtat Italiæ fines non exceſſiſſe. En igitur auctor Italum tacitè ſe profitetur. Cur enim, ſi Tranſalpinus fuiſſet, eruditus ipſe Chriſti diſcipulus, ac optimus animarum medicus, exempla aliorum monachorum in remotiſſimis oris degentium, tamquam quotidiana, & in conſpectu ſita, ſuis imitanda propoſuiſſet monachis?

ROS-VVEYDVS. Hîc verò criſim tuam, Caietane, nullus non deſiderabit. quamquam dum coniecturam vocas, valdè rem mitigas. Quid? Nullibíne præter *Carthuſienſes & Ciſtercienſes* dicendi ſunt eſſe *diuerſæ Religionis monachi*, niſi ibi ſint *Camaldulenſes*, *Fontiſ-auellani*, *Vallis-vmbroſæ*, *Humiliati*, & *Montis-virginis*? Quo igitur numero cenſes Dominicanos, Franciſcanos, Carmelitas, Auguſtinianos, qui toto hoc Belgio frequentes nunc ſunt, & ætate Thomæ noſtri paſſim florebant? An in monachorum cenſum venire nō poſſunt? Iam ſuprà monui cap. XIII.

 aucto-

auctorem nostrum *monachi* nomen laxè capere pro quouis Religioso.

CAP. XVI.

Sextum Caietani argumentum, libros de Imitatione Christi Thomæ à Kempis non esse, quòd auctor Vitæ eius nullam horum librorum mentionem faciat.

Pag. 13 CAIETANVS. Auctor Vitæ Thomæ à Kempis, quisquis sit, synchronos tamen eorum temporum, quæ scribit de Thomâ ac eius scriptis, ab eiusdem Confratrum Conuentus S. Agnetis, Thomæ superstitum, ore se habuisse cùm testetur, nihilominùs & in describendâ illius Vitâ, & in euulgandis Opusculis, quorum catalogus ab eo Trithemij minimè differt, ipsorum de Imitatione Christi librorum meminisse nequaquam voluit. Quod certè euidentissimum signum est, Thomam à Kempis huiusmodi Opusculi auctorem non extitisse: reuerà enim si esset, fratres ij, qui in eâdem domo, in quâ & ipse Thomas diu vixit, degebant, rem tantâ lau-

laude dignam neutiquam silentio contexissent: immò virum illum Operum Kempensium illustratorem vltrò docuissent.

ROS-WEYDVS. Concidere profectò poteram vel ad aspectum tam amentati teli, nisi experientiâ didicissem, arundinea plerumque esse, quæ primâ fronte credũtur cornea. Primò dicit Caietanus Opusculorũ Thomæ catalogum, quem auctor ille vulgat, ab eo Trithemij minimè differre. Hoc si verum est, telum in se ipse retorquet. Ecce enim Opusculorum Thomæ catalogum apud Trithemium de illustribus Germaniæ Scriptoribus:

De contemptu mundi & imitatione Christi, lib. IV.
Sermonum ad Nouitios, lib. III.
Dialogus Nouitiorum, lib. I.
Sermonum ad fratres, lib. I.
De vitâ solitariâ, lib. I.
De tribus tabernaculis, lib. I.
De verâ compunctione, lib. I.
Hortulus rosarum spiritualium, lib. I.
Vallis liliorum, lib. I.
Alphabetum monachi, lib. I.
Consolatio pauperum, lib. I.

Epi-

Epitaphium monachi, lib. 1.
Qualis debeat eſſe monachus, lib. 1.
Manuale paruulorum, lib. 1.
Doctrinale iuuenum, lib. 1.
De vanitate mundi & contẽptu eius, lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1.
Et alia.

Quæ omnia Trithemius rurſus exprimit in Catalogo Virorũ illuſtrium totius orbis. Nónne hîc Trithemius libros IV. de Imitatione Chriſti Thomæ tribuit, & in fronte Opuſculorum eius ponit? Si igitur catalogus ille, quem auctor Vitæ concinnauit, ab eo Trithemij minimè, vt ipſe ait, differt; nónne ſuo ſe iaculo velut alter Philoctetes vulnerat? Scio in Catalogo, quem citat ſed non exprimit, non comparere quatuor illos libros de Imitatione Chriſti. Ecce enim illum ipſum, quem editio Veneta quam citat, in officinâ D. Bernardini an. M.D.XXXVI. præfert:

De diſciplinâ clauſtralium.
Soliloquium.
Sermonum prima pars.
Sermonum ſecunda pars.
Sermonum tertia pars.
Item ſermones nouem.

Dia-

Dialogus Nouitiorum.
Eiusdem epistolæ.
De paupertate, humilitate, & patientiâ.
De verâ compunctione cordis.
Hortulus rosarum.
Vallis liliorum.
Manuale paruulorum.
Doctrinale iuuenum.
Hospitale pauperum.
De Vitâ auctoris breuis Annotatio.

Sed & hoc scio, in aliâ Venetâ editione per Stephanum Sabiensem anno M. D. XXXV. quæ alteram illam vno anno præcessit, & in contextu & in Catalogo post Hortulum rosarum exprimi & recenseri *de Imitatione Christi libros quatuor*. In illâ editione etiam Vita illa Thomæ continetur eodem auctore. Si antiquiorem editionem quærit, occurret Norimbergensis anni M.CCCC. XCIV. quæ & Vitam illam, & libros de Imitatione Christi, & plures alios Thomæ tractatus, qui in editione Venetâ D. Bernardini desiderantur, repræsentat. Quid? quòd in vtraque editione Venetâ *Alphabetum monachorum* in Catalogo Operum Thomæ à Kempis non recensetur; & tamen vtraque editio textum

textum illius Alphabeti post Soliloquium exprimit & repræsentat.

O miserit igitur Venetus ille typographus in officinâ D. Bernardini libros de Imitatione Christi reliquis Thomæ Opusculis inserere, quòd sciret eos Gersonis nomine in Italiâ notiores esse.

Secundò, Non rectè censet Caietanus, catalogum illum Venetæ editioni anni M. D. XXXVI. præfixum, esse concinnatum ab auctore qui Vitam Thomæ composuit. Imò verò longè ille copiosiorem concinnauit, quem habes Norimbergensi editioni præmissum. Suspicor enim typographum ex Thomæ Vitâ, quę in medio libri in eâ editione ponitur, eum catalogum ad primum folium retraxisse. Quod clarum apparet, cùm auctor in fine Vitæ hæc verba habeat: *Et quia multos tractatus scripsit & dictauit in vitâ, & pauci sciunt quomodo intitulantur vel vocantur, ideò tabulam de eius tractatibus & libris hîc intitulare & scribere intendo, vt omnes, qui legunt vel audiunt, poßint scire quot sunt*: & tamen ibi catalogus ille in eâ editione nō repręsentetur. Hinc apparet etiam, vtram-

vtramque editionem Venetam valdè imperfectam esse, cùm hęc vltima verba proximè citata eis desint. Vnde quoque consequitur, eos tãtùm quosdam tractatus ex omnibus Thomæ Operibus selegisse; ideoq; illa verba, quæ tabulæ omnium Operum meminêre, prudentes scientesque omisisse.

Tertiò, Mirari satis non possum, quî Caietanus sibi persuadere potuerit, eum catalogum Operum Thomę, qui Venetæ editioni D. Bernardini præfigitur, perfectum esse, cùm in eo desint Vitæ Gerardi Magni, Florentij, & aliorum, quas certissimò constat à Thomâ compositas, cùm in iis tyrocinia studiorum suorum ipse describat, & eorum aliqui eius magistri, alij eius sodales fuerint.

Quartò, Iam suprà cap. x. ex eo ipso auctore, qui Vitam Thomæ descripsit (cuius fidem mirificè Caietanus deprædicat) ostendimus, quàm egregiè sententiæ nostræ ille suffragetur; cùm in ipsâ Thomę Vitâ, libri tertij de Imitatione Christi mentionem faciat, adducto lemmate capitis primi, & themate capitis secundi ex eodem libro.

bro. Vt nullum iam dubium esse debeat, quin hoc Caietani argumentum arundine fragilius sit censendum: immò in eum validissimè retorqueatur, vti suprà cap. x. ostendimus.

Quintò, Næ valdè sui immemor Caietanus est, cùm me Trithemij & innominati auctoris Vitæ Thomæ catalogo constringere conatur; qui ignorare non potest, quot Opuscula Bonauenturæ Trithemius omiserit, quæ nuper Sixtinâ editione prodierunt Romæ, an. M. D. LXXXVIII. adeò vt titulus præferat: *Libris eius multis vndique conquisitis aucta Opera.* vt F. Constantius Cardinalis Sarnanus initio Tomi primi post catalogum Operum Bonauenturæ à Trithemio commemoratorum hæc subnectat: *Alia sanè verò longè plura, quæ suprà p æsertim à Trithemio diligentissimo veterum scriptorum inuestigatore, commemorata sunt, S. Bonauentura perenni quodam scribendi studio vtiliter sapientérque edidit.* Si Trithemius *diligentissimus* aliàs *veterum scriptorum inuestigator* omisit *alia longè plura Opuscula*, quàm commemorauit; cur quæso tam acer exactor est, vt ad vnam Tri-

themij

themij auctoris que illius innominati trutinam nos Thomæ Kempensis scripta examinare velit? Quamquam iam quoque vtriusque lancem in nostram partem propendere manifestè monstrauerim.

CAP. XVII.

Quæ horum librorum inscriptio, quis numerus, quis ordo, quæ methodus, quæ peritia.

ROS-VVEYDVS. Quod ad *inscriptionem* seu *titulum* attinet, quatuor potissimùm inscriptiones inuenio in libris editis. Vel enim inscribuntur *de Imitatione Christi*. vel, *de Contemptu mundi*. vel, *de Imitatione Christi, & contemptu omnium vanitatum mundi*. vel, *Qui sequitur me*. Ita quidem libri hactenus editi pasim præferunt.

Quarum inscriptionum ratio ex capite primo libri primi desumpta est. Nam titulus primi capitis ita concipitur: *De Imitatione Christi & contemptu omnium vanitatum mundi*. Initium verò eiusdem libri & capitis: *Qui sequitur me*. Et quidem omnes quatuor libri passim

ſim *de Imitatione Chriſti* inſcribuntur.

Ego verò dum manuſcriptos conſulo, ne vnum quidem quatuor librorum ita inſcriptum inuenio; ſed primum: *Incipiunt admonitiones ad ſpiritualem vitam vtiles.* ſecundum: *Incipiunt admonitiones ad interna trahentes.* tertium: *Incipit liber internæ conſolationis.* quartum: *De Sacramento.*

Atque ita ante ſingulos libros auctor titulum manu ſuâ notauit. Qui dum initio Opuſculorum ſuorum in libris manu ſuâ ſcriptis catalogum præfigit, ſingulos hos notat initialibus vocabulis primorũ capitum. primum: *Qui ſequitur me*. ſecundum: *Regnum Dei*. tertium: *Audiam quid loquatur*. quartum: *Venite ad me*. Nec aliter citant Scriptores Thomæ coæui, vt Buſchius ſuprà cap. VI. *Qui ſequitur me, de Imitatione Chriſti.* vbi & initium primi libri, & inſcriptionem capitis primi exprimit: & auctor Vitę Thomę ſuprà cap. X. vbi librum tertium de Imitatione Chriſti ab inſcriptione ſeu lemmate capitis primi, *De internâ Chriſti locutione*, citat & indicat.

Quod *numerum* ſpectat, quatuor quidem

quidem vulgò feruntur esse libri de Imitatione Christi, sed eum numerum nulli manuscripti certò asserunt.

Nam Corssendonckanus manuscriptus vnum tantùm habet, videlicet primum. Louaniensis S. Martini manuscriptus tres libros tantùm exhibet, primum, secũdum, & tertium, diuersis singulos inscriptionibus, sicut iam monstraui. Antuerpiensis Collegij nostri manuscriptus quatuor quidem libros habet, sed diuersis quoque singulos inscriptionibus. In nullo autographo ordinalis nota *primi*, *secundi*, *tertij*, & *quarti* præfigitur.

Quod ad *ordinem* attinet, nec vllum hîc certum auctor ipse præscripsit. Nam Antuerpiensis manuscript. eum, qui vulgò quarto loco imprimitur, reponit tertio.

Ex quibus omnibus manifestum euadit, nullam auctori mentem fuisse hos quatuor libros inscribendi *de Imitatione Christi* (cùm singulis suos titulos præfixerit) sed solùm primum ita inscribi posse ratione tituli & argumenti, quod præfert caput primum. Placuit tamen, ne quid in re tam vulgatâ

gatâ immutarem, omnes quatuor communi inſcriptione retinere eodem quoque numero & ordine.

Iam verò, qui *methodum* aliquam *practicam* in his libris inueniunt, næ pium eorum ſtudium vehementer laudo: quamquam auctori, cùm hæc ſcriberet, nullam ſibi hîc methodum præfixiſſe, planè mihi perſuadeam. Cur enim ipſe aliàs nec eumdem numerum ſeruaſſet, nec eumdem ſemper ordinem? Credo eum potiùs, vt Spiritus quæque dictabat, ſua elocutum. Et quidem ſinguli libri ita perſparſi ſunt variorum condimentorum materiâ, vt quodcumque caput fortuitò inſpicias, conuenientia ſemper præſenti neceſſitati remedia inuenias; quòd & prudentiſſimè animaduertit, & pientiſſimè in ſe expertus eſt B. P. N. IGNATIVS, mirificus libelli huius æſtimator.

Quare peritiùs quoque egit, qui primus horum librorum *Peritiam*, (ita eam vocant Belgicę editiones, vbi Caietanus habet *Breuẽ epitomen*) quàm qui *Methodum practicam* concinnauit. Nam cùm vterque concinnator quatuor his libris

libris agi velit de triplici viâ, Purgatiuâ, Illuminatiuâ, & Vnitiuâ, prudenter *Peritiæ* concinnator quamque viam per quemque librum ſparſam recognouit, cùm reuerà auctor quouis libro de ſingulis aliquid attigiſſe dici poſſit. Vt ordine proceſſerit, quod *methodi Practicæ* collector exiſtimauit, nulli facilèperſuadebitur, cùm ne quidem inter ipſos libros certus & ſtabilis ordo in veteribus MSS. reperiatur, vt paulò àntè declaraui. Vnde mirari ſatis non poſſum iudicium Caietani, qui cùm editioni ſuæ & *Methodum Practicam* & *Breuem Epitomen* ſeu *Peritiam* pręfigat, non animaduertit alteram cum alterâ pugnare: cùm collector Methodi Practicæ velit ab auctore perfectionem, velut feram, vno tenore inueſtigatam recto tramite; Peritiæ verò concinnator diuerſis viis, nunc huc, nunc illuc, nunc antrorſum, nunc retrorſum, recurrendo quoquò ſe inter dumeta condat, quaquà caput efferat, perſequendam iudicet. Sed nec Peritiâ nec Methodo hîc opus, cùm auctor nullum certum ordinem librorum ſeruauerit, vt iam dixi. Peritia tamen

loco indicis seruire possit; etsi liber nullo magnopere indice indigeat. Permisi tamen aliquem in fine adiici.

Atque ita ego de horum librorum *inscriptione, numero, ordine, methodo, peritiâ* statuendum censuero. Quia tamen Caietanus de *inscriptione* aliter censet, eum audiamus, ne quid intactum à me prætermissum conqueratur.

Præf. ad Lectorē. CAIETANVS. Cur titulos vnicuiq; libro à nonnullis præfixos, necnon aliquot voces ante verborum cōtextum appositas, quales sunt illæ, *Vox Christi*, *Vox Discipuli*, omiserim, illud in caussâ fuit, quia cùm in omnibus vetustioribus codicibus, tam Aronensi manuscripto, quàm impressis, qui cum eo optimè consentiunt, desiderentur (licet in eo, qui Thomæ à Kempis manum præ se fert, reperiantur) iure mihi persuadeo, illius viri esse glossemata potiùs, quàm Auctoris germanum partum.

ROS-WEYDVS. Næ tu semper Andabatarum more in tenebris pugnas, aërem verberans inani conatu, frustratoriis ictibus. Ego verò proximo capite cominus in luce loca vtriusque

que codicis, Aronensis & Belgici, tam clarè inter se committam, vt quiuis Lector facilè iudicaturus sit, quis in gradu stet, quis arenam mordeat. A Belgico staturos omnes codice, nullus dubito.

Cedò verò, Caietane, quem tuus Aronensis codex titulum in fronte singulorum librorum præfert? Nullum planè exprimis pag. 15. vbi tamen inscriptionem vniuscuiusq; libelli refers. Nam primi libri titulum ita tantùm citas: *Incipiunt Capitula libri primi Abbatis Ioannis Gesen*; & sequentium librorum non alij tituli sunt. Quomodo igitur sine testimonio tui libri MS. quem tanti facis, ausus es *de Imitatione Christi* singulos libros inscribere? An hoc ex fide agere, eius rei non monito Lectore? Ego verò sine teste nihil adduxi, dum titulos & inscriptiones præscribo; vti nec ante me P. Sommalius. Indicem capitum, qui singulis quibusque libris præfixus erat, initio primi libri simul sub vno obtutu dedi, Lectoris commodo.

CAP. XVIII.

Comparatio manuſcripti Italici Aronenſis, quo vſus eſt Caietanus, cum manuſcriptis Belgicis Antuerpienſi & Louanienſi, quibus vſus eſt Sommalius, & Roſ-vveydus.

ROS-VVEYDVS. Valdè paſſim Caietanus Aronenſem codicem extollit, Belgicum Sommalij deprimit. Sed omnino vereor, ne illimi fonte relicto, ad lacunas infectas & vitiatas ſe contulerit, ne æruginem pro aurugine elegerit. Eum de Aronenſi codice audiamus.

Pag. 20 CAIETANVS. Nemo inficiabitur, Aronenſis monaſterij codicem, eoſque qui Mediolani & Venetiis, anno Chriſti M. CCCC. LXXXVIII. & poſt obitum ipſius Thomæ decimo ſeptimo, ſub Ioannis Gerſon nomine editi fuêre, illi ab eodem Thomâ ſcripto auctoritate præcellere, cùm longè ſint emendatiores; ita vt valdè probabile ſit, ab archetypo fuiſſe deſumptos.

ROS-WEYDVS. Si ſimpliciter aſſeruiſſe, probaſſe eſt, iam euiciſti. Sed pari

pari ego iure contrarium aſſeruero. Sed nolo ſolâ aſſeueratione videri vincere fruſtratoriâ præſumptione. Tu hîc Tuſce aquilex, tu libripens, cum bilance aſſidete. Cuiuſque venæ, cuiuſque momenti præſtantiam pariter expendite.

Lib. I. cap. I. §. 3. Manuſcriptus Belgicus habet: *Si ſcires totam Bibliam exteriùs.* Manuſcriptus Aronenſis: *Si ſcires totam Bibliam.* Nempe non cepit exſcriptor Aronenſis phraſim Belgicam *ſcire exteriùs*, **van buyten weten**/ quod eſt *memoriâ tenere*, omiſit iſtud *exteriùs*, quod non intelligebat, & vitioſum exiſtimabat. Reperitur quoque editio Ægidij Steelſij Antuerpiæ anni M. D. LXXV. quæ loco *exteriùs* ſuppoſuit *memoriter*.

Cap. II. §. I. MS. Belgicus: *Scientia ſine timore Dei quid importat?* MS. Aronenſis non rectè omittit *Dei*. Scio te in calce libri inter addenda reponere *Dei*: ſed ex ingenio tuo, non ex M S. quâ in re fidem tuam nonnemo requiret, Caietane, qui non mones te ſenſu ita flagitante id addere.

Cap. III. §. I. MS. Belgicus: *Quid prodeſt*

deſt magna cauillatio de occultis. Vbi malè pro *magna* eſt *modica* in M S. Aronenſi. Ibidem §. 2. M S. Belgicus : *Et quid curæ nobis de generibus & ſpeciebus* ? Non rectè in Aronenſi M S. omittitur *curæ*. Ibidem §. 3. M S. Belgicus : *Quanto aliquis magis ſibi vnitus*. M S. Aronenſis imperfectè : *Quanto quis magis vnitus*. Ibidem §. 5. M S. Belgicus : *O ſi tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, ſicut ad mouendas quæſtiones*. M S. Aronenſis ne rectè : *ſicut mouendi quæſtiones*. Ibidem §. eodem M S. Belgicus: *Non quæretur quàm benè diximus, ſed quàm religiosè viximus*. M S. Aronenſis pro *diximus* malè exhibet *diſcimus*. Ibidem §. 6. M S. Belgicus poſt *in cogitationibus ſuis* habet hanc ſententiam: *Verè magnus eſt, qui magnam habet charitatem*. quæ tota in Aronenſi omittitur.

Cap. XIX. §. 3. M S. Belgicus : *Semper tamen aliquid certi proponendum eſt, & contra illa præcipuè, quæ ampliùs nos impediunt*. M S. Aronenſis omittit, *contra*; quod tamen ad ſenſum & ſcopum auctoris hîc requiritur.

Cap. XXII. §. 2. M S. Belgicus: *Quantò homo voluerit eſſe ſpiritualior, tantò præ-*

ſens

ſens vita ſit ei amarior. Vbi MS. Aronenſis loco *amarior* habet *amantior*, planè contra ſenſum, quod ex ſequentibus verbis colligitur. Dicit enim, homini ſpirituali ideò præſentem vitam fieri amariorem, *quia*, inquit ſubiungendo, *ſentit meliùs, & videt clariùs humanæ corruptionis defectus.*

Cap. XXIII. §. 5. MS. Belgicus: *Noli confidere ſuper amicos & proximos.* vbi MS. Aronenſis loco *confidere* malè exhibet *conſiderare.*

Cap. XXV. §. 1. MS. Belgicus: *Hæc intra ſe reuoluit.* vitiosè in Aronenſi, *inter.* qui error imperito librario contigit ex compendiariâ ſcriptione, vt paulò pòſt hoc capite oſtendam.

Lib. II. cap. IX. §. 2. MS. Belgicus: *Ita & tu aliquem neceſſarium & dilectum amicum pro amore Dei diſce relinquere.* Non rectè in Aronenſi codice *aliquid*, cuius erroris cauſſam mox prodam.

Lib. III. cap. III. §. 3. MS. Belgicus: *Pro ſummo bono & gloriâ interminabili.* deſideratur hoc in Aronenſi MS. ex ſcriptoris oſcitantiâ.

Cap. V. §. V. MS. Belgicus: *Amor ſicut viuax flamma & ardens facula ſurſum*

erumpit. Vbi imperitè librarius Aronensis *fauilla* pro *facula* scripsit.

Cap. VI. §. 3. M S. Belgicus: *Nec est illusio, quòd aliquando in excessum subitò raperis.* Ineptè Aronensis: *quòd aliquando in excelsum subitò rapiaris seu raperis.*

Cap. XXV. §. 3. M S. Belgicus: *Nec te iustificaueris, quasi hæc tantaq́; pati non deberes; sed me in omnibus dispositionibus iustificaueris, & sanctum laudaueris.* M S. Aronensis tantùm habet: *nec te iustificaueris & sanctum laudaueris*, omissis intermediis, quæ ad perfectum sensum requiruntur. Quis non videt hîc antiquarium hallucinatum, cùm integram sententiam transilit, quia bis occurrebat, *iustificaueris*? Qui error simili occasione exscriptoribus sæpè obuenit.

Cap. LVIII. §. 9. M S. Belgicus: *Multi quærunt quis maior sit in regno Dei, qui ignorāt an cum minimis erunt digni computari.* Purum putum aurum hoc præ scoriâ Aronensis codicis, in quo: *Multi quærunt, quis maior sit in regno cælorum siue Dei, qui ignorant, an tam minimis debeant computari, siue erunt digni computari.* Et dubitabit quispiam an Belgicus codex Aronensi præstet?

Cap.

Cap. LIX. §. 3. MS. Belgicus: *Totum & infirmum & instabile inuenio, quidquid extra te conspicio.* Vbi MS. Aronensis profert *fumum* pro *infirmum*, manifesto errore. Pro *infirmum* in manuscr. compẽdiariâ ratione erat *inf'mum*, inde *fumum* improuidus exscriptor fecit.

Lib. IV. cap. I. §. I. MS. Belgicus: *Quia ergo tua sunt, & vera.* MS. Aronensis: *Quia ergo tua sunt verba.* Prior lectio genuina & vera, quia respicit ad proximè præcedentia: *Hæc sunt verba tua, Christe, veritas æterna.*

Has ego nunc paucas ex Aronensi lamâ guttas, è Ioannis Gessen fodinâ Italicâ ęris ramenta produxi; tu vide, Lector, quid hæc ad Thomę Kempensis fontem, quid ad aurum Belgicum sint. Notum, aquam, quò à fonte magis abit, impuriorem semper fluere: quod & picturis euenit, quæ exprimuntur ex antitypis tantò posterioribus prototypo. Quare placet omnino epiphonema Caietani.

CAIETANVS. Sicut enim in picturis vsu venire experientiâ compertum est, vt prima exemplaria magis speciei, quam imitantur, similitudi- Pag. 23.

 nem

nem exprimant; ita etiam libros ex ipſorum auctorum autographis deſcriptos, quis neſcit minùs mendoſos eſſe, & ad eorum ſinceritatem propiùs accedere?

ROS-WEYDVS. Nil pote melius. Age porrò, epiphonemati ſuper acclama.

Præfat. ad Lect. CAIETANVS. Videant igitur, quâ ſe ratione tueantur, qui Thomæ à Kempis exemplar in autographum transformant.

ROSWEY-DVS. Nullâ hîc metamorphoſi opus. Ipſe codex Belgicus Thomæ à Kempis planè integer & illibatus prȩſtantiam ſuam Lectori probauit, præ Aronenſi veſtro Ioannis Geſſen mutilo & delumbato; vt mirari ſatis non poſſim, quomodo pag. 16. ſcribere audeas:

Pag. 16. CAIETANVS. Eſt autem liber ille Aronenſis ſanè quàm emendatè ſcriptus: vt hoc etiam nomine illi codici, quem Henricus Sommalius pro autographo Thomæ Kempenſis edidit, erroribus ſcatentem (vt ex eius lectione cuiuis apparere poteſt) longè præſtet. Neque etiam in vulgari papyro, vt ille eſt deſcriptus, ſed in membranâ,

nâ, & quidem peruetuſtâ; ita vt iis, qui vtrumque inſpexerunt, probatæ fidei teſtibus, non ſolùm Italis, ſed etiam Belgis & Gallis, minimè perſuaderi potuerit, ſcriptorem eiuſdem tam recenti ſæculo, quo Thomas in humanis fuit, exſtitiſſe.

ROS-WEYDVS. Immò verò ex lectione & vtriuſque codicis comparatione contrarium iam apparuit. Non hîc recuſo cuiuſuis Lectoris (quaquâ ille natione ſit) ſubire iudicium. Et quis ille Belga, Gallus, Italus, qui aſſeruit codicem noſtrum in vulgari papyro deſcriptum? Addidiſſet membranam hinc inde mixtam, & ex vero de codice Belgico retuliſſet. Non eę erant opes Thomæ Kempenſis monaſterio tunc recèns exſtructo, vt libros omnes ſuos membranâ ſcribere poſſet. Abundauerit Aronenſis ſcriptor maioribus opibus, membranâ ſcripſerit: quaſi verò non multi libri hoc proximo ſæculo membranâ ſcripti ſint, etiam typographiâ inuentâ. Vidi ego Gandaui Virgilium, Auſonium, & alios aliquot auctores veteres membranâ elegantiſſimâ ex chartaceo im-

presso exemplari descriptos. Non semper igitur membrana vetustatem arguit.

Qui illi periti antiquarij sint, qui Romæ de absente codice nostro ferunt iudicium, equidem scire aueo. Vel lyncei illis oculi fuerint, quibus tam procul nostratia peruideant; vel valdè illis fauet imaginatio, & memoria, cui tam fideles species impresserint. Ego verò Româ intelligo codicem Aronensem non magnam præ se ferre vetustatem. Quòd si de codice nostro, etsi anni indicium secum ferat, nondum vobis liquet, lubens quædam eius folicula Romam transmittam, vt cum Aronensibus foliis comparentur.

Etsi præcedentia omnia satis clarè ostendant, vter manuscriptus alteri præstet, vter autographus, vter apographus sit; ne quod tamen dubium animo alicuius possit adhuc obhærescere, clariùs rem ipsam patefaciam.

Manuscriptum Aronensem non esse autographum, vel ab auctore dictatum (quod tamen Caietanus existimauit pag. 15.) immò ne quidem ab archetypo desumptum (vt idem opina-

tur

tur Præfatione ad Lectorem) multis manifestis indiciis deprehenditur.

Lib. 1. de Imitatione Christi, cap. IV. §. 1. MS. Aronensis habet: *Et in verbis satis labilem siue bibilem*. Caietanus pro *bibilem* impressit *debilem*. Neutrum huic loco quadrat. MS. Belgicus tantùm habet: *& in verbis satis labilem*. atque ita omnes editiones. Nempe quia Aronensis exscriptor in exemplari, è quo suum describebat, inuenerat *labilem* scriptum per compendium *Obilem*, ignorans quid hoc esset, expressit ipse, *labilem siue bibilem*, & loco posterioris Caietanus *debilem* substituit.

Cap. V. §. 2. MS. Aronensis habet: *Si vis profectum siue perfectum haurire*. Quis non videt hîc hæsitantiam scriptoris? Inuenerat in MS. (sicut & Belgicus MS. repręsentat) *Si vis pfectum haurire*. Non percepit compendiariam scriptionem. quare maluit vtrumque secundùm suum captum ponere, *profectum siue perfectum*, cùm hæc sola vera lectio sit: *Si vis profectum haurire*.

Cap. XXV. §. 2. MS. Aronensis: *Hæc inter se reuoluit dicens*. Rursus hîc error exscriptoris se prodit, quòd non sit

assecutus hanc abbreuiationẽ MS. ex quo sua exprimebat, *in*ᵗ͂, quod *intra* est, non *inter*. Nam *inter* antiquarij tunc ita scribebant, *in*ᵗ. Atque vtraque abbreuiatio hoc §. in Belgico manuscripto occurrit, vbi editio habet, *inter metum*, & *intra se*.

Lib. II. cap. IX. §. 2. MS Aronensis: *Ita & tu aliquid necessarium & dilectum amicum pro amore Dei disce relinquere*. Scribendum fuerat Aronensi *aliquem*, vt habet MS. Belgicus. Iterùm deceptus fuit abbreuiaturâ. Nam hîc MS. habet, *aliq̃*, id est *aliquem*. Et eodem §. paulò antè, vbi est, *libenter habemus aliquid pro solatio*, idem MS. Belgicus exhibet *aliq̃*, id est, *aliquid*.

Lib. III. cap. VI. §. 3. MS. Aronensis: *Nec est illusio, quòd aliquando in excelsum subitò rapiaris seu raperis*. Veram lectionem iam paullò antè dedi ex MS. Belgico. Sed nota hîc curiosam peritiã scriptoris Aronensis. Quia in MS. erat compendiosè *rapris*, id est, *raperis*, ne scriptor ex compendio laberetur; duas lectiones ponit, *rapiaris* seu *raperis*.

Tædet pudetque me hisce minutalibus immorari. Et tamen faciendum fuit,

fuit, vt ad obrussam aurú exigeretur, & fonte suo pura se aqua probaret.

CAP. XIX.

De varijs horum librorum editionibus, Henrici Sommalij, Gasparis Belleri, Constantini Caietani, Heriberti Ros-vveydi.

ROS-WEYDVS. Non hîc ago de duabus editionibus, quæ non dignæ sunt vt nomen Thomæ à Kempis in fronte preferant: quarum vnam Basileæ anno M.D.LXIII. adornauit Sebastianus Castalio, homo damnatæ memoriæ: qui cùm libros hos Latiniores voluit reddere, barbaricè eos & auctoris mentem & genium defraudando deprauauit: alteram curauit Antuerpiæ anno M.D.LXXV. apud Ioannem Bellerum Fr. Franciscus Tolensis, Canonicus Regularis, qui editionem hæretici Castalionis, omisso nomine iterauit; suppletis ijs, quæ alter truncauerat, & quartum, quem alter omiserat, suâ operâ Latiniorem addidit. Vtinam vir pius & religiosus suam operam alibi vtiliùs collocasset! Non indi-

indiget veritas fuco, non pietas ſtibio. Optaſſem Tolenſem memorem fuiſſe Thomę ipſius Kempenſis, qui omnem ornatum reſpuit, & in Prologo ad Vitam Florentij monet: *Tu qui non apices litterarum, ſed virtutes morum quæris in litteris, propter inopiam dictaminis non debes aſpernari margaritas in vilibus conchis.*

Omitto quoque hîc editiones omnes veteres, quæ ante primam P. Henrici Sommalij recenſionem paſſim circumlatæ ſunt, nunc Ioannis Gerſonis, nunc Thomæ à Kempis nomine. Hæ enim omnes ferè eodem modo textum exprimunt; niſi quòd ſubinde typographus aliquis vel corrector quædam verba mutauit & tranſpoſuit, magis pro captu ſuo quàm ex manuſcriptorum codicum fide. De iis tantùm nunc ago, quæ aliquam curam & recognitionem ex auctoris archetypo adpromittunt.

Et quidem noſter P. Henricus Sommalius codicem manuſcriptum Thomæ à Kempis Louanij apud Martinenſes, & alium Antuerpiæ in Collegio noſtro nactus, animum adiecit ad recenſionem librorum eius quatuor de

de Imitatione Christi, quos typis Plantinianis primùm dedit apud Ioannem Moretum anno M. D. XCIX. inde anno M. DC. I. & M. DC. VII. Ille primus textum per numeros seu paragraphos distinxit, quod posteriores posteà typographi quoque obseruarunt. Curiosè sanè Sommalius noster textum distinxit, sed non vbique ipsa Thomæ verba ex autographo expressit, quorumdam, vti videtur, barbarie offensus.

Successit deinde editio Gasparis Belleri Antuerpię anno M. DC. XVI. qui propiùs accessit ad auctoris autographum. Cùm enim Ioanni Bellero patri eius beneficio Latomi, Capituli Windesimensis tunc Generalis, autographum è ruinis monasterij seruatum, cessisset, eo munere affecit ille R. P. Georgium Duras, nostri tunc Collegij Antuerpiensis Rectorem; qui eidem Bellero apographum (ita eo flagitante) ex autographo descriptum redonauit. Ex hoc apographo Gaspar Bellerus suam editionem adornauit. Et quia exemplar eius tertio loco librum de Sacramento altaris exhibebat, eo quoque ipse ordine in suâ editione

tione dedit. Quod tamen non omnibus probatur, qui consuetum malint librorum ordinem. Si antigrapheus autographum ritè expressit, & compendia litterarum benè assecutus est, eorum erit iudicium, qui hanc nostram cum eâ contulerint. Mihi curæ fuit, Sommalij textum ad duo autographa reuocasse.

Eodem ipso anno Constantinus Caietanus, Abbas S. Baronti, libros quatuor de Imitatione Christi Romæ prælo commisit, detracto Thomæ à Kempis nomine, & Ioãnis Gessen Abbatis substituto. Quo iure, quáve iniuriâ id fecerit, hactenus vindicijs hisce Kempensibus inquisiuimus. Nunc tantùm de præstantiâ textus & editionis agimus. Ille de editione suâ ita Lectorem affatur:

Præfat. ad Lect. CAIETANVS. Quid in hoc Opere Ioannis Gessen Abbatis de Imitatione Christi, corrigendo & recognoscendo, à me præstitum fuerit, ex collatione aliarum editionum facilè tibi, benigne Lector, vt spero, innotescet. Neque enim mihi consilium est, labores hosce, qualescumque

cumque ſint, verbis extollere.

ROS-WEYDUS. Equidem optaſſem Domino Conſtantino Caietano talem codicem obtigiſſe, qui libros hos de Imitatione Chriſti & emendatiores & commendatiores reddere potuiſſet. Sed imperitũ ducem codicem Aronenſem nactus, à viâ plerumque aberrauit. Errores non paucos capite proximè præcedenti exhibui. Plures, imò centenos exhibere poſſem; ſed prudens Lector ex paucis ſuprà poſitis facilè de editione eius, quàm minimè correcta ſit, iudicabit.

Ego verò autographo Antuerpienſis noſtri Collegij (nunc Domus Profeſſæ) vſus, in ſubſidium quoque Louanio Martiniẽſem codicem & ipſum auctoris manu exaratum aduocans, poſtremam Sommalij noſtri editionem ad eorum fidem exegi, & pænè centum locis ad auctoris calamum reuocaui. Et quidem liber noſter Antuerpienſis tam accuratè ab auctore ſcriptus eſt, vt ne litterulâ quidem aberrarit. Si quæ inibi tranſpoſitio verborum ſcribenti euenit, ipſe pòſt minio, dum libros relegit (nam Enchiridion

ridion eius quotidianum videtur fuiſſe) fugitiuum vocabulum in locum ſuum reuocandum monuit.

Variantes lectiones huius editionis ſcio pleraſq; minutulas eſſe, quædam tamen omnino neceſſariȩ erant. Quidquid ſit, mihi curæ fuit auctoris manum mentemque exprimere. Quod vt facerem, coëgit me Conſtantinus Caietanus, qui fidem codicis noſtri in dubium reuocauerat, & me nominatim in certamen depoſcebat. Parui, me ſtiti: nec de homine mihi (quem æſtimo, quem colo, quem amicum habeo) ſed de errore profligato triumphare, animus fuit.

VITA

VITA IOANNIS A KEMPIS, THOMÆ FRATRIS natu maioris, Canonici Regularis,

Auctore IOANNE BVSCHIO synchrono.

TERTIVS *in ordine, inter fratres primitiuos, in Windesem primò professos, vir fuit venerabilis frater Ioannes de Kempis, oppido diœcesis Coloniensis. Hic staturâ breuis, viribus corporis fuit imbecillis; aspectu simplex, moribus compositus, corde humilis, animo modestus, ingenio sagax, consilio prudens, mente purus, sibi internus; Deo deuotus & affectuosus, fratribus amabilis, & dulciter seriosus: numquam audax & clamosus, sed quietus & zelosus, valdè amans disciplinam & cellæ custodiam; numquam vacans otiosus, sed vtilibus occupatus, diem duxit in vesperum.*

Ex lib. MS. de Vir. ill. VVindes. c. 35

Ioannis statura & indoles.

Discipulus hic fuerat magistri Gerardi Magni, & Domini Florentij, in quorum scholâ doctissimâ virtutum nutritiuâ, interiùs

Discipulus Gerardi & Florentij.

teriùs & in moribus tantum profecit, [3] *vt cum primis in VVindesem ad Ordinem suscipiendis à Domino Florentio mitteretur. Vbi deuotis exercitijs, orationibus & laboribus, feriatis insistens diebus, in virum perfectum paulatim succreuit.*

Fit Religiosus.

Qui gratiam specialem suscepit à Deo libros corrigendi & benè scribendi; diuersa quoque exemplaria inter se repugnantia ad inuicem concordandi, & ea in formam propriam aptè componendi. Unde librorum Ecclesiæ nostræ & Capituli, Missalium, Gradualium, Antiphonariorum, Lectionariorum, Capitularij, Martyrologij, Ordinarij, & Kalendarij, ipse præcipuus vnà cum certis in hac parte collegis, ad id sibi deputatis, factus est emendator authenticus: & post fratrem Arnoldum Kalker Suppriorem nostrum, Constitutionum nostrarum editor & compilator præclarus. Et quia subtilis erat ingenio, quia

Insignis est antiquarius.

Ingenio pollet, cui vim natura negauit,

ideò pro nouis etiam monasterijs in Ordine nostro construendis, & eius ædificijs pro disciplinâ conseruandâ aptè collocandis, frequenter pro consilio noscitur directus.

Priori charus.

Quem magnus Pater noster Ioannes de Huesden

Huesden plurimùm dilexit, eò quòd pectus suum frequenter pulsans, propter expertam eius prudentiam, ipsum virum esse consilij sæpiùs inuenisset, sanis eius consilijs libenter acquiescens. Vir est consilij.

Conuocatis aliquando fratribus in cellam Prioris, & caussâ propositâ, singuli à Patre interrogati responderunt, quod secundùm conscientiam rectius iudicabant. Inde exeuntes, frater Ioannes Kempis quemdam fratrem iuniorem, satis sibi familiarem, traxit in partem, dicens: Frater mi charissime, in talibus caussis sic mihi propositis communiter ad finem respicio, & quem exitum tale negotium sit habiturum, acutè considero: & tunc ita responsum meum tempero, ut ipsum retractare non habeam necesse; sed alijs meam sententiam approbantibus ipsa sortiatur effectum: dans ei intelligere, vt disceret prudentiam, & eius exemplo in simili sic fieret acutior. Prudens in respõsis.

Interrogatus aliquando, an etiam exinde in conscientiâ grauaretur, quòd tam multis annis fuisset prælatus, & pro nouis Domibus in regulari obseruantiâ instituendis & conseruandis, sæpè foras fuisset emissus; respondit: Ex hoc, quod de mandato Prioris mei aut Capituli, seu Ex obedientiâ inculpatus.

per

per electionem Canonicam foris fui, omnino iam non doleo: sed in quibus malè me habui, inde contristor & pœniteo.

Sancti Patres & viri virtutum, eamdem non omnes semper habent gratiam deuotionis in Scripturis, sed singuli secundùm feruorem sui spiritus & animi qualitatem, singularem à Domino gratiarum obtinent influentiam. Nam frater Ioannes Huesden Prior noster, notabile satis Excerptum ex B. Bernardi Sermonibus super Cantica pro deuotione suâ compilauit, mediam penè partem Sermonum eorumdem.

Eius scripta. *Frater autem Ioannes Kempis Excerptum pro suâ deuotione ex iisdem volens extrahere, non ea, quæ Pater Ioannes Prior noster inde sibi collegerat, sed ea magis, quæ in suo Excerpto ipse omiserat, vtiliora pro suo profectu, & sibi magis sapida esse iudicans, propriâ edoctus experientiâ in vnum ea collegit.*

Varijs locis Prior. *Iste frater Ioannes de Kempis columna fuit monasterij nostri & Capituli, in plurimis locis Capituli nostri Prior & Rector constitutus. Nam [4] in Fonte B. Mariæ prope Arnhem primus post Priorem de VVindesem Rector factus, quosdam ibidem fratres de eius licentiâ inuestiuit. [5] In*

Monte

Monte S. Agnetis prope Svvollis in primum Priorem constitutus, dictum monasterium ex magnâ paupertate cum multâ familiâ laicali ad omnium rerum, domorum, & vtensilium competentiam suo tempore promouit, ecclesiæ muros pro parte maiori in altum produxit, plurima ligna pro tecti consummatione procurauit; refectoria Fratrum, & laicorum coquinam, & cellarium, & sacristiam pro diuinis inter ecclesiam & domum Capituli, de lignis & lapidibus ipse consummauit. Et in his omnibus nũquam fuit pretiosus; sed inter laborantes trullam camentarij manu continens frequenter murauit, & arenam fodiens in carrucam cum sarculo proiecit. Hortum pomiferum in partem Australem plantari fecit; in cuius circuitu arbores statuit siluestres. Temporibus intermediis, sacris lectionibus, Fratrum eruditionibus, & nouis libris scribendis, illuminandis & emendandis operam diligentem impendit. Et quia pauperes tunc erant, Fratribus suis pro pretio scribere concessit. Cœmeterium infra ambitum per Dominum Hubertum Traiectensem Suffraganeum consecrari fecit circa horam Vesperorum, secretè propter Svvollenses,

Varia eius in Monte S. Agnetis opera

Psal. 62 *qui impedierant:* & ſic obſtructa ſunt ora loquentium iniqua.

Poſt horum conſummationem, & Prioratus ſui reſignationem, alius Frater de VVindeſem frater VVilhelmus Vorncken, ibidem electus eſt in Priorem, ipſo in VVindeſem iã reuerſo. Deinde per Capitulũ paucis aſſumptis Fratribus,[7] ad monaſterium Stagni S. Petri prope Bommel miſſus eſt inchoandũ. Vbi aliquanto tempore demoratus, primus poſtmodum[8] Sanctimonialiũ in Bronopiâ in ſuburbio Kampenſi, per Patres Capituli Rector eſt ordinatus. Rurſum à Conuentu monaſterij Viſitationis[9] B. Mariæ Ordinis noſtri prope Harlem, in Priorem fuit electus. Cui ſeptem annis continuis in tẽporalibus & ſpiritualibus bonis benè præfuiſſe dignoſcitur. Inde rurſus reuerſus in VVindeſem, circa finem vitæ ſuæ miſſus[10] in Bethaniam, cœnobiũ Monialium Ordinis noſtri prope Arnhem, in primum Rectorem, poſt annum & dimidium, quadraginta annis in Ordine iam expletis, in verâ obedientiâ & ſenectute bonâ, tertio die poſt Animarum, horâ duodecimâ diem clauſit extremum, in eodem monaſterio in ambitu Sororum ſepultus.

Variis locis Prior.

Eius obitus.

Qui

Qui dum adhuc esset in humanis, sic ait inter alia in quadam Collatione: Volumus esse humiles sine despectione, patientes sine tribulatione, obedientes sine coarctatione, pauperes sine defectu, virtuosi sine labore, pœnitentes sine dolore; laudari sine virtute, amari sine bonitate, honorari sine sanctitate: sed Christus Deus noster ita non fecit & docuit, qui regnum cælorum vim sibi facientibus repromisit; & iniuriam patientibus gloriam & honorem retribuet, nullumque malum relinquet inultum. Spiritualis eius collatio.

Ecce quantis laboribus & fatigis Patrem istum reuerendum pro Dei honore, & Fratrum salute Capituliq; dilatatione vsque in senium videmus fatigatum: qui imbecillo corpore cum antiquo hoste viriliter decertans, in verâ obedientiâ, resignatione propriâ, & veris virtutibus vsque in finem perseuerauit; donec Spiritus ei diceret, vt à suis laboribus in æuum requiesceret, æternæ gloriæ coronam à Deo recepturus; quam cunctis se diligentibus, & ipsi in fide fideliter seruientibus in finem vitæ, indubitanter donabit.

NOTATIO.

1. IOANNES *à Kempis.*] Ita aliquoties vocatur à Ioanne Busch, qui cum eo vixit, tum in libro de Viris illustribus Capituli Windesimensis, tum in libro de Origine monasterij in Windesem. Quære cur Trithemius Catalogo illustrium virorum Germaniæ hunc etiam Thomam vocatum scribat (*nam duo*, inquit, *feruntur huius nominis fuisse, ambo de Kempis, ambo ingenio præstantes, & ambo varia cudentes Opuscula*) diuinare non possum: nisi fortè pater eius Arnoldus dictus fuerit, vt inde filius cognomen traxerit *Ioannes Arnoldi de Kempis*: quod in istis locis ferè solemne est.

2. *Tertius in ordine.*] Non seruauit igitur ordinem idem Ioannes Busch, cùm libro de Origine monasterij in Windesem, eum quarto loco enumerat: *Dominus Henricus Clingebile de Huxariâ sacerdos, VVernerus Keymcamp de Lochem, Henricus VVilsem de Campis, Ioannes de Kempis, VVilde de Buscoducis, & Bertoldus ten Haue de Svvollis, cuius fuerat monasterij nostri fundus.* Vbi *Ioannes de Kempis* ordine quartus est.

3. *Vt cum primis in VVindesem ad Ordinem suscipiendis.*] Chartula professionis eius, manu eiusdem scripta seruatur Coloniæ in monasterio Canonicorum Regularium ad Corpus Christi: quâ continetur, fratrem Ioannem Kempensem Diaconum, fecisse professionem suam anno Domini M. CCC. LXXXVII. in Windesem sub Reuerendissimo Domino Huperto, Episcopo Yppusensi Suffraganeo, cùm Recto-

Rectorem ſcilicet illo anno elegiſſent, qui incepturi erant illud cœnobium, promittentes obedientiam ſub Prælato conſtituendo. Ioannes Buſch libro de Origine monaſterij in Windeſem cap. XX. exprimit hanc formulam votorum, quam Religioſi ibidem futuri emittebant: *Ego frater N. Clericus, promitto, Deo auxiliante, perpetuam continentiam, carentiam proprij, & obedientiam tibi, Pater Prior, & ſucceſſoribus tuis canonicè inſtituendis, ſecundùm Regulam beati Auguſtini, & ſecundùm Conſtitutiones iſtius loci iam conſtitutas, & poſteà conſtituendas.* Porrò Ioannem à Kempis Diaconum quoque fuiſſe, cùm vota emitteret, notat Ioannes Buſch libro de Viris illuſtribus Capituli Windeſimenſis cap. XXXVI. vbi agit de Henrico Wilde: *Qui licet iuuenis tunc eſſet ætate, vt ante profeſſionem Diaconus tantùm ſit ordinatus, ſicut & frater Ioannes Kempis iam antè præfatus.*

4. *In Fonte B. Mariæ prope Arnhem.*] Hoc Canonicorum Regularium monaſterium fundatum eſt anno Domini M.CCC.XCII. Ita Compendium Priuilegiorum Capituli Windeſimenſis, & Buſchius de Orig. monaſter. in Windeſem cap. XXXVII.

5. *In Monte S. Agnetis.*] Fundatum eſt hoc monaſterium virorum anno Domini M.CCC. XCVIII. Compendium Capituli Windeſimenſis, & Buſchius ſup. cap. XXXIX. originis huius monaſterij ita meminit: *Anno Domini* M.CCC. XCVIII. *primi quatuor fratres monaſterij Montis S. Agnetis prope Svvollis inueſtiti ſunt à Domino Ioanne VVael Canonicorum Regula-*

rium Priore intra Oppidum Svvollense, ipso die Annuntiationis Dominicæ, eodemq; die professi. Qui ibidem Prioratus quoque Ioannis nostri à Kempis meminit.

6. *Septem fratres Clericos.*] Inter hos omnino numerandus est Thomas à Kempis, frater eius germanus. Nam cùm monasterium hoc fundatum sit anno Christi M. CCC. XCVIII. & Ioannes à Kempis inibi à primâ fundatione primus Prior fuerit creatus, & in Prioratu nouem annos egerit; sequitur, Thomam à Kempis è primis eius monasterij Religiosis fuisse, cum ipse Ordini ei se addixerit anno M. CCCC. vt mox in eius Vitâ patebit.

7. *Ad monasterium Stagni S. Petri prope Bommel.*] Fundatum hoc fuit circa annum M. CCCC. VII. Buschius libro de Origine monasterij in Windesem cap. XXXIX.

8. *Sanctimonialium in Bronopiâ.*] Est D. Ioanni Baptistę sacrum, vt habet Compendium Priuilegiorum Capituli Windesimensis. Fundatum est, seu potiùs Capitulo Windesimensi associatum, anno Domini M. CCCC. XII. Buschius suprà cap. XLIV.

9. *B. Mariæ.*] Dicitur hoc monasterium Visitationis B. Mariæ, & exstructū ęst circa annum Domini M. CCCC. VII. Buschius de Orig. monasterij in Windesem cap. XXXIX.

10. *In Bethaniam.*] Est monasterium Monialium prope Arnhem in Geldriâ, diœcesis olim Traiectensis, nunc Ruræmundensis.

VITA

VITA THOMÆ A KEMPIS CANONICI REGVLARIS

Auctore incerto pæne coæuo.

HIC *Thomas*, *cognomento Hämerlein, id est* Malleus, *qui verè malleus existens in suis dictis & tractatibus, deuotis & indeuotis: deuotos per suos tractatus excitando & percutiendo corda eorum ad maiorem deuotionem, & profectum virtutum, & gratiarum actiones; sed indeuotis existens malleus, videlicet corda eorum excitando ad compunctionem & recognitionem propriæ infirmitatis & imperfectionis, & ad emendationem vitæ compellendo, tentatos & tribulatos consolando & roborando, & in omnibus viam incipiendi ac perficiendi ostendendo, vt meritò sibi adscribendum sit iam illud:* Qui erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

Ex editione Norimb. 1494.

Thomas quomodo Malleus.

Dan. 12

Multùm affabilis & consolatorius fuit infirmis & tentatis iste bonus & deuotus Pater, & valdè Zelosus pro salute animarum, & omnes cupiebat saluos fieri

ſicut ſeipſum, ideò ſcriptis & admonitionibus, instructionibus, modis quibuſcumque potuit, alios etiam ſecum trahere ad regnum cœlorum nitebatur, ſicut S. Gregorius hortatur in quadam Homiliâ, &c.

Prou. 22 *Et quia in iuuentute cœpit congregare diuitias, ſcilicet virtutum, ideò ſortitus eſt nomen bonum: & illud Threnorum tertio*
Thr. 3. *impletum eſt in eo, ſcilicet:* Beatus vir, qui portauerit iugum Domini ab adoleſcentiâ ſuâ: ſedebit ſolitarius & tacebit, quia leuabit ſe ſuper ſe, *&c.*

Iſte bonus Pater ſolitus erat dicere, quando fuit cum conuentu ſpatiando vel cum alijs, quando ſenſit inſpirationem diuinam, quando ſponſus eius, ſcilicet IESVS *Chriſtus voluit cum ſponſâ loqui, tunc humiliter petijt licentiam, dicendo: Dilecti Fratres, oportet me ire; vnus me exſpectat in cellâ. Et Fratres piè annuentes petitioni eius, multùm ædificati fuerunt. Et ſic impletũ fuit in eo illud:* Ducam eum in ſolitudinẽ, & ibi loquar cum eo. *Et ipſe*
1. Reg. 3 *Thomas ad Dominum illud:* Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus. *Quid tunc loquebatur Domino, & quid loquebantur ad inuicem, habemus in tractatu eius,* de Internâ Chriſti locutione ad ani-

(Margin notes: Cum Deo familiaris. — Oſeæ 2.)

animam fidelem : *qui tractatus habet hoc idem pro themate, in secundo capitulo*: Loquere Domine, quia audit seruus tuus. *quod Samuel Propheta etiam dixerat ad Dominum, quando Dominus eum vocauerat, &c.* 1. Reg. 3

Item adhuc multa alia plura de eius vitâ & conuersatione audiui à Fratribus illius conuentus, qui adhuc viuunt, quòd vix millesimam partem enarraui scribendo. Sed quid dicam ampliùs? Sicut alios docuit & instruxit dictando & scribendo, sic ipse fecit viuendo; opere impleuit, quod sermonibus dixit faciendum.

Hic Thomas *Kempis, cognomen habens* Malleus, *natus fuit de ciuitate, cui nomen Kempis, diœcesis Coloniensis, qui studuit Dauentriæ in domo Fratrum, scilicet Clericorum, qui ingeniosus & docilis fuit & tractabilis; & ideò multùm fuit amabilis Domino* Florentio *& eius Fratribus. qui posteà vocatus à Deo per inspirationem diuinam ad seruiendum Deo viuenti, acquieuit citò inspirationibus diuinis, ne sibi improperaret Dominus illud:* Vocaui, & renuistis. *& illud sibi contingeret:* Vocabis tu me in orationibus, sed non exaudiam te, quia renuisti vocem

Studet Dauentriæ.

Prou. 1.

Ibidem.

meam audire. *sed fecit iste Thomas Kempis, sicut scriptum est de S. Andreâ, mox vt audiuit vocem Domini vocantis se, relictis omnibus quæ huius mundi sunt, intrauit Ordinem Canonicorum Regularium, qui tunc temporis in breui fuerat reformatus, in Domum scilicet in Monte S. Agnetis prope Svvollis, anno Domini* M. CCCC. *& fuit inuestitus ibidem anno Domini* M. CCCC. VI. *& sic fuit per sex annos probatus, antequam inuestitus: quia tunc temporis fuit consuetudinis, quòd sic probantur priùs antequam inuestiantur, tamquam aurum in fornace; ideò aurum probatum fuit:* Quia qui non est probatus & tentatus, qualia scit? *Et quia acceptus erat Deo, ideò necesse fuit vt multis tentationibus & exercitationibus & humiliationibus probaretur, vt posteà sciret aliis dare remedium, sicut in se & in aliis fuit expertus sæpè: sicut & fecit in suis sermonibus & tractatibus.*

Matth. 4

Fit Religiosus.

Eccli. 34.

Proficit.

Hic Thomas multùm profecit in virtutibus, de die in diem proficiens, addens semper feruorem feruori, deuotionem deuotioni, virtutem virtuti; ita vt omnes mirabantur de eius feruore & deuotione. Et quia multùm humilis fuit, ideò à Deo

magnam

magnam & singularem gratiam meruit habere, sicut patet ex dictis eius.

Item bis Supprior fuit, & semel Procurator: & quia multùm fuit internus & deuotus, & ideò simplex in temporalibus rebus, ideò depositus fuit ab officio Procuratoris, & in Suppriorem iterùm electus: quia sic maiorem fructum dictando, contemplando, orationibus insistendo, fecit. Quod Fratres considerantes, fecerunt sibi misericordiam, eum subleuando ab exterioribus. Supprior Procurator.

Anno Domini M. CCCC. LXXI. *obijt iste deuotus Pater Thomas Kempis, & sic seruierat Domino in Ordine Canonicorum Regularium* LXX. *annis in magnâ austeritate vitæ & feruore spiritus.*

Et quia multos tractatus scripsit & dictauit in vitâ, & pauci sciunt quomodo intitulantur, ideò tabulam de eius tractatibus & libris hîc intitulare & scribere intendo, vt omnes, qui legunt vel audiunt, possint scire quot sunt.

NOTATIO.

1 ET *ideò tabulam.*] Tabula hęc deest in editione Norimbergensi anni M.CCCC.XCIV. certè Vitę eius nō subijcitur. Si typographi initio libri posuêre, ecce istam tabulam in fronte Norimbergensis editionis:

De Imitatione Christi libri 4.
Liber Vita M.Gerardi Magni.
Liber de Humilitate Christi, quam D.Florentius studuit imitari.
Liber de Discipulis D.Florentij.
De Disciplinâ claustralium.
Aliqua notabilia de conuersatione Thoma de Kempis.
Alphabetum deuoti monachi Thoma Kempis.
Sermonum ad Nouitios partes tres.
Item Sermones eiusdem.
Dialogus Nouitiorum.
Canticum de laudibus SS.Virginum.
Epistola plures.
Libellus de paupertate, humilitate, patientiâ.
Libellus de verâ compunctione.
Libellus Hortuli animarum.
Libellus vallis liliorum.
Epitaphium monachorum.
Vita boni monachi.
Manuale monachorum.
Doctrinale iuuenum.
Hospitale pauperum.

Ex his postremi libri post *de conuersatione Thoma*, iam olim impressi erant, cùm typographia recèns inuenta, & paucis locis nota erat: fors & priores in alio Tomo.

VITA

VITA THOMÆ A KEMPIS CANONICI REGVLARIS

ex varijs auctoribus

AB HERIBERTO ROS-WEYDO

concinnata.

THOMAS à Kempis oriundus est Kempis, quod permodicum est in agro & diœcesi Coloniensi oppidum, unde cognomen quoque ei adhæsit. Parentes habuit, si sæculum spectes, nullo quidem generis splendore, nullâ diuitiarum opulentiâ conspicuos, sed quibus omnis nobilitas in pietate, census in vitæ probitate erat. Manuum igitur labore vitam suam tolerantes, reculâ suâ benè contenti viuebant. Quibus gemina proles mascula obtigit (de pluribus certè non liquet) Ioannes & Thomas: quorum ille natu grandior, studiorum curriculo Dauentriæ confecto, Gerardi Magni familiaritate vsus, ad omnem vitæ honestatem efformatus est, & in Ordine Canonicorum Regularium, Thomæ patria. Parentes. Frater.

 è disci-

è disciplinâ Capituli VVindesimensis, varijs perfunctus muneribus, feliciter obijt.

Thomas igitur noster natalem habuit Natalis. *circa annum virginei partus* M. CCC. LXXX. *Vrbano VI. orbis vniuersi Pontificium, & Carolo IV. Imperium administrante. Postquam primam ætatem sub parentum oculis exegerat, & iam capessendis litterarum studijs idoneus videbatur, Dauentriam (quæ Transisulanæ ditionis metropolis est) se contulit; tredecenni, vt colligere licet, non maior. Dauentriam vt peteret, Florentij eum sacerdotis cumprimis pij ac eruditi, & Fratrum Clericorum præfecti fama exciuerat, quam crebra commeantium studiosorum turba celebrabat. Florebant tunc ibi bonarum artium studia, vt Belgicæ Athenæum diceres.*

Vbi Dauentriam peruenit, prima illi Studiũ. *cura fuit de fratre suo germano inquirere, vt eius consilio & operâ (nam tenue illi vel nullum peculium erat) ad studia capessenda dirigeretur. Commendatus igitur Domino* [3] *Florentio (*[4] *nam Gerardus Magnus anno* M. CCC. LXXXIV. *iam è viuis excesserat, cùm Thomas noster quadriennis tantùm esset) ab eo exceptus est perhumaniter; qui ei de domo, de libris, de victu*

victu prospexit. Hac occasione bonæ indolis & honestæ frontis adolescens, dum inter illustres pietate & eruditione viros, qui in Florentij viuentes consortio, religione, vitæ innocentiâ, morum sinceritate elucebant, quotidie versatur, mores eorum expressit, quorum delectabatur consuetudine; domi sedulus, in scholis assiduus, in templo frequens. Vbi paucis annis eos non in studijs magis quàm pietate progressus fecit, quos tot conscripta ab eo numquam satis laudata testantur volumina. Dum in Collegio 5 *Fratrum Clericorum versatur, quidquid calligraphiâ lucrari potuit (nam antiquarij manu valebat) omne id manupretium in commune subsidium conferebat.*

Profectus in virtute & litteris

Fuit à puero diuæ Virginis cultor eximius, cui statas quotidie preces solitus erat persoluere. Verùm quia instabilis & nutabunda est puerilis pietas, cœpit & in eo laxioribus velis pia hæc consuetudo nauigare. Pedetentim igitur solitas orationes atque suffragia, primò ad vnum diem, dehinc ad duos aut tres, demum ad quatuor, tandem ad integram septimanam neglexit; & (quod dolendum est) postremò vniuersa postposuit. Quod dum ageret, visum est sibi in visione nocturnâ, quasi staret in atrio

D. Mariæ deuotus.

atrio magistri Florentij: vbi, dum simul cum alijs scholaribus, qui simul confluebant ad audiendum diuinum verbum, auidas aures ad ea quæ dicerentur inclinaret, conspexit in nubibus cæli desuper venientem Dominam mundi: quæ dum facie decorâ & fulgenti habitu ad prædictum atrium descendisset, circuiuit Fratres, qui illic verbum Dei audientibus loquebantur: & nunc hunc nunc illum benignè complexata, gratias videbatur eis refundere, quòd tam pijs admonitionibus satagere viderentur, ne pretium Sanguinis dulcissimi Filij sui, in illis iuuenibus deperiret. At adolescens hæc intuens, & videns Virginem in mulieribus benedictam ruere in amplexus Fratrum dictorum, ardens & æstuans, liquescens, & sperans stabat; & in ipsam amore plenos oculos firmiùs detorquens, intra semetipsum dicebat: Paululùm exspectabo, & cùm felix Virgo charitatis insignia ceteris sufficienter ostenderit, tum etiam & mihi, qui eam, etsi non digno, saltem quoquo possum amore prosecutus sum, amplexum charitatis benignè offeret. Sed heu! quia sæpè in contrarium vadunt spes firmæ mortalium, Thomas osculum, dulce amoris pignus, spera-

In Mariæ cultu negligétior visione monetur

ſperabat, ſed verbum aſperæ increpationis accepit. Si-quidem Virgo beata, poſteaquam ſingulos, qui pijs admonitionibus florentem confluentium ſcholarium ætatem ad meliora prouehebant, dulcibus amplexibus demulſiſſet, venit tandem ad Thomam, & ſeuerioribus luminibus eum adſpiciẽs, Fruſtrà, inquit, amplexum petis ſancti amoris, hoſtis acerbe, qui exosâ inimicitiæ negligentiâ, malo conſule fretus, debitam atque ſolitam mihi penſionem flammantium precum non exoluis. Siquidem vbi nunc ſunt conſuetæ preces tuæ? quò ſolitæ orationes auolarunt? vbi mixta ſuſpirijs pia ſuffragia? Nónne refrixit in te charitas, torpuit amor, pietas quondam habita vacillauit? Et nunc tu, quaſi nihil peccatum ſit, ſtas, & audaci fronte amplexum manes, qui argui magis meruiſti? Et indignabunda vultum auertens: Abi, inquit; abi à me: quia amplexibus meis indignus cenſeberis, qui tam facilem precem amatæ ſoluere neglexiſti. Atque ſic iuſtis increpationibus laceratum relinquens, cælis refuſa diſparuit. Thomas poſt viſionem euigilans, diſcutit conſcientiam, agnoſcit culpam, & emendationem adpromittit. Et ne de cetero Virginis beatæ fruſtraretur

Reſumit D. Mariæ cultum.

retur amplexibus, neglecta dimissaque suffragia, ita legenda rursus arripuit, vt vsque in finem vitæ suæ, nullo ea die in posterum ausus fuerit prætermittere. O felix reprehensio, quæ correxit errorem, quæ amoris fœdera nonnihil dirupta resarcijt, quæ negligentiæ næuum aboleuit!

Religioni se addicit.

Cùm iam septennio consuetudine Domini Florentij reliquorumque Fratrum vsus esset, atque omnium virtutum numeris se omnibus probasset, exarsit in eo Religionis ardor, cuius igniculos D. Florẽtius animo eius subinde subiecerat. Anno igitur M. CCCC. *quo Florentius è vitâ migrauit, Thomas noster ad Montem S. Agneti sacrum, qui proximè Swollensi imminet ciuitati, concessit; vbi recèns tunc monasterium Canonicorum Regularium, sub D. Augustini habitu Regulaque militantium, ad Vidrum amnem exstructum erat. Erat ea Domus eâ tempestate admodum obscura, paucissimis nota, raroque (vt sunt ferè omnium rerum exordia humilia & difficilia) colebatur ciue. Vbi in montem hunc Florentij litteris commendatus aduenit, à fratre suo germano, qui ei tunc monasterio primùm cum potestate Prioris præerat, exceptus est sanè perquàm humaniter,*

maniter, & in cæleste hoc iubilum simul erupêre: Quàm bonum & quàm iucundum est habitare fratres in vnum. Ps. 132.

Hic igitur Religionis candidatus, etsi præferuidè Religionem expeteret; ne quid tamen temerè, ne quid præproperè ageret, feruorem suum temporis morâ, quæ vna prudentiam parit, omnino temperauit. Post quinque annos igitur in tyrocinio positos, sexto demum sacrum habitum induit, & sequenti sacro se voto ei vitæ generi obstrinxit. Hic in primis egregiâ in Deum pietate, erga Superiores obseruantiâ, in collegas suos charitate & beneuolentiâ valdè emicuit. Otio, malorum omnium fonti, numquam indulsit, sed vel Sacris libris lectitandis, vel in communem vsum scribendis, vel ingenio suo procudendis se exercebat, quod ille concubiâ plurimùm nocte à Matutinis Laudibus factitabat, se geniúmque defraudans suum, læsâ etiam corporis valetudine, quò de omnibus pietatem colentibus quàm optimè mereretur. Supersunt etiamnum vniuersa[7] Biblia, in quatuor tomos dispertita, ingens præterea [8] Missarum liber, & nonnulla S. Bernardi Opuscula præcellenti arte & magnâ industriâ à Thomâ conscripta.

Sexennio probatur.

Votum emittit.

Religiosa eius domiexercitia.

In

In tēplo pius.

In Oratorio & ecclesiasticis muneribus, dictu difficile, quàm reuerenti præsentique animo omnia obierit. Dum psalleret, vultu semper in cælum sublato, sacro enthusiasmo afflatus, dulcedine nimirum Psalmorum incredibili captus, & extra se raptus aduertebatur: sic, vt nonnumquam calcibus non terræ hæreret infixus, sed summis dumtaxat pedum digitis solum contingens, reliquo corpore in cælum subuolare, vbi animo & desiderio agebat, meditaretur. In psallendo erecto corpore consistebat perpetuò, numquam sedili vel brachio vel tergo innitens. Ingredientium Oratorium nocte diéque primus, egredientium semper postremus erat. Diuinus cultus & ecclesiasticum decus mirificè illi cordi erat; adeò vt semel cuidam iculariter dicenti, videri sibi felicem Thomam, nec admiratione dignum magnopere, quòd tantâ vocis alacritate, animi promptitudine, & pietate Psalmos decantaret; quippe cui Psalmi Dauidici salmones (genus est piscium delicatissimum) saperent; incunctanter responderit: Ita est, vt ais; Deo gratiæ: Psalmi mihi salmones. qui tamen non raro in nauseam & mortem, quoties ignauos, rei præsenti non intentos & voci par-

Diuini cultus studiosus.

parcentes conspicio, conuertuntur.

Eius sermo omnis de Deo & Sacrâ scripturâ. In præsentiâ grauium virorum, si ipso præsente forensia aut mundana agitarentur, velut mutus ac elinguis sedebat; nec respondebat, ne rogatus quidem, nisi insigni alicuius rei commoditate illectus: quasi ignarus rerum, de quibus commentabantur, omnium. Porrò si de Deo rebusque cælestibus haberetur sermo, mox postulatus sententiam, velut limpidissimus fons, perpetuis verborum riuulis scaturiens loquebatur, aut potiùs profluebat. Rogatus ex tempore, in quorumdam commodum, numquam abnuit declamare: quod tamen non fecit nisi aliquo ad meditandum capto tempore, aut degustato paululùm somno. Eâ verò dicendi facultate facilitateque pollebat, vt complures sæpenumerò ex vrbibus locisque remotioribus fama exciret, & certatim ad Montem S. Agnetis confluerent, quos eum audiendi cupido incesserat.

Sermo eius omnis de Deo.

Vis dicendi.

Non minima sodales eius cepit admiratio, cùm cõsiderarent eius in aduersis rebus latè ferendis tolerãtiam, patientiam in hominum vitijs non solùm æquabiliter tolerandis, sed & benignè excusandis, in omni vi-

Variæ eius virtutes.

ni vitâ sobrietatem, pudicitiam, verecundiam, sedulitatẽ in prouehendis Fratrum commodis, in templi procurando cultu & ornatu impensum studium, in precibus non minùs flagrantiam quàm frequentiam, lacrymarum profusionem, & reliqua solidæ pietatis testatißima indicia. Tanta verò erat in eo vanitatum illecebrarúmq; mundi despicientia, vt præter diuina, fluxa omnia velut ad se nihil pertinentia adeò negligeret, vt illorum appellationes vsúmque addiscere grauaretur.

Corporis castigatio.

Dum animo medetur, corpori quoque curam adhibuit; quod adeò non neglexit, vt certis in septimanâ diebus pro more habuerit, flagro sese affligere, Hymnum illum, Stetit Iesus, *decantando.*

Eius symbolum.

Sacræ lectionis, cellaq; suæ ita amans fuit, vt hoc symbolum sæpiùs ore proferret, librisque suis inscriberet: In omnibus requiem, quæsiui,[9] sed non inueni, nisi in hoecskins ond boecskins, *quod postremum Teutonicum Latinè sonat:* nisi in angellis & libellis; *quietem inueniẽdam insinuans in abditis recessibus & libellulis.*

Eius officia.

Porrò sic affabilis & mansuetus fuit, vt multùm licet reluctans, communi suffragio Supprior, ætate adhuc florente, crearetur.

tur. Posteà œconomiæ præfectus seu Procurator, quòd propensus ad eleemosynas videretur, constitutus est: quam prouinciam etsi obibat diligenter, nihilominùs, quoniam à contemplatione & pijs libellis conscribendis nimiùm auocabatur, priori muneri restitutus est.

Sæpè accidit, vt dum inter Fratres versaretur, & cum illis sermonem misceret, intus Deum se alloquentem manifestè sentiens, modestè petitâ veniâ, quasi quispiam eum conuentum expetens opperiretur, discederet in cubiculum: ibi cor suum coram Domino effundens, hauriebat illam sapientiam, quam in eius sanctißimis libellis omnes pij admirantur. Familiaritas cũ Deo.

Cælesti quoque visione seruum suum benignus Dominus subinde dignatus est. Dum enim officij an negotij caussâ, Ioannem de Huesden Priorem in VVindesem ægrotantẽ inuiseret, & de quibusdam Religionis negotijs consuleret, è Monte sanctæ Agnetis in VVindesem abijsset, ibidemque pernoctaret, vidit sub matutinum crepusculum beatorum spirituum agmina coruscare ac concursare, velut ad magni viri funus properarent, cuius beatam animam cælo essent illaturi. Nec fefellit visio, Visio.

sio, cùm & aurium iudicium accederet. Nam tabulæ sonitu excitatus è lecto exiliјt. Inde futurorum præsagus, mortem Prioris VVindesimensis prædixit.

Virtus contra dæmonem.

Dæmonum terriculamenta, experientiâ doctus, floccifecit. Cùm enim quadam vice dæmon eum teterrimâ horrendaq́ue formâ circumstetisset, & lecto appropinquare conaretur, intremuit primùm ad larualem intuitum; & quid contra tam horrendi hostis insidias auxilij sumeret, ignorauit. Tandem diuino spiritu instigatus, angelicam cœpit Salutationem tremulâ voce (vt timentibus ferè euenit) quàm optimè potuit, personare. Sed diabolus, quasi nihil ad hanc Salutationem motus, magis magísq; trepido cœpit proximare: quousque in Salutatione prædictâ eousque peruenisset, vt, Dominus noster IESVS CHRISTVS, Amen, *acclamaret. Quod terrificum nomen vbi dæmon audiuit, quasi horrẽdo quodam tonitruo pauefactus, vultum vertit, & quàm citissimè potuit, ad clamantis vocem aufugit. Videns igitur Thomas ad tanti nominis virtutem dæmonem stare non posse, audaciùs caput pauidum erexit, & repetitis vicibus benedictum nomen* IESVS CHRISTVS,

Nominis IESV vis.

post

post fugientem hostem inclamauit: & quò ipse clamat fortiùs, eò vehementiùs teter spiritus fugiebat. Quod vbi animaduertit religiosus vir, gratias agens Domino Deo intra se dixit: Si hoc sanctissimo nomine IESV, *tam facilè possum aduersæ potestatis vires infringere, de cetero nolo, vt hactenus feci, vel dæmonum machinamenta timere, vel sub eorum quamuis horrendis minis, fide vacillante trepidare.*

Sed & alia signa atque miracula, quæ ipse passim tacito nomine ad incerti preces facta recitat, ipsius precibus ostensa creduntur, [12] *vt de libri perditi in cellâ receptione, atque alia* [13] *pluscula.*

Staturâ corporis fuisse dicitur infra mediocritatem, formâ viro conuenienti, colore in vultu viuido, sed fusco; acie oculorum perspicacissimâ (quod etiam Moysi obtigisse legimus) vt numquam, vel capulo proximus, sit vsus conspicillo. Corporis forma.

Cùm iam annos LXXI. *(comprehenso simul tirocinio) in Monte S. Agnetis religiosam vitam magnâ cum laude & sodalium fructu duxisset, euocatus est à Domino in montem æternitatis, quem toties prospexerat, ad quem toties anhelarat; & beata anima, testaceo corporis relicto hospitio,* LXXI. annis Religiosus.

ſpitio, in æterna tabernacula immigrauit, Deo ſuo æternùm fruitura. [14] *Mortualis illi dies fuit anno ætatis ſuæ* XCII. *parta per Christum ſalutis* M. CCCC. LXXI. *octauo Kalendas Auguſti.*

Eius obitus.

NOTATIO.

I. EX *variis auctoribus.*] Operam dedi, vt nihil admodum præterirem, quod quidẽ vel ex MSS. vel ex impreſſis libris de Thomâ noſtro conſequi potui. Quædam de Vitâ eius primus, quod ſciam, Anonymus quidam attigit, quam hîc præmiſi.

Inde Vitam eius fuſiùs ſcripſit Iodocus Badius Aſcenſius, anno M. D. XXIII. quam ex ipſius Thomæ Opuſculis hinc inde collegit, & Operibus eius à ſe Pariſiis eo anno editis præfixit. ſed multa paraphraſticè & encomiaſticè inſparſit, quæ ingenium magis quàm fidem hiſtoricam ſapiũt, vt quod cap. III. IV. V. VI. VII. de quatuor eulogiis Thomæ ad imitationem Platonis ſibi finxit; quod video aliis etiã errandi occaſionem præbuiſſe. De tribus eum gratias egiſſe (quamquam ex ore potiùs cuiuſque animæ fidelis loquitur) conſtat ex Soliloquio animæ cap. XXVI. de *creatione, redemptione, iuſtificatione.* Eamdem contraxit Fr. Gabriel Putherbeus in ſuâ Thomæ à Kempis editione Pariſienſi, anno M. D. XLVIII.

Pòſt Fr. Franciſcus Tolenſis Canonicus Regularis Vitam Thomæ collegit, partim ex priſcorum monumentis, partim ex relictis ſemi-roſis

rosis chartulis, qui nonnulla quoque encomiasticè miscet è Rhetorum lecythis. Eam præfixit editioni suæ librorum de Imitatione Christi, quâ Thomam nostrũ Latiniorem quàm pientiorem nescio quo zelo maluit, quam Ioannes Bellerus impressit Antuerpiæ an. M.D.LXXV.

Nonnulla quoque auctor Speculi exemplorum, quisquis ille fuerit, qui haud dubiè Thomæ nostro vicinus & pænè coæuus vixit, in decimâ distinctione Speculi attingit.

Ego nunc breuiter ex omnibus his Vitam Thomæ concinnaui, seruatis subinde auctorum verbis, vbi ita res & stylus ferebant; visionem vnam ex Buschio manuscripto toties iam citato interserui. Nunc quædam prætereà in gratiam Lectoris annotabo, quæ & Vitæ huic lucem inferunt, & quorumdam quoque errores cauendos monent.

2. *Kempis.*] Oppidum id est diœcesis Coloniensis, postremum eius districtus, inter Cliuiam & Iuliacum. Cliuiensium olim fuisse dicitur. Thomam nostrum inde oriundum esse, non Campis Transisulaniæ ciuitate, vt vulgò creditum à multis, qui Badium errantem sunt secuti, multa suadent.

Primò, cognomen *Haemercken* vel *Hämerlein*, id est, Malleolus, quia superiori sæculo talis ibi familia fuit.

Secundò, fama publica eius loci, quâ vulgò dicitur ac creditur ipsum ex parœciâ seu plateâ S. Petri natalem ducere.

Tertiò, quia in antiquis editionibus Germanicis, verbi caussâ, Dilinganâ variis annis impressâ, in Præfatione expresse additur: *Ausz*

Kempen im Cölnischen Bisthumb.

Quartò, Thomas ipse affirmat se aliquando, veniâ à Superioribus obtentâ, visitasse Reliquias SS. quę Treuiris asseruantur, atque in viâ amicos inuisisse. Eunti è monasterio S. Agnetis, quod dimidio milliari Svvollâ situm est, Treuiros, occurrunt non *Campi* Transisulaniæ, sed ciuitas *Kempis* in Coloniensi ditione.

Quintò, Quia Thomas noster semper se scribit *Kempis* vel *à Kempis*; cùm tamen aliàs agens de ciuitate Transisulanię, eam constanter *Campos* seu *Campis* vocet, vt cap. IX. & XV. Vitæ Gerardi Magni.

Sextò, Quia Thomas à Kempis in Vitâ Ioannis Gronde cap. I. verbis mox citandis, dicit, famam Florentij qui Dauentriæ commorabatur, adscendisse *ad partes superiores*, in quibus ipse habitabat, & se famâ eâ illectum Dauentriam contulisse. Atqui respectu Dauentriæ, pars superior *Kempi* oppidum Coloniense, non *Campi* oppidum Transisulanum, quę pars inferior est.

3. *Florentio.*] Quomodo ad Florentij notitiam peruenerit, & ab eo exceptus fuerit, narrat ipse Thomas à Kempis in Vitâ Ioannis Gronde cap. I. *Cùm igitur studij caussâ in annis adolescentiæ Dauentriam peruenissem, quæsiui iter pergendi ad Regulares in VVindesem. Ibiq; inuẽtis Fratribus Canonicis Regularibus, cum germano meo, hortatu illius inductus sum adire summæ reuerentiæ virum, magistrũ Florentium Dauentriensis Ecclesiæ Vicarium, sacerdotemq; deuotum, cuius fama dulcissima ad partes superiores iam adscenderat, & in amorem sui mentem meam traxerat, quẽ frequens turba*

scho-

ſcholarium in diuinis rebus agentem cõmendare ſolebat. Viſu enim & auditu iuſtus erat, atque omnium oculis gratioſus, vtpote verus Dei cultor, & ſanctæ matris Eccleſiæ deuotiſſimus venerator. Venientem ergo ad præſentiam Patris reuerendi, mox pietate motus aliquantiſper me ſecum in domo tenuit, & ad ſcholas inſtituit, datis inſuper libris, quibus me egere putauit. Demum hoſpitium cum quadam honeſtâ & deuotâ matronâ gratis impetrauit, quæ mihi & aliis multis clericis ſæpiùs benè fecit. Adiunctus igitur tam deuoto viro & Fratribus eius, quotidie deuotam eorum cõuerſationem attendi & inſpexi: & gauiſus ſum ac delectatus in bonis moribus eorum, & in verbis gratiæ, quæ de ore humilium procedebant. Eiuſdem Florentij beneficentiam etiam in Prologo ad eius Vitam deprædicat.: *Denique durum & ingratum mihi indigno videtur, ſi tam dilecti Patris virtutes reticerem, qui mihi & multis aliis benefecit in vitâ, & primò traxit ad Dei ſeruitium, ac tandem direxit ad monaſterij portum.* Particulariùs quoque, quibuſcum habitauerit, & quorum conſortio in vitâ ſpirituali profecerit, deſcribit ipſe in Vitâ Arnoldi Schoenhouienſis: *Eodem tempore adiuuante D. Florentio & conſulente, domum illam* (antiquam Florentij) *inhabitare cœpi, & ferè per annum in congregatione illâ cum Arnoldo permanſi, ſimul vnâ camerulâ, vnoq; lecto ambo contenti. Ibi quippe didici ſcribere, & ſacram Scripturam legere, & quæ ad mores ſpectant, deuotosq; tractatus audire. Ad ſæculi quoque contemptum fortiùs animabar, maximè dulci conuerſatione*

Fratrum, & piâ admonitione Arnoldi quotidie adiutus & instructus. Quidquid tunc scribendo lucrari potui, in sumptus communes tradidi, & quod mihi defuit, larga pietas dilecti mei Domini Florentij pro me persoluit, & paternè in omnibus subuenit.

4. *Nam D. Gerardus.*] Labitur Tolensis, cùm ait Gerardum fuisse præceptorem Thomæ à Kempis. Ipse Gerardus iam pridem obierat, antequam Thomas noster Kempis Dauentriam venit studiorum caussâ: Siquidem Thomas natus est anno M. CCC. LXXX. & Gerardus obiit (vt Thomas ipse testatur in Vitâ eius cap. XVI.) anno M. CCC. LXXXIV. Eo tempore quadriennis tantùm erat Thomas, domi apud parentes versans.

5. *Fratrum Clericorum.*] Horum vitæ institutum describit ipse Thomas noster, qui inter illos vixit, in Vitâ Ioannis Gronde, cap. I. *Numquam priùs tales homines tam deuotos & feruentes in charitate Dei & proximi, me vidisse memini: qui inter sæculares viuentes, de sæculari vitâ nihil habebant, nihilq; de terrenis negotiis curare videbantur. Nam domi quietè manentes, libris scribendis operam sollicitè dabant: sacris lectionibus & deuotis meditationibus frequenter insistentes, ad iaculatas orationes laboris tempore pro solamine recurrebant. Manè etiam dictis Matutinis Horis ecclesiam visitabant; & inter Missarum celebrationem, primitias oris sui & cordis suspiria Deo libantes, puras manus & oculos mentis, corpore prostrati, leuabant ad cælum; precibus & lamentis Deum sibi per Hostiam saluta-*

lutarem reconciliari quærentes.

Huius eximiæ Congregationis primus institutor & spiritualis Rector extitit Dominus ac M. Florentius, virtutibus ornatus; & diuinâ sapientiâ in agnitione Christi refertus: sacræ Apostolicæ vitæ, cum suis presbyteris & clericis, formam humiliter imitando. Isti ergo cor vnum & animam vnam in Deo habentes, singuli quæ sua erant in commune conferebant; & simplicem victum ac vestitum accipientes, de crastino cogitare vitabant. Sponte namque se Deo dicantes, omnes Rectori suo aut eius vicario obedire satagebant: & sanctam obedientiam pro summâ Regulâ tenẽtes, totis viribus se ipsos vincere, & passionibus resistere, ac motus propriæ voluntatis frangere nitebantur: rogantes insuper feruenter, vt pro defectibus & negligentiis suis seriosè corriperentur. Idcircò gratia magna & vera deuotio erat in eis, & multos ædificabant verbis & exemplis: atque patienter derisiones sæcularium ferentes, plures etiam ad sæculi contemptum perducebant. Et qui anteà illos despexerãt, vitam eorum sine honore tamquam stultitiam existimantes, posteà ad Deum conuersi, & deuotionis gratiam experti, veros Dei seruos & amicos, palàm illos conscientiâ perurgente, fatebantur.

Multi ergo viri ac mulieres, mundanâ felicitate contemptâ, conuersi sunt ad Dominum: & consiliis dilecti Patris Domini Florentij innitentes, præcepta Dominica seruare, & misericordiæ opera Christianâ deuotione in pauperes exercere studuerunt. Adiuuabant autem eum omnes Fratres sui, verbum vitæ retinẽtes; qui tam-

quam luminaria cæli in medio turbarum lucebant mundo senescenti. Quidam etiam sacerdotes, scientiâ diuinæ legis illustrati, strenuè in ecclesiâ prædicabant: quorum ex prædicatione fideles populi, in actibus piis exercendis & sermonibus sacris audiendis, salubriter sunt instructi.

6. *Diuæ Virginis*] Exemplum hoc narrat auctor Speculi exemplorum, dist. x. §. 7. qui etsi nomen suum ex humilitate subticuit, testatissima tamen narrat. Ita enim de hac distinctione præfatur: *Incipit decima & vltima distinctio Speculi exemplorum, in quâ habentur exempla, quæ aut verissimâ relatione didici, aut in libris Teutonicis scripta inueni, aut ipse facta cognoui.*

7. *Biblia.*] Ea in folio quatuor Tomis, compacta asseruantur Coloniæ apud Canonicos Regulares in monasterio ad Corpus Christi, vbi in fine primi Voluminis, quo continetur Pentateuchus vsque ad finem libri Ruth, sic scribitur: *Finitus & completus anno Domini* M. CCCC. XXXIX. *in Vigiliâ S. Iacobi Apostoli, per manus fratris Thomæ Kempis, ad laudem Dei in Monte S. Agnetis.* Et in tertio ad extremum libri Machabæorum additur: *Scriptum per manus Fr. Thomæ à Kempis*, &c.

8. *Missarum liber* .] Is seruatur in folio, apud Canonicos Regulares ad S. Martinum Louanij, in cuius vltimâ paginâ rubris litteris est notatum: *Anno Domini* M. CCCC. XIIII. *per Fratrem Thomam de Kempen.*

9. *Sed non.*] Effigies ex tabulâ & picturâ Svvollensi edita, hoc symbolon Thomæ verbulo

bulo mutato, & magis ad linguam Flandricam, ita exprimit: *In omnibus requiem quæsiui, & nusquam inueni, nisi* in een hoecksken met een boecksken, id est, *nisi in angello cum libello.* Prout in Vitâ habetur, ex Francisco Tolensi sumpsi, qui scribit se vidisse eius effigiem admodum deformatam, valdeque oblitteratam cum symbolo, vt expressi.

Lubet hîc Thomæ nostri apophthegma adscribere ex Vitâ Arnoldi Schoenhouiēsis: nam cùm Arnoldo spes admissionis in Domum Fratrensium à D. Florentio facta esset, modò antè benè disceret scribere; solebat hoc ipse frequenter iterare, & Thomæ auribus, quicum in eodem viuebat cubiculo, ingeminare, vt ipse Thomas refert: *O si scirem benè scribere, vt possim citiùs cum Domino Florentio habitare. Spero quòd benè per gratiam Dei vellem passiones meas vincere, si tantummodò scribere scirem. Et cùm hæc audissem, miratus sum probitatem eius & feruorem, qui omni conamine satagebat agere, quæ Dominus Florentius dixerat. Et ego versâ vice cogitaui mecum dicens: Benè vellem addiscere scribere, si scirem me benè emendare.*

10. *Cælesti quoque visione.*] Visio hæc ita narratur à Ioāne Busch libro de Viris illustribus Patrum & Fratrum antiquorum in VVindesem, vbi agit de morte Ioannis Heusden Prioris cap. XXI. *Contigit ante paucos dies sui obitus, vt duo Fratres notabiles de Monte sanctæ Agnetis prope Svvollis Ordinis nostri, dictum Priorem nostrum super certis rebus consulturi in VVindesem aduenirent; quorum vnus*

frater Thomas de Kempis vir probatæ vitæ, qui plures deuotos libros composuit, videlicet, Qui sequitur me, de Imitatione Christi, *cum alijs. nocte insecutâ somnium vidit præsagum futurorum. Aspexit namque in visu noctis concursum spirituum beatorũ fieri in cælestibus quasi pro alicuius obitu celeriter festinantium, statimq́; tabulam tamquam pro morientis exitu in somnis audiuit pulsari, vt exinde experrectus euigilaret. Surgens ergo de lecto, & quidnã esset factum volens ire visum, neminem percepit. Erat autem manè ante horã quintam, & Fratres adhuc dormiebant. In se itaque reuersus cœpit tacitè cogitare, quòd Prior de VVindesem in breui esset migraturus; nemini tamen de VVindesem tunc retulit visionem, sed clerico de Brabantiâ secum inde pergenti dixit in secreto: Dicatis Domino Hermanno Scutken in Thenis-monte commoranti, si Priori velit loqui in VVindesem, quòd citò veniat, quia diu hîc non erit, si vera fuit visio, quam hac nocte vidi. Qui non longè post præmissa, viam vniuersæ terræ est ingressus.*

11. *Dæmon.*] Hoc exemplum narrat auctor Speculi dist. 10 § 8. Sed & idem Thomas eius meminit par. III. Serm. ad Nouitios, Serm. II. exemplo IIII. quamuis nomine suo suppresso.

12. *Vt de libri perditi.*] Ipse narrat loco proximè citato, exemplo I.

13. *Pluscula.*] Quæ illa sint nolo diuinare, nec sine teste quidquam proferre. Hoc vnum addo ad commendationem horum libellorum, quod habet Georgius Pirckamerus Prior Carthusianorum Norimbergæ epistolâ ad M. Pe-

trum

trum Danhausser, quæ præfigitur ante Opera eius Norimbergæ impressa: *Fuit reuerà Thomas de Kempis professus monachus fratrum Ordinis Canonicorum Regularium, vir sanctitate & doctrinâ eximius, parentibus mediocris fortune, matre humili genere, patre verò opifice, qui hisce libellis Plutonem furiasq; Infernales sæpenumerò fugauit.*

14. *Mortualis dies eius.*] Chronicon Bethleëmiticum: *Thomas à Kempis transiit ex hac vitâ anno* M.CCCC.LXXI. *ætatis* XCII. VIII. *Kal. Sextiles.* Quod etiam confirmat carmen tabulæ inscriptum, quæ Swollis seruatur:

Montanæq; domus, vicinorumq; locorum
Effigiem Thomæ Kempisijq; vides.
Qui sacri quondam primaria gloria dictus
Ordinis, & phœnix deliciumq; gregis.
Isula quas vrbes, quas præterlabitur arces,
Quos saltus Vechtis picta tabella refert.
BIs *denis* LV*stris annos si dempseris* o*C*to,
O ‿ VbVit ThoMas fVnCtus, & *astra petit.*
Hoc tibi, Diue, domus præses Cuperinus alumno
Mnemosynon posuit, quem prece iunge Deo.

Hanc tabulam quæ cœnobium montis sanctæ Agnetis vnà cum effigie Thomæ à Kempis repræsentat, fieri curauit vltimus cœnobij illius Prior R. P. Cuperinus anno M. D. LXIX. In pęnultimo distichο ætatem Thomę disertè expressit, & simul obitum eius chronographico versu, prout illa ætas ferebat, litteris eminentioribus indicauit M. CCCC. LVVVVI. Cœnobium autem in Monte S. Agnetis vulgò dicitur

citur Bergh-klooster van mirakelen / id est, Montis-monasterium miraculorum: quod nomen obtinuit ex miraculorum frequentiâ, quæ Deus ibi exhibere solet; hodieque multi Catholici, antiquæ retinentes pietatis, nudis id pedibus adeunt ob signorum ibi editorum & ipsius Thomæ memoriam; cuius me suffragio enixè commendo.

FINIS.

Paginâ 484. *lineâ* 12. Arnoldus, *lege* Thomas; *& lin.* 13. Arnoldi, *lege* Thomæ.

APPROBATIO.

Hos Thomæ à Kempis de Imitatione Christi libros quatuor, nunc denuò ad duo autographa operâ R.P. Heriberti Ros-weydi recensitos, vnà cum Vindicijs Kempensibus eiusdem Ros-weydi aduersus Abbatem Constantinum Caietanum, quibus egregiè auctori suo librum suum solidissimis rationibus vindicat, dignissimos iudico, qui Typographiæ beneficio ad manus plurium perueniant. Datum XXIII. Martij, anno M. DC. XVII.

Egbertus Spitholdius S. T. L. Canonicus & Plebanus Antuerpiensis, librorum Censor.

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTI & ISABELLAE CLARAE EVGENIAE, Archiducum Austriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Serenissimorum Belgicæ Principum Priuilegio cautum est: ne quis THOMAE A KEMPIS *Canonici Regularis Ordinis* S. AVGVSTINI *De Imitatione* CHRISTI *Libros quatuor, nunc postremò ad duo autographa recensitos, cum Vindicijs Kempensibus* HERIBERTI ROS-VVEYDI *Soc.* IESV, *aduersus* CAIETANVM *Abbatem S. Baronti*, præter Balthasaris & Ioannis Moretorum fratrum voluntatem intra sexennium excudat, aut alibi excusos in Inferioris Germaniæ ditiones venales importet. Qui secùs faxit, confiscatione librorum, & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, XXX. Martij, M. DC. XVII.

Signat.

De VVitte.

IHS